Upplandsmuseet

Det medeltida Sverige
Band 1 UPPLAND: 9 Fjädrundaland:
Trögds härad

Det medeltida Sverige
1 UPPLAND

---

9 FJÄDRUNDALAND

Trögd

Sigurd Rahmqvist

Uppsala 2010
Upplandsmuseet

Medel till tryckningen har erhållits av Rettigska kulturstiftelsen,
Kungl Vitterhets Historie och Antikvitetsakademien.

Omslaget: Veckholms socken och en del av Hacksta och Torsvi socknar,
från Ekonomiska kartverkets karta över Trögds härad 1860.

ISBN 978-91-86145-10-1
Åtta.45 Tryckeri AB, Solna 2010

Förord

Kungl Vitterhets Historie och Antikvitetsakademien beslöt år 1960 att tillsätta en kommitté för utarbetande av verket *Det medeltida Sverige*. Arbetet förlades till Historiska institutionen vid Stockholms universitet och leddes av kommitténs sekreterare, professor Gunnar T Westin, som i ett föredrag på Svenska historiska föreningen 1962 (tryckt i HT 1962 s 121–140) presenterade de allmänna övervägandena bakom verket. Med Vitterhetsakademien som huvudman publicerades tre häften: DMS 1:1, DMS 1:4 och DMS 1:3, omfattande Norra Roden och norra delen av Tiundaland i Uppland.

Den 1 juli 1982 överfördes genom riksdagsbeslut projektet *Det medeltida Sverige* till Riksantikvarieämbetet. Vid överföringen knöts en rådgivande kommitté till utgivningsarbetet med representanter för ämbetet, Vitterhetsakademien och universiteten. Med Riksantikvarieämbetet som huvudman har fem häften för Uppland publicerats (DMS 1:2, 1:5, 1:6, 1:7 och 1:8), tre för Småland (DMS 4:1, 4:2 och 4:4), ett för Öland (DMS 4:3), ett för Gästrikland (DMS 11) och två för Södermanland (DMS 2:1 och 2:2).

Därefter har en volym för Småland publicerats (DMS 4:5) av Länsstyrelsen i Kalmar län med stöd av Riksantikvarieämbetet och Vitterhetsakademien.

Det nu föreliggande häftet av *Det medeltida Sverige* (DMS 1:9) behandlar den sydöstra delen av Fjädrundaland i Uppland: Trögds härad. Författare är fil dr Sigurd Rahmqvist. Excerpering och preliminär bearbetning av 1500-talets jordeboksmaterial har tidigare utförts av Olle Ferm. Kyrkobeskrivningarna har utarbetats i samråd med fil dr Ann Catherine Bonnier. Kartorna har renritats med hjälp av digital teknik av Krister Wedholm vid Upplandsmuseet. Docent Iréne Flygare, museets forskningschef, har tagit del av arbetsmanuskriptet.

Medel till tryckningen har erhållits av Kungl Vitterhets Historie och Antikvitetsakademien. Ett särskilt tack riktas till Riksbankens jubileumsfond och stiftelsen Framtidens kultur, vilka välvilligt finansierat författarens arbete under två år.

Uppsala i november 2010

Iréne Flygare

Innehåll

5 Förord
7 Innehållsförteckning
9 **Inledning**

19 **Fjädrundaland: Trögd**
20 Administrativa förhållanden
23 Judiciella förhållanden
24 Kyrkliga förhållanden
25 "Trøghbolagh"
27 Statistiska uppgifter
28 Antal jordeboksenheter
30 Jordetal

33 Arnö socken
47 Boglösa socken
69 Hacksta socken
80 Husby-Sjutolfts socken
96 Härkeberga socken
102 Kungs-Husby socken
123 Lillkyrka socken
138 Litslena socken
158 Löts socken
181 Torsvi socken
192 Vallby socken
219 Veckholms socken
249 Villberga socken

Källor, litteratur och förkortningar
269 Använt UH-material
270 Tiondelängder
270 Förkortningar: källor och citerad litteratur
278 Förkortningar, allmänna
281 Kartor

Register
282 Ortregister
292 Personregister
310 Register över kyrkliga institutioners godsinnehav
312 Register över sätesgårdar

Kartor
23 Trögds härad
35 Arnö socken
50 Boglösa socken
71 Hacksta socken
82 Husby-Sjutolfts socken
99 Härkeberga socken
107 Kungs-Husby socken
124 Lillkyrka socken
142 Litslena socken
160 Löts socken
183 Torsvi socken
195 Vallby socken
223 Veckholms socken
251 Villberga socken

Inledning

De regionala bearbetningarna i *Det medeltida Sverige* presenteras landskapsvis, i härader och skeppslag och under dem socknar samt vidare städer. Därvid följs indelningen i 1500-talets kamerala material. I de fall förändringar skett under senare perioder finns hänvisningar på den plats där en socken eller ort borde återfinnas enligt den nuvarande indelningen.

Socknen redovisas på det sätt den framträder i 1500-talsmaterialet, som en kameral enhet: jordebokssocknen, vilken ofta men inte alltid överensstämmer med den kyrkliga socknen. När skillnader mellan dessa har iakttagits, har det anmärkts. Om inte annat särskilt anges, avses för förhållanden under medeltid och 1500-tal med termen "socken" begreppet jordebokssocken; endast i avsnittet om den kyrkliga organisationen är "socken" synonymt med kyrksocken.

Med "den nuvarande indelningen" och "den nuvarande socknen" avses den regionala organisationen 1950, innan de stora kommunsammanslagningarna började. "Socken" betecknar där den borgerliga kommunen, som i allmänhet sammanföll med den kyrkliga: församlingen.

Redovisningen inom socknen av varje by / gård / brukningsenhet består av tre delar:

I Namnformer och kartangivelse
II Inventering av det kamerala materialet
III Inventering av det medeltida materialet

I **Namnformer** För varje enhet redovisas först det nuvarande namnet, med halvfet stil, därefter den äldsta kända namnformen, kursiverad och årtalet för denna.

När det *äldsta belägget* hämtats ur tryckta källor av god kvalitet, återges stavningen enligt trycket utan att den har kontrollerats mot originaldokumentet. (I enstaka fall har originaldokumentet granskats, vilket anges med "or", ex "DS 1031 or".) Uppgifter som hämtats ur tryckta regestsamlingar har regelmässigt kontrollerats mot originalet, vilket markeras genom att originalets signum anges, följt av hänvisning till trycket (ex "RAp 21/4, SRP 932"). Om det äldsta belägget är en avskrift, återges även den äldsta originalformen. Det har inte varit möjligt att pröva alla ortnamnsproblem. Därför anges varianter av namnet endast undantagsvis,

t ex vid kraftig avvikelse eller förändring under medeltid och 1500-tal. För övriga äldre namnformer hänvisas till det omfattande excerptmaterialet i Ortnamnsarkivet i Uppsala (Språk- och folkminnesinstitutet). Ortnamnsförändringar som skett efter 1500-talet har inte heller kunnat redovisas inom undersökningens ram. – Ortnamnen återges genomgående med stora begynnelsebokstäver, även i de fall originalen eller de tryckta källorna har små. Prepositioner ("in", "de" osv) anges, men "i" och "j" återges båda med *i*.[1] Undantag: äldsta belägg hämtade ur 1500-talets kamerala material återges som regel utan preposition.

De *nutida namnen* återges enligt stavningen på den ekonomiska kartan 1:10 000. Har byn / gården / brukningsenheten inte kunnat återfinnas på officiellt kartmaterial (ekonomiska kartan 1:10 000, topografiska kartan 1:50 000, generalstabskartan 1:100 000 eller 1800-talets ekonomiska kartor) redovisas den under den äldsta kända namnformen, vilken markerats med *.

Kartangivelse. Den siffergrupp som avslutar den första avdelningen hänvisar till det aktuella bladet av den ekonomiska kartan 1:10 000; ett rutsystem med motsvarande kod finns inlagt på den topografiska kartan 1:50 000.

II **Inventeringen av 1500-talets kamerala material** bygger på de i Kammararkivet förvarade landskapshandlingarna, från de äldsta, omkring 1540, fram till omkring 1570. Slutåret varierar något beroende på materialtillgången. Exakt uppgift om vilka handlingar som ligger till grund för bearbetningen framgår av förteckningen över "Använt UH-material" (UH = Upplands handlngar). Längderna Gärder och hjälper 1535, KA, har inte använts, då de uppgifter som de lämnar om lokala förhållanden många gånger förefaller osäkra.

Uppgifterna redovisas enligt ett fast schema med ett antal starka förkortningar (se förkortningslistan):

1) *jordnatur* och *antal enheter* återges med halvfet stil, ex "**1 sk**" = ett skattehemman.

2) *jordetal* (om sådant finns), dvs enhetens storlek uttryckt i markland : öresland : örtugland : penningland.

1 markland	8 öresland	24 örtugland	192 penningland
	1 öresland	3 örtugland	24 penningland
		1 örtugland	8 penningland

En gård med jordetalet fem öresland och fyra penningland redovisas 0:5:0:4. I de fall penningland eller örtugland och penningland saknas, markeras de inte: ex sju öresland = 0:7; däremot ett markland = 1:0.

[1] Upplöst förkortning markeras ej.

I vissa områden av de delar av Sverige där jordetal finns uttrycks gårdarnas jordetal i skiftande kombinationer i de olika årgångarna av kronans jordeböcker. Av redovisningstekniska skäl har det därför i sådana områden blivit nödvändigt att använda ett och samma uttryckssätt för hela undersökningsperioden. För den i denna volym behandlade delen av Uppland, där uttryck i mark- och öresland är det vanligaste, har det fallit sig naturligt att räkna om jordetalet till så stora enheter som möjligt. Exempelvis har en gård som i somliga längder anges till 0:0:11½ och i andra till 0:3:0:20 i bearbetningen redovisats med 0:3:2:4.

Om det i samma by finns flera enheter av samma jordnatur, anges jordetalet för varje gård, ex "**2 sk**, 1:2 + 1:2".

I byar med flera än en gård redovisas gårdarna i fallande storleksordning, inte efter jordeböckernas ordning.

3) *årtal*. Om inga årtal nämns innebär det, att uppgifterna om gården (motsvarande) är oförändrade under hela den period som täcks av de använda landskapshandlingarna. Ett enstaka årtal som föregår jordnaturen, ex "1548 **1 aoe**", anger att gården uppträder första gången detta år och sedan finns perioden ut. Finns en gård enbart en del av perioden, anges de år den existerar, ex "1541–44 **1 sk**". "1538 (endast)" innebär att den redovisas endast detta år.

4) vid *förändringar i jordetalet* anges det år, då förändringen sker, följt av det nya jordetalet, ex "**1 sk**, 0:7, 1553 1:1", vilket visar, att gården anges till sju öresland från periodens början och till ett markland och ett öresland från 1553 till dess slut. En tillfällig förändring med tillbakagång till det ursprungliga jordetalet markeras med ( ), ex "**1 sk**, 0:7 (1550 0:7:0:4)", vilket betyder sju öresland hela perioden med undantag för år 1550.

Samma system används vid *förändringar i jordnaturen*, ex "**1 skuj**, 1566 **1 sk**, 0:4", vilket innebär att enheten från att ha varit skatteutjord från periodens början, 1566 övergår till ett självständigt skattehemman. Jordetalet är detsamma för både utjorden och skattehemmanet.

Uttrycket "som 1554 delas på" innebär, att delningen (förändringen) uppträder i jordeboken första gången det året, inte att själva delningsprocessen kan beläggas det året. I de fall det kan iakttagas hur delningen har gått till, anges det särskilt.

5) *utjord* redovisas med jordetal under sitt geografiska namn med angivande av den gård till vilken den hör. Under huvudgården finns en hänvisning till utjordens geografiska namn. För årtalen se punkt 4; märk dock att "**1 skuj**, 0:2 till Åby, 1545 till Överby" innebär, att utjorden, som hela tiden är två öresland, från periodens början tillhör Åby men från 1545 till periodens slut tillhör Överby. Frälsets utjordar redovisas inte i landskapshandlingarna.

6) *kyrkojord och arv och eget-jord* saknar ibland uppgift om jordetal. I förteckningen över "Använt UH-material" anges när jordetal saknas för dessa jordnaturer. Detta markeras inte särskilt i redovisningen av varje gård. Exempelvis "**1 ky**, 0:4" betyder att ett kyrkohemman redovisas under hela perioden och att jordetalet är 0:4, när det förekommer. Ingår jorden i ett rättardöme anges detta inom parentes, ex "**1 aoe**, 0:5. (Ella rd)". Under Ella meddelas vilka år rättardömet ägde bestånd och vad det omfattade.

7) *frälsejord* saknar i kronans jordeböcker uppgift om jordetal, men i Frälse- och rusttjänstlängden 1562 (FoR) finns jordetalsuppgifter för samtliga häradets socknar utom Arnö. Jordeböckerna anger däremot i regel namnet på den adelsperson som uppbär räntan (inte alltid = ägaren), för det här aktuella området med början 1544. I sammanställningarna redovisas detta genom att namnet satts inom parentes efter jordnaturen och jordetalet. Däremot anges inte vilka år ägarens namn redovisas, men då en ny ränteinnehavare tillkommer under perioden anges det år förändringen sker. Av redovisningstekniska skäl är uppgifterna ur FoR inarbetade i UH-materialet utan att detta särskilt anges, ex " **1 fr**, 0:4 (Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/, 1562 Gabriel Kristersson /Oxenstierna/)" betyder att Upplands handlingar redovisar hela perioden ett frälsehemman, som i Frälse- och rusttjänstlängderna från 1562 har jordetalet fyra öresland. Detta år uppbär Gabriel Kristersson räntan, men i Upplands handlingar från 1544 till 1561 är Karin Eriksdotter ränteinnehavaren.

8) *summa jordetal*. När byn består av två eller flera enheter, anges summan av byns jordetal. Motsvarande uppgift finns inte i det kamerala materialet. Summan, som alltså är resultatet av en bearbetning, avser det första och det sista året under undersökningsperioden, då en summa kan beräknas. Är summorna olika de två åren, anges det senaste årets inom ( ); mellanliggande förändringar redovisas som regel inte. I summan har inräknats jordetalet för kyrko- och arv och eget-jord enligt vad som angetts under punkt 6 och för frälsejord enligt punkt 7.

III **Inventeringen av medeltidsmaterialet** bygger på Ortnamnsarkivets i Uppsala excerpter, vilka kompletterats med annat källmaterial. Till medeltidsmaterialet räknas även källor från perioden 1540–1570, som inte hör till landskapshandlingarna. Av medeltidsmaterialet redovisas i form av kortfattade regester de uppgifter om en ort som direkt eller indirekt berör jorden, såsom läge, avkastning, ränta, organisation, förvaltning och ägande.

I de fall en handling endast bevarats i avskrift, finns den ofta i flera exemplar i olika samlingar. Hänvisning sker här endast till den avskrift

som använts som underlag för regesten; uppgifter om övriga avskrifter kan sökas i Svenskt diplomatariums samlingar.

Den marklandsvärderade jordens storlek anges på samma sätt som jordetalen i det kamerala materialet. Omräkningen till större enheter har dock inte skett, utan jordetalet återges på det sätt det finns i källan, ex "0:11" fastän det omräknat ger 1:3. I de fall källans jordetal innehåller en negativ komponent har det dock räknats om till det faktiska värdet (t ex 'sex öresland en örtug mindre' = 0:5:2).

Vid försäljning och köp anges inte *köpeskillingen*, även om uppgift om den finns i dokumentet i fråga. Däremot anges eventuell *penningränta*. Myntenheten är *mark* med underavdelningarna *öre*, *örtug* och *penning*, mellan vilka samma relationer gäller som mellan de olika jordetalen (se ovan). Penningräntan anges därför på samma sätt som jordetalen, dock med tillägget pengar (pn) – 0:6 pn betyder således 6 öre pengar.

Personnamn (förnamn) återges som regel i normaliserad form, ex Anders för Andreas, Nils för Niklas eller Nisse. För en och samma person används genomgående samma namnform, oavsett om hans namn växlar i källorna. De latinska formerna återges med motsvarande svenska namn.

Släktnamn återges inom ( ), om det inte burits av personen själv. Namn som senare blivit verkliga släktnamn, ex "Oxenstierna", ges stor begynnelsebokstav. Stor bokstav ges även konstruerade namn som vunnit hävd, ex "(Lejonbjälke)", och sådana som utretts i ÄSF eller annan personhistorisk litteratur, ex "(Gumsehuvud)", "(Ulv)". Liten bokstav ges rent sigillbeskrivande namn, ex "(skyskura)", "(kvadrerad sköld)".

Titlar återges inte annat än när de behövs för att identifiera en person eller har betydelse för förståelsen av en viss uppgift.

Släktskap mellan i regesterna omnämnda personer anges när det har betydelse för sammanhanget. Den uppgiften finns ofta inte i den aktuella handlingen utan har hämtats ur gängse genealogisk litteratur, som regel utan att källan särskilt redovisas.

Hänvisning till andra orter görs a) till orter inom samma socken med enbart ortnamn, b) till övriga med ort- och sockennamn; upplysning om till vilket härad de senare hör, ges i ortregistret.

Käll- och litteraturhänvisningar sker genom användande av förkortningar (se s 270), följda av 1) för källpublikationer med numrerade handlingar: handlingens *ordningsnummer* eller (om handlingarna inte är genomgående numrerade) *delnummer : ordningsnummer,* 2) i samtliga övriga fall: *sidnummer*.

Citering: " " används när ett citat återges ordagrant med bibehållen stavning, ' ' när det återges med normaliserad stavning och form men ändå ansluter sig till den direkta ordalydelsen. Upplösta förkortningar markeras inte.

Frågetecken används för att ange att den lämnade uppgiften i något avseende är osäker. Det används:

1) i stället för årtal = årtal är okänt, ex "? Sten Sture . . .",
2) efter årtal = årtalet är osäkert, ex "1525(?) får Jöran Turesson . . .",
3) före källhänvisning = osäkert om källans namnform avser den ort den identifierats med, ex "**Ösby** 1328 *in Øsby* (?DS 2683, avskr)",
4) före ortnamn i modern form = osäkert om orten avses, ex ". . . i Ekeby, ?Knutby sn . . .",
5) efter direktcitat = osäker läsning, ex "1409 . . . *Øyanom*(?) (SD 1160)",
6) framför begrepp eller hel sats = osäkert påstående, ex "herr Peter Räv (? = kyrkoherden Peter i Rimbo)".

Exempel och kommentarer

Endast för Åby tolkas hela artikeln. För övriga exempel förklaras de uttryck som inte förekommit tidigare.

Åby i Litslena socken

Åby	1332	*in Aby* (DS 2949), 1334 *in Aaby* (DS 3044) – 11 H, 3 g.
	UH	**1 sk**, 4:0.
	1332	byter Johan Hemmingsson till sig 0:1 av kaniken Lars Nilsson (se Hummelsta, Löts sn) (DS 2949).
	1334	överlåter Johan Hemmingsson 0:1 till kaniken Lars Nilsson (se Hemsta, Boglösa sn) (DS 3044).
	1472	omnämns Erik i Åby som faste vid häradstinget (RAp 5/10).

Kommentar:
Nuvarande namn är Åby. Det omnämns första gången 1332 i ett brev tryckt i Diplomatarium Suecanum nummer 2949 och stavas då Aby, men i ett brev två år senare stavas det Aaby. Orten återfinns på moderna kartor: den ekonomiska kartan 1:10 000, blad 11 H, 3 g, och på den topografiska kartan blad 11 H Enköping SO, ruta 3 g.

Upplands handlingar redovisar 1540 – 1560 och 1566 – 1568 ett skattehemman på fyra markland. Vilka längder som utnyttjats framgår av förteckningen "Använt UH-material" i slutet av boken.

I medeltidsmaterialet uppträder Åby i tre sammanhang. Den första gången är en jordtransaktion 1332, om vilken mer finns att läsa under Hummelsta i Löts socken. Den andra är också en jordtransaktion gällande samma jord och samma personer; om denna kan man läsa mer under Hemsta i Boglösa socken. Den tredje är ett omnämnande av en bonde i Åby som

varit närvarande som faste (vittne) vid tinget, i ett i Riksarkivet bevarat pergamentsbrev, som är daterat den 5 oktober 1472.

Rösta i Villberga socken

Rösta 1386 *i Reesta* (RAp 4/6, SRP 2226), 1415 i *Rødzsta* (SD 2090) – 11 H, 2 g.
UH **1 sk**, 1:4.
1 se, 0:5 (även redovisad som aoe 1544–59).
Summa jt 2:1.
– – –
1497–1536 har Uppsala domkyrka en landbo, som räntar 2 pund korn och 0:5 pn (Trögds rd) (UpDkyR).

Upplands handlingar redovisar: ett skattehemman på ett markland och fyra öresland; ett Sankt Eriks-hemman på fem öresland, vilket tillhör Uppsala domkyrka men upptas som kungens arv och eget i de särskilda längder som finns för dessa gods. Jordetalssumman för byn är två markland och ett öresland.

Domkyrkans gård redovisas i de i Riksarkivet förvarade Uppsala domkyrkas räkenskaper från 1497 till 1536, volymerna 2 till 6, där den är inordnad i Trögds rättardöme. Vilka år som räkenskaper och jordeböcker finns inom denna period framgår av "Förkortningar: källor och citerad litteratur" i slutet av boken.

**Kelfuesta i Löts socken*

***Kelfuesta** 1540 *Kelfuesta* (UH 1540:10) – läge okänt men inom V el Ö Tängbys gränser.
UH **1 skuj**, 1553 **1 sk**, 1:5, 1557 1:4 (kallas Tängby 1561), till Tängby nr 2.
1 skuj, 1553–56 **2 skuj**, 1:0:1 till Tängby nr 3; 1553 0:4:1 + 0:4, båda till Tängby (nr 3 resp nr 2); utjordarna är från 1557 lagda till resp hn.
Summa jt 2:5:1 (1:4).

Orten saknas helt i medeltidsmaterialet. Den uppträder första gången i Upplands handlingar 1540:10. Namnet har inte kunnat återfinnas i det officiella kartmaterialet, vilket anges med * och genom att namnet stavas i enlighet med första belägget. Härav följer att lägesangivelse saknas. Det nära sambandet med Tängby (se nedan) visar att *Kelfuesta lagts ihop med och blivit en del av Tängby.

Upplands handlingar redovisar under perioden 1540–1552 två skatteutjordar, som båda hör till gårdar i byn Tängby. Den ena utjorden, som

har jordetalet ett markland och fem öresland, blir 1553 ett skattehemman, vilket får sitt jordetal minskat med ett öresland 1557. Den andra utjorden – om ett markland och ett örtugland – delas 1553 på två utjordar om fyra öresland och ett örtugland respektive fyra öresland. Dessa utjordar hör till varsitt hemman i Tängby, men från och med 1557 års jordebok redovisas de inte längre med eget namn utan är inräknade i jordetalet för sina respektive hemman i Tängby, som består av tre skattehemman. Hänvisning till *Kelfuesta finns under Tängby.

*Keluestas jordetal är 1540 två markland, fem öresland och ett örtugland, 1568 ett markland och fyra öresland.

Kynge i Veckholms socken

Kynge 1342 *de Kinge* (GiBr 98, avskr), 1346 *in Kynge* (DS 4029), 1491 *Scriptum Kynghø* (RAp 2/7) – 11 H, 0 g.

UH **2 fr**, 1:3 + 1:3, (Olof Henriksson /stengavel/, 1556 Karl Holgersson /Gera/, 1562 Åke Bengtsson /Färla/). Summa jt 2:6.

Kynge kan beläggas som sätesgård för Erik Jönsson (Strömsta-ätten) 1486 (SkSp 8/5) – Olof Jönsson (Strömsta-ätten) 1491–92 (RAp 2/7, ULdb s 40) – Sigrid Karlsdotter (stjärna) 1516 (RAp 14/10).

– – –

1491 daterar väpnaren Olof Jönsson (Strömsta-ätten) ett bytesbrev från K, vilket beseglas av Erik Trolle och kyrkoherde Jöns i Veckholm (RAp 2/7).

– – –

1493 biläggs inför riksrådet en tvist om sätesgården K mellan Sigrid Karlsdotter (stjärna), änka efter Olof Jönsson (Strömsta-ätten), och Herman Kyle på sin hustru Märta Andersdotters (Hålbonäs-ätten) vägnar. Märta hade fått sätesgården i morgongåva av sin förre man, Olof Jönssons bror Erik Jönsson i K, men gården var inte skiftad bröderna emellan. Sigrid Karlsdotter ådöms att ge Märta Andersdotter ersättning för hennes morgongåva . . . – – – (RAp 29/10, GiSi s 43 ff)

Det äldsta ortnamnsbelägget är från en regest, dvs en kortfattad avskrift från 1600-talet av innehållet i ett förkommet brev, varför äldsta originalbelägg (1346) också redovisas. Regesten är tryckt i boken "Brev ur askan", utgiven av H Gillingstam.

Upplands handlingar redovisar två frälsehemman, vilka från 1544 uppges tillhöra Olof Henriksson (stengavel), från 1556 Karl Holgersson (Gera) och från 1566 Åke Bengtsson (Färla). Hemmanens jordetal är hämtade från Frälse- och rusttjänstlängden 1562, som också anger Åke Bengtsson som ränteinnehavare; jordetal för frälsejord redovisas inte i landskapshandlingarna.

Det stycke som inleds "Kynge kan beläggas . . ." redovisar de frälsemän eller frälsekvinnor som omnämns 'i Kynge', daterar brev där etc. De kan förmodas ha haft sin sätesgård där.

Notisen 1493 visar hur de till sätesgården knutna personerna är släkt med varandra. De behandlas i boken "Ätten Siöblads medeltida släktförbindelser och äldsta historia" av H Gillingstam.

Fjädrundaland: Trögds härad

1318 *in Trøgbothingh* (DS 2138).
1336 *prouincie Trøghbohundare* (DS 3253).
1346 *in communi placito prouincie Trøgh* (DS 4029).
1354 *in Trøgh* (DS 5044).
1357 *prouincias Trøgdh in Fiedhrundia* . . . (DS 5822).
1369 *i Thrøgbohundare* (DS 7831).
1369 *a Trøgdh* (DS 7843).
1376 *prouincia Trøghd* (DS 9216).
1378 *i Trøøgh* (RApp 12/10, SRPp 35).
1382 *i Trøgdhenne* (RAp 16/8, SRP 1745).
1383 *i Trøbohwndare* (RAp 29/6, SRP 1945).
1386 *i Trygdh* (RAp 25/3, SRP 2203).
1396 *i Trøgdhæhundare* (RAp 27/1, SRP 2795).
1409 *in vp a Trøgdhdhena* (SD 1114).
1415 *i Trøbo hæradhe* (SD 2090).
1416 *i Trøgd hæredhe, i Trøgh* (SD 2232).
1419 *i Trød herede* (SD 2630).
1419 *i Trøydh* (SD 2692).
1422 *i Trøghith* (RAp före 1/11).
1423 *i Trøgdh hwndær* (RAp 17/3).
1425 *uppa Trøgdh i Trøbo hærathe* (RAp 2/8).
1447 *Trøgd hundare* (VaKlJb s 44).
1450 *oppa Trødæn* (RAp 27/3).
1457 *Trøgdh hærat* (VaKlJb s 93).
1457 *i ...Trøgbo herrede* (RAp 6/6).
1457 *Pa Trøyden* (RAp 20/10).
1491 *uppo Trøyden* (RAp 13/6).
1518 *i Trøgbohærade* (RAp 1/2).

Trögds härad ingick i Fjädrundaland och utgjorde dess sydöstra del. Häradet omfattade under medeltiden fjorton socknar: Adelsö, Arnö, Boglösa, Hacksta, Husby-Sjutolft, Härkeberga, Kungs-Husby, Lillkyrka, Litslena, Löt, Torsvi, Vallby, Veckholm och Villberga. Adelsö socken överfördes 1540 till Färingö tingslag och kom på 1550-talet att ingå i det då nybildade Färentuna härad (se DMS 1:7 s 19, 218–236).

Trögd utgör till större delen en halvö, som i sydväst, söder och öster omsluts av Mälarens vatten. Gränsen mot Åsunda härad i väster löper i Svinnegarnsviken och Enköpingsån och genom ett större sammanhängande skogsområde. I norr fortsätter den odlade bygden i Lagunda härad men längs en sträcka av ca 6 km följer häradsgränsen ett mindre, lågt liggande vattendrag som rinner ut i Hjälstaviken. Denna vik och Ekolsundsviken skiljer Trögd från Håbo härad i Tiundaland. Till Trögds härad hör de utanför belägna öarna, av vilka de större – Oknö, Arnö och Grönsö – varit bebyggda sedan järnåldern. Till häradet hörde under medeltiden även Adelsö (se ovan).

Administrativa förhållanden

Häradet framträder under medeltiden som en självständig enhet. Vid 1300-talets början var Fjädrundaland anslaget till morgongåva åt kung Birgers gemål Märta, och vid riksdelningen 1310 tillföll folklandet kungen. Centrum i morgongåvelänet var sannolikt Husby, Kungs-Husby sn. Fjädrundaland, som 1336 var pantsatt, utgjorde vid 1300-talets mitt en förvaltningsenhet med egen fogde, men vid riksdelningen 1357 fördes Trögds härad till det nybildade Svartsjö gårdsfögderi. I samband med räfsten 1409 framträder Trögd som ett självständigt fögderi med egen fogde. (Fritz 2 s 27 ff)

1413 upptas häradet i skatteboken och omfattar då 44 gärder, 31 landbor och 5 stadgemän (ESb s 60). – *1420* ingår Trögden, liksom hela övriga folklandet, i drottning Filippas livgeding (SD 2792, Fritz 2 s 29). – *1436* får Nils Stensson (Natt och Dag) Trögds härad jämte Konga härad och Tuna län i Småland i förläning av marsken Karl Knutsson och rikets råd (Karlskrönikan s 118 f). – *1497* omnämns häradet i länsregistret bland län som stundom brukar gå i förläning och stundom ligger under kungens fatabur (Westin s 139). – *1520* har ärkebiskop Gustav Trolle häradet i förläning; i ett brev av den 23 maj begär biskop Mats i Strängnäs att ärkebiskopen skaffar värdiga fogdar, som förmår bidraga till försvaret och inte bara uppbära skatt, detta i anledning av att bönderna i Fjädrundaland ännu står under vapen och att fru Kristinas (Nilsdotter /Gyllenstierna/) utsända eggar upp dem med falska nyheter och hotelser (BSH 5:507).

Fögderiindelningen

Häradet bildar vid 1520-talets början ett eget fögderi men förenas 1527 med Åsunda och Lagunda. 1548 läggs Lagunda under Ekolsunds gård och 1555 förenas Åsunda med ett fögderi i Västmanland, varefter Trögd åter är ett eget fögderi. Åren 1562–63 bildar häradet tillfälligt ett fögderi tillsam-

mans med Åsunda och häraderna Åker och Selebo i Södermanland men utgör från 1564 tillsammans med Åsunda ett fögderi.

För skillnaderna mellan jordebokssocken och kyrksocken, se resp sockeninledning. *Förläningar* under denna period, se AL.

AL 1 s 173 ff, 3 s 3, UH, Länsreg.

Kameral indelning: Häradets skattejord är enligt UH 1540–44 indelad i tre tredingar: Översta treding, Mellantreding och Yttersta treding, vilka var och en är indelad i hamnor – 13, 11 resp 9 hamnor.

Översta tredingen (*Öffversta Tredivngin* UH 1541:10) omfattar jord i socknarna Litslena, Husby-Sjutolft och Härkeberga.

Lundbo hamna (*Lvnbo hampn* UH 1540:10) – Litslena sn: Lundby och Östersta. Husby-Sjutolfts sn: Hacksta. **Djurby hamna** (*Jvrby*) – Litslena sn: Djurby och Hallarby. **Kälsta hamna** (*Kelsta*) – Litslena sn: Kälsta, Skillinge och Viggeby. Härkeberga sn: Valgeby. **Hällby hamna** (*Helleby*) – Litslena sn: Hällby. Husby-Sjutolfts sn: Kysinge och Sävsta. **Hårby hamna** (*Haarby*) – Husby-Sjutolfts sn: Hårby. **Harvesta hamna** (*Heruista*) – Husby-Sjutolfts sn: Harvesta, Myrby och Viggeby. **Kullinge hamna** (*Kuillinge*) – Husby-Sjutolfts sn: Kullinge, Nibble och Verkesta. Litslena sn: Åby. **Kromsta hamna** (*Kromsta*) – Litslena sn: Kromsta och Tyresta. **Fiskviks hamna** (*Fiskeuik*) – Litslena sn: Fiskvik, Hummelsta och Skäggesta. **Vällinge hamna** (*Vellinge*) – Litslena sn: Skolsta, Sneby och Vällinge. **Tibble hamna** (*Tibble*) – Litslena sn: Tibble och Ullstämma. **Härkeberga hamna** (*Herkeberga*) – Härkeberga sn: Härkeberga, Markeby och Savlinge. **Bårskärs hamna** (*Baaleskels*) – Härkeberga sn: Bårskär och Malma.

Mellantredingen (*Medel Trediwng* UH 1540:10) omfattar jord i socknarna Vallby, Boglösa, Villberga och Lillkyrka.

Kroby hamna (*Kroby hampn*) – Vallby sn: Hånningby och Kroby. **Dräggesta hamna** (*Dreggista*) – Vallby sn: Dräggesta och Folsberga samt utjord i Vallby. **Lidingbo hamna** (*Lidingebo*) – Vallby sn: Lidingby, Mälby och Sycklinge. **Blacksta hamna** (*Blaxta*) – Boglösa sn: Blacksta, Kumla, Kärrby (1 gd) och Ålsta. Villberga sn: Enhälja. **Grillbo hamna** (*Grillebo*) – Villberga sn: Edsta, Grillby, Hässelby och Råby samt utjord i Kårsta. **Håra hamna** (*Håra*) – Villberga sn: Håra, Mälby och Rösta. **Säby hamna** (*Sæby*) – Villberga sn: Högby, Kårsta, Lindsunda, Säby och Villbergaby. **Gånsta hamna** (*Gaanista*) – Boglösa sn: Gånsta och Uppmyrby. **Lillkyrka hamna** (*Lislakyrkio hampn*) – Lillkyrka sn: Hävlinge, Lisselby, Lundby, Mösa och

Viggeby. Villberga sn: utjord i Kårsta. **Boglösa hamna** (*Bogløsa*) – Boglösa sn: Boglösaby, Kärrby (2 gd), Utmyrby och Svallby. **Rickeby hamna** (*Rickeby*) – Boglösa sn: Hemsta och Rickeby samt utjord i Uppmyrby.

Yttersta tredingen (*Ytersta Trediung* UH 1540:10) omfattar jord i socknarna Löt, Hacksta, Veckholm, Torsvi och Kungs-Husby.

Eneby hamna (*Eneby*) – Löts sn: Eneby, Vallby och Ågersta. **Tängby hamna** (*Tegneby*) – Löts sn: Tängby och *Kelfuesta. Hacksta sn: Fjälby, Unnesta (1 gd) och Ännesta (3 gd) samt utjord i Tarv. **Sundby hamna** (*Sundby*) – Veckholms sn: Sundby. **Torsvi hamna** (*Torsui*) – Torsvi sn: Edeby, Navsta, Sorby och Torsviby samt utjordar i *Sørista och *Wedeberga. **Skörbo hamna** (*Skiurbo*) – Hacksta sn: Eneby, Skörby, Svind, Unnesta (1 gd), Uppeby och Ännesta (1 gd) samt utjordar i Tarv. **Staxhammars hamna** (*Staxhammars*) – Kungs-Husby sn: Ryttesta, Skeberga och Staxhammar. Veckholms sn: Tjulsta. **Solkesta hamna** (*Solkista*) – Kungs-Husby sn: Solkesta och utjord i Östersta. Veckholms sn: Väppeby (1 gd). **Dalbo hamna** (*Dalbo*) – Veckholms sn: Dalby, Skälby, Väppeby (2 gd) och Åkerby. **Basta hamna** (*Badesta*) – Veckholms sn: Basta och Hedsta.

Samtliga hamnor (33 st) är omnämnda med resp hamneman angiven 1535 men i annan geografisk ordning och utan tredingstillhörighet (UH 1535:1).

1512 (i mars) skriver Erik Larsson, länsman i Trögd, från Villberga socken till Olof Björnsson, fogde på Stockholms slott, och meddelar att han varit till tals med häradsmännen om resterande skatter, varvid han fått svar av två tredingar att de vill föra fram skatten om åkeföret står sig eller annars med båt så fort isen går upp, men av Översta tredingen (*Øffuersthe triunghen*) har han inget svar. Vidare meddelar länsmannen att Erik Trolle givit häradsmännen rådet att de inte skall utgöra midfastoskatten förrän de får en herre och hövitsman till Stockholms slott. (SA nr 1813, odat; se Westin 1971 s 73)

Judiciella förhållanden

Tingslaget har motsvarat det administrativa häradet. Dess rätta tingsstad låg vid byn Enhälja, Villberga sn (1318 "in Trøgbothingh, habito apud villam Ønahelghu" DS 2138); tingsplatsens namn var 1299 "Øbolund": *in placito communi, apud Øbolund, in parochia Vilaberghum habito* (DS 1281).[1] 1481 har häradstinget hållits i Skolsta, Litslena sn (RAp 18/6) – 1547, 1551 och 1552 i Villberga tingsstuga (RAp 21/11 /två brev/, 1551 22/6, 1552 5/12), 1572 i Villberga klockarstuga (ULAp 10/12), 1573 i Villberga sockenstuga (ULAp 9/2). 1486 har häradshövdingens fastebrev skrivits i Ekholmens gård, Veckholms sn, men tinget uppenbarligen hållits på ordinarie plats (SkSp 8/5). – Omnämnt tingsställe vid lagmansting: 1492 Veckholms klockarstuga (ULdb s 40).

[1] Häradstinget skulle hållas på "rätt tingstad", dvs en bestämd plats, medan lagmanstinget ofta hölls på en för lagmannen med hänsyn till hans resa lämplig plats (ALD s 11).

Under medeltiden omnämns fastar och nämndemän regelmässigt från byar i samtliga fastlandssocknar men inte vid något tillfälle från socknarna Arnö och Adelsö.

Häradshövdingar: Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) 1354–1392 (DS 5044, SRP 2622), vilken har som ersättare Holmger Tomasson (sparre) 1379–82 (SRP 1440, 1540, 1641), Johan i Kroby, Vallby sn, 1382 och 1383–90 (SRP 1727, 1983, 2226, 2459, 2506), Mårten i Basta, Veckholms sn, 1382 och 1392 (UUBp efter 29/9, SRP 2622) – Knut Gislesson (tre rosor) 1409 (SD 1059) – Gregers Magnusson (Eka-ätten) 1410–1439 (SD 1299, SMR 982), vilken har som ersättare Olof i Ännesta, Hacksta sn, 1410 (SD 1299), Ingemar i Sneby, Litslena sn (bomärkessigill), 1411–15 (SD 1460, 2084, 2090), Björn Johansson (bomärkessigill) i Sundby, Veckholms sn, 1414 och 1419–1431 (SD 1865, 2692, RAp 1421 efter 29/9, 1431 före 20/5), Eskil i 'Myrby' (? = Utmyrby, Boglösa sn) 1438 (SMR 728) – Olof i Hällby, Litslena sn, 'häradsdomare' 1444 (RAp 8/6) – Kristiern Bengtsson (Oxenstierna) 1446–56 (B 19 nr 23 s 1 f, UUBp 24/5), vilken har som ersättare Olof Pedersson i Hällby, Litslena sn, 1446–53 (B 19 nr 23 s 1 f, RAp 23/7), Anders Pedersson i Tibble, Litslena sn, 1455–56 (EkSp 5/5, UUBp 24/5) – Gustav Karlsson (Gumsehuvud) 1472–86 (RAp 5/10, SkSp 8/5), vilken har som ersättare Olof Pedersson i Lundby, Litslena sn, 1475–81 (RAp 30/10, 1481 18/6), Peder Olofsson i Harvesta, Husby-Sjutolfts sn, 1481 (RAp efter 13/1) och 1486 (SkSp 8/5) – Erik Trolle 1492–1513 (ULdb s 40, RAp 1513 9/12) – Jon Olofsson (Gyllenhorn) 1524 (UUBp 14/11) och 1537, då han som ersättare har Jon skrivare i Enköping (RAp 18/6) (se vidare ALD s 58 f).

Kyrkliga förhållanden

1314 års förteckning över sexårsgärden redovisar för Fjädrundaland under rubriken *Prouincia Trøghd*: Härkeberga (2:0)[2], Litslena (3:0), Husby-Sjutolft ("Husaby Gismark"!) (0:20), Villberga (2:0), Löt (2:0), Hacksta (0:12), Veckholm (3:0), Torsvi (0:10), Kungs-Husby (2:0), Lillkyrka med annex (Arnö) (0:20), Boglösa (3:0), Vallby (0:20) och Adelsö (2:0) (DS 1946, APS 160).

1343 års förteckning över avgifterna till lösen av ärkebiskop Hemmings pallium: under rubriken *prouincia Trøgh* redovisas Härkeberga (0:30), Litslena (6:0), Husby-Sjutolft (4½:0), Villberga (4½:0), Löt (0:30), Hacksta (3:0), Veckholm (6:0), Torsvi (0:18), Kungs-Husby (3:0), Lillkyrka (4½:0), Boglösa (6:0), Vallby (4½:0) och Adelsö (0:30) (DS 3754).

1344 års förteckning över gods m m under Uppsala domkyrkas prelatu-

[2] Avgift i mark : öre.

rer och kanonikat: under dekanatet (tredje kanonikatet) kaniktionden av bl a *prouincia Trøgh*, nämligen socknarna Härkeberga, Litslena, Husby-Sjutolft, Villberga, Löt, Hacksta, Veckholm, Torsvi, Kungs-Husby, Lillkyrka, Boglösa, Vallby och Adelsö (DS 3835 s 309, Dahlbäck s 84).

1489 är kyrkoherden Jöns i Veckholm prost i Trögd (UUBp 17/5).

Under Gustav I:s regering framträder en något annorlunda bild: Veckholms, Torsvi, Hacksta, Husby-Sjutolfts, Vallby, Litslena, Villberga, Lillkyrka och Arnö socknar utgjorde ett prosteri: 1527 *"Ffemthande prosterijdth Trögdh"* (Härkeberga, Löt, Boglösa och Kungs-Husby nämns inte utan har utgjort annex till Långtora, Hacksta, Lillkyrka resp Torsvi) – 1540 *Trögdenn* och 1544 *Trögds prosteri* (13 socknar). Prosten sitter 1544–48 i Vallby, 1555 i Litslena.

(1527: PHT 1960 s 106 Johannes Laurentii räkenskap, avskr; 1540 : UH 1540:7 tionderäkenskap för Uppland, AL 3 s 153 länsreg; 1544: AL 3 s 169 länsreg; Prt 1)

Adelsö socken har efter 1300-talets mitt och före 1527 överförts från Trögds häradsprosteri till 'Öarnas prosteri' (se DMS 1:7 s 32 f).

I och med att stiftsorganisationen förändrats 1557 upphörde prosterierna och tiondeuppbörden övertogs av kungens fogdar (Kjöllerström s 209). Uppbörden skedde därefter i det kamerala fögderi Trögd ingick i.

Annexförhållanden: Under 1300-talet är Arnö annex till Lillkyrka. 1446 har Boglösa och Lillkyrka gemensam kyrkoherde (B 19 nr 23 s 1; se Solkesta, Kungs-Husby sn).

"Trøghbolagh"

Trøghbolagh är det medeltida namnet på en stadga som reglerar skötsel och utnyttjande av allmänningsskogarna i Trögd. Den föreligger i två redaktioner, den ena för Hammars treding (Översta tredingen), den andra för Mellantredingen. Skogsstadgan, som troligen nedtecknats i början av 1300-talet, är bevarad genom avskrifter från 1400-talet (för Hammars treding finns även ett flertal avskrifter från 1600-talet). (TrL s 10 ff) – För tredingarnas omfattning se Kameral indelning ovan.

1369 utfärdar kung Albrekt ett stadfästelsebrev på den särskilda rätt och de särskilda privilegier beträffande tredingsskogar som allmogen 'som bygger och bor i **Hammars treding** (*i Hamars tridhiunge*) i Trögd' har haft av ålder och som kungens företrädare bekräftat (DS 7899, avskr, TrL s 20).

> Enligt stadgan skall tredingsting hållas vid Litslena kyrka fyra gånger om året: den första fjortondedag jul (7/1), den andra S:t Blasius dag (3/2), den tredje askonsdagen, den fjärde fjärdedag pingst; vid det femte tredingstinget, S:t Jakobs dag (25/7), skall fyra män utses som skall besikta tredingsskogarna och därefter kalla till tredingsting (TrL s 22).
>
> Samma bestämmelser som i Hammars treding om huggning, bränning och avbarkning av ek och om alla bärande träd gäller även på Sneden (*a Sneedh*) liksom på Hult och Hornö (se Mellantredingen). På S:t Ilians dag (1/9) skall de som behöver hugga axlar och slagor komma till Sneden, där värnemän och synemän skall vara närvarande. (TrL s 26)

Enligt skogsstadgans redaktion för **Mellantredingen** (*Mädhal tridhiung*) skall tredingsting hållas sex gånger om året, de fyra första vid Boglösa kyrka och på samma dagar som i Hammars treding. Vid det femte tredingstinget, som skall hållas i Hornö på S:t Jakobs dag, skall fyra män utses som skall besikta skogarna och därefter kalla till tredingsting. Samma procedur skall genomföras den sjätte tingsdagen, S:t Bartolomeus dag (24/8), på Hultängen (*a Huslöth*). När fördelningen av skogsbetet är gjord, skall vakt och vaktbodar inrättas, tre i Hornö och tre i Hult; varje tolft skall ha sin vaktbod. (TrL s 31 f)

För allmänningen Hornö finns särskilda bestämmelser om inhägnad av skogen när svinen skall släppas på ollonbete, varvid sju byar i Vallby socken skall ha ansvar för gärdsgård och tre av dessa byar även hålla grindar i stånd (se sockeninledningen).

För den som behöver hugga axlar och slagor gäller samma bestämmelser som i Hammars treding, likaledes på Sneden, dvs på den del av allmänningsskogen som hör till Mellantredingen (*a Snedh innan tridhiungx*). Vidare har ingen "mala karll" rätt till mera körsel på Sneden än till vedbrand (bränsle) åt sig. (TrL s 36 f)

Till Mellantredingen hör även Gröngarn (nu i Enköpings stad), där särskilda regler gäller. Den som vill släppa ut hästar eller nöt på Gröngarn (*a Grönagarn*) måste betala en avgift (0:0:0:4 pn per huvud) om han bor inom tredingen, annars enligt överenskommelse i varje enskilt fall. Det är förbjudet att släppa ut svin där, ty den som gör det har förverkat svinen, antingen han är tredingsbo eller inte. Av Enköping skall man ha i beteshyra 0:0:0:4 pn per ko, hälften så mycket per ungnöt och 0:0:0:1 pn för varje get och får; avgifterna för kor skall delas med 'sjötolfterna' ("medh sytolptom"). (TrL s 37)

I Enköpings tänkeböcker (fr o m 1540) finns uppgifter om olaga bruk av allmänningarna:

1546 döms vid rådstugurätten tre män till böter för att de 'brände svedjeland på Sneden' (ETb s 42).
1559 får fyra borgare i Enköping böta 1 mark pn var för att de var 'olydiga om sina svin i Gröngarnshagen' (ETb s 97).

Statistiska uppgifter

Antal jordeboksenheter

Tabellerna innehåller genomgående summor som framkommit vid bearbetningen. De överensstämmer oftast med de summor fogdarna redovisar i jordeböckerna, men ev skillnader redovisas inte här.

Antalet bebodda enheter (gårdar och torp) på 1540-talet redovisas även på *karta* för resp socken. På kartorna markeras skog och utmark med raster.

Jordetal

I UH finns ingen direkt uppgift att man räknat 15 pnl på örtl, inte heller i det medeltida diplommaterialet. Denna avvikelse från det normala, 8 pnl på örtl, finns annars på flera håll i Uppland (se DMS 1:1 s 46, 1:4 s 31, 1:7 s 36 f). En uppgift från 1336 tyder möjligen på att förhållandet 12 pnl på örtl funnits (se Hällby, Litslena sn), en avvikelse som är belagd i Hölebo hd i Södermanland (se DMS 2:2 s 73).

Skatten är uträknad i förhållande till dels jordetalet, dels en värdering av jordetalet (örtuglandet) som uttrycks genom gällertalet ('örtugen gäller . . . mark').

I de följande tabellerna över hamnorna, som rör enbart skattejord, är jordetalen excerperade ur jordeboken och satta med normal stil. I tabellen över socknarna är jordetalen satta med normal stil oavsett om summorna är excerperade direkt ur jordeböckerna eller är resultat av bearbetningen, när en viss sockens brukningsenheters jordetal summerats. Med kursiv stil har markerats endast sådana summor som bygger på uppskattning av frälsejordens storlek och som därmed är delvis osäkra.

Antal jordeboksenheter i Trögds härad, UH 1540 (1568)

	Arnö		Boglösa		Hacksta		Husby-Sjutolft		Härke-berga		Kungs-Husby		Lillkyrka	
sk	-	-	25	(27)	13	(14)	22	(18)	16	(15)	7	(5)	7	(7)
½ sk	-	-	-	-	-	-	0	(1)	-	-	-	-	-	-
skt	-	-	0	(1)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
skuj	-	-	17	(4)	7	(4)	12	(0)	2	(1)	1	(0)	4	(2)
skäng	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kr	-	-	0	(1)	-	-	-	-	-	-	14	(14)	-	-
krt	-	-	-	-	-	-	0	(1)	-	-	-	-	-	-
ky	0	(16)	10	(12)	3	(3)	9	(6)	5	(5)	7	(9)	1	(2)
½ ky/kyt	-	-	0	(2)	-	-	0	(1)	-	-	2	(1)	0	(2)
kyuj	-	-	1	(1)	0	(1)	3	(2)	1	(1)	1	(2)	-	-
kyäng (fjäll)	-	-	-	-	-	-	0	(1)	0	(3)	-	-	-	-
se	-	-	4	(4)	1	(1)	-	-	-	-	-	-	-	-
pb	-	-	1	(2)	-	-	-	-	-	-	3	(0)	-	-
pbt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
de	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
eskl	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
skokl	-	-	1	(1)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
½ skokl	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
vakl	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
våkl	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
sp	-	-	2	(0)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
aoe	14	(1)	15	(0)	3	(1)	0	(10)	-	-	4	(5)	6	(3)
½ aoe/aoet	-	-	-	-	-	-	1	(0)	-	-	-	-	-	-
aoeuj	-	-	-	-	1	(0)	-	-	0	(1)	-	-	1	(1)
aoeäng	0	(1)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
fr	8	(1)	8	(19)	8	(9)	11	(2)	3	(4)	11	(12)	4	(3)
frt	-	-	0	(2)	-	-	-	-	-	-	2	(2)	4	(0)

Antal jordeboksenheter i Trögds härad, UH 1540 (1568)

	Litslena		Löt		Torsvi		Vallby		Veckholm		Villberga		summa	
sk	50	(49)	7	(8)	5	(3)	14	(14)	18	(18)	25	(24)	209	(202)
½ sk	0	(1)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	(2)
skt	-	-	-	-	-	-	-	-	0	(1)	0	(2)	0	(4)
skuj	11	(2)	2	(0)	4	(2)	6	(2)	2	(1)	6	(3)	74	(21)
skäng	1	(3)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	(3)
kr	-	-	0	(1)	-	-	-	-	-	-	-	-	14	(16)
krt	0	(2)	-	-	0	(2)	0	(1)	-	-	-	-	0	(6)
ky	14	(12)	2	(14)	1	(1)	4	(7)	10	(9)	7	(13)	73	(109)
½ ky/kyt	0	(1)	-	-	-	-	0	(1)	-	-	0	(1)	2	(9)
kyuj	1	(2)	-	-	-	-	1	(0)	-	-	1	(1)	9	(10)
kyäng	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	(1)	0	(5)
se	-	-	-	-	2	(0)	-	-	-	-	2	(2)	9	(7)
pb	1	(2)	-	-	-	-	2	(0)	0	(40)	-	-	7	(44)
pbt	-	-	-	-	-	-	-	-	0	(3)	-	-	0	(3)
de	-	-	8	(0)	1	(0)	-	-	-	-	-	-	9	(0)
kan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	(0)	5	(0)
eskl	-	-	1	(0)	-	-	-	-	-	-	-	-	1	(0)
skokl	-	-	-	-	-	-	-	-	2	(1)	-	-	3	(2)
½ skokl	-	-	-	-	-	-	1	(0)	-	-	-	-	1	(0)
vakl	-	-	-	-	-	-	2	(0)	-	-	-	-	2	(0)
våkl	-	-	-	-	-	-	1	(0)	-	-	-	-	1	(0)
sp	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	(0)
aoe	1	(5)	5	(2)	2	(4)	5	(7)	43	(2)	3	(3)	101	(43)
½ aoe/aoet	-	-	-	-	-	-	1	(0)	7	(0)	-	-	9	(0)
aoeuj	-	-	-	-	1	(0)	1	(1)	-	-	1	(0)	5	(3)
aoeäng	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	(0)	1	(1)
fr	8	(5)	25	(24)	9	(11)	30	(30)	9	(7)	20	(19)	154	(146)
frt	-	-	2	(2)	2	(1)	0	(1)	-	-	-	-	10	(8)

Jordetal per hamna för Översta tredingen (UH 1540:10)
Jfr Kameral indelning.

örtugen gäller	Lundbo 7 bönder	Djurby 4 bönder	Kälsta 12 bönder	Hällby 5 bönder	Hårby 8 bönder	Harvesta 4 bönder	Kullinge 5 bönder
4 mark	4:4:1:0	0:7:0:0	7:0:0:0	—	—	3:3:2:1	4:0:0:0
3 mark	9:7:2:0	9:7:2:4	—	—	13:4:2:4	—	—
2½ mark	—	—	—	8:5:0:4	—	—	0:7:0:4
2 mark	—	0:0:5:0	12:0:0:0	2:5:0:0	—	3:5:0:0	8:4:2:0
1½ mark	—	—	—	—	—	—	—
summa	14:4:0:0	11:0:1:4	19:0:0:0	11:2:0:4	13:4:2:4	7:0:2:1	13:3:2:4

örtugen gäller	Kromsta 4 bönder	Fiskvik 10 bönder	Vällinge 7 bönder	Tibble 9 bönder	Härke-berga 6 bönder	Bårskär 6 bönder	summa 87 bönder
4 mark	—	7:1:2:4	—	—	—	—	27:0:2:5
3½ mark	—	7:1:0:0	—	—	—	—	7:1:0:0
3 mark	6:2:0:0	—	—	—	—	9:1:1:4	48:7:2:4
2½ mark	1:6:2:0	—	7:3:0:4	—	6:7:1:0	—	25:5:1:4
2 mark	—	2:1:2:0	6:4:2:4	17:2:2:4	1:4:1:4	—	54:6:0:4
1½ mark	—	—	0:7:0:0	—	—	—	0:7:0:0
summa	8:0:2:0	16:4:1:4	14:7:0:0	17:2:2:4	8:3:2:4	9:1:1:4	164:4:1:1

Jordetal per hamna för Mellantredingen (UH 1540:10)
Jfr Kameral indelning.

örtugen gäller	Kroby 4 bönder	Dräggesta 3 bönder	Lidingbo 7 bönder	Blacksta 9 bönder	Grillbo 9 bönder	Håra 5 bönder
4 mark	—	—	—	—	4:7:2:4	—
3 mark	—	3:5:2:0	—	9:4:0:4	6:4:1:4	5:3:0:0
2½ mark	—	—	—	—	—	—
2 mark	7:0:0:0	1:1:2:0	12:7:0:4	5:5:1:4	—	1:4:0:0
summa	7:0:0:0	4:7:1:0	12:7:0:4	15:1:2:0	11:4:1:0	6:7:0:0

örtugen gäller	Säby 9 bönder	Gånsta 6 bönder	Lillkyrka 7 bönder	Boglösa 8 bönder	Rickeby 4 bönder	summa 71 bönder
4 mark	5:1:2:0	—	3:3:1:0	—	—	13:4:2:4
3 mark	7:7:2:4	—	5:3:1:4	—	—	38:4:2:0
2½ mark	—	3:5:1:0	—	—	—	3:5:1:0
2 mark	—	4:3:1:0	0:7:2:4	14:6:2:0	11:1:1:4	59:5:2:0
summa	13:1:1:4	8:0:2:0	9:6:2:0	14:6:2:0	11:1:1:4	115:4:1:4

Jordetal per hamna för Yttersta tredingen (UH 1540:10)
Jfr Kameral indelning.

örtugen gäller	Eneby 4 bönder	Tängby 9 bönder	Sundby 3 bönder	Torsvi 5 bönder	Skörbo 7 bönder
4 mark	—	8:2:0:0	—	—	5:2:1:4
3 mark	4:0:2:0	2:7:2:4	3:7:0:4	4:2:0:4	2:5:2:4
2½ mark	—	2:5:1:0	—	1:6:2:0	—
2 mark	—	—	—	0:7:0:0	—
1½ mark	—	0:1:2:4	—	0:3:2:0	0:6:0:4
summa	4:0:2:0	14:1:0:0	3:7:0:4	7:3:1:4	8:6:1:4

örtugen gäller	Stax-hammar 7 bönder	Solkesta 4 bönder	Dalbo 6 bönder	Basta 5 bönder	summa 50 bönder
4 mark	—	0:2:2:0	—	—	13:7:0:4
3 mark	5:6:0:4	1:6:0:0	7:1:0:0	6:6:1:4	39:3:1:0
2½ mark	2:0:0:0	—	—	—	6:4:0:0
2 mark	2:7:0:0	—	—	—	3:6:0:0
1½ mark	—	4:3:1:0	—	—	5:7:0:0
summa	10:5:0:4	6:4:0:0	7:1:0:0	6:6:1:4	69:3:1:4

Jordetal per socken 1540
Förklaringar se s 27.

	Arnö	Boglösa	Hacksta	Husby-Sjutolft	Härkeberga
skatte	—	47:6:0:0	17:4:2:0	43:2:0:5	23:1:0:0
krono	—	—	—	—	—
kyrko	2:0:0:0	17:0:2:0	3:3:1:0	7:0:2:6	4:7:0:4
frälse/aoe	*25:1:1:0* (?)	17:3:1:0	9:4:2:4	9:7:2:0	4:4:1:4
summa jt	*27:1:1:0* (?)	82:2:0:0	30:4:2:4	60:2:2:3	32:4:2:0

	Kungs-Husby	Lillkyrka	Litslena	Löt	Torsvi
skatte	11:4:1:0	8:5:0:4	98:4:2:4	9:2:1:4	7:3:1:4
krono	11:5:1:0	—	—	—	—
kyrko	7:4:1:4	2:5:1:0	12:4:1:0	8:7:1:0	3:1:1:0
frälse/aoe	*14:6:2:0* (?)	11:2:0:4	8:2:0:4	23:1:0:0	8:3:0:4
summa jt	*45:4:2:4* (?)	22:4:2:0	119:3:1:0	41:2:2:4	19:0:0:0

	Vallby	Veckholm	Villberga	summa Trögd
skatte	24:6:1:4	23:0:0:4	35:3:0:4	350:4:0:1
krono	—	—	—	11:5:1:0
kyrko	12:7:0:4	9:0:1:4	13:1:0:4	104:3:2:2
frälse/aoe	33:0:2:0	33:3:1:4	17:7:2:4	*217:0:2:4* (?)
summa jt	70:6:1:0	65:4:0:4	66:4:0:4	*683:5:2:7* (?)

Arnö socken

1303 *Deinde eccesiam Arnø* (DS 2218 s 428, avskr).
1319 *Deinde Arnø* (DS 2218 s 430, avskr).
1352 *parochie Bondæarnøø* (DS 4812).
1376 *i Bondaarnø sokn* (DS 9348).
1527 *Bondarna sokn* (GR 4 s 1).
1562 *Arneöö Sokenn* (FoR 2).

Omfattning: Arnö socken omfattade utöver själva Arnön även Oknö och Ängsholmen. Socknens namn ändrades 1930 till Arnö efter att tidigare ha varit Bondarnö (Kbr 28/11). Oknön överfördes i alla avseenden till Aspö socken, Selebo härad i Södermanland, 1942, medan själva Arnön fördes till Kungs-Husby socken och Ängsholmen till Vallby socken (Kbr 27/3). Grönsö, som 1544 flyttats till Arnö socken från Kungs-Husby socken (se nedan), återfördes till denna socken 1795 (Kbr 12/2).

1544 befaller kungen att de fyra bönder som bor på Grönsö och hittills lytt under Kungs-Husby prästgäll hädanefter skall lyda under Arnö prästgäll och till denne kyrkoherde utgöra tionde, likstol och andra rättigheter. Kyrkoprästen och sockenborna i Arnö sn hade klagat hos kungen att det var för få bönder under prästgället för att prästen skulle kunna ha sitt redliga uppehälle och kunna hålla prästgården i stånd. (GR 16 s 546 f)

Kyrkan: Arnö kyrka, som är uppförd i gråsten, har daterats till tiden omkring 1200. Den ursprungliga, romanska kyrkan bestod av långhus (ca 10 x 6,5 m) och smalare kor med okänd avslutning. Sakristian har byggts intill det romanska koret, vilket sedan rivits, sannolikt omkring 1300, och ersatts av ett kor lika brett som långhuset (Bonnier).

Kyrkans senare byggnadshistoria är inte utredd. Det nuvarande koret, som har tresidig avslutning och strävpelare, har antagits vara byggt efter en brand 1574 (UKy). Emellertid är det mycket som tyder på att koret byggts till under senmedeltiden. Utformningen och det rikt utbildade stjärnvalvet har tydliga likheter med koret i Vårfrukyrkan i Enköping, vilket byggts mot slutet av 1400-talet (Bonnier; se SvK 195 s 92 f). Dessutom visar en teckning från 1684 att vapenbilden ”örnfot” var målad i en blindnisch på en av strävpelarna, vilket visar att koret byggts under Jakob Ulfssons tid som ärkebiskop (Hadorph plansch 76). Ärkebiskopens syster Margareta var gift med ägaren till både kyrkbyn och Utö, Gjurd Pedersson (Schack), som är omnämnd i ärkebiskopens testamente 1496 (RAp 12/1). Efter Gjurds död har hans barn avvecklat faderns sätesgård och åren 1500 och 1510–11 donerat jorden till kyrkan (se *Wappy). Mot denna bakgrund

kan det nya korbygget preciseras tidsmässigt till tiden omkring 1500. Den senmedeltida kyrkans invändiga mått var ca 22 x 6,5 m (koravslutningen inte inräknad). Av medeltida inventarier har endast bevarats en dopfunt från senmedeltiden.

Den ursprungliga kyrkan har förlängts ca 10 m åt väster, vilket antagits ha skett i början av 1700-talet (UKy), men nyare undersökningar tyder på att tillbyggnaden skett i två etapper, möjligen redan under senmedeltiden. Dock saknas långhusets tillbyggnad på teckningen från 1684, vilken visar vapenhuset som byggts 1647. (UKy 17, Bonnier).

Kyrkby: *Wappy (från 1554 Arnöberg).

På Oknö ligger en ödekyrkogård ca 500 m sydöst om Frösta, vilken är omgiven av en låg, bred mur; ungefär mitt på kyrkogården finns grundstenar efter ett träkapell (ca 8 x 5 m) med kor (ca 3 x 3 m). Kyrkogården är omnämnd 1672, då den anses vara gammal; i dess mitt stod 'av ålder' ett stort träkors (Rannsakningar s 40).

Runstenar: U 690 Hälsingbo (skadad), vid ägogränsen mellan Utö och Älgshuvud, U 691 Söderby, nu vid Veckol, 692 Väppeby.

Antal jordeboksenheter UH 1541 (1568)

Arnö				Oknö		
	ky	aoe	fr		ky	aoe
Käpptorp	- -	- -	1 (0)	Frösta	0 (2)	2 (0)
*Stafby	0 (2)	2 (0)	- -	Ingeby	0 (4)	4 (0)
Strandby	0 (1)	- -	1 (0)	Marby	0 (1)	1 (0)
Säby	0 (1)	1 (0)	1 (1)	Söderby	0 (1)	1 (0)
*Wappy	- -	- -	3 (0)	Veckol	0 (2)	2 (0)
Älgshuvud	0 (1)	- -	1 (0)	Väppeby	0 (1)	1 (0)
Ängsholmen	- -	0 (1)	1 (0)			
Summa	0 (5)	3 (1)	8 (1)		0 (11)	11 (0)

Dessutom redovisar längderna: *aoeäng*: Ängsholmen 0 (1).

Arnö socken

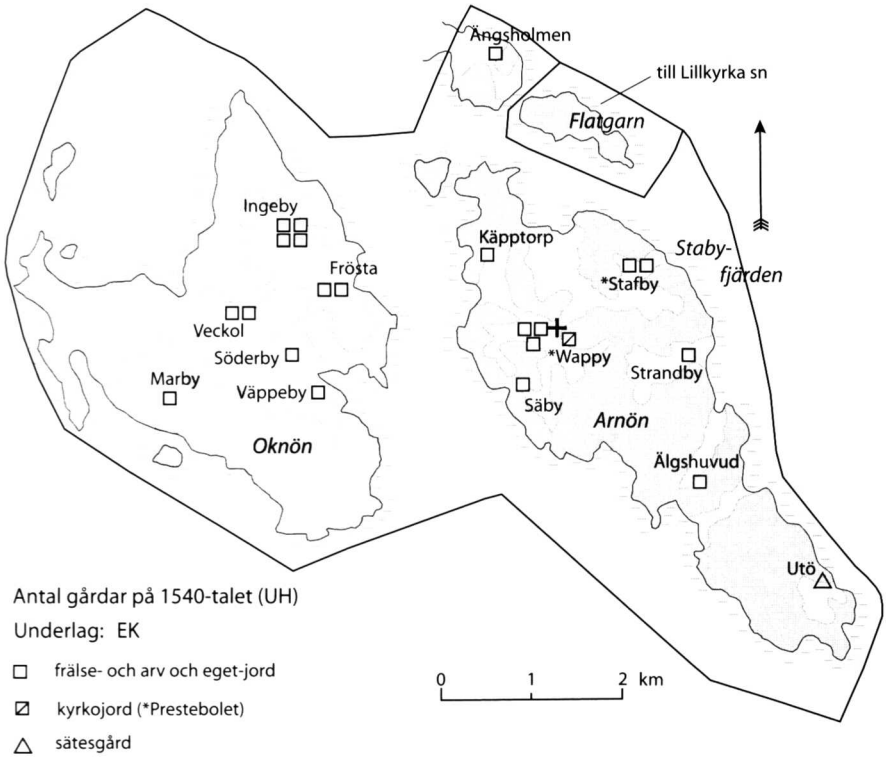

Jordetal för olika jordnaturer 1540

Arnö			Oknö	
	fr/aoe[1]	ky[2]		aoe[3]
*Prestebolet	—	2:0	Frösta	2:2
*Stafby	2:0	—	Ingeby	4:4
Strandby	2:0	—	Marby	1:0
Säby	1:5:2 (?)[4]	—	Söderby	1:0
Utö	1:0	—	Veckol	0:6
*Wappy	3:2:2	—	Väppeby	1:1
Ängsholmen	0:6[5]	—		
Summa	10:4:1 (?)	2:0		14:5

[1] jt delvis enl medeltida uppgifter
[2] jt från 1547 (endast)
[3] jt från 1541 (endast)
[4] jt delvis uppskattat med ledning av avradens storlek
[5] jt från 1559

Arnön

1369 *i Bonda Arnø* (DS 7831).

Arnöberg 1555 *Arnöbergh* (Prt 1) – 10 H, 9 f.
1554 bildas sätesgården A genom att Bengt Nilsson (Schack) lagt samman de tre gårdarna i *Wappy (UH 1554:6).
1555 upptas en tiondepliktig (Bengt /Nilsson/) i A (Prt 1).

Grönsö Se Kungs-Husby sn.

***Hesleby** 1376 ärver ärkebiskop Birger Gregersson 0:7 *i Hesleby* (se Säby) (DS 9348).

Käpptorp 1500 *Kepetorp* (UpDkyRL f 12v, avskr), 1543 *Torpped* (UH 1543:2), 1544 *Köpettårp* (UH 1544:5), 1548 *Torpeed* (Prt 1), 1555 *Kepetorp* (Prt 1) – 10 H, 9 f.
' UH 1541–57 **1 fr** (hustru Merit på Utö, 1550 Bengt Nilsson /Schack/); läggs 1557 som mulbete under Arnöbergs gård.
1500 ger Måns och Nils Gjurdssöner (Schack) torpet K till en själastuga vid Arnö kyrka (se *Wappy) (UpDkyRL f 12v).

Nygård Se *Stafby.

***Prestebolet** 1470 *Prestebolet i ... Bondearnö* (UpDkyRL f 38, avskr), 1487 *i Prestegardhen po Bonderne* (X 240), 1547 *Preste boletth* (UH 1547:4), 1560 *Prestegården* (RAp 23/6) – troligen beläget nära kyrkan, möjligen på platsen för nuv Arnöbergs gård.
UH 1547 (endast) **1 ky**, 2:0.
1470 skiftas jord mellan Arnö kyrka och domkapitlet i Uppsala på ena sidan och Arvid Trolle på andra sidan, varvid denne överlåter 1:0 'vid prästbolet' till prästen i Arnö i utbyte mot jord i Ärsta, Enköpings-Näs sn (UpDkyRL f 38).
1487 tillskiftas Erik Trolle och Johan Trolle (troligen död) sitt mödernegods, däribland en gård (öde) i P 'som prästen alltid lejde'. Gården har domkyrkan bytt till sig av Arvid Trolle mot en gård i Ärsta, och

domkyrkan och prästen har lovat att hålla en mässa varje vecka till evig tid för Johan Gäddas och hans arvingars själar. (X 240, Dahlbäck kas nr 819)

1547 har prästbolet 5 punds utsäde och äng till 30 lass hö (UH 1547:4).

1560 byter Bengt Nilsson (Schack) med sin hustrus samtycke till sig P, som räntar 3½ pund korn, 1:4 pn och 6 dagsverken, av Gustav I mot jord i Tuna, Ytterselö sn, och Kolunda, Stenkvista sn, Södermanland (RAp 23/6).

***Stafby** (nu Nygård)

1352 *in Stafby* (DS 4812), 1449 *i Staffby* (RAp 26/3), 1473 *i Stabby* (C 8 f 16) – 10 H, 9 f.

UH **2 aoe**, 1567 **2 kr,** 1568 **2 ky**, 1:0 + 1:0; ena gården öde 1567–68, den andra till prästen 1566–68. (Marby rd)
Summa jt 2:0.

1352 ger Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) sina egendomar i S i morgongåva till Ingrid Eriksdotter (se Strandby) (DS 4812).

1449 återköper Karl Knutsson (Bonde) 2:0 från Kristiern Nilssons (Vasa) arvingar (RAp 26/3).

1457 upptas i Karl Knutssons jordebok två gårdar om tillsammans 2:0, som räntar 7 pund korn och 2:0 pn (C 7 f 3v).

1473 ärver Magdalena Karlsdotter (Bonde) två gårdar, som vardera räntar 3½ pund korn och 1:0 pn och som hennes far löst in av Kristiern Nilssons arvingar (C 8 f 16).

1480 återlöser Sten Sture och Nils Klasson (Sparre av Ellinge) 2:0 från Karl Knutssons döttrar (RAp 23/4). – Enl en jordebok från 1480-talets början hör till S tre öar – *Komandås*, Flatgarn (*Flategarn* 11 H, 0 f) och *Wlsgarn* (? = Husgarn – 11 H, 0 f) – som av ålder legat under S och där landborna brukar ha småfän; nu har emellertid Magnus Karlsson (Ekaätten) tagit från dem de två öarna *Komondås* och Flatgarn, så att de alls inte kan njuta dem (SKHRA 2:1 s 18, odat, avskr). – ”Komandås” (el ”Komondås”) är uppenbarligen en del av nuv Flatgarn, som hör till Lillkyrka sn (EK, SO).

1495 (?) har Sten Sture d ä två gårdar om tillsammans 2:0, som räntar 7 pund korn, 2:0 pn och 0:6 dagsverkspn; till gårdarna hör *Vlffagarn* (SSJb 1515 f 14v).
1531 har Gustav I två gårdar om tillsammans 2:0 (räntan = 1495) (K 1, 1531 f 9v).
1559 har gårdarna vardera 3 punds utsäde, äng till 30 lass hö, liten skog och litet mulbete och fiskevatten (AoE 29 A).
1560-talets början – Bengt Nilsson till Utö har 'vederkänts' S (räntan = 1531), som var KMt:s arvegods (SKHRA 2:3 s 45).

Strandby

1352 *curiam meam villicalem Strandby* (DS 4812) – 10 H, 9 f.
UH **1 fr** (Iliana Ivarsdotter /Gren/, 1550 Svante Sture), 1566 **1 ky**.

Till Strandby skriver sig Iliana Ivarsdotter (Gren) 1536 (RAp 10/3; se nedan). Sannolikt var Strandby hennes man Nils Gregerssons (en bjälke) sätesgård och även hans fars, väpnaren Gregers Nilssons, vilken skriver sig 'i Bonda Arnö' 1472 (RAp 5/10).

1352 ger Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) i morgongåva till sin hustru Ingrid Eriksdotter (Boberg) sin brytegård S och jord i *Stafby och Grönsö med alla tillagor, däribland torp ("coloniis") (DS 4812).
1457 upptas i Karl Knutssons (Bonde) jordebok 2:0 som är öde (C 7 f 3v; notisen överstruken med snedstreck).
1509 ger Nils Gregersson (en bjälke) i morgongåva till Iliana Ivarsdotter (Gren) en gård i S, som räntar ½ läst korn och 2:0 pn, och jord i Älgshuvud samt i Högby, Bälinge sn, Morby, Lagga sn, och Täby, Faringe sn (RAp 18/11).
1536 säljer Iliana Ivarsdotter, änka efter Nils Gregersson, sin sätesgård S (räntan = 1509) och torpet Älgshuvud till Johan Turesson (Tre rosor) och hans hustru Kristina Nilsdotter på hennes son Svante Stenssons (Sture) vägnar (RAp 10/3).
1562 har gården 4½ punds utsäde, äng till 100 lass hö, 'passlig' skog, gott fiskevatten men inget mulbete

(FoR 2). – Samma år görs ett stort jordbyte mellan kronan och Svante Sture, varvid denne avstår från bl a gården S och Älgshuvud (AoE 43 f 381).

1560-talet – Bengt Räv får, troligen genom byte med kronan, gården S, som räntar 5 pund korn och 3:0 pn, och Älgshuvud (SKHRA 2:3 s 47).

Nära gården finns en stor och djup murad källare (ca 14 x 10 m) med en lång källarhals på sydsidan (RAÄ Kungs-Husby nr 54, som även innefattar ett mindre gravfält öster om källaren). Ca 20 m nordöst om denna och nära landsvägen ligger en husgrund (ca 25 x 10 m) med en härd i östra ändan men utan tydliga grundstenar.

Säby

1376 *i Sæby* (DS 9348) – 10 H, 9 f.

UH **1 aoe**, 0:7, 1566 **1 ky** (jt saknas, öde 1567–68). (Marby rd)
1 fr (Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/, 1562 Gabriel Kristersson /Oxenstierna/, 1566 Nils Ryning); öde 1568.

1376 får ärkebiskop Birger Gregersson (Malsta-ätten) 1:0 i S och jord i *Hesleby och i andra orter i Uppland vid arvskifte efter sina föräldrar och sin faster och farbror (DS 9348; se DMS 1:5 s 94).

1449 återköper Karl Knutsson (Bonde) 1:0 (i "Sætwna") från Kristiern Nilssons (Vasa) arvingar (RAp 26/3).

1457´ upptas i Karl Knutssons jordebok två gårdar om tillsammans 1:0, som räntar 3 pund korn och 1:0 pn (C 7 f 3v).

1470 byter Sten Pik till sig en gård av Arvid Trolle (se Fånö, Löts sn) (HH 31 s 142).

1473 ärver Magdalena Karlsdotter (Bonde) en gård, som räntar 3 pund korn och 0:6 pn och som hennes far löst in av Kristiern Nilssons arvingar (C 8 f 16).

1480 återlöser Sten Sture och Nils Klasson (Sparre av Ellinge) 1:0 från Karl Knutssons döttrar (RAp 23/4).

1487 upptas en gård, som räntar 2½ pund korn och 0:6 pn, bland de gods Arvid Trolle bytt bort till Sten Pik (se Fånö, Löts sn) (X 240 f 4v).

1495 (?) har Sten Sture d ä en gård om 1:0, som räntar 3 pund korn, 0:6 pn och 0:3 dagsverkspn (SSJb 1515 f 14v).

1531 har Gustav I en gård om 0:6 (räntan = 1495) (K 1, 1531 f 9v).

1559 har arv och eget-gården 22 spanns utsäde, äng till 18 lass hö, liten skog och litet mulbete och fiskevatten (AoE 29 A). – I en förteckning, gjord av Rasmus Ludvigsson i början av 1560-talet, över gårdar som Sten Sture och Nils Klasson inlöst (se ovan 1480) men som varken KMt eller Nils Klassons arvingar har i sin värjo, upptas gården med räntan 3 pund korn och 0:6 pn med kommentaren att 'detta Säby kallas ock uti de gamle jordebrev och register Sätuna och ligger inne med prästgården på Bondarnö, som herr Erik Trolle gav där under' (SKHRA 2:1 s 47, 52).

1562 har frälsegården 2½ punds utsäde, äng till 24 lass hö, gott fiskevatten men ingen skog och inget mulbete (FoR 2).
Vid samma tid har Bengt Nilsson till Utö 'vederkänts' arv och eget-gården (0:7; räntan = 1531) (SKHRA 2:3 s 45).

Utö

1369 *i Wtø* (DS 7831), 1409 *i Vthø* (SD 1175), 1526 *paa Vthø, hans gardh Vthø* (UUBp 23/5) – 10 H, 9 g.

Utö kan beläggas som sätesgård för Nils Gjurdsson (Schack) 1514 och 1528 (VikSp 29/3, JNJb s 77; jfr nedan 1526) – Nils Gjurdssons änka Merit ?Jonsdotter 1544–49 (UH) – Bengt Nilsson (Schack) 1550–60 (UH 1550:6, AoE 13 /lös fascikel/, RAp 1554 2/6, 1558 15/8, 1560 23/6). Till Utö skriver sig även Bengts bröder: Jöran Nilsson 1550–54 (RAp 1550 20/10 o 15/11, 1551 9/2, 1554 2/6, AoE 13) – Kristoffer Nilsson 1551 (RAp 9/2, 29/4 o 6/6) – Erik Nilsson 1554–58 (AoE 13, RAp 15/8). – Bengt Räv, gift med Brita Nilsdotter (Schack), skriver sig till Utö 1566–68 (UH).

Gården Utö är bebyggd med ett rektangulärt stenhus, som uppenbarligen byggts av Nils Gjurdsson omkr 1510; stenhuset var troligen färdigbyggt 1511 (se Utöhus).

1369 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) till sig 1:0 av Bo Jonsson (se *Wappy) (DS 7831–32).

1409 tilldöms Knut Eskilsson (oxpanna) 1:0 (se *Wappy) (SD 1175).

1526 tilldöms Nils Gjurdsson (Schack) genom riksrådsdom sitt arv och eget igen, nämligen sin gård Utö och *Wappy, Ängsholmen och två ängar som heter *Reddhare ængh* och *Holmængh*. Nils har inför rätten kärat till sin bror Måns Gjurdsson, till vilken han hade 'unt och förlänt' Utö gård med underliggande gods i sin livstid, om att återfå godset, efter som han inte längre kunde 'bliva i sin ordens klädebonad som han var uti kommen'. (UUBp 23/5, UDb 3 s 81 f) – 'Riddarängen' låg söder om Arnöberg, 'Holmängen' söder och öster om Käpptorp (LSA B 2–2:2).

1527 får Nils Gjurdsson i förläning biskopstionden detta år från Arnö sn (GR 4 s 1).

1548 och 1555 upptas en tiondepliktig (Tomas Larsson resp Simon) i U (Prt 1).

1551 överlåter Kristoffer och Jöran Nilssöner (Schack) till sin bror Bengt all den del i lösöre som kan falla på deras lott efter deras avlidna föräldrar (LSBp 26/3, 27/3; breven, som är utfärdade på Utö gård, har feldaterats till 26/5 och 27/5).

1567 upptas Utö i tiondelängd med notisen att Bengt Räv inte erlagt någon tionde (UH 1567:4 tl).

***Wappy**

1369 *i Wappy* (DS 7831), 1470 *i Weppe* (RAp 25/9), 1500 *i Wäppeby* (UpDkyRL f 12v, avskr), 1526 *i Weppy* (UUBp 23/5), 1532 *paa Weppo* (RAp 3/10), 1548 *Kiörkiebyn* (Prt 1) – kyrkby – bytomt troligen ca 250 m väster om kyrkan, tidigare plats för Arnöbergs ladugård (LSA B 2–2:2).

UH **3 fr**, 1544 **4 fr,** 1550–53 **3 fr**, (hustru Merit på Utö, 1550 Bengt Nilsson /Schack/).
1550–57 **1 frt** (Bengt Nilsson); kallas 'åttaörtugarna' och läggs 1557 som mulbete under Arnöbergs gård.

*Wappy är sätesgård för väpnaren Gjurd Pedersson (Schack) 1470 (RAp 25/9) och 1490, då han skriver sig 'på Bond-Arnö' (RAp 25/7) – Nils Gjurdsson (Schack) 1532 (RAp 3/10). – *Wappy har i en artikel om släkten "Schack af Skylvalla" (SoH 1960 s 10 f) felaktigt identifierats med Väppeby på Oknön.

1369 byter Bo Jonsson (Grip) bort till Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) 3:0:8 i W och jord i Utö, Ängsholmen och allt det Bo fick av Eskil Eskilsson 'i samma ön' ("Bonda Arnø") (DS 7831–32).

1409 kärar Knut Eskilsson (oxpanna) vid räfsteting i Uppsala med allmogen av Ärlinghundra hd om godset på Arnön, 3:0:8 i W och jord i Utö och Ängsholmen samt i Hemsta, Boglösa sn, vilket Bo Jonsson 'utan lag och rätt och utan brott' avtvingat Knuts far, Eskil Eskilsson, med våld. Knut har vittnen som intygar att Bo Jonsson låtit föra Eskil in i tornet på Stockholms slott. Godsen tilldöms Knut Eskilsson, eftersom de var hans far så olagligt 'avträngda'. (SD 1175)

1500 grundar Måns och Nils Gjurdssöner (Schack) en själastuga vid Arnö kyrka och ger därtill 0:0:8 i W vid kyrkan och torpet Käpptorp (UpDkyRL f 12v).

1510 ger Måns och Nils och deras syster Anna Gjurdsdotter ½:0 vid Arnö kyrka till klockarbolet där. Gåvan stadfästs 1515. (UpDkyRL f 13)

1511 ger Nils Gjurdsson med sina syskon Måns och Annas samtycke till Arnö kyrka 0:20, 'som är 10 pund kornränta, vid samma kyrka i W'; jorden brukas av tre bönder (landbor) (Gen 41 f 122).

1526 tilldöms Nils Gjurdsson (Schack) W från sin bror (se Utö) (UUBp 23/5).

1548 upptas fyra tiondepliktiga i 'Kyrkbyn' och en i *åttheortoghen* (Prt 1).

1554 antecknar fogden under 'Avkortning i Trögd' att Bengt Nilsson på Utö tagit tre sina gårdar i socknen 'och gjort en sätesgård utav' (UH 1554:6; se Arnöberg).

1555 upptas en tiondepliktig i 'åttaörtugarna' som dock inte erlagt tionde (Prt 1).

1559 ger Bengt Nilsson i morgongåva till sin hustru Ingegerd Nilsdotter (Hornby-ätten) 0:12 i W 'vid Bondarnö kyrka' (SoH 1960 s 17).

Älgshuvud 1457 *i Alshofedh* (?) (C 7 f 3v), 1509 *Alsshoffuedzs* (RAp 18/11), 1548 *Alzuutt* (Prt 1) – 10 H, 9 f.

UH **1 fr**, 1561 **1 frt**, (hustru Merit på Utö, 1550 Bengt

Nilsson /Schack/, 1553 Svante Sture), 1566 **1 kyt**.

1457 upptas i Karl Knutssons (Bonde) jordebok en gård, som räntar 2:0 pn och ett lamm (C 7 f 3v; notisen överstruken med snedstreck).

1509 ger Nils Gregersson Ä, som räntar 10 spann korn och ½:0 pn, i morgongåva till sin hustru (se Strandby) (RAp 18/11).

1536 säljer Iliana Ivarsdotter torpet Ä, som räntar 12 spann korn och ½:0 pn, till Johan Turesson (se Strandby) (RAp 10/3).

1562 har Ä 10 spanns utsäde, äng till 20 lass hö, 'passlig' skog, gott fiskevatten men inget mulbete (FoR 2). – Samma år byter Svante Sture bort Ä till kronan (AoE 43 f 381).

1560-talet – Bengt Räv får Ä, som räntar 1½ pund korn och 0:13 pn (se Strandby) (SKHRA 2:3 s 47).

Ängsholmen 1369 *Engisholm* (DS 7831), 1526 *Ængesholm* (UUBp 23/5) – 11 H, 0 f – nu i Vallby sn.

UH 1543–52 **1 fr** (hustru Merit på Utö, 1550 Bengt Nilsson /Schack/), 1555 **1 aoe**, 0:6 (jt från 1567); från 1567 förlänad till Ingegerd Nilsdotter (Hornby-ätten).

1555 **1 aoeäng**.

1369 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) till sig holmen Ä av Bo Jonsson (se *Wappy) (DS 7831–32).

1409 tilldöms Knut Eskilsson (oxpanna) holmen Ä (se *Wappy) (SD 1175).

1526 tilldöms Nils Gjurdsson (Schack) Ä från sin bror (se Utö) (UUBp 23/5).

1554 säljer Erik Nilsson (Schack) gården Ä, som räntar 2 pund 2 spann korn, till Gustav I (se Myrby, Husby-Sjutolfts sn) (RAp 2/6).

1559 har Gustav I en gård om 0:6, som räntar 2 pund korn, 0:6 pn och 6 dagsverken, och en äng på Ä som räntar 18 sommarlass hö (AoE 29 A).

1569 återfår Bengt Räv arv och eget-gården Ä, som räntar 2 pund korn och 0:6 pn, och en äng (ränta = 1559) (AoE 30:8 f 94).

Oknön

1396 *Vkn* (RAp 27/1, SRP 2795).
1412 *insulam Vkn* (SD 1619).
1414 *Wkn, Wknena* (SD 1950).

1396 skänker Helga Anundsdotter (Rörik Birgerssons ätt), änka efter Valdemar Eriksson (Folkungaättens Valdemarsgren), till grundläggande av en kanikprebenda i Uppsala domkyrka ön Oknö 'i Bond-Arnö socken' med alla tillagor, först gården Marby och dess underlydande landbogods; ön hade Helgas svärfar ägt och hennes man givit henne i morgongåva (SRP 2795–96; Dahlbäck s 94).

1412 uppmanar ärkebiskopen och fyra biskopar, vid provinsialkapitel i Arboga, kronans fogdar att inom sex veckor till Uppsala domkapitel återlämna dess öar Ön, Valbo sn, Gästrikland, och Oknö. Oknö har i ca tre år utan rätt innehafts av Olof Andersson, fogde i Trögds hd, trots att ön donerats till domkyrkan av fru Helga med hennes arvingars samtycke och därefter ohindrat ägts av domkyrkan. (SD 1619)

1414 tilldöms domkyrkan Oknön vid räfsteting med allmogen av Trögd. Nämnden, som består av fyra riddare, två väpnare och tolv bönder, finner efter rannsakan att ingen kunde säga att ön tillhört kronan. Fru Helgas make hade ärvt ön efter sina förfäder och givit den till henne i morgongåva, så att "ominnes hefd war ther a komen". (SD 1950)

1423 mottar ärkebiskop Jöns Håkansson och domkapitlet Oknön av Hans Kröpelin på kungens vägnar. Kung Erik hade tillsatt en nämnd om fyra frälsemän, däribland lagmännen i Uppland och Närke, för att rannsaka om Oknön skulle tillhöra kronan eller Uppsala domkyrka. Nämnden hade vid möte i Hummelsta, Litslena sn, funnit att domkyrkan skulle ohindrat inneha godset, men om kungen eller hans efterkommande skulle finna bättre skäl och bevisning än som nu framkommit, skall det ofördröjligen återlämnas till kronan. (RApp odat nr 282) – I juli detta år utfärdar ärkebiskop Jöns och domkapitlet från Köpenhamn ett brev till kung Erik, vari man förbinder sig att om kronan skulle visa sig ha bättre rätt till Oknön snarast återlämna ön 'lika väl byggd och besatt som hon nu var' och återbetala all avrad man uppburit från den dag hon kom i kyrkans värjo (A 8 f 1v).

1457 stadfäster Erik och Ivar Axelssöner (Tott) Helga Anundsdotters gåva av Oknö till domkyrkan och intygar att deras morfar Ivar Nilsson (egen ätt) och flera av deras förfäder och fränder givit sitt samtycke (RAp 6/6).

Ön med samtliga gårdar återbördades från domkyrkan av Gustav I före 1531 under åberopande av arvsrätt efter 'fru Cecilia herr Harald Stenssons', varmed avses antingen Gustavs mormorsmor Cecilia, som var dotter till Harald Stensson (Gren) och gift med Eskil Isaksson (Banér), eller dennas farmor Cecilia, syster till Ivar Nilsson och gift med Sten Haraldsson (Gren) (SKHRA 1:G.4a; se Dahlbäck kas 551). – Gårdarna redovisas i arv och eget-jordeböckerna 1541–52 i Marby rättardöme, i vilket också ingår *Stafby och Säby på Arnön samt från 1550 en gård i Grönsö, Kungs-Husby sn.

Frösta

1531 *Frödaste* (K 1, 1531 f 19v) – 10 H, 9 f.
UH **2 aoe**, 1:1 + 1:1; 1566 **2 ky**; jt endast 1541. (Marby rd)
Summa jt 2:2.
1531 har Gustav I två gårdar, som räntar 18 spann korn och 0:18 pn resp 2 pund korn och 2:0 pn (K 1, 1531 f 19v).
1547 räntar gårdarna 18 spann korn och 0:18 pn vardera; de har 4 punds utsäde och äng till 24 lass hö (UH 1547:15).
1559 har gårdarna vardera 3 punds utsäde, äng till 24 lass, skog, mulbete och gott fiskevatten; räntan är 20 spann korn och 0:18 pn vardera (AoE 29 A).

Ingeby

1531 *Ingaby* (K 1, 1531 f 19) – 10 H, 9 e.
UH **4 aoe**, 1:1 + 1:1 + 1:1 + 1:1; 1566 **4 ky** (en gård öde 1566–68); jt endast 1541. (Marby rd)
Summa jt 4:4.
1531 har Gustav I fyra gårdar, varav en tidigare hört till Klara kloster och räntar 18 spann korn och 0:18 pn; de övriga gårdarna räntar 3 pund korn och 3:0 pn, 18 spann och 0:18 pn resp 12 spann och 0:12 pn (K 1, 1531 f 19r–v).
1547 har gårdarna samma ränta som 1531; två gårdar har 20 spanns utsäde och äng till 18 lass hö vardera, den tredje 3 punds utsäde och äng till 21 lass, den fjärde 12 spanns utsäde och äng till 9 lass (UH 1547:15).
1548 upptas tre tiondepliktiga i I men 1555 fyra (Prt 1).
1559 har gårdarna vardera 20 spanns utsäde och äng till 20 lass hö; räntan är 18 spann korn, 0:18 pn och 6 dagsverken vardera (AoE 29 A).

Marby

1285 *Datum Marby* (DS 814), 1396 *gaardhin Marby* (RAp 27/1, SRP 2795) – 10 H, 9 e.
UH **1 aoe**, 1:0, 1566 **1 ky**, med en trädgård (från 1548); jt endast 1541. (Marby rd)
Marby rd se ovan s 45.
1285 daterar f d drottning Sofia ett gåvobrev från M, vilket beseglas av hennes svåger kung Magnus (DS 814).
1396 skänker Helga Anundsdotter gården M och underlydande landbogods till Uppsala domkyrka (se Oknö) (SRP 2795). Helga är änka efter drottning Sofias sonson (ÄSF 1 s 47 f).
1531 har Gustav I en gård, som räntar 3 pund korn och 3:0 pn (K 1, 1531 f 19).
1547 har gården 3½ punds utsäde och äng till 18 lass hö; räntan = 1531 (UH 1547:15).
1559 har gården 3½ punds utsäde och äng till 24 lass hö; räntan är 4 pund korn, 3:0 pn och 6 dagsverken. Trädgården i M ger päron och äpplen. (AoE 29 A)

Söderby

1531 *Söderby* (K 1, 1531 f 19v) – 10 H, 9 e.
UH **1 aoe**, 1:0, 1567 **1 ky**; jt endast 1541. (Marby rd)
1531 har Gustav I en gård, som räntar 4½ pund korn och 4½:0 pn (K 1, 1531 f 19v).
1547 har gården 6 punds utsäde och äng till 38 lass hö; räntan = 1531 (UH 1547:15).
1559 har gården 6 punds utsäde och äng till 40 lass; räntan är 5½ pund korn, 4½:0 pn och 6 dagsverken (AoE 29 A).

Veckol

1531 *Wekoll* (K 1, 1531 f 19) – 10 H, 9 e.
UH **2 aoe**, 0:3 + 0:3; 1566 **2 ky**; jt endast 1541. (Marby rd)
Summa jt 0:6.
1531 har Gustav I två gårdar, som räntar 18 spann korn och 0:18 pn tillsammans (K 1, 1531 f 19).
1547 har gårdarna vardera 22 spanns utsäde och äng till 13 lass hö; räntan = 1531 (UH 1547:15). – 1559 har gårdarna samma utsäde och äng, men räntan är 1½ pund korn, 0:9 pn och 6 dagsverken vardera (AoE 29 A).

Väppeby

1531 *Weppö* (K 1, 1531 f 19v) – bytomt ca 400 m SÖ om Söderby (EK).

UH **1 aoe**, 1:1, 1566 **1 ky**; jt endast 1541. (Marby rd)
1531 har Gustav I en gård, som räntar 18 spann korn och 0:18 pn (K 1, 1531 f 19v).
1547 och 1559 har gården 3 punds utsäde och äng till 15 lass hö; räntan = 1531 (UH 1547:15, AoE 29 A).

Boglösa socken

1303 *Deinde Bugløsu* (DS 2218 s 428, avskr).
1314 *De Bugløsu* (DS 1946, avskr).
1316 *in Bugløsum* (DS 2073, s 283).
1332 *parochia Bughløsu* (DS 2949).
1334 *parochia Bogløso* (DS 3044).
1349 *parochia Bughløsæ* (DS 4410).
1361 *i Boþlæsæ sokn* (DS 6454).
1457 *Bowløse sokn* (C 7 f 3).

Omfattning: Boglösa jordebokssocken hade en större omfattning än den nuvarande socknen (1950). Socknens västligaste del – byarna Gånsta (Stads- och Ytter-) och Klista jämte gården Nynäs – hörde i kyrkligt hänseende till Vårfrukyrka socken; byarna överfördes i jordeboken till Vårfrukyrka socken, Åsunda hd, 1886 (Kbr 6/5). Till Boglösa socken hörde två gårdar i Hånningby, vilka flyttades i alla avseenden från Boglösa till Vallby socken, dit byn i övrigt hörde, 1884 (Kbr 18/4, se s 208).

Kyrkan: Boglösa kyrka, som är byggd av gråsten, uppfördes enligt årsringsdatering i slutet av 1100-talet. Den ursprungliga kyrkan hade smalare kor, troligen försett med absid. Koret revs troligen i början av 1300-talet och kyrkan förlängdes avsevärt mot öster. Hela kyrkan fick ett tunnvalv av trä, genom takstolarna daterat till omkr 1300. Det nya koret hade korportal i söder, en trefönstergrupp i öster och ett ännu bevarat sakramentsskåp i norra muren. Sakristian antas ha byggts i samband med det nya koret, eventuellt också vapenhuset, som har sekundärt inslaget tegelvalv och välbevarade ornerade vindskivor. Under 1400-talet slogs tegelvalv i kyrkan och vapenhuset. Kalkmålningar från denna tid finns endast runt fönster och portaler samt i sakristian (en figur). Kyrkan restaurerades 1957–59. Invändiga mått ca 31,5 x 8,5 m; den västra, äldsta delen av långhuset är ca 0,5 m smalare, och det romanska långhuset har haft måtten ca 11 x 8 m.

Av medeltida inventarier har bevarats en gotländsk dopfunt från 1200-talets senare del eller 1300-talets förra del, en dopfuntsfot (skålen nu i Enköpings museum) av sandsten från 1200-talets förra del, ett triumfkrucifix från 1300-talet eller omkr 1400 och ett altarskåp som tillverkats för Helga

lekamens gilles kor i Storkyrkan i Stockholm men sålts till Boglösa kyrka redan på 1470-talet. (UKy 56, Bonnier, Fv 1972 s 278–88, MBd)

Kyrkby: Boglösaby.

Strax nordöst om kyrkan ligger en markerad höjd, som enligt traditionen på 1600-talet kallades "Gillstugu Backan", där en gillestuga förr varit och där Herman Wrangel velat bygga stenhus men vid grävning för grunden påträffat 'en källare med tegel uti' (Rannsakningar s 40). På platsen finns bebyggelselämningar i form av husgrund och en större källargrop (igenfylld).

Runstenar: U 739 Gåde, 740 och 741 (skadad, försvunnen) Hemsta, 742 och 743 (fragment, försvunnet) Uppmyrby. I den del av socknen som nu hör till Vårfrukyrka socken: U 763 och 764 Klista, vilka utgör ett parstensmonument som ursprungligen stod strax söder om den gamla bytomten (LSA B 78–11:1 /1698/) men efter flera flyttningar placerats (1945 och 1950) vid bytomtens östra kant och vid byvägen mot Gånsta, U 765 Klista (fragment), 772 Ytter-Gånsta (figursten, saknar inskrift). Flera fragment av U 765, som varit söndersprängd, förvaras i Enköpings museum.

Kameral indelning: Socknen omfattar enligt UH 1540–44 Boglösa, Gånsta och Rickeby hamnor samt huvuddelen av Blacksta hamna (se s 21f).

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1568)

	sk	skuj	ky	se	pb	skokl	sp	aoe	fr
Blacksta	3 (3)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Boglösaby	3 (3)	- -	2 (3)	3 (3)	- -	- -	- -	- -	- -
Gåde	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	12 (0)	0 (12)
Gånsta	5 (5)	- -	3 (3)	- -	0 (2)	- -	2 (0)	- -	1 (0)
Hemsta	1 (1)	1 (0)	2 (2)	1 (1)	1 (0)	- -	- -	- -	- -
Klista	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	3 (3)
Kumla	3 (3)	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 (1)
Kärrby	3 (4)	3 (0)	1 (1)	- -	- -	- -	- -	1 (0)	- -
Nynäs	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	0 (1)
Rickeby	3 (3)	1 (0)	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	1 (0)
Svallby	2 (2)	4 (1)	- -	- -	- -	1 (1)	- -	- -	1 (1)
Uppmyrby	1 (2)	2 (0)	- -	- -	- -	- -	- -	1 (0)	1 (1)
Utmyrby	1 (1)	1 (0)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Ålsta	- -	4 (2)	1 (2)	- -	- -	- -	- -	1 (0)	- -
Summa	25 (27)	17 (4)	10 (12)	4 (4)	1 (2)	1 (1)	2 (0)	15 (0)	8 (19)

Dessutom redovisar längderna: *skt*: Hemsta 0 (1) – *kr*: Utmyrby 0 (1) – ½ *ky*: Hemsta 0 (1) – *kyt*: Kärrby 0 (1) – *kyuj*: Svallby 1 (1) – *frt*: Rickeby 0 (1), Uppmyrby 0 (1).

Jordetal för olika jordnaturer 1540

	sk	ky[1]	se/pb[2]	skokl	sp	aoe	fr[3]	summa jt
Blacksta	3:2:2	–	–	–	–	–	–	3:2:2
Boglösaby	4:2:1:4	3:3:2	1:6	–	–	–	–	9:4:0:4
Gåde	–	–	–	–	–	7:5:2:4	–	7:5:2:4
Gånsta	4:7:2	2:5:1	–	–	2:0	–	0:2:2	9:7:2
Hemsta	3:2:1:4	1:4:0:4	2:1	–	–	–	–	6:7:2
Klista	–	–	–	–	–	–	3:6	3:6
Kumla	5:6:1	–	–	–	–	–	0:7	6:5:1
Kärrby	5:4:2:4	0:5	–	–	–	0:6	–	6:7:2:4
Nynäs	–	–	–	–	–	–	0:5	0:5
Rickeby	6:4	0:7	–	–	–	–	0:5	8:0
Svallby	3:7	0:2	–	1:0	–	–	1:0:1	6:1:1
Uppmyrby	4:4	–	–	–	–	0:4	0:4	5:4
Utmyrby	3:4:0:4	–	–	–	–	–	–	3:4:0:4
Ålsta	2:0:1	0:6:1:4	–	–	–	0:5:1:4	–	3:4:1
Summa	47:6	10:1:2	3:7	1:0	2:0	9:5:1	7:6	82:2

***Backa** 1547 *Backa* (UH 1547:4) – se Gånsta.

Blacksta 1347 *in Blakkastum* (DS 4189) – 11 H, 1 g.

UH **3 sk**, 1:2 med skuj i Ålsta t o m 1552 + 1:0:1:4, 1554 1:5:2, med skuj i Kumla t o m 1552 och i Mälby, Villberga sn, t o m 1556 + 1:0:0:4 med skuj i Ålsta t o m 1544.
Summa jt 3:2:2 (3:7:2:4).

1347 omnämns Olof Lätta i B som faste (DS 4189).

1382 omnämns Nils Tjälvesson och Ulvidin i B som fastar vid häradstinget (UUBp efter 29/9).

1386 se Dräggesta, Vallby sn.

1392 omnämns Jöns Larsson i B som faste vid häradstinget (SRP 2622).

1409 omnämns Sigurd i B som faste vid tinget (SD 1059).

1410, 1411, 1415, 1421 och 1431 är Olof i B faste vid tinget (SD 1299, 1460, 2090, RAp 1421 efter 29/9, 1431 före 20/5). – Olof ingår 1414 i nämnden vid räfsteting i Uppsala med allmogen av Trögd och 1422 i häradsnämnden (SD 1950, RAp före 1/11).

[1] jt från 1538
[2] Uppsala domkyrka
[3] jt från 1562

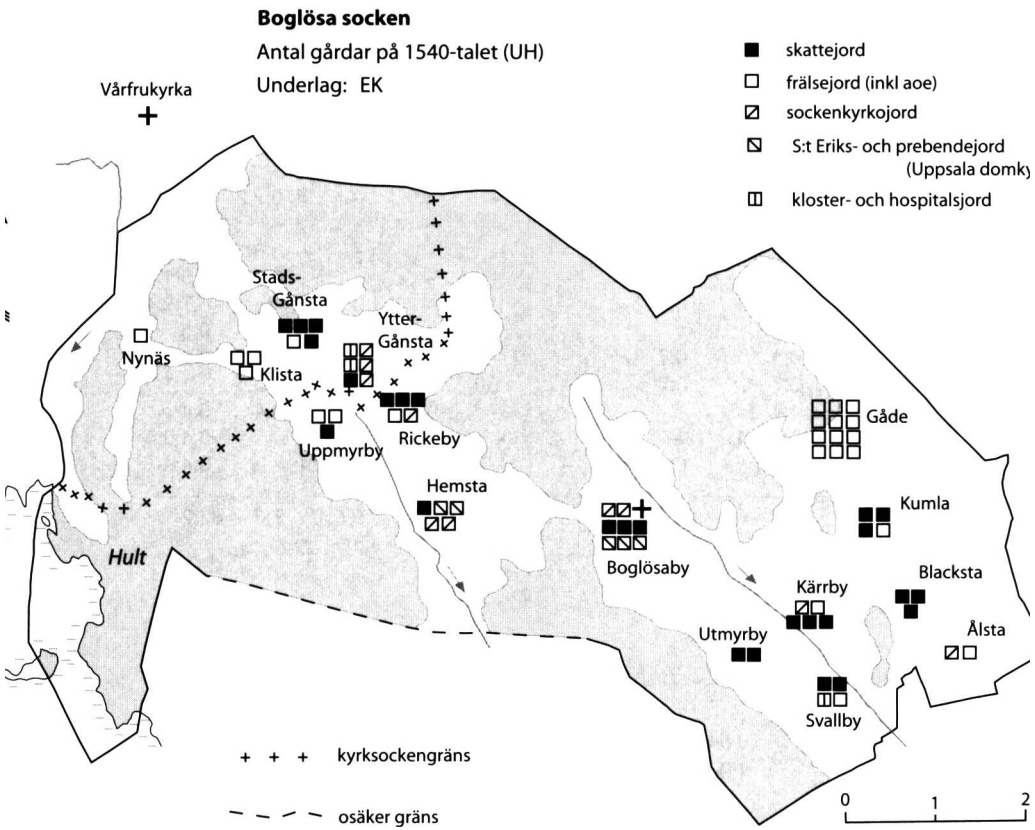

1446 omnämns Holmger i B som vidervaruman vid häradstinget (B 19 nr 23 s 1).

1453 ingår Lars i B i häradsnämnden (RAp 23/7).

1472 är Anders Olsson i B faste vid häradstinget (RAp 5/10).

1492 tilldöms Lars Eriksson i B 0:2, som ligger i hans åker och som Peder Nilsson i Kumla gjort anspråk på. Nämnden har funnit att deras morbror Erik Holgersson givit jorden i morgongåva till sin hustru, varpå Lars Erikssons styvfar för 40 år sedan löst in den och sedan har den legat i Lars Erikssons åker. (ULdb s 40)

Boglösaby 1329 *in ipsa villa Bughløsu* (DS 2723), 1415 i *Bokløsom* (SD 2090), 1417 *de Bughløsom* (UpDkyR 1 f 1) – kyrkby – 11 H, 1 f – DoAM s 271.

UH **3 sk**, 1:5:2:4 + 1:3:2 med skuj i Uppmyrby 1547–52 + 1:1.
1 ky, 1:2.
1 ky, 2:1:2, 1547 2:2:2, som 1549 delas på **2 ky**, 1:2:2 + 1:0. (Prästbolet)
3 se, 0:5, 1544 0:5:1:2 + 0:5, 1544 0:5:1:2, 1550 0:5 + 0:4. (Trögds rd)
Summa jt 9:4:0:4 (9:5:1:6).

1329 ger hustru Alika i B till Uppsala domkyrka, som själagåva för sig och sin avlidne bror dekanen Evert, dels 0:6 i byn som hon köpt, dels ½:0 i 'fjällaland' som hon fått i morgongåva av sin förste man, Verner Svarte (DS 2723).

1344 har Uppsala domkyrkas fabrica 0:14:2½ (DS 3838 s 333).

1362 överlåter Märta Turesdotter (Bielke) och hennes söner Magnus, Bengt och Erik Karlssöner (Örnfot) till Magnus Nilsson (Röde) all den rätt de har till B, som Holger Torkelsson i sin livstid sålt honom (?DS 6624; kan möjligen avse Boglös, Tofteryds sn, Östbo hd).

1376 har domkyrkans fabrica 0:14:2½, som två landbor sitter på; räntan är 8 pund korn (D 1 s 9).

1415 omnämns Jöns Andersson i B som faste vid häradstinget (SD 2090).

1417 uppbär domkyrkans fabrica 7 pund och 6 spann korn från B (UpDkyR).

1497–1536 har domkyrkan tre landbor, av vilka en räntar 3 pund, de övriga 2 pund korn vardera (Trögds rd) (UpDkyR).

1524 ingår Lars i B i häradsnämnden (UUBp 14/11).

1538 har sockenkyrkan en gård om 0:10, som förutom biskopsfodring räntar 3½ pund korn och 1:0 pn (till kyrkan och prästen) samt 0:4 gengärdspn och 6 dagsverken. Prästbolet (*Presteboleth*), som brukas av en landbo, är 0:17:2 och räntar 7 pund korn och 0:11 pn samt 1:0 gengärdspn och 12 dagsverken (= dubbelt hn) och dubbel biskopsfodring; till hemma-

net hör 0:2 i *Ffalledall, vars ränta är inräknad i hemmanets. (UH 1538:2)
1547 har kyrkohemmanet 3 pund 2 spanns utsäde och äng till 30 lass hö. Prästbolet, 'landbobesuttet', har 7 punds utsäde och äng till 60 lass hö; räntan = 1538 men gengärden är 0:4 pn och antalet dagsverken 6. (UH 1547:4)
1555 upptas tio tiondepliktiga i B (Prt 1).

***Bremertorp** 1555 *Bremertorp* (Prt 1), 1559 *Bremeretorp, Bremertorp* (RAp 20/12, GR 29 s 352 f) – troligt läge vid nuv Nynäs, där tidigare torpet Hultängen låg (EK).
1555 upptas i Vårfrukyrka sn en tiondepliktig i B som dock inte erlagt någon tionde (Prt 1).
1559 byter Gustav I bort sin 'gård' B och Hultängen ('i Vårfrukyrka sn i Trögd') med dess fiskevatten som därtill ligger och av ålder legat till Gustav Johansson på Haga, Svinnegarns sn (se Viggeby, Husby-Sjutolfts sn) (GR 29 s 352 f). B och Hultängen betecknas kronogods (SKHRA 1:3).

Gåde 1347 *in Gudø* (DS 4189), 1369 *i Gudhø* (DS 7831), 1453 *i Gude* (SjSp 7/6), 1562 *Gåddy* (FoR 2) – 11 H, 2 f.
UH **12 aoe**, 1561 **12 fr** (Gustav Johansson /Tre rosor/, 1562 Birgitta Kristiernsdotter /Vasa/ 11, Gustav Johansson 1, 1566 Birgitta Kristiernsdotter 11, Hogenskild Nilsson /Bielke/ 1), 0:6 + 0:6 + 0:6 + 0:6 + 0:5:1:4 (öde 1568) + 0:5 + 0:5 + 0:5 + 0:5 (öde 1568) + 0:4:0:4, 1541 0:4:1, 1543 0:4:0:6 + 0:4:0:4, 1543 0:4:0:6 + 0:4, 1553 0:6 (öde 1568). (Gåde rd)
1541–56 **1 aoestuga**, som kallas 'Nygård'.
1545–48 **1 aoeuj**, 0:2 (från 1553 lagd till 12:e gården ovan).
Summa jt 7:5:2:4 (8:0).
Gåde rd se nedan 1541.
1347 omnämns Nils i G som faste (DS 4189).
1369 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) till sig 3:6½ av Bo Jonsson (se Amnö, Veckholms sn) (DS 7831–32).
1416 pantsätter Mårten Duva 'ett gods' G till Bo Djure (VFT II:8–9 s 170).
1441 säljer Peder Duva 1:0:½ till Västerås domkyrka (SMR 1320).

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) tio gårdar (se Ekholmen, Veckholms sn) (SjSp 7/6). Jordetalet anges till 7:0:4, där det bor elva män på; i redovisningen av avraden är dock antalet gårdar tio: fyra räntar vardera 3½ pund korn och 0:6 pn, fyra andra gårdar 22 spann korn och 0:5 pn vardera, en gård 3 pund 2 spann korn och 0:5½ pn samt en gård som ligger öde och har räntat 2½ pund korn och ½:0 pn; varje gård räntar dessutom ett får, 2 höns, 10 ägg och 2 mark notegarn (Rött nr 252).

1455 köper Karl Knutsson (Bonde) två gårdar om tillsammans 1:0:0:4, som räntar ½ läst 1 spann korn och 1:0 pn, av Harald Jonsson (fyrstyckad sköld) i Järstena, Tillinge sn (GiBr s 133).

1457 upptas i Karl Knutssons jordebok två gårdar, som tillsammans räntar ½ läst korn och 0:10:0:4 pn; jordetalet är okänt (C 7 f 3; notisen överstruken med snedstreck).

1458 tilldömer Kristian I och rikets råd Västerås domkyrka det jordagods i G som den några år tidigare köpt av Peder Duva men som denne sedan sålt till Harald Jonsson i Järstena. Då Harald pga domkyrkans anspråk inte kunde okvalt behålla jorden, sålde han den till Karl Knutsson, som med våld hindrade domkyrkans rättmätiga nyttjande av jorden. (RAp 6/2)

1473 ärver Magdalena Karlsdotter (Bonde) en gård, som räntar 3 pund 1 spann korn och 0:0:12½ pn, efter Karl Knutsson C 8 f 18v).

1478 tillfaller tio gårdar Kristiern Johansson (Vasa) vid arvskifte efter hans far Johan Kristiernsson (K 3 Banér f 97v).

1500 görs arvskifte efter Karl Knutssons döttrar Kristina och Magdalena, varvid Kristina Eriks dotter (Gyllenstierna) får en gård, som räntar 3 pund korn och ½:0 pn, och Sigrid Eskilsdotters (Banér) barn med Nils Eriksson (Gyllenstierna) en gård, som räntar 20 spann korn och 0:0:12½ pn (KrappSpp 25/1, DN 16:333 s 371).

1500–1510 upptas en gård, som räntar 3 pund korn och 1:0 pn, i Kristina Eriksdotters (Gyllenstierna) jordeböcker (C 12 f 3v, C 13 IV f 4).

1526 uppmanar Gustav I Dorotea Knutsdotter (Banér) att avstå från att förtala honom och hänvisar till hur hon förfarit med sina arvegods, däribland 'G gods' som hon sålt till Erik Trolle (GR 3 s 138). – Av några brev till Sigrid Eskilsdotter, Doroteas faster, senare samma år framgår att Sigrid köpt 'G gods' av Erik Trolle. Kungen hävdar att G är hans rätta fäderne och att Dorotea inte hade någon rätt att sälja godset. Sigrid kan få behålla godset i sin livstid, på villkor att det sedan tillfaller honom utom skifte. Sigrid har uppgett att hon köpt godset för 1000 mark pn, men kungen har tagit reda på att inte mer än 500 eller högst 550 mark givits. Han är beredd att erlägga halva lösensumman och Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna) den andra halvan. (GR 3 s 321, 328 f; GiOV s 701 n 326)

1528 får Gustav I en gård, som räntar 2½ pund korn och 0:0:12½ pn, vid arvskifte efter Sigrid Eskilsdotter (se Grillby, Villberga sn) (RAp 6/8).

1531 har Gustav I elva gårdar om tillsammans 7:2 (Gåde rd) med jordetal och ränta enl följande fördelning (K 1, 1531 f 9):

antal gd	jt	avrad korn	avrad pn
4	3:0	14 pd	3:0
4	0:20	11 pd	0:20
1	0:5½	3 pd 1 sp	0:5½
1	0:0:12½	2½ pd	0:0:12½
1	0:0:13	19 sp	0:0:13
summa	7:2	2 läst 9 pd	7:2

Varje gård ger dessutom 0:4 gengärdspn och 0:3 dagsverkspn. – I ett tillägg i jordeboken upptas ytterligare en gård, om 0:4, som räntar 3 pund korn, 0:4 pn, 0:4 gengärdspn och 0:3 dagsverkspn och som kungen fått av Anna Klemetsdotter (Hogenskild) 1533; dessutom upptas en 'gästmansstuga' *Nygårda*(?), som räntar 0:4 pn (K 1, 1531 lös lapp vid f 9).

1541–52 redovisas arv och eget-jorden i Boglösa sn i Gåde rättardöme under Ekholmens gård, vilket omfattar G jämte Kärrby, Uppmyrby och Ålsta samt Grillby,

Håra och Lindsunda (endast 1541), Villberga sn, och en utjord i Lisselby, Lillkyrka sn (1541–47); från 1543 ingår en gård i Tibble, Litslena sn, i rättardömet.

1545 upptas en utjord om 0:2 som kungen köpt av hustru Sigrid i Kälsta, Litslena sn (UH 1545:15).

1552 uppges att stugan, som är byggd på G:s ägor, brukar bebos av husmän och räntar 0:4 pn i tomtöre (UH 1552:26 f 35).

1559 upptas de elva gårdarna i kungens jordebok med samma avrad som 1531; fyra gårdar om vardera 0:6 har 3 punds utsäde och äng till 40 lass hö vardera, men för övriga gårdar saknas uppgift om utsäde och äng; de två minsta gårdarna är lika stora: 0:4:0:6 med räntan 20 spann korn och 0:4:0:6 pn vardera. En av dessa är den gård kungen fått i skiftet 1528, de övriga har tillhört hans kusin Birgitta Kristiernsdotter (Vasa). Dessutom upptas en tomt i G, som räntar 1:0 pn och som kungen köpt av hustru Sigrid i Kälsta, Litslena sn. (AoE 29 A)

1560 (omkr) begär Birgitta Kristiernsdotter ödmjukligen att kungen måtte återlösa tio gårdar i G av Svante Sture, som denne har i pant för 1000 mark pn, och 'unna' henne och hennes arvingar godset till evärdlig ägo (K 3, Banér f 98, odat).

1561 återfår Birgitta Kristiernsdotter elva gårdar (GiOV s 701).

1562 har Gustav Johanssons gård (0:6) 15 spanns utsäde och äng till 30 lass hö; av Birgitta Kristiernsdotters gårdar har fyra med samma jordetal vardera samma utsäde och äng, en annan gård (0:5:1:4) har 13 spanns utsäde och äng till 28 lass, fyra gårdar (à 0:5) vardera 12 spanns utsäde och äng till 26 lass, två gårdar (à 0:4:0:6) vardera 10 spanns utsäde och 24 lass; byn har skog och mulbete till nödtorft men inget fiskevatten (FoR 2).

1563 tilldöms Anna Klemetsdotter (Hogenskild) en gård, som Gustav I 'tagit på vederlag' men inte erlagt någon köpeskilling för (RAp 1563 10/11, HH 13 s 72). Gårdens jordetal är 0:6 och räntan 4 pund korn och 0:6 pn (AoE 30:8 f 34v).

Gånsta (Stads- o Ytter-)

1329 *de Gudnistum* (DS 2723), 1353 *i Gudhnistom thøm ytro* (DS 4984), 1386 *i Yfragudhnestum*, *i Ytragudhnestum* (RAp 4/6, SRP 2226), 1489 *i Gothnistha* (SvK 195 s 93 n 58), 1540 *Gånista* (UH 1540:10), 1541 *Öfuergannesta*, *Ytergannista* (UH 1541:10) – 11 H, 2 e – nu i Vårfrukyrka sn.

UH **5 sk**, 1:2:1 (Ytter-G) + 1:2 + 0:7 + 0:6:1 + 0:6.
2 + ½ ky, 1541 **3 ky**, 1:1, 1547 0:7 + 1:1, 1547 0:7 + 0:3:1, 1547 0:7.
1 + ½ sp, 1541 **2 sp**, 1551 **2 aoe**, 1567 **2 pb** (S:t Erik), 1:4 , 1549 1:0 + 0:4, 1549 1:0. (Tärby rd)
1 fr (1561 1 frt), 0:2:2 (Anna Gjurdsdotter /Schack/, 1547 Rasmus Nilsson, 1552–56 o 1561 Jon Olofsson /Gyllenhorn/, 1557 Karin Nilsdotter /Bese/, 1562 Jöran Andersson i Ista); kallas 'Backa' 1547–51. (Övre G)
Summa jt 9:7:2 (9:7:1).

Fördelningen av byns hemman mellan Övre Gånsta (nu Stads-Gånsta) och Ytter-Gånsta framgår för skattejorden av fodringslängder från 1541 men i jordeboken först från 1555: fyra hemman i Övre G, ett i Ytter-G; enl jb 1567–68 ligger frälsehemmanet i Övre G, och av bl a BEK framgår att övriga hemman ligger i Ytter-G. *Övre G* består alltså av 4 sk + 1 fr, summa jt 4:0 – *Ytter-G* av 1 sk + 3 ky + 2 sp/pb, summa jt 5:7:2 (5:7:1).

1329 omnämns Sigurd i G som vittne vid folklandsting (DS 2723).
1353 ger Olof, tidigare kyrkoherde i Vårfrukyrkan i Enköping, 0:0:2 i Yttre G till samma kyrka (DS 4984).
1381 omnämns Magnus i G som faste vid häradstinget (SRP 1641).
1382 är Ulvid i G faste vid tinget (SRP 1727).
1386 byter Margit i Rösta, Villberga sn, bort 0:0:5 i Övre G, 'oppsides liggande vid hans egen åker nordan till', till Jakob Hennikesson i Enköping mot 0:0:4 i Yttre G och mellangift i pengar (RAp 4/6, SRP 2226).
1447 är Finvid i G faste vid häradstinget (B 19 nr 23 s 2, nr 24 s 1).

1489 är Jöns i G kyrkvärd i Vårfrukyrka sn (SvK 195 s 161 n 58).

1510 ger Måns Gjurdsson (Schack) och hans syskon Nils Gjurdsson och Anna Gjurdsdotter 0:0:8 i G (i Vårfrukyrka sn) till prästbordet i Arnö sn (UpDkyRL f 13).

1538 har Vårfrukyrka kyrka i Enköping två gårdar om vardera 0:9, som förutom biskopsfodring räntar 3 pund korn och 0:9 pn (hälften kyrkan och prästen) samt 6 dagsverken, och en halv gård om 0:0:10, som räntar 6 spann korn och 0:0:10 pn (hälften kyrkan och prästen) samt 2 dagsverken. S:t Jörans hospital i Stockholm har en gård om 0:12, som förutom biskopsfodring räntar 3½ pund korn, 0:12 pn och 0:4 gengärdspn, och en halv gård om ½:0, som räntar 1 pund korn, 0:4 pn och 0:2 gengärdspn. (UH 1538:2)

1542 blir Henrik av G borgare i Enköping (ETb s 23).

1547 har de tre kyrkohemmanen vardera 2 punds utsäde och äng till 13 lass hö (UH 1547:4).

1555 upptas i Vårfrukyrka sn elva tiondepliktiga i G, varav en är Lasse på "Bacca" (Prt 1).

1559 upptas i kungens jordebok två gårdar om vardera 1:0, som tidigare tillhört hospitalet i Stockholm och som vardera räntar 18 spann korn och 1:0 pn (AoE 29 A, SKHRA 1:3).

1560 vittnar Maurits Jute i G och en annan man vid rådstugurätten i Enköping om hur Mats Eriksson från staden, med vilken de var i 'skeppslag', i berusat tillstånd smädat medlemmar av den kungliga familjen, när männen med båt passerade Väntholmens gård, Hilleshögs sn (ETb s 111; se DMS 1:7 s 152).

1562 har frälsegården 11 spanns utsäde, äng till 10 lass hö, ingen skog men litet mulbete och fiskevatten (FoR 2).

Hemsta 1326 *i Hemistum* (UpDkyRL f 163, avskr), 1329 *de Hemestum* (DS 2723), 1332 *in Hæmistum* (DS 2949), 1376 *villa Hæmista* (D 1 s 9), 1410 *i Hæmigxtum* (SD 1317) – 11 H, 1 f.

UH **1 sk**, 2:6:1:4, 1553 2:1:2, med skuj i H.
1540–52 **1 skuj**, 0:4 till Kumla, från 1550 till sk ovan; kallas Myrby 1547–52.
1553 **½ sk**, 1561 **1 skt**, 1:0:2:4, som bildats av skuj ovan och 0:4:2:4 ur sk ovan.
1 ky, 1:0:0:4.
1 ky, 1547 **1 kyuj**, 1548 **1 kyt**, 1549 **½ ky**, 0:4, 1549 0:3:2:4, som tillhör Kungs-Husby kyrka.
1 se, 1:1, 1550 1:1:1:4. (Trögds rd)
1 pb, 1543 **1 aoe**, 1566 **1 ky**, 1:0.
Summa jt 6:7:2 (7:0).

1326 byter Folke i Råby, Simtuna sn, bort 0:1 till kaniken Lars Nilsson i Uppsala mot jord i Albäck, Simtuna sn, och Ekeby, Frösthults sn (UpDkyRL f 163).

1329 omnämns Karl i H som vittne vid folklandsting (DS 2723).

1332 byter Johan Hemmingsson till sig 0:0:7 av kaniken Lars Nilsson (se Hummelsta, Löts sn) (DS 2949).

1334 överlåter Johan Hemmingsson 0:0:7 i H och jord i Åby, Litslena sn, Tängby, Löts sn, och Lidingby, Vallby sn, till kaniken Lars Nilsson; jorden, som sammanlagt uppgår till 13 örtugland, hade Johan bytt till sig av Lars (se ovan) och senare pantsatt till honom men inte löst in inom stipulerad tid (DS 3044).

1361 byter Torsten Nilsson (okänt sigill) bort 0:0:11 till Eskil Eskilsson mot lika mycket jord i Lilla Söderby, Lunda sn, och säljer samtidigt 0:0:16 i H till Eskil (DS 6454; brevutfärdaren är troligen identisk med frälsemannen Torsten Nilsson i Bensta, Skånela sn /1345, DS 3921/).

1369 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) till sig 0:9 av Bo Jonsson (se Amnö, Veckholms sn) (DS 7831–32).

1376 säljer Karl Ulfsson 0:9 med hus, åkrar, ängar etc till Uppsala domkyrka att mottas av Johan Ludolfsson, dess syssloman (DS 9216–17).

1376 har domkyrkans fabrica 0:14, som brukas av två landbor och räntar 9 pund korn och 0:9 pn (D 1 s 9).

1409 omnämns Tomas i H som faste vid häradstinget (SD 1059).

1409 tilldöms Knut Eskilsson (oxpanna) vid räfsteting med allmogen av Ärlinghundra hd 0:9, som Bo Jonsson (Grip) med våld avtvingat hans far Eskil Eskilsson (se *Wappy, Arnö sn) (SD 1175; jfr 1361 ovan).

1410 säljer Knut Eskilsson 0:9 till Bengt Håkansson, kanik i Uppsala och kyrkoherde i Enköpings-Näs, till förökning av dennes kanikprebenda (SD 1317). – Bengt Håkansson innehade Hemsta kanonikat, som bildats av ärkebiskop Henrik i slutet av 1390-talet av den prebenda som Johan Ludolfsson (död 1379) instiftat (Dahlbäck s 95).

1417 uppbär domkyrkans fabrica 1 pund korn från H (UpDkyR).

1444 ger Lucia Olofsdotter i Kynge, Veckholms sn, 0:0:1 'mitt i domkyrkans åker' till själaaltaret i domkyrkan som själagåva för sig och sin far Olof Pinkhane (RAp 8/6). – Olof Pinkhane omnämns 1379 och 1382 som faste resp vidervaruman vid häradstinget (SRP 1440, 1727).

1444 uppges i domkyrkans prebendeförteckning att Hemsta kanikprebenda stod tom pga ödeläggelse och att ärkebiskopen och domkapitlet beslutat använda godsen till att bekosta en av Primmässans prebendor (UpDkyPb f 4, Dahlbäck s 95, 158).

1497–1536 har domkyrkan en landbo, som räntar 3 pund 2 spann korn och 0:2 pn (Trögds rd) (UpDkyR).

1538 har Boglösa kyrka en gård om 1:0:0:4, som räntar 20 spann korn och 0:6 pn (hälften kyrkan, hälften prästen) samt 0:4 gengärdspn och 6 dagsverken. Kungs-Husby kyrka har en gård om 0:4, som räntar 1 pund korn till kyrkan och prästen. Uppsala domkyrka har en gård om 1:0, som räntar 3½ pund korn. Gårdarna ger dessutom biskopsfodring. (UH 1538:2)

1544 redovisas en gård om 1:0 som igenbördad från doktor Hans Eck i Uppsala (innehavare av Hemsta kanonikat vid reformationen) och som ingen velat kännas vid i två år; den har god åker, 18 spanns utsäde, äng till 18 lass hö, god skog men inget fiskevatten; räntan är 3 pund 2 spann korn (UH 1544:16).

1547 har kyrkohemmanet 18 spanns utsäde och äng till 20 lass hö. Kungs-Husby kyrkas jord – nu utjord – har 2 punds utsäde och äng till 12 lass. (UH 1547:4)
1559 upptas i kungens jordebok en gård om 1:0, som vederkänts efter doktor Hans Eck; gården har 20 spanns utsäde och äng till 22 lass hö, dess ränta är 3 pund 2 spann korn och 6 dagsverken samt biskopsfodring (AoE 29 A).

Hultängen 1544 *Hulth ængen* (UH 1544:16 rksp f 22) – 11 H, 2 e – nu i Vårfrukyrka sn.
1544 redovisas 60 lass hö av H i räkenskap för Ekolsunds gård; fyra timmermän har fått lön för att hugga upp en lada på H (UH 1544:16 rksp f 22, 43v).
1559 se *Bremertorp.

Hånningby Se Vallby sn.

Klista 1435 *i Kleyesta* (SMR 1529), 1466 *i Klæiste* (RAp 6/7), 1529 *Kliista* (SHH 3) – 11 H, 2 e; bytomt ca 250 m SV om nuv K (EK, RAÄ Vårfrukyrka nr 303) – nu i Vårfrukyrka sn.
UH **3 fr**, 1:2 + 1:2 + 1:2, (Johan Turesson /Tre rosor/, 1551 Svante Sture, 1561 och 1568 Gustav Johansson /Tre rosor/, 1566–67 Cecilia Gustavsdotter /Stenbock/).
Summa jt 3:6.
1435 pantsätter Peder Duva tre gårdar till Hans Kröpelin (se Nynäs) (SMR 1529).
1466 skänker Erengisle Nilsson (Hammersta-ätten) och hans svärson Erengisle Gädda till franciskanklostret i Enköping godset K med gården Nynäs om tillsammans 3:2 med utförliga bestämmelser om själamässor; om gråbröderna i framtiden inte följer bestämmelserna, skall givarnas arvingar ha rätt att återkalla godset (RAp 6/7).
1529–30 har Enköpings kloster godset K (i Vårfrukyrka sn) om 3:3, som räntar 5 pund korn och 0:12 pn (SHH 3).
1562 har gårdarna vardera 20 spanns utsäde och äng till 24 lass hö; de har skog till nödtorft och litet mulbete och fiskevatten (FoR 2).

Kumla

1379 *i Kumblum* (RAp 18/7, SRP 1438) – 11 H, 1 g.

UH **3 sk**, 2:0:0:4 med skuj i Hemsta t o m 1549 + 1:7:1:4 + 1:1:1:4 med skuj i Kärrby t o m 1552 och i Ålsta 1547–52.

1540–52 **1 skuj**, 0:5:0:4 till Blacksta (från 1553 inräknad i jt för Blacksta).

1566 **1 skuj**, 0:2:1 (jfr Ålsta).

1 fr, 0:7 (1547–53 o 1556 Erik Larsson /Lillie af Ökna/, 1555 Brita Eriksdotter /halvt lejon/, 1557 Olof Henriksson /stengavel/).

Summa jt 6:5:1 (6:2:1:4).

1379 byter Botolf i Hummelsta, Litslena sn, och hans hustru till sig 0:11:1 med alla tillagor utom husen, vilka tillhörde Johan Bondesson, av Simon Djäkn (se Dräggesta, Vallby sn) (RAp 18/7).

1409 och 1411 omnämns Jakob i K som faste vid häradstinget (SD 1059, 1460).

1422 se Dräggesta, Vallby sn.

1439 omnämns Olof Jonsson och Erik i K som fastar vid tinget (SMR 982). – Erik är faste även vid ting 1444 och 1446 (RAp 8/6, B 19 nr 23 s 1 och nr 24 s 2).

1456 omnämns Johan i K som nämndeman resp faste vid tinget (UUBp 24/5, 31/5).

1475 och 1481 ingår Jöns i K i häradsnämnden (RAp 30/10, efter 13/1).

1500 deltar Olof Jönsson i K i landssynenämnd rörande kronans laxfiske i Älvkarleby (WeAK s 27).

1548 upptas fem tiondepliktiga i K, 1555 fyra (Prt 1).

1562 har frälsegården 2 punds utsäde, äng till 20 lass hö, litet mulbete men ingen skog och inget fiskevatten (FoR 2).

Kärrby

1329 *i Kerrieby* (UpDkyRL f 31, avskr), 1334 *in villa Kiæriæby* (DS 3047), 1379 *aff Kerroby* (RAp 18/7, SRP 1440) – 11 H, 1 f.

UH **3 sk**, 2:0 + 1:2, 1552 1:2:2:4, med skuj i K + 1:1.

1553 **1 sk**, 1:4, som bildats av skuj i K (0:6) och skuj i Svallby (0:6).

1540–52 **1 skuj**, 0:6 till Kumla.

1540–51 **1 skuj**, 0:0:2:4 till sk ovan; från 1552 inlagd i gården.

1540–44 **1 skuj**, 0:3 till Svallby; från 1547 inräknad i jt för Svallby.
1 ky, 1549 **½ ky**, 1555 **1 aoe**, 1566 **1 kyt**, 0:5.
1 aoe, 1566 **1 ky**, 0:6, 1543 1:0. (Hässlinge rd, 1541 Gåde rd)
Summa jt 6:7:2:4 (7:4:2:4).

1329 byter Tomas Olofsson till sig 0:0:½ i K och jord i Långtibble, Vänge sn, av kaniken Lars Nilsson i Uppsala mot jord i Hagby, ?Hagby sn (UpDkyRL f 31).

1334 säljer Olof Jonsson i Kolhammar, Odensala sn, 0:0:4 till kaniken Lars Nilsson; om köpet skulle gå om intet, lovar Olof att i stället lämna lika mycket jord i Kolhammar, vilken dock skall kunna återlösas av honom eller hans arvingar inom två månader för 8 mark pn per örtugland (DS 3047).

1344 pantsätter Lasse Olsson 0:0:3½ till Uppsala domkyrka (UpDkyRL f 61, feldat).

1345 byter Lucia i Stensta, ?Skånela sn, till sig 0:0:3½ av kaniken Lars Nilsson mot jord i Säby, Norrsunda sn (UpDkyRL f 31v).

1379 omnämns Olof i K som faste vid häradstinget (SRP 1440).

1382 byter Holger Mikaelsson och hans hustru Elin bort 0:5 med hus 'där åstodo' och alla tillagor till Jakob Hennikesson i Enköping mot jord i Uppmyrby och mellangift i pengar (16 mark) och kläde (12 alnar kumist) (RAp 9/6, SRP 1727).

1386 se Dräggesta, Vallby sn.

1392 omnämns Peder Kettilvastsson i K som faste vid häradstinget (SRP 2622).

1397 ger Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) 0:18 till Uppsala domkyrka (se Vallby, Vallby sn) (SRP 2877).

1415 omnämns Anders Nilsson i K som faste vid tinget (SD 2090).

1419 och 1422 är Anders Röriksson i K faste resp nämndeman vid tinget (SD 2692, RAp före 1/11).

1439 omnämns Staffan i K som faste vid tinget (SMR 982).

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) 1:0 (se Ekholmen, Veckholms sn) (SjSp 7/6). Jorden är öde, en del är utlejd(?) för 12 spann korn och ängen är slagen till en tredjedel (Rött nr 252).

1472 byter Sten Sture bort en gård, som räntar 3 pund korn, 0:6 pn och ett gammalt får, till kronan (se Ågersta, Löts sn) (RAp 1/9, 5/10).
1481 och 1486 är Lars Pedersson i K nämndeman resp faste vid häradstinget (RAp efter 13/1, SkSp 8/5).
1528 får Gustav I en gård, som räntar 3 pund korn och 0:6 pn, vid arvskifte efter sin mormor (se Hässlinge, Lillkyrka sn) (RAp 6/8).
1531 har Gustav I en gård om 0:6, som räntar 3 pund korn, 0:6 pn, 0:4 gengärdspn, 0:3 dagsverkspn och ett får (Hässlinge rd) (K 1, 1531 f 11v).
1538 har sockenkyrkan en gård om 0:5, som förutom biskopsfodring räntar 12 spann korn och 0:4 pn (till kyrkan och prästen) samt 0:4 gengärdspn och 6 dagsverken (UH 1538:2).
1547 har kyrkohemmanet 10 spanns utsäde och äng till 12 lass hö (UH 1547:4).
1559 upptas i kungens jordebok två gårdar – den ena om 0:5, som han fått i sakfall av Håkan Värme, fogde i Trögd, har 10 spanns utsäde och äng till 18 lass hö, dess ränta är 10 spann korn, 0:4 pn och 3 dagsverken (fodring för halvt hemman) – den andra om 1:0, som varit Sten Sture d ä:s arvegods och av denne bytts till kronan, har 20 spanns utsäde och äng till 20 lass; räntan är 3 pund korn, 0:6 pn, ett får och 6 dagsverken (AoE 29 A).

Myrby Se Uppmyrby och Utmyrby.

Nynäs 1435 *Nynes* (SMR 1529), 1455 *Nyness* (EkSp 5/5), 1466 *gardhen Nyanes* (RAp 6/7) – 11 H, 2 e; gårdsläge vid nuv Gamla Nynäs (EK) – nu i Vårfrukyrka sn.
UH 1543 **1 fr** (1567 1 frt), 0:5 (Svante Sture, 1561 och 1568 Gustav Johansson /Tre rosor/, 1566–67 Cecilia Gustavsdotter /Stenbock/).
1435 pantsätter Peder Duva till Hans Kröpelin N med alla underliggande gods, nämligen gårdar i Klista, Rickeby och Utmyrby, denna sn, Enögla, Vårfrukyrka sn, samt en kvarn och kvarnställe i Forsby, Simtuna sn. Räntan skall årligen dras av pantsumman (200 mark pn), och Peder förbinder sig att

försvara Kröpelins innehav både mot sin bror Olof Duva och varje annan person. (SMR 1529)

1455 omnämns Olof Jonsson i N som vidervaruman vid häradstinget (EkSp 5/5).

1466 ger Erengisle Nilsson och Erengisle Gädda gården N till gråbrödraklostret i Enköping (se Klista) (RAp 6/7).

1529–30 har Enköpings kloster N, som är en avelsgård ("affladz gård"), upptagen av godset Klista; på den kan sås vid pass 3 pund korn, och till gården hör äng till ca 30 lass hö (SHH 3, EHist 1 s 185).

1561 görs ett internt byte mellan Svante Sture och hans halvbror Gustav Johansson (Tre rosor), varvid Svante avstår från 'Nynäs rättarlag i Trögden', vilket gods var hans rätta fäderne (ShS I 158 a).

1562 har N 14 spanns utsäde, äng till 24 lass hö, skog till nödtorft och litet mulbete och fiskevatten (FoR 2).

Prästgården Se Boglösaby.

Rickeby 1318 *de Rikkaby* (DS 2138) – 11 H, 2 e.

UH **3 sk**, 2:2:1:4 med skuj i Uppmyrby t o m 1544 + 2:2 med skuj i R + 1:1:2, 1552 1:7:1:4.
1540–51 **1 skuj**, 0:5:2:4 till sk nr 2 ovan, från 1552 inlagd i sk nr 3.
1 ky, 0:7.
1 fr, 1567 **1 frt**, 0:5 (Svante Sture, 1561 och 1568 Gustav Johansson /Tre rosor/, 1566–67 Cecilia Gustavsdotter /Stenbock/).
Summa jt 8:0.

1318 omnämns Lars i R som faste vid häradstinget (DS 2138).

1435 pantsätter Peder Duva en gård till Hans Kröpelin (se Nynäs) (SMR 1529).

1447 omnämns Peder Ragvaldsson i R som faste vid häradstinget (B 19 nr 23 s 2).

1475 testamenterar Märta Erengislesdotter (Gädda) en gård, som räntar 15 spann korn och 0:5 pn, till Vårfruprebendan i Strängnäs domkyrka (se Uppmyrby) (RAp 7/9).

1475 ingår Olof Johansson i R i häradsnämnden (RAp 30/10).

1481 ingår Hans Pedersson i R i häradsnämnden (RAp efter 13/1).

1528 tillfaller en gård, som räntar 15 spann korn och 0:9 pn, i R och jord i Uppmyrby Svante Stensson (Sture) vid arvskifte med hans mor Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna) efter Sten Sture d y (Forsby rd) (VikS E 2739; DMS 1:8 s 100).

1538 har sockenkyrkan en gård om 0:7, som förutom biskopsfodring räntar 2 pund korn och 0:5 pn (till kyrkan och prästen) samt 0:4 gengärdspn och 6 dagsverken (UH 1538:2).

1547 har kyrkohemmanet 2 punds utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).

1562 har frälsegården 10 spanns utsäde, äng till 11 lass hö, skog och mulbete till nödtorft men inget fiskevatten (FoR 2).

Stads-Gånsta Se Gånsta.

Svallby 1359 *in villa Sualdæby* (DS 6056, vid 1379 28/10), 1379 *i Swallaby* (RAp 18/7, SRP 1440) – 11 H, 1 f.

UH **2 sk**, 1:6, 1548 1:6:0:4, med skuj i S t o m 1544 + 1:0, 1547 1:3:2:4, med skuj i Kärrby t o m 1544.
1 skuj, 0:3:2:4 till Hävlinge, Lillkyrka sn, t o m 1552 (1542 till Viggeby, Lillkyrka sn; saknas 1547–49), från 1566 utan attribution; ingår 1553–61 i nybildat hn i Ålsta.
1540–44 **2 skuj**, 0:3 till Kumla + 0:2 till Kälsta, Litslena sn; 1547–52 **1 skuj**, 0:6 till skokl nedan; ingår från 1553 i nybildat hn i Kärrby).
1540–44 **1 skuj**, 0:0:0:4 (”ett fall”) till sk ovan .
1 kyuj, 0:2 (brukas av klockaren).
1 skokl, 1:0 med skuj i S 1547–52.
1 fr, 1:0:1 (Olof Ivarsson, 1553 Per Kristersson /Sjöblad/).
Summa jt 6:1:1 (6:0:0:4).

1359 pantsätter Dan Karlsson (stjärnbjälke) 0:6 till Elef i ?Bydings-Skälby, Rimbo sn, vilken han är skyldig 60 mark pn för en stridshäst och en uppsättning vapen (DS 6056).

1379 och 1382 omnämns Jöns i S som faste vid härads-

tinget (SRP 1440, 1727).

1383 byter Anders i Tängby, Löts sn, bort 0:2, '4 örtugland ligga närmare norra landet', till hustru Sofia i Uppeby, Hacksta sn, mot jord i Uppeby (RAp efter 25/11).

1392 och 1409 omnämns Tomas i S som vidervaruman resp faste vid häradstinget (SRP 2622, SD 1059).

1475 instiftar biskop Lydeka i Västerås en prebenda till Guds och jungfru Marias ära i sin domkyrka och donerar jord som han lagligen förvärvat genom köp: 1:0:1 i S och jord i flera socknar i Västmanland och fastigheter i Västerås (RAp 13/1). Av en odaterad förteckning (troligen från 1480-talet) framgår att jorden (1:0:1) tillhör prebenda Patronorum i Västerås domkyrka (B 19 nr 127, odat).

1475 ingår Björn i S i häradsnämnden (RAp 30/10).

1489 och 1503 upptas en gård, som räntar 2 pund korn och 0:6 pn, i Sko klosters jordebok bland nytillkomna gods, som inte tillhör något rättardöme (SkoKlJb s 62).

1492 ingår Jöns i S i nämnden vid lagmansting i Veckholms klockarstuga (ULdb s 41).

1538 har Sko klosters gård jordetalet 1:0 och räntan 3 pund korn och 1:0 pn förutom biskopsfodring. Klockaren i socknen har 0:2, som räntar 12 spann korn till kyrkan enskilt. (UH 1538:2)

1547 har klockarens utjord (0:2) 10 spanns utsäde och äng till 11½ lass hö; räntan är 1 pund korn (UH 1547:4).

1562 har frälsegården 2 punds utsäde, äng till 7 lass hö, skog och mulbete till nödtorft men inget fiskevatten (FoR 2).

Uppmyrby 1382 *i Vestra Myraby* (RAp 9/6, SRP 1727), 1435 *i Myraby* (SMR 1529), 1475 *i Møreby* (RAp 7/9), 1554 *Öffremyreby* (UH 1554:6), 1555 *Öfre Möreby* (Prt 1) – 11 H, 2 e.

UH **1 sk,** 1553 **2 sk**, 3:1, 1553 2:2, med skuj i U 1547–52 + 1553 2:2, som bildats av 0:7 ur sk nr 1 och skuj i U.

1540–52 **2 skuj**, 0:6 till Rickeby, från 1547 till sk

ovan + 0:5 till Gåde, från 1547 till Boglösaby.
1 aoe, 0:4, 1543 1:0, 1553 **1 fr**, 1:0 (Arvid Klasson /Uggla/, 1562 Erik Tönnesson /Tott/). (Gåde rd)
1 fr, 1567 **1 frt**, 0:4 (Svante Sture, 1561 och 1568 Gustav Johansson /Tre rosor/, 1566–67 Cecilia Gustavsdotter /Stenbock/).
Summa jt 5:4 (6:0).

1382 byter Holger Mikaelsson och hans hustru till sig 0:1:2:5½ (0:2 minus 0:0:0:2½) i 'Västra M' av Jakob Hennikesson (se Kärrby) (RAp 9/6, SRP 1727).

1435 pantsätter Peder Duva en gård till Hans Kröpelin (se Nynäs) (SMR 1529).

1475 testamenterar Märta Erengislesdotter (Gädda) en gård, som räntar 14 spann korn och 0:0:14 pn, jämte jord i Rickeby och i Säby, Torpa sn, Västerrekarne hd, till Vårfruprebendan i Strängnäs domkyrka, vilken instiftats av hennes förfäder och nedanför vars altare hennes morfar Erengisle Nilsson ligger begraven (RAp 7/9).

1528 ärver Svante Stensson (Sture) en gård (Forsby rd), som räntar 14 spann korn och 1:0:2 pn, efter sin far (se Rickeby) (VikS E 2739).

1531 byter Gustav Kafle och hans hustru Anna Josefsdotter (Djulö-ätten) bort en gård, som räntar 3 pund korn, 1:0 pn och 6 dagsverken, till Gustav I (se DMS 2:1 s 252) (GR 7 s 396).

1548 och 1555 upptas fyra tiondepliktiga i U (Prt 1).

1562 har Erik Tönnessons gård 14 spanns utsäde, äng till 20 lass hö, skog till nödtorft och klent mulbete; Gustav Johanssons gård har 8 spanns utsäde, äng till 16 lass, god skog och litet mulbete; gårdarna har inget fiskevatten (FoR 2).

Utmyrby

1346 *in Myraby* (?DS 4029), 1379 *i Myreby* (?RAp 18/7, SRP 1440), 1540 *Myreby* (UH 1540:10), 1567 *Yttre Mörreby* (UH 1567:4) – 11 H, 1 f.

UH **1 sk**, 2:4:0:4 med skuj i U.
1 skuj till sk ovan, 1547 **1 sk**, 1566 **1 fr** (Jöran Persson), 1567 **1 kr**, 1:0.
Summa jt 3:4:0:4.

1346 och 1347 omnämns Björn i Myrby som faste vid

häradstinget (?DS 4029, 4189; kan även avse Uppmyrby eller Myrby, Husby-Sjutolfts sn).
1379, 1382 och 1383 omnämns Hemming i Myrby som faste och 1392 som vidervaruman vid tinget (?SRP 1440, 1727, 1983, 2622; kan även avse Uppmyrby).
1419, 1422 och 1431 omnämns Eskil i Myrby som faste och nämndeman vid tinget (?SD 2692, RAp före 1/11, före 20/5).
1438 är Eskil i Myrby häradsdomhavande på Gregers Magnussons (Eka-ätten) vägnar (?SMR 728). 1439 och 1444 är Eskil vidervaruman resp faste vid häradstinget (?SMR 982, RAp 8/6). – Beläggen (1419 till 1444) kan även avse Uppmyrby eller Myrby, Husby-Sjutolfts sn.
1555 upptas två tiondepliktiga i U (Prt 1).

Ytter-Gånsta Se Gånsta.

Ålsta 1397 *innan Alastom* (RAp 31/5, SRP 2877), 1409 *i Alistom* (SD 1059), 1531 *Ålesta* (K 1, 1531 f 28v) – 11 H, 1 g.
UH **1 skuj**, 0:4 till Lundby, Lillkyrka sn (1551–52 till Lisselby, Lillkyrka sn), från 1566 redovisad i Lillkyrka sn utan attribution.
1 skuj, 0:4:2 till Blacksta t o m 1552, från 1566 utan attribution; ingår 1553–61 i nybildat hn nedan.
1540–52 **1 skuj**, 0:2:1 till Blacksta, från 1547 till Kumla; ingår 1553–61 i nybildat hn nedan (jfr Kumla).
1540–48 **1 skuj**, 0:5:1 till Grillby, Villberga sn, 1547 till Lundby, 1548 till aoe nedan och från 1550 inlagd i denna.
1553 **1 sk**, 1556–61 **½ sk**, 1:2:2:4, som bildats av 2 skuj ovan och 1 skuj i Svallby (0:4:2 + 0:2:1+ 0:3:2:4).
1 ky, 0:6:1:4 (öde 1568).
1 aoe, 0:5:1:4, 1543 0:3:2, 1550 1:1, 1566 **1 ky,** 1:1 (öde 1567–68). (Gåde rd)
Summa jt 3:4:1 (3:0:0:4).
1397 ger Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) 0:0:11 till Uppsala domkyrka (se Vallby, Vallby sn) (SRP 2877).
1409 omnämns Peder i Å som faste vid häradstinget (SD 1059).

1446 byter Ingvar i Å bort 0:6½ 'i sunnersta landslotten' till Lillkyrka kyrka och ger 14 mark pn för de hus som står på denna jord i Å (se Solkesta, Kungs-Husby sn) (B 19 nr 23 s 1).

1531 har Gustav I en gård om 0:5½, som räntar 18 spann korn, 0:5½ pn, 0:3 dagsverkspn och ett får (K 1, 1531 f 28v).

1538 har kyrkan (troligen Lillkyrka) en gård om 0:6½, som förutom biskopsfodring räntar 3 pund korn, 0:6 pn, 0:4 gengärdspn och 6 dagsverken till prästen enskilt (UH 1538:2).

1547 har kyrkohemmanet, som hör till Lillkyrka kyrka, 2½ pund 2 spanns utsäde och äng till 14 lass hö; räntan är delad mellan kyrkan och prästen (UH 1547:4).

1559 upptas i kungens jordebok en gård om 1:1, som räntar 3 pund korn, 0:9 pn, ett får och 6 dagsverken; den uppges vara 'Ekholms gods' som innehafts av Gustav Karlsson (Gumsehuvud) och har 20 spanns utsäde och äng till 24 lass hö (AoE 29 A).

Hacksta socken

1303 *Deinde Hacastum* (DS 2218 s 428, avskr).
1314 *De Hakastum* (DS 1946, avskr).
1344 *parochiis . . . Hakaste* (DS 3835 s 309).
1347 *ecclesie Hakastum* (DS 4189).
1491 *i Hackesta sokn* (RAp 13/6).

Omfattning: Socknen hade samma omfattning som den nuvarande (1950).

Kyrkan: Den rektangulära gråstenskyrkan med smalare rakslutet kor byggdes möjligen redan på 1200-talet. En sakristia tillbyggdes senare, men denna revs 1762 och ersattes av en ny. Vapenhuset byggdes troligen vid slutet av 1400-talet. I koret slogs ett kryssvalv av tegel in på 1300-talet, men tegelvalven i långhuset tillkom först under 1400-talets senare del. På valvens ribbor har kalkmålningar bevarats, de i koret troligen från 1300-talet, de i långhuset från 1400-talets slut. Av medeltida inventarier har bevarats en figurgrupp och en träskulptur av ett kvinnligt helgon, båda från ett altarskåp från 1400-talets sista fjärdedel. Lillklockan är enligt en inskrift på lågtyska troligen gjuten 1522. Kyrkan restaurerades 1926–27 och 1980–81, men redan 1691–92 gjordes stora reparationer, bl a förstärktes murarna

med järnband och ankare och korets murar höjdes avsevärt. (UKy 112, MBd) – Invändiga mått (långhuset) ca 14 x 8 m (Upplandsmuseets arkiv).

Kyrkby: Hackstaby.

Runsten: U 715 Ännesta (fragment), nu i kyrkan.

Kameral indelning: Socknen omfattar enligt UH 1540–44 Skörbo hamna och större delen av Tängby hamna (se s 22).

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1568)

	sk	skuj	ky	se	aoe	fr
Eneby	1 (1)	- -	- -	- -	- -	1 (1)
Fjälby	1 (1)	- -	- -	- -	1 (0)	0 (1)
Hackstaby	- -	- -	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)
Hälgesta	- -	- -	1 (1)	- -	- -	2 (2)
Skörby	1 (1)	- -	- -	- -	- -	2 (2)
Svind	1 (2)	1 (0)	1 (0)	- -	- -	- -
Tarv	- -	4 (4)	- -	- -	- -	- -
Unnesta	3 (3)	1 (0)	- -	- -	- -	- -
Uppeby	2 (2)	- -	0 (1)	- -	1 (0)	2 (2)
Ännesta	4 (4)	1 (0)	- -	- -	- -	- -
Summa	13 (14)	7 (4)	3 (3)	1 (1)	3 (1)	8 (9)

Dessutom redovisar längderna: *kyuj*: Eneby 0 (1) – *aoeuj*: Eneby 1 (0).

Jordetal för olika jordnaturer 1540

	sk	ky[1]	se	aoe	fr[2]	summa jt
Eneby	1:2:1	–	–	0:2:1	0:3	1:7:2
Fjälby	1:1	–	–	0:4:2	–	1:5:2
Hackstaby	–	1:0:2	0:5:1:4	1:0:2	0:3	3:1:2:4
Hälgesta	–	1:2:1:4	–	–	2:4	3:6:1:4
Skörby	1:0	–	–	–	3:0	4:0
Svind	2:5:1	0:2:2	–	–	–	3:0
Tarv	1:0	–	–	–	–	1:0
Unnesta	3:0:1	–	–	–	–	3:0:1
Uppeby	2:0:2	–	–	0:2:2	1:0:1:4	3:3:2:4
Ännesta	5:3	–	–	–	–	5:3
Summa	17:4:2	2:5:2:4	0:5:1:4	2:2:1	7:2:1:4	30:4:2:4

[1] jt från 1538
[2] jt från 1562

Hacksta socken

Antal gårdar på 1540-talet (UH)

Underlag: EK

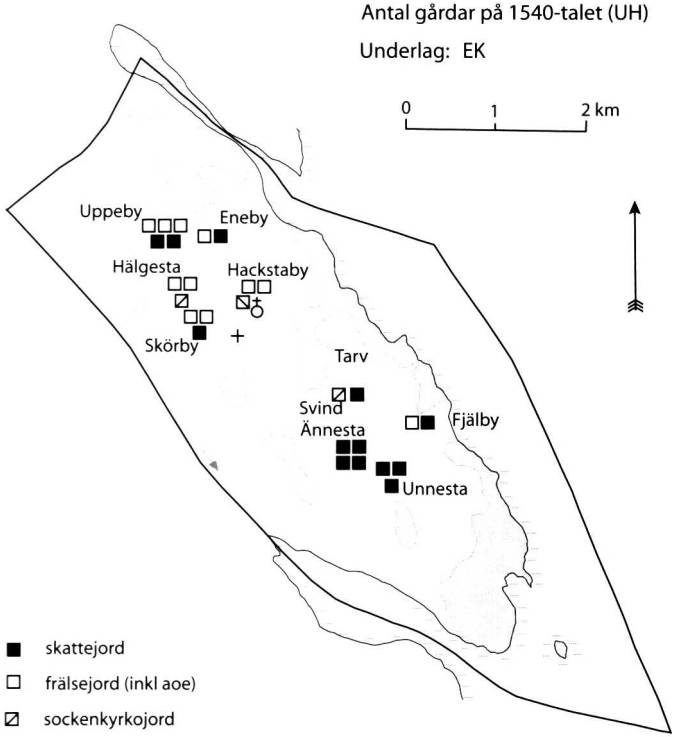

■ skattejord

□ frälsejord (inkl aoe)

▨ sockenkyrkojord

▧ S:t Eriks-jord (Uppsala domkyrka)

Eneby

1346 *in Eneby* (?DS 4029), 1381 *i Eneby* (RAp 21/10, SRP 1641) – 11 H, 1 h.

UH **1 sk**, 1:2:1.
1 aoeuj, 1566 **1 kyuj**, 0:2:1 till Uppeby. (Hällsta rd)
1 fr, 0:3 (Björn Pedersson /Bååt/).
Summa jt 1:7:2.

1346 omnämns Ödmund i E som faste vid häradstinget (?DS 4029;kan även avse Eneby, Löts sn).

1381 omnämns Lars i E som faste vid häradstinget (SRP 1641).

1525 byter Gustav I till sig en gård, som räntar 12 spann korn och 0:0:7 pn, av Järle i Valla, Sånga sn (se Uppeby) (GR 2 s 134).

1559 har arv och eget-jorden (betecknad 'gård' men utan fodring) 12 spanns utsäde och äng till 20 lass hö; räntan = 1525 med tillägg av ett höns. Jorden uppges vara vederkänd tillsammans med en gård i Uppeby från prebenda Patronorum i Strängnäs domkyrka. (AoE 29 A)

1562 har frälsegården 18 spanns utsäde, äng till 6 lass hö, litet fiskevatten men varken skog eller mulbete (FoR 2).

Fjälby

1320 *in Fiärdhby* (DS 2220, avskr), 1384 *i Fierdby* (RAp 18/5, SRP 2123), 1491 *i Fiärdby* (ULdb s 41), 1531 *Fielby* (K 1, 1531 f 28v) – 11 H, 0 i.

UH **1 sk**, 1:1.
1 aoe, 1541 **1 fr** (Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/, 1561 Gabriel Kristersson /Oxenstierna/), 0:4:2 (jt 1540).
Summa jt 1:5:2.

1320 ger Birger Röriksson (Rörik Birgerssons ätt) sin huvudgård Frösunda, Kalmar sn, och sin del i F i morgongåva till sin hustru Ramfrid Bengtsdotter (DS 2220).

1384 ger Karl Magnusson (Örnfot) med sin hustru Kristina Bengtsdotters (Oxenstierna) samtycke 0:0:4 till Uppsala domkyrka, så att för avraden från jorden vax skall köpas och ett ljus göras, som skall brinna till S:t Eriks 'heder' framför hans altare 'så länge det räcker' (RAp 18/5, SRP 2023).

1432 ärver Olof Ragvaldsson (Lindö-ätten) 0:0:2 efter sin mor Elin Bengtsdotter (Aspenäs-ätten) (SkSp 13/6; se DMS 1:3 s 124, PHT 1978 s 54).

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) 0:0:1, som räntar 2 spann korn och som ägts av hennes far Sten Turesson (se Ekholmen, Veckholms sn) (SjSp 7/6, Rött nr 252).

1472 överlåter Sten Sture och Johan Kristiernsson (Vasa) en 'småjord' i F, som räntar 2 spann korn, till Gustav Karlsson; jorden hade Sten och hans syster

Birgitta ärvt efter deras mor Birgitta Stensdotter (se Ekholmen, Veckholms sn) (Rääf I:126).

1486 byter Magdalena Karlsdotter (Bonde) bort 2 spann kornränta i F, som hon ärvt efter sin morbror Gustav Karlsson (Gumsehuvud), till dennes änka Ingeborg Filipsdotter (Tott) mot jord i Västergötland (SkSp 15/11; se DMS 1:7 s 70).

1491 säljer Erik Jönsson (Strömsta-ätten) med sin fars och sin brors samtycke 1 pund kornränta i F till Erik Trolle med rätt till återköp (RAp 13/6).

1492 byter Mats Karlsson i Ännesta bort 0:1 till Elin, Anders mjölnares hustru (se Ännesta) (ULdb s 41).

1531 har Gustav I en gård om 0:13 (troligen fel för 0:0:13), som räntar 3 pund 2 spann korn och 0:3 dagsverkspn (K 1, 1531 f 28v).

1560-talet upptas i en förteckning över förökta gods (arv och eget) till 1560 0:0:4, som räntar 1 pund korn, 0:0:4 pn och ett dagsverke; jorden är igenbördad från Uppsala domkyrka efter Karl Magnusson (Örnfot) (AoE 30:2 s 15).

Hackstaby 1369 *de Haxta* (DS 7936), 1472 *i Hakastheby* (RAp 7/7), 1494 *Hakista* (RAp 21/8), 1521 *Hakista . . . i Hakxta byn* (RAp 30/1), 1543 *Hakesta kyrkyoby* (JPJb) – kyrkby – 11 H, 0 h.

UH **1 ky**, 1:0:2 (Prästbolet, endast 1538 och 1547).
1 se, 0:5:1:4. (Trögds rd)
1 aoe, 1:0:2. (Hällsta rd)
1 fr, 0:3 (Björn Pedersson /Bååt/, 1547 Johan Pedersson /Bååt/).
Summa jt 3:1:2:4.

1369 omnämns Lars i H som testamentsvittne för Olof Djäkn i Dalby, Veckholms sn (DS 7936).

1472 byter Timme Olofsson (halv lilja) i Sjö, Holms sn, bort 0:5½, som räntar 3 pund 6 spann korn och 0:5½ pn, till Uppsala domkyrka mot jord i Ölsta, Holms sn, för sitt 'gagn och gårds läglighet skull' (RAp 7/7).

1494 donerar ärkebiskop Jakob Ulfsson (örnfot) till det av Sten Sture nyligen grundade Gripsholms (Mariefreds) kartusiankloster sitt fäderneärvda gods 0:10 i H, som räntar 7 pund korn och 0:10 pn

förutom utskylder som landborna skall utgöra vid gästning och sedvanliga dagsverken (RAp 21/8). – Donationen är intagen i ärkebiskopens testamente 1496 (RAp 12/1).

1497–1536 har domkyrkan (Trögds rd) en landbo, som räntar 3 pund 6 spann korn (1527 3 pund 4 spann, från 1535 3 pund) och 0:5½ pn (UpDkyR).

1508 kungör ärkebiskop Jakob att han köpt flera gods i Södermanland, så att hans arvingar inte 'är till akters' pga att han givit av sitt eget arvegods till Mariefreds kloster (RAp 19/2).

1521 bekräftar Jakob Ulfsson sin donation av sitt fädernegods H till klostret, vilken gjorts med hans närmaste fränders samtycke; dessa har som kompensation fått jord i Jäders sn, Österrekarne hd, vilken var Jakobs köpegods (RAp 30/1).

1531 har Gustav I en gård om 1:0:2, som räntar 5 pund korn och 1:0 pn och som han köpt av Gripsholms kloster (Kättsta rd) (K 1, 1531 f 14, AoE 29 A).

1543 upptas i Johan Pederssons (Bååt) jordebok som 'jungfru Kristinas' gods en gård om 0:0:10, som räntar 20 spann korn, 0:0:10 avradspn och 0:6 gästningspn; gården har 14 spanns utsäde och äng till 12 lass hö (JPJb; se DMS 1:8 s 157).

1547 har prästbolet 5 punds utsäde och äng till 50 lass hö (UH 1547:4).

1559 har arv och eget-gården 5 punds utsäde, äng till 20 lass hö och litet skog, mulbete och fiskevatten (AoE 29 A).

1562 har frälsegården (halvt hemman) 18 spanns utsäde, äng till 6 lass hö, litet fiskevatten men varken skog eller mulbete (FoR 2).

***Hagha** 1297–1305 *in Hagha* (DS 1745, odat), 1326 *in ... Haghæ* – se *Linø.

Hälgesta 1347 *in villa Hælgastum* (DS 4189) – 11 H, 0 h.

UH **1 ky**, 1:2:1:4.
2 fr, 1:2 + 1:2, (Björn Pedersson /Bååt/, 1547 Björn Pedersson 1, Johan Pedersson /Bååt/ 1).
Summa jt 3:6:1:4.

1347 ger Bengt Karlsson i Mösa 0:0:1 till Hacksta kyrka som betalning av en skuld på 5 mark pn och byter

samtidigt bort 0:0:1 till kyrkan mot lika mycket jord i Hånningby, Vallby sn (DS 4189).

1538 har sockenkyrkan en gård om 0:10½, som förutom biskopsfodring räntar 4 pund korn (hälften kyrkan, hälften prästen), 0:4 gengärdspn och 6 dagsverken (UH 1538:2).

1543 upptas i Johan Pederssons (Bååt) jordebok som 'jungfru Kristinas' gods en gård om 0:10, som räntar 4 pund korn, 0:10 avradspn och 0:12 gästningspn; gården har 3½ punds utsäde och äng till 40 lass hö (JPJb).

1547 har kyrkohemmanet 3 punds utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).

1562 har frälsegårdarna vardera 3 punds utsäde och äng till 35 lass hö men varken skog, mulbete eller fiskevatten (FoR 2).

***Linø**

1297–1305 *in Linø* (DS 1745, odat), 1299 *in Linø* (DS 1296).

1297–1305 utfärdar Filip Finvidsson (Rumby-ätten) ett brev på att han några år tidigare till ärkebiskop Nils och Uppsala domkyrka bytt bort jord på L 'i tre byar', nämligen 0:0:10 i Uppeby, 0:0:2 i *Scotingabolstadh och 0:3 i *Hagha, jämte jord i bl a Bäddarö, Löts sn, mot jord i Täby sn, Danderyds skpl (DS 1745, odat; se DMS 1:2 s 160).

1299 byter Folke Jonsson (Fånö-ätten) till sig 0:3 i L av ärkebiskopen och domkyrkan mot jord i Balingstaby, Balingsta sn, och Fors, Hökhuvuds sn (DS 1296).

1326 se Uppeby.

*Linø kan identifieras med norra delen av Hacksta socken, vilken vid nivån 5 m ö h var skild genom ett smalt (ca 30–40 m) sund från socknens södra del. Byarna *Hagha och *Scotingabolstadh har sannolikt tidigt uppgått i Uppeby.

Prästgården

Se Hackstaby.

***Scotingabolstadh**

1297–1305 *in Scotingabolstadh* (DS 1745, odat) – se *Linø.

Skörby

1347 *in Skyraby* (DS 4134), 1371 *aff Skiwraby* (DS X 91) – 11 H, 0 h.

UH **1 sk**, 1:0.
2 fr, 1:4 + 1:4, (Björn Pedersson /Bååt/, 1547 Björn Pedersson 1, Johan Pedersson /Bååt/ 1).
Summa jt 4:0.

Skörby kan beläggas som sätesgård för Johan Olofsson (okänt sigill) 1347 (DS 4134) – Gisle Uddsson (okänt sigill) och hans hustru Elin Jönsdotter 1371 (DS X 91) – Elin Jönsdotter, änka efter Gisle Uddsson, 1382 (RAp 11/3) – ? väpnaren Karl Larsson (en bjälke) och hans hustru Märta Clausdotter (Dowt), 'byggandes och boendes innan Trögd i Hacksta sn', 1449 (UUBp u d) – Mats Håkansson (Hålbonäs-ätten), gift med Karl Larssons dotter Iliana, 1456–62 (UUBp 31/5, RAp 4/4).

1383 omnämns Nils i S som faste vid häradstinget (SRP 1983).

1456 omnämns Bengt i S som faste vid tinget (UUBp 24/5, 31/5).

1456 byter Mats Håkansson (Hålbonäs-ätten) till sig 0:3 'i västra landen' av Peder Ingemundsson i Håra, Villberga sn, mot jord i Högby, Villberga sn; Mats har som mellangift fått 1 fat järn och 1:0 pn av Peder (UUBp 31/5).

1543 upptas i Johan Pederssons (Bååt) jordebok som 'jungfru Kristinas' gods en gård om 0:12, som räntar 6½ pund 2 spann korn, 0:12 avradspn, 0:12 gästningspn och ett fodernöt; gården har 5½ punds utsäde och äng till 60 lass hö (JPJb).

1562 har frälsegårdarna vardera 4½ punds utsäde och äng till 50 lass hö men varken skog, mulbete eller fiskevatten (FoR 2).

Svind

1438 *i Swindh* (SMR 728), 1538 *Swin* (UH 1538:2) – 11 H, 0 i.

UH **1 sk**, 1:6:2, 1553 1:3:2, 1555 1:4, med skuj i Tarv.
1553 **1 sk**, 1:1:2, 1555 1:4 med skuj i Tarv 1555–57; hemmanet bildat av skuj nedan och 0:3 från sk ovan.
1540–52 **1 skuj**, 0:6:2 till Ännesta.

1 ky, 1553–54 **½ ky**, 0:2:2; från 1555 lagt till sk nr 2 ovan.
Summa jt 3:0.
1438 omnämns Anders i S som faste vid häradstinget (SMR 728).
1538 har sockenkyrkan en gård om 0:0:8, som förutom biskopsfodring räntar 14 spann korn (hälften kyrkan, hälften prästen) och 6 dagsverken (UH 1538:2).
1548 upptas två tiondepliktiga i S men 1555 endast en (Prt 1).
1555 byts kyrkojorden (0:2:2) bort mot skattejord i Säby, Villberga sn (UH 1555:14).

Tarv 1540 *Terff, Tærfw* (UH 1540:10) – 11 H, 0 i.
UH **4 skuj**, 0:2:2 till prästbolet (1555–57 till Svind) + 0:1:2:4 till Svind + 0:1:2:4 till Ännesta + 0:1:2 till Ännesta, 1556–57 till Unnesta; utjordarna nr 3 och 4 utan angiven ägare från 1566.
Summa jt 1:0.

Unnesta 1447 *i Önisthum, i Önestom* (B 19 nr 23 s 2, nr 24 s 1, avskr), 1540 *Vnesta* (UH 1540:10) – 11 H, 0 i.
UH **3 sk**, 1:0:1, 1557 1:0:2, med skuj i U t o m 1549 + 0:7:0:4, 1543 0:6:2:4, 1553 1:2:2:4, med skuj i Ännesta 1547–52 och i Tarv 1556–57 + 0:4:1, 1553 1:0:2:4, 1561 1:0:1:4.
1 skuj, 0:4:1:4 till sk ovan, 1550–52 till Ännesta; 1553 lagd till sk nr 3 ovan.
Summa jt 3:0:1 (3:4).
1447 omnämns Peter i U som faste vid häradstinget (B 19 nr 23 s 2, nr 24 s 1).

Uppeby 1297–1305 in *Vppaby* (DS 1745, odat), 1383 *i Oppy* (RAp efter 25/11, SRP 1983), 1456 *i Wppby* (UUBp 24/5), 1480 *Wppaby* (RAp 8/6), 1499 *i Vppi* (RAp 10/3), 1540 *Vppø* (UH 1540:10) – 11 H, 1 h.
UH **2 sk**, 1:3:0:4 + 0:5:1:4.
1 aoe, 1566 **1 ky**, 0:2:2, 1541 0:7 (1546 2:1), med aoeuj i Eneby. (Hällsta rd)
2 fr, 0:6 + 0:2:1:4, (Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/, Olof Henriksson /stengavel/, 1547 Nils Ryning, Olof Henriksson, 1553 Gabriel Kristersson /Oxen-

stierna/, Jöran Åkesson /Tott/, 1557 Gabriel Kristersson, Åke Bengtsson /Färla/).
Summa jt 3:3:2:4 (4:0:0:4).

1297–1305 se *Linø.

1326 anslår Ingegerd Filipsdotter (Rumby-ätten), änka efter Magnus Gregersson (Folkungaättens oäkta gren), inkomsterna från sina egendomar i U och *Hagha för att täcka skulder och legat i sitt testamente (?DS 2553).

1383 byter Anders i Tängby, Löts sn, till sig 0:2 av hustru Sofia i U mot lika mycket jord i Svallby, Boglösa sn. Dessutom köper Anders av Sofia 0:0:4, som ligger i en åker tillsammans med de 0:2 ovan, 'och då ligga halvsextonde (15½) örtugland närmare södra landet' (RAp efter 25/11).

1456 byter Erling i Eneby, Löts sn, bort 0:6 i U, 'och 12 öre[sland] och 1 örtugland jord liggandes närmare södra landet och så därnäst' de 0:6 ovan, jämte jord i Eneby, Löts sn, till Filip Olofsson (hjärta) mot jord i Ågersta, Löts sn, och Hässlinge, Lillkyrka sn (UUBp 24/5).

1480 ger Esbjörn Kristiernsson (hjorthorn), med sin hustrus och sin son Mats samtycke, en gård om 0:0:7½, som räntar 15½ spann korn med dagsverken och gengärd, till prebenda Patronorum i Strängnäs domkyrka, vilken instiftats av Esbjörns frände biskop Sigge (RAp 8/6).

1499 säljer Enköpings kloster konventets gård i U om 0:0:8, '0:7 närmre södra landet och så de 0:0:8', till Erik Trolle (RAp 10/3)

1525 byter Gustav I till sig en gård, som räntar 4½ pund korn och 0:7 pn, och jord i Eneby av Järle i Valla, Sånga sn, mot kronojord i Ölsta och Västertorp, Färentuna sn (GR 2 s 134).

1531 har Gustav I en gård om 0:0:7½, som räntar 15 spann korn, 0:0:7½ pn och 0:2 dagsverkspn (K 1, 1531 f 28v).

1536 pantsätter Henning Petersson (växt) på Nyby, Håtuna sn, sitt 'gods' U, som räntar 4 pund korn och 0:14 pn, till Olof Henriksson (stengavel) (UUBp 1/11).

1541 redovisas en gård om 0:9:1 som arv och eget med räntan 6 pund korn, 0:9:1 pn och ett höns; enl tilllagd notis är utjorden 0:0:7 i Eneby inräknad i jordetalet (0:7 + 0:0:7 = 0:9:1) (UH 1541:2).

1550-talet(?) – i en odaterad jordebok över gods som Gabriel Kristersson (Oxenstierna) har på sin hustru Beata Eriksdotters (Trolle) vägnar upptas en gård, som räntar 15 spann korn, 0:0:7½ pn, 0:2 dagsverkspn och gästning för halvt hemman (OxS E 518).

1559 har arv och eget-gården (0:7) 3½ punds utsäde, äng till 30 lass hö och litet skog, mulbete och fiskevatten; räntan = 1525, men gården uppges vara vederkänd från prebenda Patronorum (se 1480 ovan) (AoE 29 A).

1562 har Åke Bengtssons gård (0:6) 2 punds utsäde och äng till 20 lass hö, Gabriel Kristerssons 8 spanns utsäde och äng till 12 lass; gårdarna har skog, mulbete och fiskevatten till nödtorft (FoR 2).

Ännesta

1329 *de Endestum* (DS 2723), 1410 *i Ændistom* (SD 1299) – 11 H, 0 i.

UH **4 sk**, 1:1:1:4 med skuj i Svind t o m 1552 och i Unnesta 1550–52 + 1:0 med skuj i Tarv t o m 1561 + 0:7:1:4 med skuj i Tarv t o m 1555 + 0:7, 1553 1:6, med skuj i Ä t o m 1552.
1 skuj, 1547–52 **2 skuj**, 1:3 till sk nr 4 ovan; utjorden, som 1540–44 uppges ligga i Fjälby, har 1547 delats: 0:7 till sk ovan + 0:4 till Unnesta; de två utjordarna är från 1553 lagda till resp hemman. Summa jt 5:3 (4:7).

1329 omnämns Anders i Ä som vittne vid folklandsting (DS 2723).

1410 är Olof i Ä 'häradsdomhavande' i Trögd på Gregers Magnussons (Eka-ätten) vägnar (SD 1299). – Olof 'domare' ingår 1414 i nämnden vid räfsteting i Uppsala med allmogen av Trögd (SD 1950).

1414 omnämns Jon Ingebjörnsson och Bengt i Ä som vittnen vid byte av jord i Solkesta, Kungs-Husby sn (SD 1865).

1431 är Bengt i Ä faste vid häradstinget (RAp före 20/5).

1438 är Lars Ingevaldsson i Ä vidervaruman vid häradstinget (SMR 728).
1444 och 1453 är Karl i Ä faste och nämndeman vid tinget (RAp 8/6, 23/7).
1455 ingår Lars i Ä i häradsnämnden (EkSp 5/5).
1486 är Lars Jonsson i Ä faste vid tinget (SkSp 8/5).
1492 kommer Mats Karlsson, vid lagmansting i Veckholms klockarstuga, överens med Elin, Anders mjölnares hustru, att han får byta till sig 0:0:4, som ligger i Mats åker i Ä, av Elin mot jord i Fjälby och mellangift i pengar. Mats ingår i nämnden. (ULdb s 41)

Husby-Sjutolfts socken

1303 *Deinde Husaby Siutolpt* (DS 2218 s 428, avskr).
1319 *Deinde Husaby Siutolft* (DS 2218 s 430, avskr).
1337 *in parochia Husaby Siutolft* (DS 3278, avskr).
1343 *De Husaby* (DS 3754).
1346 *ecclesie Husaby Syutolfft* (DS 4029).
1366 *Husuby Siutholfth sokin* (DS 7359).
1392 *i Husabysogn* (RAp 8/6, SRP 2622).
1423 *i Husabysiwtolffthsokn* (RAp 13/5).

Omfattning: Socknen hade samma omfattning som den nuvarande (1950).

Kyrkan: Husby-Sjutolfts kyrkas historia är inte utredd, och olika förslag till datering har framförts. Det är frågan om en salkyrka, delvis byggd av sten men till större delen av tegel. Invändiga mått cirka 18,5 x 7,5 m. Sakristian är uppenbarligen byggnadens äldsta del. Själva kyrkan har ansetts vara byggd under senmedeltiden (Bonnier), men en datering till 1300-talets början har tidigare hävdats (UKy). Västtornet antas vara byggt i början av 1400-talet och vapenhuset senare, kanske omkring 1475. Senast vid denna tid slogs tegelvalv i kyrkan, och troligen under senare delen av 1470-talet försågs valven, väggarna och vapenhuset med kalkmålningar av Albert målare, hårt restaurerade 1879. Valvmålningarna är förlorade, eftersom de medeltida valven på 1660-talet ersattes av nya. Av medeltida inventarier har endast bevarats en dopfunt av sandsten från 1200-talets mitt, ett altarskåp från 1400-talets mitt och en mässhake från 1400-talets senare del. (UKy 6, Bonnier, MBd) – Kyrkby: Husby.

Runstenar: U 744 "Gidsmarken" (väster om kyrkan), nu i Ekolsunds park väster om slottet, U 745 Hammaren (skadad, försvunnen), 746 Hårby, 747

Kullinge (figursten), 748 Kysinge (figursten), 749 Sävsta, 750 och 751 (skadad) Viggeby, 752 Viggeby (fragment), nu i kyrkans vapenhus. U 747 och 748 har ingen text, inskriften på fragmentet (U 752) ger ingen språklig mening.

Kameral indelning: Socknen omfattar enligt UH 1540–44 Hårby och Harvesta hamnor samt större delen av Hällby hamna (se s 21).

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1568)

	sk	½ sk	skuj	ky	kyuj	aoe	fr
Ella	- -	- -	- -	- -	- -	- -	4 (0)
Hacksta	3 (3)	- -	2 (0)	1 (0)	1 (2)	- -	- -
Harvesta	3 (0)	- -	- -	1 (0)	- -	- -	1 (0)
Holm	- -	- -	- -	- -	- -	0 (4)	2 (0)
Husby	- -	- -	- -	1 (1)	- -	0 (1)	- -
Hårby	8 (7)	- -	1 (0)	1 (1)	1 (0)	0 (1)	1 (0)
Kullinge	1 (1)	- -	1 (0)	2 (1)	- -	- -	- -
Kysinge	2 (3)	- -	3 (0)	1 (1)	- -	- -	- -
Myrby	1 (1)	0 (1)	2 (0)	- -	1 (0)	0 (1)	- -
Nibble	1 (0)	- -	1 (0)	1 (1)	- -	0 (1)	- -
Prästgården	- -	- -	- -	1 (1)	- -	- -	- -
Sävsta	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	1 (1)
Verkesta	2 (2)	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Viggeby	- -	- -	2 (0)	- -	- -	0 (2)	2 (1)
Summa	22 (18)	0 (1)	12 (0)	9 (6)	3 (2)	0 (10)	11 (2)

Dessutom redovisar längderna: *krt*: Hammarstorp 0 (1) – *kyt*: Hårby 0 (1) – *kyfjäll*: Hacksta 0 (1) – *aoet* (från 1543): *Bodher 1 (0).

Jordetal för olika jordnaturer 1540

	sk	ky[1]	fr[2]	summa jt
Ella	–	–	2:0	2:0
Hacksta	4:2:2:4	0:6:2:4	–	5:1:2
Harvesta	2:0:0:5	0:5	0:3	3:0:0:5
Holm	–	–	2:1	2:1
Husby	–	–	0:5	0:5
Hårby	13:4:2:4	0:5	0:4	14:5:2:4
Kullinge	2:1:2	1:3	–	3:4:2
Kysinge	7:0:0:4	1:1	–	8:1:0:4
Myrby	3:5	0:0:1	0:3:1[3]	4:0:2
Nibble	3:0	1:0	–	4:0
Prästgården	–	1:3:2:2	–	1:3:2:2
Sävsta	2:5	–	0:7	3:4
Verkesta	3:3	–	–	3:3
Viggeby	1:3:1:4	–	3:0:1	4:3:2:4
Summa	43:2:0:5	7:0:2:6	9:7:2	60:2:2:3

[1] jt från 1538
[2] jt från 1544
[3] jt från 1555

Husby-Sjutolfts socken

Antal gårdar på 1540-talet (UH)

Underlag: EK

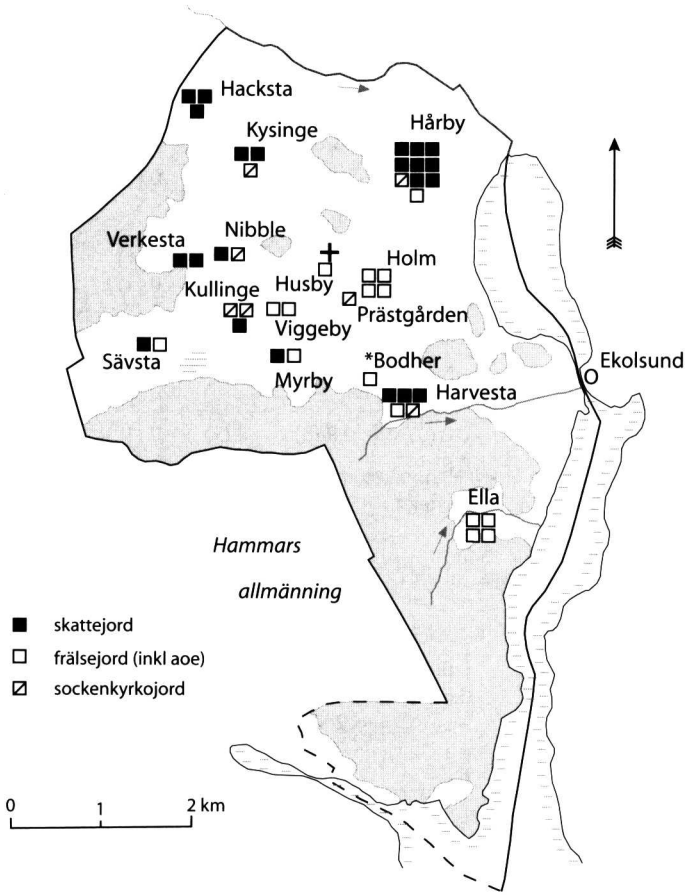

***Bodher** 1543 *Bodher* (UH 1543:20), 1544 *Bodar* (UH 1544:16), 1548 *i Bodhon* (Prt 1), 1555 *Bodha* (Prt 1), 1558 *Harffuesta boda* (UH 1558:38) – gårdsläge ca 800 m VNV om nuv Ekolsunds slott, 450 m öster om Rävledet (11 H, 3 h).[4]

UH 1543–58 **1 aoet**, 0:1. (Ella rd)

1544 har torpet liten åker, som besås med 6 spann, god skog men ingen äng och inget fiskevatten; B räntar 1:0 pn och har tillhört Jöran Åkessons gods under Ekolsund (se Ella) (UH 1544:16).

1559 upptas torpet (ränta 1:0 pn) i kungens jordebok med anteckningen att det är kronogods (AoE 29 A).

Ekolsund Se Övergrans sn, Håbo hd.

Ella 1541 *Ella* (UH 1541:10), 1543 *Ellaby* (UH 1543:20) – 11 H, 2 h.

UH **4 fr,** 1543 **4 aoe**, 0:4 + 0:4 + 0:4 + 0:4. (Ella rd) Summa jt 2:0.

1542 byter Gustav I på drottning Margaretas vägnar till sig Ekolsunds gård, Övergrans sn, med underlydande gods av Jöran Åkesson (Tott) mot godset Tidö, Lilla Rytterne sn, Västmanland (AF 1 s 602 f, AH s 28 f, 52 f, Söderberg s 32).

1544 redovisas det gods som Gustav I bytt till sig av Jöran Åkesson, bl a Ella rättardöme, som omfattar fyra gårdar i E, tre gårdar i Holm, en gård i Harvesta och torpet *Bodher. Vardera gården i E har god åker, 2½ punds utsäde, äng till 20 lass hö, liten skog och litet fiskevatten. (UH 1544:16)

1559 upptas under Ekolsunds gård en vattenkvarn vid E som går höst och vår (AoE 29 C).

1560 upptas de fyra gårdarna, som vardera räntar 2½ pund korn och 0:4 pn, som drottning Margaretas gods, tillbytta 'för Tidö' (AoE 30:3 s 8).

Hacksta 1344 *in Hakastum* (DS 5075, avskr, feldat), 1346 *in Hakustum* (DS 4029), 1354 *in villa Hacustum* (DS 5044) – 11 H, 3 h.

UH **3 sk**, 2:0, 1553 2:1:2:4, med skuj i H + 1:1 + 0:6:2, 1553 1:0, med skuj i H och kyuj i H 1547–57.

[4] Den plats med bebyggelserester som på EK 1:10 000 (ny utgåva) påstås vara "Härvestas gamla tomt" avser egentligen B ('Härvestaboda').

1540–52 **2 skuj**, 0:1:2, 1550 0:1:1, till sk nr 3 ovan + 0:1:1:4, 1550 0:1:2:4, till sk nr 1 ovan; från 1553 inlagda i resp gård.
1538 (endast) **1 ky**, 0:2:2 till Kungs-Husby kyrka, 1544–47 **1 kyuj** (jt saknas); uppges 1547 ha lagts till Ekolsunds gård 1546.
1 kyuj, 0:4:0:4, 1547 0:4:1 (1549 1:0:1), 1553 0:4, till Kungs-Husby kyrka; brukas av sk ovan 1547–57.
1557 **1 kyfjäll**, 0:0:0:6 (jt endast 1557; kallas 'fall').
Summa jt 5:1:2 (4:6:2:4).

1344 stadfäster kung Magnus vid räfsteting i Uppsala Gregers Styrbjörnssons (Sandbro-ätten) gåva av ½:½ till Olof Karlsson, kungens sven (DS 5075, avskr, feldat; se PHT 1978 s 67, 71).

1346 ger Johannes Petri, kyrkoherde i socknen, 7 örtugland som han fått genom sitt mödernearv – 0:2 i H och resten i Verkesta – till Sko kloster som ingift för en flicka med namnet Kjödlö (DS 4029).

1354 byter Ulf Jakobsson (varghuvud) bort 0:0:13 med hus och alla tillagor till domprosten Lars i Uppsala mot jord i Vilunda och Dyvinge, Hammarby sn, och Ling, Vallentuna sn (DS 5044).

1366 pantsätter kaniken Lars Nilsson (Unge) 0:0:13 och jord i Berga, Danmarks sn, till sin sven Olof Djäkn (DS 7359).

1381 och 1383 omnämns Ulvid i H som faste vid häradstinget (SRP 1641, 1983).

1444 omnämns Olof Sunesson i H som faste vid tinget (RAp 8/6).

1524 ingår Olof i H i häradsnämnden (UUBp 14/11).

1537 ingår Lasse Olsson i H i häradsnämnden (RAp 18/6 el 8/10).

1538 har Kungs-Husby kyrka dels en gård om 0:0:8, som förutom biskopsfodring räntar 10 spann korn (hälften kyrkan, hälften prästen), dels 0:0:12½ (troligen utjord) som räntar 1 pund korn (UH 1538:2).

1547 har Kungs-Husby kyrka en utjord om 0:0:13 (?), som besås med 10 spann och har äng till 12 lass hö (UH 1547:4).

Hammarstorp 1559 *Hammarstorp* (AoE 29 A), 1566 *Hammärstörp* (UH 1566:14), *Hamarzstorp* (UH 1566:14 tl) – 11 H, 2 h; ursprungligt läge troligen vid Sisshammar el Hammarsgård (BEK) – jfr Hammarsängen, Litslena sn.

UH 1566 **1 krt**.

1544 skriver kungen till Karin Eriksdotter (Gyllenstierna), änka efter Erik Trolle, att han inte längre kan umbära den hage som hon nu en lång tid innehaft 'undan de tredingsägor i Trögden'. Han ber henne överantvarda hagen till hans fogde Guttorm Nilsson, ty den behövs under kungens gård Ekolsund, eftersom 'där är så stor bräck uppå hö'. (GR 16 s 145) – I Guttorms räkenskap för detta år redovisas 22 lass hö av "Trögbo hagar" och 51 lass 'tredings hö' av en äng i Trögden (UH 1544:16 rksp f 21v–22).

Hagen är en del av Hammarsängen och har troligen legat vid nuv Hammarsudd eller Hammarsgård. Den har uppenbarligen disponerats av någon eller flera av Karins landbor i Fånö, Söderby och Vreta, Löts sn.

1559 upptas ett torp, som 'ligger varken för öre eller örtug', i kungens jordebok; det är upptaget av 'kronans allmänning' och räntar 12 spann korn, 0:6 pn och 3 dagsverken (AoE 29 A). – Samma år upptas under Ekolsunds gård Hammarsängen, som ger 226 sommarlass hö, och Hammarshagan, som används till bete för slädhästar (AoE 29 C).

Harvesta 1000-talet *Haruistam* (runsten U 744), 1343 *in villa Hærwasta* (DS 3732), 1422 *i Hærwistom* (RAp före 1/11), 1475 *i Heruistom* (RAp 30/10) – byn låg på platsen för nuv Ekolsunds ladugård, ca 400 m V om slottet (Rahmqvist 2009 s 21 f).

UH 1540–55 **1 sk**, 1:0:0:5, 1553 1:6:0:5, med skuj i Viggeby t o m 1552; lagd till Ekolsunds gård (UH 1555:14).

1 sk, 1552–58 **1 aoe**, 0:5:2.

1 sk, 1547–58 **1 aoe**, 0:2:1 med skuj i Viggeby t o m 1547.

1538 (endast) **1 ky**, 0:5 (se Prästgården 1547), 1552–58 **1 aoe**, 0:5.

1 fr, 1543–58 **1 aoe**, 0:3. (Ella rd)
1555–58 **1 aoe**, 1:0.
Summa jt 3:0:0:5.

Under förra hälften av 1000-talet har Gyda låtit resa en runsten, som nu står i Ekolsunds park, till minne av sin make Tordjärv, Gudlögs son, som bodde i Harvesta (U 744).

1343 byter Gustav Arvidsson till sig 0:3 av Nils Abjörnsson (se Holm) (DS 3732).

1419/23 byter Lars Meyvastsson och hans hustru Bengta bort 0:5:2 till Anders Pedersson i Husby mot jord i Myrby och mellangift i pengar; jordens läge är 'fem öre[sland] närmare östra landet i byn och så de för nämnda sex öresland, örtug[land] mindre' (SD 2692, RAp 1423 13/5).

1422 ingår Olof Jönsson i H i häradsnämnden, och 1438 är han faste vid häradstinget (RAp före 1/11, efter 1/5).

1446 omnämns Anders Henningsson i H som faste vid tinget (B 19 nr 23 s 1).

1475 ingår Peder Olofsson i H i häradsnämnden (RAp 30/10).

1481–86 är Peder Olofsson i H häradsdomhavande i Trögd på Gustav Karlssons (Gumsehuvud) vägnar (RAp efter 13/1, 1486 8/5). – Peder deltar 1481 tillsammans med elva andra bönder i häradet i en på tinget utsedd synenämnd rörande en kvarn i Skolsta, Litslena sn (RAp 18/6).

1538 har sockenkyrkan en gård om 0:5, som förutom biskopsfodring räntar 20 spann korn och 6 dagsverken (UH 1538:2).

1544 redovisas en gård om 0:3, som Gustav I bytt till sig av Jöran Åkesson (se Ella); den har liten åker, 2 punds utsäde, äng till 20 lass hö, god skog och gott fiskevatten (UH 1544:16).

1547 se Prästgården.

1548 upptas fyra tiondepliktiga och 1555 fem tiondepliktiga i H (Prt 1).

1552 säljer Birgitta Jönsdotter i H, Peder Kocks änka, ett hemman om 0:5:2 'näst den östersta landslotten'

(där örtugen gäller 4 mark) till Gustav I och hans livsarvherrar och -fröknar och mottar köpeskillingen 'både för hus och jord' av kungens gårdsfogde på Ekolsund (RAp 5/12).

1554 byter Gustav I till sig en gård av Peder Eriksson i H mot en gård i Fiskvik, Litslena sn, och 23 mark pn för att gården i H var bättre (AoE 43 f 81). Gården upptas 1555 som förökt gods med jordetalet 1:0 (UH 1555:26).

1559 upptas i kungens jordebok två gårdar som tidigare varit skattegods: den ena, som består av 0:2:1 'i bolbyn' och 0:5½ i Viggeby, räntar 3½ pund korn och 0:7:2½ pn och är bytesgods av Peder Eriksson i H – den andra om 1:0 räntar 3 pund korn och 1:0 pn och är köpegods från 1552; den första gården är nu lagd under Ekolsunds ladugård (AoE 29 A).

1560 byter Gustav I till sig en gård om 0:14:0:5 av Peder Eriksson i Fiskvik mot en gård i Fiskvik (GR 29 s 412). – I ett brev från 1572, där bytet refereras, uppges att gården ligger mitt i byn och att örtuglandet gäller 4 mark (ULAp 10/12).

1560 upptas som drottning Margareta Eriksdotters gods tre gårdar, varav en (0:3), som räntar 2 pund korn och 0:3 pn, är 'bytesgods för Tidö'; den andra, som räntar 20 spann korn och 0:6 pn, är köpegods av Peder Kocks hustru och är lagd öde under Ekolsund; den tredje (0:5), som räntar 20 spann korn och 0:5 pn, är bytesgods av Peder Eriksson i H (AoE 30:3 s 9).

Holm

1343 *curia sua in Holm* (DS 3732) – 11 H, 3 h – jfr Husby.[5]

UH **1 fr**, 1543 **3 aoe**, 0:4 + 0:4 + 0:4; jt från 1543. (Ella rd)
1 fr, 1544 **1 aoe**, 0:5, 1555 0:4:1:4 (1556 0:4); förlänad till Abraham Eriksson (Leijonhufvud) 1552–54. (Husby rd, 1550–51 Ella rd)
Summa jt 2:1 (2:0:1:4).

1343 byter Gustav Arvidsson (Sparre av Vik) till sig huvudgården H med jord i Husby och Harvesta av Nils Abjörnsson (Sparre av Tofta) mot en kvarn i Vattholma, Lena sn (DS 3732).

[5] På Oxbacken, en markerad kulle ca 700 m nordöst om Holm, finns nära krönet en källargrop (ca 8 x 6 m), som sannolikt är från medeltiden (RAÄ nr 416).

1544 redovisas tre gårdar om vardera 0:4, som Gustav I bytt till sig av Jöran Åkesson (se Ella); vardera gården har god åker, 3½ punds utsäde, äng till 50 lass hö, god skog och gott fiskevatten. I samma längd upptas en gård om ½:0:3 (= 0:5), som kungen fått av Ebba Eriksdotter (se Husby); den har god åker, 4 pund 3 spanns utsäde, äng till 36 lass hö, liten skog men gott fiskevatten; räntan är 4½ pund korn, 0:12 pn och 6 lass ved. (UH 1544:16)

1554 se Husby.

1560 upptas som drottning Margareta Eriksdotters gods fyra gårdar, varav en (0:4½), som räntar 4½ pund korn och 0:12 pn, betecknas 'fäderne'; de övriga (en gård kallas Husby), om vardera 0:4 med räntan 4 pund korn och 0:4 pn, är 'bytesgods för Tidö' (AoE 30:3 s 8 f).

Husby

1311 *curiam Husaby Siutolft* (DS 1794, avskr 1344), 1343 *in villa Hosaby. Siutoolfft* (DS 3732), 1419 *i Husaby Siwtolft* (SD 2692) – kyrkby – 11 H, 3 h.

UH **1 fr**, 1544 **1 aoe**, 0:5, 1555 0:4:1:4; förlänad till Abraham Eriksson (Leijonhufvud) 1552–54. (Husby rd, 1550–51 Ella rd)

1311 pantsätter Folke Jonsson (Fånö-ätten) huvudgården H och jord i Vreta, Löts sn, till ärkebiskopen och domkapitlet (DS 1794).

1337 upptas bland Johan Folkessons (Fånö-ätten) efterlämnade gods 0:12:1 under huvudgården ("sub curia"), av vilken jord två landbogårdar har lika mycket; räntan är 4 tön korn och 0:15 pn, troligen vardera (DS 3278, avskr).

1343 byter Gustav Arvidsson till sig 0:3 av Nils Abjörnsson (se Holm) (DS 3732).

1438 säljer Knut Brynjolfsson (Roos) två gårdar om tillsammans 0:9:1, som räntar 9 pund korn och 3:0 pn, till Erik Pedersson (se Hummelsta, Löts sn) (RAp 23/10).

1471 ger Abraham Kristiernsson (Leijonhufvud) 600 mark pn i morgongåva till sin hustru Birgitta Magnusdotter (Natt och Dag). Summan är lagd i jordagods, däribland två gårdar i H, som tillsammans

räntar 9 pund korn och 3:0 pn; övrigt gods omfattar huvudgården Kvicksta, Toresunds sn, och jord i Brunnsberg och flera andra byar i Ytterselö sn, Södermanland. (RAp 1/7)

1538 har sockenkyrkan en gård om 0:12, som förutom biskopsfodring räntar 4 pund korn och 6 dagsverken (UH 1538:2).

1544 redovisas Husby rättardöme omfattande 14 gårdar som Gustav I fått av Ebba Eriksdotter (Vasa); av dessa ligger sex gårdar i Trögd: en gård i vardera H och Holm, en i Lötsberga och tre i Vreta, Löts sn. Gården i H är ½:0:3 (= 0:5), som är god åker, och har 4 pund och 3 spanns utsäde, äng till 36 lass hö, liten skog men gott fiskevatten; räntan är 4½ pund korn, 0:12 pn och 6 lass ved. Rättardömet läggs vid påsktiden under Ekolsunds gård. (UH 1544:16)

1548 och 1555 upptas två tiondepliktiga i H (Prt 1).

1554 upptas två gårdar, som vardera räntar 4½ pund korn, 1:4 pn och 0:4 gengärdspn, i arvskiftesjordebok efter Erik Abrahamsson (Leijonhufvud, död 1520); den ena gården ligger egentligen i Holm (Rött nr 299).

1560 upptas en gård om 0:4½ som drottning Margareta Eriksdotters gods; den räntar 4½ pund korn och 0:12 pn och betecknas 'fäderne' (AoE 30:3 s 8; jfr Holm).

Hårby

1274 *mansionem Haraby* (DS 572), 1344 *in villa Araby* (DS 3835 s 311), 1349 *in Hæræby* (DS 4457), 1386 *i Haraby* (RAp 4/6, SRP 2226), 1386 *Haarby* (RAp 6/10, SRP 2270), 1446 *i Haarby, i Harby* (RAp 28/6) – 11 H, 3 h.

UH **8 sk**, 1547 **7 sk**, 2:0:0:1, 1555 2:0:1:1, med skuj i H och i Kysinge endast 1551+ 2:0:0:1 + 1:7:0:6, 1555 1:7:1:6, med skuj i Kysinge t o m 1552 + 1:5:0:4 + 1:5 + 1:4:2:4 + 1:4 + 1540–44 1:2:1:4 (se aoe nedan). 1541–52 **1 skuj**, 0:0:1 till sk ovan; kallas i regel 'fall'.
1 ky, 0:4:1:4, 1547 1:4.
1538 (endast) **1 kyuj**, 0:0:1:4.
1546 **1 aoe**, 1:2:1:4, 1547 1:5:2, 1551 1:4:2. (Ella rd)

1 fr (Arvid /Joakimsson/ Trolle), 1546 **1 aoe**, 1566 **1 kyt**, 0:4. (Körsviks rd, 1550 Hässle rd)
Summa jt 14:5:2:4 (15:7:2).

1274 byter Karl Tjälvesson (Fånö-ätten) till sig huvudgården H om 0:21 av Sko kloster mot huvudgården Salsta, Sko sn (DS 572).

1337 upptas 0:0:4 bland Johan Folkessons (Fånö-ätten) efterlämnade gods (se Hällby, Litslena sn) (DS 3278).

1344 har Uppsala domkyrkas femte kanonikat (Danmark), senare cantorian, 0:0:2, som räntar 4 spann korn och 0:0:0:22 pn (DS 3835 s 311).

1349 säljer Isak Botolfsson och hans hustru Elin ½:0 till Björn Nilsson (se Grillby, Villberga sn) (DS 4457).

1386 omnämns Lars Bengtsson i H som faste vid häradstinget (SRP 2226).

1386 skänker Birger Ulfsson (Ulvåsa-ätten), med samtycke av sin syster Cecilia och brorson Karl Karlsson, till Vadstena kloster jord i H och i Runby, Eds sn, och Krägga, Övergrans sn, i Mältveta och flera byar i Tveta sn, Södermanland, samt i Östergötland och Småland (RAp 6/10, SRP 2270).

1392 är Nils Olsson i H faste vid tinget (SRP 2622).

1414 ingår Eskil i H i nämnden vid räfsteting i Uppsala med allmogen av Trögd (SD 1950).

1419 omnämns Olof Alesson i H som vidervaruman vid häradstinget (SD 2692).

1438 är Erik i H faste vid tinget (SMR 728). Skattebonden Erik i H är en av flera arvingar till Sven Jönsson i Östersta (RAp 1446 28/6).

1447 har Vadstena kloster 0:0:13:2, som brukas av en landbo och som nu räntar 2 pund korn och ½:0 pn; tidigare var räntan 3 pund 2½ spann korn. 1457 är räntan 2 pund korn och ½:0 pn. (VaKlJb s 44, 93) – 1466 har landbon erlagt 1½ pund korn 'och ej mera'; 1502 räntar gården 0:12 pn, och till den ligger god ekskog som är 'häradets tredingsskog' (HH 16 s 233).

1455 och 1456 är Erik Olofsson i H nämndeman resp faste vid häradstinget (EkSp 5/5, UUBp 31/5). – Vid ett annat ting 1456 ingår Mats i H i häradsnämnden (UUBp 24/5).

1472 är Lars Olsson i H faste vid tinget (RAp 5/10).
1475 ingår Jöns Matsson i H i häradsnämnden (RAp 30/10).
1486 är Erik Olsson i H faste vid tinget (SkSp 8/5).
1492 deltar Lars Olsson i H i synenämnd vid Lagunda häradsting, tillsammans med bönder från Lagunda och Torstuna hdr, rörande Staby skog i Lagunda (ULdb s 109).
1497–1506 har Uppsala domkyrka en utjord, som räntar 1 spann korn (UpDkyR). Enl anteckning 1506 har den återköpts av arvingarna (UpDkyR 3 f 168, Dahlbäck kas nr 557).
1500 deltar Jöns Matsson i H i landssynenämnd rörande kronans laxfiske i Älvkarleby (WeAK s 27).
1527 deltar Jöns Larsson i H i ett kungligt möte med en del av allmogen och rådet (GR 4 s 180).
1538 har sockenkyrkan dels en gård om 0:4½, som räntar 1 tön korn och halv biskopsfodring, dels en utjord om 0:½, som räntar 1 spann korn vartannat år (UH 1538:2).
1547 har kyrkohemmanet 4 punds utsäde och äng till 40 lass hö; räntan är 4 pund korn och 0:12 pn till kyrkan samt 6 dagsverken till prästen (UH 1547:4).
1544 köper fogden på Ekolsunds gård för kungens räkning 0:10:1½ skattejord av Karl Lydekesson i Sävsta; av jorden är 0:0:10½ 'där örtugen gäller 3 mark', resten (0:7) 'där örtugen gäller 2½ mark' (UH 1544:16 rksp f 47).
1559 upptas i kungens jordebok en gård (0:4), som räntar ½ pund korn och 3 dagsverken och som tidigare ägts av Vadstena kloster; den har 10 spanns utsäde och äng till 12 lass hö (AoE 29 A).

Kullinge 1538 *Kyllinge* (UH 1538:2), 1540 *Kuillinge* (UH 1540:10), 1548 *Kwyllinghe* (Prt 1) – 11 H, 3 h.
UH **1 sk**, 1:4:2, 1553 2:1, med skuj i K 1552.
1540–52 **1 skuj**, 0:5 till Kromsta, Litslena sn, 1552 till sk ovan (1553 lagd till gården).
2 ky, 1547 **1 ky**, 0:7:2 + 0:3:1; 1547 har gårdarna lagts ihop till 1:3:1:4.
Summa jt 3:4:2 (3:4:1:4).

1538 har sockenkyrkan en gård om 0:7:2, som förutom biskopsfodring räntar 12 spann korn och 6 dagsverken, och en gård om 0:0:10, som räntar 1 tön korn (UH 1538:2).
1547 har kyrkohemmanet 2 punds utsäde och äng till 15 lass hö (UH 1547:4).
1548 upptas två tiondepliktiga i K (Prt 1).

Kysinge 1298 *in Kysingi* (?DS 1248, avskr), 1316 (?) *in Kysinggi* (SFSS 122 s xvi, avskr), 1415 *i Kysynge* (SD 2090) – 11 H, 3 h.
UH **2 sk**, 3:5, 1553 2:5, med skuj i K + 2:0:0:4 med skuj i K.
1553 **1 sk**, 2:2:2, som bildats av de tre skuj nedan och 1:0 från sk nr 1.
1540–52 **3 skuj**, 0:7:0:4 till Verkesta + 0:3 till Hårby + 0:0:2:4, 1541 0:0:1:4, till sk nr 1 (till Eneby, Löts sn, endast 1551; kallas i regel 'fall').
1541–52 **1 skuj**, 0:0:1 till sk nr 2 (till Hårby endast 1551); kallas i regel 'fall'.
1 ky, 1:1.
Summa jt 8:1:0:4 (8:0:2:4).
1298 byter Johan Ängel (Finsta-ätten) till sig ½:0 av ärkebiskop Nils (?DS 1248; se DMS 1:7 s 129; kan även avse Kyssinge, Skånela sn).
1316 upptas 1:0:0:11 i en odaterad förteckning över Nils Jonssons d ä (Rickeby-ätten, död 1316) gods (SFSS 122 s xvi, odat; GiOV s 141).
1415 omnämns Tomas i K som faste vid häradstinget (SD 2090).
1492 ingår Erik i K i nämnden vid lagmansting i Veckholms klockarstuga (ULdb s 40).
1538 har sockenkyrkan en gård om 0:9, som förutom biskopsfodring räntar 3 pund korn och 6 dagsverken (UH 1538:2).
1547 har kyrkohemmanet 3 punds utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).

Myrby 1346 *in Myryby* (?DS 4029), 1419 *i Myreby* (SD 2692) – 11 H, 3 h.
UH **1 sk**, 2:5.

2 skuj, 1547–52 **3 skuj**, 0:4:1:4 till Verkesta + 0:3:1:4 till Vreta, Hjälsta sn + 1547 0:0:2 till Skäggesta, Litslena sn.
1553 **½ sk** (vissa år **1 skt**), 1:0:2, 1555 1:0:1; bildat av de tre skuj ovan.
1538 (endast) **1 kyuj**, 0:0:1.
½ fr, 1543 **1 fr**, 1553 **½ fr**, (hustru Merit på Utön, 1547 Tomas Larsson på Utön, 1550 Bengt Nilsson /Schack/), 1555 **1 aoe**, 0:3:1.
Summa jt 4:0:2.

1346 omnämns Joar i M som faste vid häradstinget (?DS 4029; kan även avse Uppmyrby eller Utmyrby, Boglösa sn).

1386 och 1409 omnämns Olof i M som faste vid tinget (?SRP 2226, SD 1059).

1419 byter Lars Meyvastsson och hans hustru Bengta till sig 0:0:6½ och ett 'falleland' i M av Anders Pedersson i Husby (se Harvesta) (SD 2692, RAp 1423 13/5).

1438 omnämns Lasse Magnusson i M som faste vid häradstinget (?SMR 728). Skattebonden Lars i M är en av flera arvingar till Sven Jönsson i Östersta (?RAp 1446 28/6). – Beläggen kan även avse Uppmyrby eller Utmyrby, Boglösa sn.

1472 är Jon i M faste vid häradstinget (?RAp 5/10).

1538 har sockenkyrkan 0:0:1, som räntar 1 spann korn vartannat år (UH 1538:2).

1554 säljer Erik Nilsson (Schack) en gård, som räntar 3 pund korn, och gården Ängsholmen, Arnö sn, till Gustav I; jorden är Eriks rätta fäderne och möderne, och brevet beseglas av hans bröder Bengt och Jöran Nilssöner (RAp 2/6).

1559 har arv och eget-hemmanet 6 spanns utsäde och äng till 10 lass hö (AoE 29 A).

1560-talet upptas i en förteckning över förökta gods (arv och eget) en halv gård i Lilla M som köpegods av Karl i Sävsta; den kan läggas ihop med den halva gård som kungen sedan tidigare har i byn och 'ligger hart vid Ekolsunds ladugård' (AoE 30:2 s 14).

Nibble

1392 *i Nybyle* (RAp 8/6, SRP 2622), 1453 *i Nybille* (RAp 23/7), 1540 *Nibble* (UH 1540:10) – 11 H, 3 h.

UH **1 sk**, 1547 **1 aoe**, 2:1, med skuj i N 1540–44. (Ella rd)
1540–52 **1 skuj**, 0:7 till sk ovan, 1547 till Skrällinge, Fröslunda sn, 1551–52 till Sävsta; från 1555 troligen lagd till ena gården i Verkesta.
1 ky, 1:0.
Summa jt 4:0 (3:1).

1392 omnämns Jöns och Erik i N som fastar vid häradstinget (SRP 2622).

1453 ingår Erik i N i häradsnämnden (RAp 23/7).

1538 har sockenkyrkan en gård om 1:0, som förutom biskopsfodring räntar 2 pund korn och 6 dagsverken (UH 1538:2).

1547 har kyrkohemmanet 1½ punds utsäde och äng till 10 lass hö (UH 1547:4).

1547 säljer Peder Kock i Harvesta 'sitt hemman' i N om 0:17 'mitt i byn' till Gustav I och mottar köpeskillingen av kungens befallningsman på Ekolsund (RAp 21/11).

Prästgården

1538 *Presteboleth* (UH 1538:2), 1552 *Husseby prestegård* (UH 1552:19), 1555 *Prestebolet* (Prt 1), 1558 *Prestegård i Huseby* (UH 1558:38) – 11 H, 3 h; ägorna utbrutna ur Husby (EK).

UH **1 ky**, 1550 **1 aoe**, 1566 **1 ky**, 1:3:2:2, 1547 2:1 (1550 1:7), 1552 1:4. (Ella rd)

1538 anges P:s jordetal till 0:11:2:2 (0:12 minus 0:0:0:6) (UH 1538:2).

1547 har P jordetalet 0:17, 7 punds utsäde och äng till 60 lass hö; till P har lagts 0:5 kyrkojord i Harvesta (UH 1547:4).

1552 upptas P om 0:12 bland arv och eget under Ekolsunds gård med anmärkningen att gården tillsammans med en gård om 0:5 i Harvesta, som förökts detta år, tidigare utgjort ett hemman; båda gårdarna ger biskopsfodring i stället för fogdefodring (UH 1552:19). – P:s ränta är 5½ pund korn och 0:12 pn (1559, AoE 29 A).

1555 upptas en tiondepliktig i P (Prt 1).

Sävsta

1416 *i Sæwesta, i Sæwestæ* (SD 2232) – 11 H, 3 g.

UH **1 sk**, 2:5 med skuj i Nibble 1551–52.
1 fr, 0:7 (Gamle Per Månsson till Hässlö, Lerbo sn, 1552 Anders Bagge, 1556 Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/, 1562 Anders Bagge, 1566 Erik Pedersson /?Soop/).
Summa jt 3:4.

1416 säljer Mats Ödgislesson (Lillie) med samtycke av sin hustru Ingeborg Gregersdotter (Aspenäs-ätten) och flera fränder 0:6½, som var hans rätta fäderne, till ärkebiskop Jöns (SD 2232).

1419 ger ärkebiskop Jöns 0:7 till sin tjänare Asser Jeppsson för lång och trogen tjänst (SD 2630; se DMS 1:2 s 121 f).

1425 säljer Asser Jeppsson (dryckeshorn) 0:6½ till Finvid Jönsson (Stensta-ätten) (RAp 2/8). – Senare samma år intygar Finvid att under hans bortovaro utomlands Hans Kröpelin för Finvids räkning köpt en gård, som räntar 3½ pund korn och 0:22 pn (RAp 20/12; se DMS 1:5 s 70).

1438 omnämns Olof Pedersson i S som faste vid häradstinget (SMR 728).

1562 har frälsegården 20 spanns utsäde, äng till 28 lass hö, gott mulbete, skog och fiskevatten till nödtorft (FoR 2).

Verkesta

1346 *in Værkalstum* (DS 4029), 1540 *Verkista* (UH 1540:10) – 11 H, 3 h.

UH **2 sk**, 1:7 + 1:4, 1555 2:3, med skuj i Kysinge och Myrby t o m 1552.
Summa jt 3:3 (4:2).

1346 ger kyrkoherden Johannes Petri 0:0:1 till Sko kloster (se Hacksta) (DS 4029).

Viggeby

1395 *i Vigby* (RAp 20/12, SRP 2789) – 11 H, 3 h.

UH **2 skuj**, 1549–55 **1 skuj**, 0:6 till Harvesta + 1540–47 0:5:1:4 till Harvesta; båda lagda till Ekolsunds gård, 1555 resp 1547.
1567 **1 aoe**, 1:3:1:4, som bildats av f d skuj ovan.
1 fr (Johan Turesson /Tre rosor/, 1557 Gustav

Johansson /Tre rosor/), 1566 **1 aoe**, 2:0:1.
1 fr, 1:0 (Margareta Knutsdotter på Eke, Bro sn, 1557 Erik Pedersson /Soop/, 1566 Anders Bagge). Summa jt 4:3:2:4.

1395 och 1398 omnämns Kristina i V, änka efter Jöns Nilsson (SRP 2789, 2898).

1532 ingår Nils Gjurdsson (Schack) och hans syster Anna Gjurdsdotter förlikning med Karin Ivarsdotter (Gren), änka efter deras bror Måns Gjurdsson, varvid Karin får en gård i V, som räntar 7 pund korn och 2:0 pn, och jord i Håra, Villberga sn, som sin morgongåva i stället för de 300 mark pn som Måns utfäst till henne dagen efter deras bröllop (RAp 3/10).

1534 säljer Karin Ivarsdotter sin gård i V (ränta = 1532) och jord i Håra till Johan Turesson (Tre rosor) (RAp 14/5).

1559 byter Gustav I till sig en gård av Gustav Johansson (Tre rosor) mot *Bremertorp och Hultängen, Boglösa sn (GR 29 s 352 f). – Gården upptas i en förteckning över förökta gods (arv och eget) med jordetalet 0:1:18 (!) och räntan 5 pund korn, 3:6:1 pn, ett får, 2 höns, 20 ägg och 2 lass ved till Salberget; den har 4½ punds utsäde och äng till 70 lass hö (AoE 30:2 s 14, avskr).

1562 har Erik Pederssons gård 2 punds utsäde ena året, andra året 2½ punds, äng till 8 lass hö men varken skog, mulbete eller fiskevatten (FoR).

Härkeberga socken

1303 *Deinde Herkebiærghum* (DS 2218 s 428, avskr).
1319 *Deinde Herkebiærghe* (DS 2218 s 430, avskr).
1322 *in Herkibierghum* (DS 2340).
1336 *ecclesie mee parochiali Herkebiærghum* (DS 3268, avskr).
1337 *parochia Herkibergum* (DS 3287).
1473 *i Hærkebergha sokn* (RAp 29/1).

Omfattning: Socknen hade under medeltiden och 1500-talet en mindre utsträckning än den nuvarande (1950). Ekeby hörde till Långtora sn, Lagunda hd, medan Värsta i jordeboken hörde till Biskopskulla sn, Lagunda hd,

men i kyrkligt hänseende till Härkeberga; byarna överfördes i alla avseenden till Härkeberga sn 1889 (Kbr 15/3).

Kyrkan: Härkeberga kyrka, som är uppförd i gråsten med tegel i gavelröstena, har rektangulär plan och dateras till tiden omkring 1300. Sakristian är ursprunglig och har ett tunnvalv av sten. Långhuset och koret täcktes av ett högt trätunnvalv, vars stomme är delvis bevarad. Fönstren i koret – trefönstergrupp i öster, två fönster i söder – har restaurerats till sin ursprungliga form. Omkring 1480 tillbyggdes vapenhuset och tegelvalv slogs in i långhuset och koret. Dessa försågs vid 1480-talets mitt med kalkmålningar av Albert målare, varvid även väggarna samt valv och väggar i vapenhuset målades. Målningarna i valven har aldrig varit överkalkade. I sakristian finns kalkmålningar (bl a geometriska ornament) från 1300-talets början. Både ingångsdörren och dörren till sakristian är medeltida, liksom västgavelns rikt ornerade vindskivor (kopior, originalen i SHM). Av medeltida inventarier har endast bevarats ett triumfkrucifix från 1300-talets början. Kyrkan restaurerades 1935–36. Invändiga mått cirka 19 x 8,5 m. Stigluckan är från medeltiden, men dess övre del byggdes om på 1700-talet. (SvK U IX:1, UKy 81) – Kyrkby: Härkeberga.

Runstenar saknas.

Kameral indelning: Socknen omfattar enligt UH 1540–44 Härkeberga och Bårskärs hamnor samt en mindre del av Kälsta hamna (se s 21).

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1568)

	sk	skuj	ky	kyuj	fr
Bårskär	3 (3)	1 (0)	- -	- -	- -
Härkeberga	3 (3)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	2 (2)
Malma	2 (2)	- -	- -	- -	1 (1)
Markeby	1 (0)	- -	2 (2)	- -	0 (1)
Savlinge	3 (3)	- -	- -	- -	- -
Valgeby	4 (4)	- -	2 (2)	- -	- -
Summa	16 (15)	2 (1)	5 (5)	1 (1)	3 (4)

Dessutom redovisar längderna: *kyfjäll*: Bårskär 0 (1), Markeby 0 (1), Savlinge 0 (1) – *aoeuj*: *Göminge 0 (1).

Jordetal för olika jordnaturer 1540

	sk	ky[1]	fr[2]	summa jt
Bårskär	4:5	–	–	4:5
Härkeberga	3:5:1:4	2:0:0:4	3:1	8:6:2
Malma	2:4:0:4	–	1:3:1:4	3:7:2
Markeby	1:4:1:4	1:4	–	3:0:1:4
Savlinge	5:2:2:4	–	–	5:2:2:4
Valgeby	5:3	1:3	–	6:6
Summa	23:1	4:7:0:4	4:4:1:4	32:4:2

Bårskär 1329 *de Bardaskielw* (DS 2723), 1392 *i Bardhskel* (RAp 8/6, SRP 2622), 1540 *Baaleskell* (UH 1540:10) – 11 H, 3 f – Sporrong 1985 s 95 f.

UH **3 sk**, 2:0:1 + 1:2:0:4 med skuj i B 1540–44 + 1:1:2:4. 1540–53 **1 skuj**, 0:0:2 till sk ovan, fr o m 1547 till Ekeby, Långtora sn, Lagunda hd.
1567 **1 kyfjäll**.
Summa jt 4:5 (4:4:1).

1329 omnämns Sixten i B som vittne vid folklandsting (DS 2723).

1392 omnämns Jöns Elinesson i B som faste vid häradstinget (SRP 2622).

1573 säljer Lasse Jönsson i Rönna, Biskopskulla sn, 0:10:0:4 till unge Olof Larsson Ålänning i Stockholm; jorden hade olagligen sålts från Olofs hustrus 'rätta börd' (ULAp 9/2).

Ekeby Se Långtora sn, Lagunda hd.

***Göminge** 1567 *Göminge* (UH 1567:2 A) – läge NV om Härkeberga (Sporrong 1985 s 97).

UH 1567 **1 aoeuj**, 0:1:1.

1559 se Härkeberga.

Härkeberga 1397 *i Hærkeberghom* (RAp 31/5, SRP 2876) – kyrkby – 11 H, 4 f.

UH **3 sk**, 1:4 med skuj i H fr o m 1547 + 1:0:2 med skuj i H 1540–44 + 0:7:1:4.
1 skuj, 0:1:1 till sk ovan.

[1] jt från 1538
[2] jt från 1562

Härkeberga socken

Antal gårdar på 1540-talet (UH)

Underlag: EK

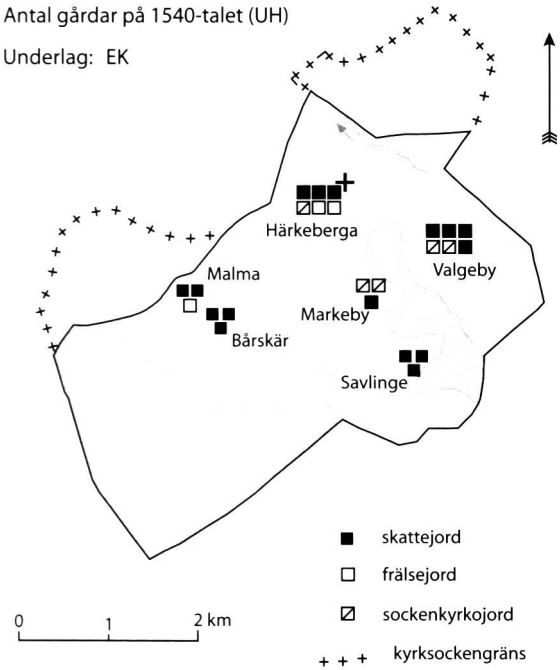

1 ky, 1:6:2:4 (1552 1:6:2) (prästbolet).
1 kyuj, 0:1:1 (klockarbolet).
2 fr, 1:4:1:4 + 1:4:1:4, (Barbro Larsdotter /Årbyätten/, 1557 Lars Jespersson och Nils Jespersson /Cruus/); en gård öde 1567–68.
Summa jt 8:6:2.

1397 skänker Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) 0:6 till Uppsala domkyrka (se Grillby, Villberga sn) (SRP 2876).

1410 och 1411 omnämns Kettilbjörn i H som faste vid häradstinget (SD 1299, 1460).

1414 ingår Kettilbjörn i H i nämnden vid räfsteting i Uppsala med allmogen av Trögd (SD 1950).

1415 omnämns Martin i H som faste vid häradstinget (SD 2090).

1524 ingår Lars Jönsson i H i häradsnämnden (UUBp 14/11).

1538 anges prästbolet till 0:14:2:4, som räntar 3 pund korn, 0:12 pn, 0:4 gengärdspn, 7 dagsverken och biskopsfodring. Klockaren har 0:0:4, som räntar ½ pund korn till kyrkan enskilt och ett dagsverke. (UH 1538:2)

1547 har prästbolet, som brukas av en landbo, 4 punds utsäde och äng till 40 lass hö. Klockarens jord har ½ punds utsäde och äng till 12 lass; räntan har klockaren 'fritt för klockarsträng'. (UH 1547:4)

1559 upptas i kungens jordebok en utjord om 0:0:8 i H som kallas "Sörminge" (fel för *Göminge*); den räntar ½ pund korn och 0:0:8 pn och består till hälften (0:0:4) av kyrkojord och resten av skattejord som Olof Pedersson i Hällby, Breds sn, skänkt KMt (AoE 29 A). I en jordebok från 1560-talets början över olika slags kyrkogods som lagts under arv och eget upptas skattejorden (i *Göminge*) med räntan 2 spann korn och 0:1:1 pn (SKHRA 1).

1562 har Lars Jesperssons gård 4½ punds utsäde ena året, andra året 4 punds, Nils Jesperssons gård ena året 4½ punds, andra året 4 pund 6 spanns utsäde; gårdarna har äng till 30 lass hö vardera men varken skog, mulbete eller fiskevatten (FoR 2).

1578 hålls arvskifte mellan Lars Jespersson och hans brorson Erik Nilsson och dennes syster, vilket ersätter ett skifte mellan Lars och Nils Jespersson (död 1573). På Lars del faller en gård i H om 0:12:2, som räntar 5 pund korn och 0:12:2 pn, och jord i Malma samt i Värnsta, Lillkyrka sn; på Erik Nilssons och hans systers del faller en gård i H om 0:10, som räntar 5 pund korn och 0:10 pn. (ÅS E 6117 s 1353, 1355; se DMS 1:3 s 284)

Malma

1456 *i Malmum* (UUBp 24/5), *i Malma* (UUBp 31/5) – 11 H, 3 f – Sporrong 1985 s 95 f.

UH **2 sk**, 1:4 + 1:0:0:4.
1 fr, 1:3:1:4 (Barbro Larsdotter /Årby-ätten/, 1557 Lars Jespersson /Cruus/).
Summa jt 3:7:2.

1456 omnämns Karl i M som faste vid häradstinget (UUBp 24/5, 31/5).

1562 har frälsegården 4 punds utsäde, äng till 20 lass hö, nödtorftig skog och mulbete men inget fiskevatten (FoR 2).
1572 köper Erik Matsson i M 0:10 'hus och jord', vilket stadfästs vid lagmansting 1586 (UDb VIII s 174).
1578 tillfaller en gård om 0:11½, som räntar 5 pund korn och 0:11½ pn, Lars Jespersson (Cruus) vid arvskifte efter hans bror (se Härkeberga) (ÅS E 6117 s 1353).

Markeby 1538 *Marmbi* (UH 1538:2), 1540 *Marpy* (UH 1540:10) – 11 H, 3 f.
UH **1 sk**, 1:4:1:4, 1566 **1 fr** (Dionysius Beurreus).
2 ky, 0:6 + 0:6.
1567 **1 kyfjäll**.
Summa jt 3:0:1:4.
1538 har sockenkyrkan två gårdar om vardera 0:6, som förutom biskopsfodring räntar vardera 12 spann korn (hälften kyrkan, hälften prästen) och 7 dagsverken (UH 1538:2).
1547 har kyrkohemmanen vardera 13 spanns utsäde och äng till 16 lass hö (UH 1547:4).

Prästgården 1538 *Presteboleth* (UH 1538:2) – se Härkeberga by.

Savlinge 1337 *in Sephlingi* (DS 3287), 1347 *in Sæflinge* (DS 4189), 1444 *i Saflinge* (RAp 8/6) – 11 H, 3 f.
UH **3 sk**, 2:1 + 1:5:2 + 1:4:0:4.
1567 **1 kyfjäll**.
Summa jt 5:2:2:4.
1337 byter Jakob i Valgeby bort 0:0:3½ i S och jord i Skäggesta, Litslena sn, till kaniken Lars Nilsson (Unge) mot jord i Brunnby, Frösthults sn (DS 3287).
1347 omnämns Nils i S som faste (DS 4189).
1444 omnämns Lars i S som faste vid häradstinget (RAp 8/6).
1455 ingår Olof i S i häradsnämnden (EkSp 5/5).
1481 deltar Olof Magnusson i S i en på häradstinget utsedd synenämnd rörande en kvarn i Skolsta, Litslena sn (RAp 18/6).
1486 är Olof Magnusson i S faste vid tinget (SkSp 8/5).
1492 ingår Olof i S i nämnden vid lagmansting i Veckholms klockarstuga (ULdb s 40).

Valgeby

1329 *de Walghaby* (DS 2723) – 11 H, 3 f.
UH **4 sk**, 1:5 + 1:5 + 1:3 + 0:6, 1552 0:6:0:4 (öde 1568).
2 ky, 0:6 + 0:5.
Summa jt 6:6 (6:6:0:4).

Valgeby är sätesgård för Jakob Markusson (kluven sköld med liljekvist i övre högra fältet) 1329–37 (DS 2723, 3099, 3100, 3273, 3287).

1343 testamenterar kyrkoherde Lars i Börje ½:0 till Uppsala domkyrka (DS 3691).
1344 har domkyrkans fabrica ½:0 (DS 3838 s 333).
1473 omnämns 0:3 i V som några år tidigare bytts bort till en bonde i Spånga, Sala sn, mot jord i Spånga; vid lagmansting i Tjurbo hd döms bytet tillbaka, och jorden i V tilldöms Lars Pedersson i Åby, Sala sn (RAp 29/1).
1481 ingår Lars Jönsson i V i häradsnämnden (RAp efter 13/1).
1538 har sockenkyrkan två gårdar, den ena om 0:5, som räntar 12 spann korn, den andra om 0:6, som räntar 14 spann korn; båda gårdarna räntar hälften till kyrkan och hälften till prästen och ger biskopsfodring och 7 dagsverken vardera (UH 1538:2).
1547 har kyrkohemmanen vardera 2 punds utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).

Värsta Se Biskopskulla sn, Lagunda hd.

Kungs-Husby socken

1292 *ecclesia Sancti Michaeli de Husaby in Troygd* (Nisbeth 1966 s 1).
1303 *Deinde Husabythrøgdh* (DS 2218, avskr).
1313 *Husabytrogh* (DS 1918).
1343 *ecclesie Husaby Trøgd* (DS 3691 s 151).
1366 *Ecclesie Husuby Trøidh* (DS 7444).
1378 *i Husuby sokn i Trøøgh* (RApp 12/10, SRPp 35).
1410 *i Husaby Trøgd sokn* (SD 1337).
1415 *i Husabo Trøgd sokn* (SD 2090).
1453 *i Husbythrøgdsokn* (SjSp 7/6).
1457 *Hosby Trøgd sokn* (C 7 f 3).
1486 *i Husabytrøgd sokn* (C 39 f 2v).

1493 *i Hwseby sokn* (RAp 29/10).
1500 *Hossoby sokn* (DN 16:333 s 370).
1516 *Konungzhuseby soknn* (K 3 Banér f 108, avskr).

Omfattning: Socknen hade under medeltiden samma omfattning som den nuvarande (1950). 1544 överfördes fyra gårdar i Grönsö by genom kungligt beslut till Arnö sn i kyrkligt hänseende men återfördes till Kungs-Husby 1795 (se Arnö sn). Under medeltiden hörde Börsta tidvis till Veckholms kyrksocken. Utjordarna i *Findesholmen upptas i jordeboken 1547–52 i denna socken men från 1553 i Lillkyrka socken.

Kyrkan: Den rektangulära gråstenskyrkan byggdes vid 1200-talets slut eller början av 1300-talet. Sakristian är ursprunglig, och så är även de ornerade vindskivorna på kyrkans östgavel. Kyrkan hade ett treklöverformat tunnvalv av trä, vilket framgår av bevarade takstolar. I östfönstret fanns glasmålningar, av vilka skärvor påträffats. Under 1400-talets sista årtionden slogs tegelvalv i kyrkan, och hela kyrkan försågs omkr 1500 med kalkmålningar av en okänd mästare. Samtidigt därmed byggdes vapenhuset, som likaledes försågs med målningar, och insattes ett korskrank av trä. På 1750-talet förlängdes kyrkan ca 7 m åt väster, varvid ett valv med medeltida former slogs. Kyrkan restaurerades 1859 och 1958–59. Invändiga mått ca 19 x 8 m.

Av medeltida inventarier har bevarats fem krucifix: ett i romansk stil från 1200-talets mitt, ett triumfkrucifix från 1200-talets slut och ett från 1300-talets förra hälft, ett processionskrucifix från 1300-talet och ett från slutet av 1400-talet. I koret förvaras en madonnabild av kalksten, som är enastående i sitt slag – den har tillverkats på 1320- eller 1330-talet i Rhenlandet eller nordöstra Frankrike. Av kyrkans altarskåp från 1400-talets senare del återstår endast fyra små helgonbilder. Dopfunt av kalksten från slutet av 1400-talet, fragment av dopfunt av sandsten (1100-talstyp). I vapenhuset förvaras en s k liljesten (gravsten) från 1200-talet och en del av en förmodad gravhäll av sandsten från tiden omkr 1100. (Nisbeth 1966, 1992)

Kyrkby: Husby.

1292 utfärdar påven ett avlatsbrev för Kungs-Husby kyrka, vilket antagits kunna ha samband med byggandet av stenkyrkan (Nisbeth 1992 s 11, 15 f, 18).
1343 testamenterar kyrkoherde Lars i Börje till Kungs-Husby kyrka ett fönster av sten, som kyrkan har, och fönsterglas till detta (DS 3691 s 151).

Runstenar: U 707 (skadad, försvunnen), 708 (skadad) och 709 kyrkan, 710

(fragment) och 711 Husby, 712 (försvunnen), 713 (skadad, försvunnen) och 714 (fragment, försvunnet) Skeberga. – Stenen U 709, som är sandsten, har ingen text; ristningen U 711, på ett stenblock vid ett gravfält, saknar text och är troligen gjord i sen tid.

Kameral indelning: Socknen omfattar enligt UH 1540–44 större delen av Staxhammars och Solkesta hamnor (se s 22).

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1568)

	sk	kr	ky	kyt	pb	aoe	fr	frt
Börsta	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2 (2)	- -
Ektorp	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 (1)
Grönsö	- -	- -	0 (1)	1 (0)	- -	- -	5 (4)	- -
Hacksta	- -	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Husby	- -	13 (13)	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -
Nibble	- -	- -	2 (2)	- -	- -	1 (1)	- -	- -
Norrhammar	- -	- -	- -	- -	- -	- -	3 (3)	- -
Ryssvi	- -	- -	2 (2)	- -	- -	1 (1)	- -	- -
Ryttesta	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Skeberga	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Solkesta	3 (1)	- -	- -	1 (1)	- -	0 (2)	- -	- -
Staxhammar	2 (2)	- -	1 (0)	- -	- -	- -	- -	- -
Ullboda	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 (1)
Vålhammar	- -	- -	1 (1)	- -	2 (0)	- -	0 (2)	- -
Östersta	- -	- -	0 (2)	- -	1 (0)	2 (1)	1 (1)	- -
Summa	7 (5)	14 (14)	7 (9)	2 (1)	3 (0)	4 (5)	11 (12)	2 (2)

Dessutom redovisar längderna: *skuj*: Östersta 1 (0) – *kyuj*: Grönsö 0 (1), Husby 1 (1).

Jordetal för olika jordnaturer 1540

	sk	kr	ky[1]	pb	aoe	fr[2]	summa jt
Börsta	–	–	–	–	–	3:0	3:0
Ektorp	–	–	–	–	–	0:4	0:4
Grönsö	–	–	0:1:1	–	–	4:4 (?)[3]	4:5:1 (?)
Hacksta	–	2:0	–	–	–	–	2:0
Husby	–	9:5:1	1:0	–	–	–	10:5:1
Nibble	–	–	1:2:1:4	–	0:5:1	–	1:7:2:4
Norrhammar	–	–	–	–	–	3:0	3:0
Ryssvi	–	–	1:4	–	0:4	–	2:0
Ryttesta	2:7	–	–	–	–	–	2:7
Skeberga	2:0	–	–	–	–	–	2:0
Solkesta	4:0	–	0:4	–	–	–	4:4
Staxhammar	2:2:2	–	0:2:2	–	–	–	2:5:1
Ullboda	–	–	–	–	–	0:4	0:4
Vålhammar	–	–	0:6	1:4[4]	–	–	2:2
Östersta	0:2:2	–	–	0:4	1:4:1	0:5	3:0
Summa	11:4:1	11:5:1	5:4:1:4	2:0	2:5:2	12:1 (?)	45:4:2:4(?)

Börsta

1365 *i Biristum* (DS 7251), 1432 *min gaardh Birghesta* (UUBp 12/10), 1458 *i Beristha* (UUBp 1/1), 1491 *Böriesta* (U 269 a s 22, avskr) – 10 H, 9 g; ursprunglig bytomt ca 400 m NÖ om nuv B (EK).

UH **2 fr**, 1:4 + 1:4, (Johan Pedersson /Bååt/, 1544 Johan Pedersson 1, Jöran Åkesson /Tott/ 1, 1550 Johan Pedersson 2, 1566 Johan Pedersson 1, Åke Bengtsson /Färla/ 1).
Summa jt 3:0.

Till Börsta skriver sig Nils Bengtsson (balk belagd med två sparrar) 1381–84 (SRP 1657, 1711, 1997). – Vid denna tid skriver Nils Bengtsson till Claus Helsing, prebendat i Uppsala, och ber honom komma till mässan i Veckholms kyrka då han nästa måndag skall låta sin hustru 'i kyrkan gånga'; Nils kallar herr Jöns i Veckholm sin kyrkoherde (SRPp 103, odat).

1365 säljer Magnus och Elef i B jord i Valla och Äleby, Ytterselö sn (DS 7251).

[1] jt från 1538
[2] jt från 1562
[3] jt uppskattat med ledning av medeltida uppgifter och avradens storlek
[4] Västerås domkyrka

1385 dateras ett brev från B rörande överlåtelse av jord från två lågfrälse män, som gjort sig skyldiga till mord eller dråp (se Skeberga); de förbinder sig bl a att företa fyra pilgrimsfärder: till Vårfru i Aachen, till S:t Olof, till S:t Erik och till Vadstena. Bland närvarande nämns Nils Bengtsson, och brevet beseglas, förutom av de två utfärdarna, av Sven Djäkn i Östersta och kyrkoherdarna i Kungs-Husby och Litslena. (B 15 f 247v, GiOV s 41)

1417 stadfäster Peter Vitter (3 stjärnor) sin morgongåva till Ingeborg Nilsdotter (belagd balk) om 300 mark pn, för vilka han återlöst hennes mödernegods B, som dock i morgongåvobrevet är uttryckt bara 3:0 men rätteligen skall vara 3:0:8. Samtidigt överlåter Ingeborg jord i Torsvi, Torsvi sn, till sin make. (SD 2400)

1432 utarrenderar väpnaren Peter Vitter till sin vän och svåger Hans Kröpelin sin gård B 'med de två byggda torp och de två öde torp' som ligger under gården för nästkommande tio år mot en årlig avrad om 20 mark pn. Peter överlämnar gården med 'trädd' (plöjd) åker och med bryggpanna och all annan 'bryggeredskap' som finns i gården samt den väderkvarn som hör till gården. – Efter de tio åren skall Hans Kröpelin eller hans arvingar återlämna gården i gott skick och med trädd åker. Om Peters son Håkan Petersson skulle avlida före honom och han själv sedan skulle dö inom arrendetiden och Hans Kröpelin då levde, skall denne ha fullmakt att sälja eller på annat sätt förfoga över gården utan hinder från Peters arvingars sida. (UUBp 12/10)

1457 upptas i Karl Knutssons (Bonde) jordebok tre gårdar om tillsammans 3:0:8, som räntar 15 pund korn, 3:0 pn och 3 får (C 7 f 3v; notisen överstruken med snedstreck).

1458 säljer Peder Magnusson i Valsta, ?Svedvi sn, Erik Ragvaldsson (stjärna) i Näs, Kolbäcks sn, och Unnild Ragvaldsdotter till Karl Nilsson (en bjälke) i Säby, Låssa sn, en systerdel i B, som de ärvt efter sin frände Håkan (Petersson) Vitter, samt en systerdel i alla de gods som Håkan ägde (UUBp 1/1).

Kungs-Husby socken

Antal gårdar på 1540-talet (UH)

Underlag: EK

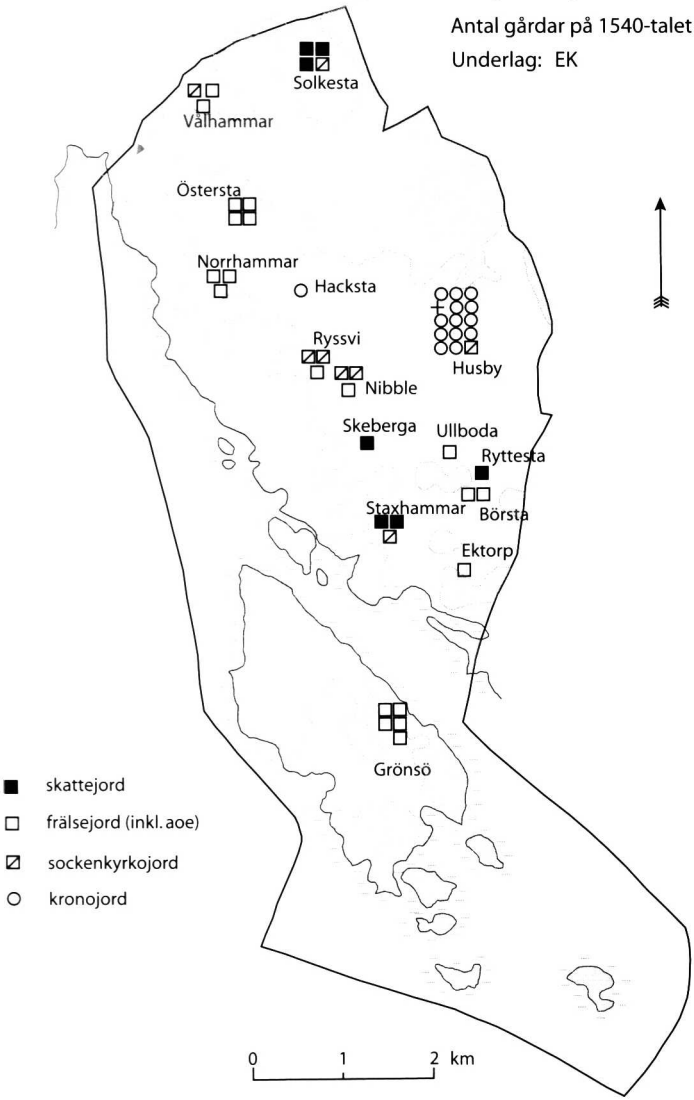

1491 ger Elin Gustavsdotter (Sture), änka efter Erik Axelsson (Tott), och hennes syster Birgitta till dennas dotter Kristina Davidsdotter (Oxenstierna) 50 lödiga mark silver och 4 läster kornränta av B, *Wllelund och *Ekeby, denna sn, samt Torsviby och *Sørista, Torsvi sn, och Svepnäs, Enköpings-Näs sn (U 269 a s 22, GiOV s 495).

1508 överlåter Kristina Davidsdotter, med sin dotter Märtas samtycke, till sin make Bengt Arentsson (Ulv) sin tredjedel i 40 lödiga mark silver och 3 läster kornränta av B rättardöme, som hennes moster Elin Gustavsdotter givit henne på bröllopsdagen på Ekolsund (U 269 a s 26, GiOV s 494 f; se DMS 1:8 s 213 f).

1543 upptas i Johan Pederssons (Bååt) jordebok bland hans hustru Kristina Åkesdotters (Tott) arvegods en gård om 0:12, som räntar ½ läst korn, 0:12 pn, 0:12 gästningspn och ett fodernöt; gården har 5½ punds utsäde och äng till 40 lass hö (JPJb).

1556 upptas i Johan Pederssons jordebok en gård om 0:12 med samma korn- och penningränta som 1543; gården har ½ lästs utsäde, äng till 60 lass hö och en halv notvarp (X 265 h).

1562 har vardera gården 3½ punds utsäde, äng till 30 lass hö, litet mulbete och fiskevatten men ingen skog (FoR 2).

***Ekeby** Se Ektorp.

Ektorp 1457 *i Ekeby* (C 7 f 3v), 1541 *Ekeby* (UH 1541:10), 1547 *Eke* (UH 1547:4), 1550 *Eketorp* (UH 1550:6), 1566 *Ekeby torpp* (UH 1566:14) – 10 H, 9 g.

UH **1 frt**, 0:4 (Jöran Åkesson /Tott/, 1547 Abraham Eriksson /Leijonhufvud/, 1562 Sten Eriksson /Leijonhufvud/); öde 1566.

1457 upptas i Karl Knutssons (Bonde) jordebok ett torp 'i Ekeby', som räntar 0:6 pn och som ligger under Börsta (C 7 f 3v; notisen överstruken med snedstreck).

1491 ger Elin Gustavsdotter (Sture) 'Ekeby' till sin systerdotter Kristina Davidsdotter (se Börsta) (U 269 a s 22).

1562 har E 12½ spanns utsäde, äng till 10 lass hö, litet mulbete och fiskevatten men ingen skog (FoR 2).

***Findesholmen** Se Lillkyrka sn.

Grönsö 1309 *in Grunsø* (DS 1632), 1352 *Grunsøø* (DS 4812 or), 1378 *i Grunshø* (RApp 12/10, SRPp 35), 1457 *pa Grøønsøø* (C 7 f 3v), 1457 *i Grænsø* (RAp 20/10) – 10 H, 9 g; övergiven bytomt ca 450 m öster om Kvarntorpet och NV om ett gravfält (RAÄ nr 42).

UH **½ ky**, 1543 **1 kyuj**, 0:1:1.
1 fr (hustru Merit på Utö, 1550 Bengt Nilsson /Schack/), 1550/52 **1 aoe**, 1566 **1 ky**, 0:7 (jt endast 1551); upptas 1541–44 i Arnö sn. (Marby rd)
3 fr (Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/, 1567 Jöran Eriksson /Gyllenstierna/ 2, Nils Karlsson /Gyllenstierna/ 1, 1568 Jöran Eriksson 2, Erik Karlsson /Gyllenstierna/ 1).
1 fr (Jon Olofsson /Gyllenhorn/, 1550 Lars Fleming, 1567 Brita Larsdotter /Tre rosor/).

1309 anvisar Filip Björnsson i sitt testamente 1:0 i G för lösande av penninglegat till kloster, kyrkor, hospital och de fattiga; jorden skall hans arvingar kunna återlösa inom ett år (DS 1632).

1352 ger Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) sin egendom i G (i Arnö sn) i morgongåva till Ingrid Eriksdotter (se Strandby, Arnö sn) (DS 4812).

1378 testamenterar Iliana Ragvaldsdotter 4:0 till sin make Gustav Matsson (?stjärna), varav 0:20 i G och 0:12 i Jursta, Överenhörna sn (RApp 12/10; jfr SRPp 35, som ger en felaktig tolkning av brevet).

1457 upptas i Karl Knutssons jordebok en gård om 0:7, som räntar 3 pund korn, 0:7 pn och ett gammalt får (C 7 f 3v; notisen överstruken med snedstreck).

1457 förrättas arvskifte mellan Eskil Isaksson (Banér) och Magnus Gren efter kaniken Erik Stensson, bror till Magnus och farbror till Eskils hustru Cecilia Haraldsdotter (Gren), varvid på Magnus Grens del faller två gårdar i G och jord i Vallby och Eknäs, Vallby sn, samt i Julita sn i Södermanland (RAp 20/10).

1465 byter Magnus Gren bort allt gods han har 'på Trögden och G' till Kristiern Bengtsson (Oxenstierna) (RAp 14/8).

1486 säljer Hans Kröpelin d y en gård på G 'synnerst i byn' (i Arnö sn) till Nils Fadersson på Hjulsta (se Eknäs, Vallby sn) (RApp 19/1).

1500 tillfaller en gård, som räntar 3 pund korn och 0:7 pn, Sigrid Eskilsdotters (Banér) barn med Nils Eriksson (Gyllenstierna) vid arvskifte efter Karl Knutssons döttrar (DN 16:333 s 370).

1514 byter Sigrid Eskilsdotter i Lindholmen, Orkesta sn, bort 0:7, som räntar 3 pund korn och 0:7 pn, till Nils Gjurdsson (Schack) i Utö, Arnö sn, mot jord i Nöckna, Mörkö sn, Hölebo hd, och ger en summa pengar pga att jorden i Nöckna ger mer i avrad (VikSp 29/3).

1538 har Kungs-Husby kyrka 0:0:4, som räntar ½ pund korn och 0:0:4 pn samt ger biskopsfodring för halvt hemman (UH 1538:2).

1547 har kyrkoutjorden ½ punds utsäde och äng till 2 lass hö; räntan är delad mellan kyrkan och prästen, 2 spann korn och 0:0:2 pn vardera (UH 1547:4).

1548 och 1555 upptas fem tiondepliktiga i G under Arnö sn (Prt 1).

1551 uppges en gård vara köpt till arv och eget från Bengt Nilsson (Schack) (UH 1551:2).

1550-talet (?) upptas i förteckning över Anna Karlsdotters (Vinstorpa-ätten) arvegods tre gårdar i G (FoR 10).

1559 upptas i kungens jordebok en gård, som är hans mödernegods och som tillfallit honom i skifte med Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna); den har 20 spanns utsäde och äng till 20 lass hö och räntar 3 pund korn och 0:7 pn (AoE 29 A).

1560 upptas två gårdar (i Arnö sn), som vardera räntar 4 pund korn, 1:0 pn och 6 hästars gästning, i Jöran Erikssons (Gyllenstierna) jordebok över gods som han ärvt efter sina föräldrar, 'både efter fader och moder' (JEJb).

1562 har Nils Karlssons gård 2½ punds utsäde och äng till 12 lass hö, Lars Flemings och Jöran Erikssons gårdar vardera 3 punds utsäde och äng till 16 lass; gårdarna har gott fiskevatten men ingen skog eller

mulbete (FoR 2).
1560-talet – Bengt Nilsson (Schack) har 'vederkänts' en gård, som räntar 3 pund korn och 0:7 pn och som varit KMt:s mödernegods (SKHRA 2:3 s 45, odat).

Hacksta

1336 *in villa Haxta* (DS 3215) – 11 H, 0 g.
UH **1 kr**, 2:0 (jt från 1547); förlänt till Jakob Västgöte, från 1547 till Klemet Hansson i Stockholm.
1336 byter Klemens Johansson, kyrkoherde i Husby-Lyhundra, till sig 0:0:5 av kaniken Lars Nilsson (Unge) mot jord i Ultuna, Bondkyrka sn, men pantsätter jorden samma dag till Lars Nilsson (DS 3215–16).
1475 omnämns Peder Larsson i H som vidervaruman vid häradstinget (RAp 30/10).

Husby

1264 *Datum Husaby Trøgh* (DS 492, avskr), 1270 *Datum Husaby Trøg* (DS 545), 1282 *Datum Hosebytrøgh* (DS 758), 1528 *Kongs Huseby* (GR 5 s 203), 1531 *Konungxhusseby* (GR 7 s 363) – kyrkby – 11 H, 0 g.
UH **13 kr**, 1:0 + 1:0 + 1:0 + 0:6 + 0:6 + 0:6 + 0:6 + 0:6 + 0:6 + 0:5:1 + 0:4 + 0:4 + 0:4.
1 ky, 1:0 (prästbolet).
1 kyuj (jt saknas; kallas ibland fjäll och vret).
Summa jt 10:5:1.
1264 utfärdar kung Valdemar och hans far Birger jarl ett skyddsbrev för Sko kloster från H (DS 492).
1270 utfärdar biskoparna i Strängnäs, Västerås och Åbo avlatsbrev för Uppsala domkyrka från H (DS 545, Ferm 1992 s 60).
1280 utfärdar kung Magnus ett bytesbrev mellan kronan och Birger Petersson (Finsta-ätten) från H (DS 701; se DMS 1:3 s 156).
1282 daterar kung Magnus två gåvobrev i H, det ena (23/11) till borgaren Tideman Fris i Stockholm, det andra (7/12) till sin skräddare (se Ål, Veckholms sn); det senare brevet beseglas av kungens bror Bengt, biskopen i Strängnäs och riddarna Magnus Johansson (Ängel), östgötalagmannen Bengt Magnusson, Karl Gustavsson (två korslagda liljor), Anund Haraldsson (vingad lilja) och Magnus

Ragvaldsson, kungens drots (DS 757, 758).

1300 utökar kung Birger sin morgongåva till drottning Märta med H (Ericus Olai XXV:8).

1456 är Peder Olofsson i H nämndeman och faste vid häradstinget (UUBp 24/5, 31/5).

1506 ber Olof Jonsson, fogde i Västerås, om hjälp av Peder kansler att få riksföreståndarens förläningsbrev på 'den kungsbyn i Trögden', ty Olof har bara fått några avradspenningar, när han kommit för att överta byn. Erik Trolle hade nämligen fått bönderna att tills vidare innehålla avraden. Olof anser att riksföreståndaren väl kan förläna Erik Trolle annat gods, lika gott eller bättre. (SA nr 1389)

1528 har Tord Pedersson (i Karlösa) H i förläning (GR 5 s 203).

1531 får Jakob Västgöte H med all kunglig ränta i förläning (GR 7 s 363). Jakob har byn i förläning ännu 1544, men från 1547 innehas förläningen av kungens sekreterare Klemet Hansson (UH 1544–68).

1538 anges prästbolet till 1:0, som räntar 5 pund korn, 1:0 pn, 0:4 gengärdspn, 7 dagsverken och biskopsfodring. Husby kyrka har ett 'fjälleland' vid kyrkan, vilket räntar 12 spann korn vartannat år (till kyrkan och prästen) samt 7 dagsverken och halv biskopsfodring vartannat år. (UH 1538:2)

1547 uppges att utjorden vid kyrkan besåtts med 2 pund av klockaren vartannat år. Prästbolet, som brukas av en landbo, har 4½ punds utsäde och äng till 40 lass hö. (UH 1547:4)

Nibble

1415 *i Nybile* (SD 2090), 1518 *i Nybele by* (RAp 1/2) – 11 H, 0 g.

UH **2 ky**, 0:5:1 (öde 1566–68) + 0:5:0:4.
1 aoe, 0:5:1. (Mösa rd)
Summa jt 1:7:2:4.

1415 säljer Bengta Bengtsdotter (Oxenstierna) 0:0:16 till Karl Johansson (SD 2090).

1516 uppges att Dorotea Knutsdotter (Banér) fått en gård, som räntar 3 pund korn, i morgongåva av Gunnar Larsson i Hornby, Ytterselö sn (K 3 Banér f 108; GiOV s 696).

1518 säljer Dorotea Knutsdotter 0:0:16, som räntar 3 pund korn och okänt belopp penningar, till kaniken Sven Olavi; hon hade fått jorden av sin svåger Nils Larsson på Hornby som ersättning för sin morgongåva (del i Hornby) av avlidne Gunnar Larsson (RAp 1/2 /skadat/, K 3 Banér f 108r–v).

1538 har sockenkyrkan två gårdar, den ena om 0:0:16, som räntar 20 spann korn och 0:0:16 pn, den andra om 0:0:15½, som räntar 19½ spann korn och 0:0:15½ pn; gårdarnas ränta delas mellan kyrkan och prästen, och vardera gården räntar dessutom, förutom biskopsfodring, 0:4 gengärdspn och 7 dagsverken (UH 1538:2).

1547 har kyrkohemmanen 2½ punds resp 18 spanns utsäde och äng till 12 lass hö vardera (UH 1547:4).

1555 upptas en utjord om 0:0:0:4, som räntar 3 fjärdingar korn och 0:0:0:4 pn, i avlidna Brita Olofsdotters (Strömsta-ätten) jordebok. Åke Bengtsson (Färla) tar hand om utjorden tills han och hans svåger kan träffas (se Kynge, Veckholms sn). (X 261 l)

1559 har arv och eget-hemmanet 20 spanns utsäde, äng till 12 lass hö, skog, mulbete och litet fiskevatten; räntan är 3 pund korn och 0:5:1 pn (AoE 29 A).

Norrhammar 1310 *curiam in Nordhhambri* (DS 1696), 1315 *in Norhammar* (DS 2031, avskr) – 11 H, 0 g.

UH **3 fr**, 1:0 + 1:0 + 1:0, (Gabriel Kristersson /Oxenstierna/ 1, Johan Kyle 2, 1544 Arent Persson /Örnflycht/ 3, 1547 Jöns Olofsson /Gyllenhorn/, 1562 Sigrid Klasdotter /Kyle/).
Summa jt 3:0.

Till Norrhammar skriver sig Olof Magnusson (okänt sigill) 1426 (RAp 12/5) – Johan Nilsson, 'välbördig sven', 1511 (RAp 16/7; nämns som avliden).

1310 byter Margareta Eriksdotter, änka efter Anders Eskilsson (Lejonlilja), till sig en huvudgård i N om 0:12 och en huvudgård i Svepnäs, Enköpings-Näs sn, av Vårfruberga kloster mot sin huvudgård i Husby, Vansö sn, och jord på bl a Fogdön (DS 1696).

1315 testamenterar Margareta Eriksdotter med sin son Eskil Anderssons samtycke 0:12 till Vårfruberga

kloster, där hon väljer sin grav (DS 2031).

1383 pantsätter Anders Båt 0:5:1 till sin bror Ivan Båt (SRP 1899).

1386 säljer Anders Larsson (okänt sigill) 0:6, som han haft pantsatt hos Karl Ulfsson (Sparre av Tofta), till denne (SRP 2203).

1390 ger Karl Ulfsson 3:0, som är förvärvat gods ('avlingagods'), till sin tjänare Sven Djäkn av Östersta som ersättning för en skuld om 300 mark pn; om några av Karl Båts eller Lasses i N fränder skulle få rätt att återlösa jorden, skall Sven och hans arvingar få ersättning i annan jord (RAp 10/3, SRP 2459).

1562 räntar vardera gården 4 pund malt och 1:0 pn och har 3 punds utsäde och äng till 35 lass hö; byn har god skog och gott mulbete och fiskevatten (FoR 2).

Ryssvi

1453 *i Riswy* (SjSp 7/6), 1531 *Rissawij* (K 1, 1531 f 12) – 11 H, 0 g.

UH **2 ky**, 0:6 + 0:6 (öde 1567–68).
1 aoe, 0:4. (Hässlinge rd, 1541 Mösa rd)
Summa jt 2:0.

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) ½:0; jorden ligger öde och räntade tidigare 3 pund korn och ½:0 pn (se Ekholmen, Veckholms sn) (SjSp 7/6, Rött nr 252).

1486 upptas en gård, som räntar 18 spann korn, 0:5 pn, ett får, 2 höns, 10 ägg och 6 dagsverken, i Gustav Karlssons (Gumsehuvud) jordebok (C 39 f 2v).

1500 tillfaller en gård, som räntar 18 spann korn och 0:5 pn, Sigrid Eskilsdotters (Banér) barn med Nils Eriksson (Gyllenstierna) vid arvskifte efter Karl Knutssons döttrar Kristina och Magdalena (DN 16:333 s 371).

1528 får Gustav I en gård, som räntar 2 pund korn och ½:0 pn, vid arvskifte efter Sigrid Eskilsdotter (se Hässlinge, Lillkyrka sn) (RAp 6/8).

1531 har Gustav I en gård om ½:0 med samma ränta som 1528 (Hässlinge rd) (K 1, 1531 f 12).

1538 har sockenkyrkan två gårdar om vardera 0:6, som vardera förutom biskopsfodring räntar 2 pund korn

och 0:6 pn (till kyrkan och prästen) samt 0:4 gengärdspn och 7 dagsverken (UH 1538:2).
1547 har kyrkohemmanen vardera 2 punds utsäde och äng till 10 lass hö (UH 1547:4).
1559 har arv och eget-hemmanet 20 spanns utsäde och äng till 12 lass hö; räntan = 1531 (AoE 29 A).

Ryttesta 1453 *i Rytistom* (RAp 23/7), 1540 *Rittesta* (UH 1540:10) – 10 H, 9 g.
UH **1 sk**, 2:7, 1547 3:0.
1453 ingår Ulf i R i häradsnämnden (RAp 23/7).
1544 får Erik Folkesson i R kungens stadfästelsebrev på sitt innehav av R som han lagligen köpt. Erik hade begärt ett sådant brev av häradshövdingen Jon Olofsson (Gyllenhorn) men inte kunnat få det, oklart varför, annat än att 'Jon förmenar sig hava någon rätt till ett stycke jord i samma hemman under frälset, det dock näppeligen bevisligt är, som Vi förmärkt hava'. (GR 16 s 653)

Skeberga 1382 *i Schyberghum* (UUBp efter 29/9), 1385 *i Skipbergom* (B 15 f 247v, avskr), 1447 *i Skiberga* (B 19 nr 23 s 2, avskr), 1540 *Skeberga* (UH 1540:10) – 10 H, 9 g.
UH **1 sk**, 2:0.

Till Skeberga skriver sig Nils Karlsson (stjärna) 1431 (RAp 13/5, före 20/5).

1382 omnämns Anders i S som vidervaruman vid häradstinget (UUBp efter 29/9).
1385 överlåter Inge Ingesson (3 stjärnor stolpvis) och Lars Ingesson (balk belagd med 3 stjärnor) 0:0:8 i S, 'sju örtug[land] närmare östra landet och så de förnämnda åtta', och jord i *Kolaholm, Svinnegarns sn, till Mats Gustavsson (sparre) som bot för att de dödat Bård Håkansson. Om något av jorden skulle hindras, lovar Ulf djäkn, Nils i Kynge, Veckholms sn, och Lars Meghinvastsson att 'fullkomna' jorden i en 'korngill' by eller två. (B 15 f 247v, GiOV s 41; se Börsta)
1386 byter Mats Gustavsson bort 0:0:8 i S och jorden i *Kolaholm till Arvid Bengtsson (Oxenstierna) mot

jord i Sandsjö sn, Västra härad i Njudung (B 15 f 276, GiOV s 75).

1405 intygar Peter Vitter att Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) sålt 0:0:8, som han fått av Arvid Bengtsson, till Knut Gislesson (tre rosor) (Gen 41 f 211v).

1447 omnämns Lars i S som faste vid häradstinget (B 19 nr 23 s 2).

1455 ingår Olof i S i häradsnämnden (EkSp 5/5).

Solkesta

1409 *i Solkastum* (SD 1059) – 11 H, 0 g.

UH **1 sk**, 1:1:1.
1 sk, 1553 **1 aoe**, 1:3:1, 1541 1:5:1, 1547 1:6:2, 1553 1:4:1.
1 sk, 1566 **1 aoe**, 1:3:1, 1566 1:2.
½ ky (1547 1 kyt), 1566 **1 kyt**, 0:4.
Summa jt 4:4 (4:3:2).

1409, 1410 och 1415 omnämns Olof i S som vidervaruman och 1411 som faste vid häradstinget (SD 1059, 1299, 2084, 1460).

1414 byter Sten Turesson (Bielke) och hans hustru Margareta Karlsdotter (Sparre av Tofta) bort 0:9:1 i S och en ängsteg i Östersta till Nils Eriksson i S mot jord i en okänd by i häradet; i pertinensformeln ('med hus och jord, åker och äng' etc) nämns även vasstäkt ("røørskyrdh") (SD 1865).

1431 och 1438 är Nils Eriksson i S faste vid häradstinget (RAp före 20/5, SMR 728).

1446 byter kyrkoherde Björn i Boglösa och Lillkyrka jord med Ingvar i Ålsta, Boglösa sn, varvid Björn på Lillkyrka kyrkas vägnar byter bort 0:8:2 i S, '14 öre[sland] närmare norra landen', och jord i *Findesholmen, Lillkyrka sn, och dessutom all äng på Svanholmen som av ålder hört till Lillkyrka prästgård och kyrkans jord i Hässlinge, Lillkyrka sn. I utbyte får kyrkan av Ingvar jord i Ålsta. (B 19 nr 23 s 1)

1447 byter Ingvar och Folke Hansson i S bort 0:5, som ligger '18 öre[sland] örtug mindre (= 0:17:2) närmare östra landet och så de 0:5', till Lasse Pedersson i ?Häggeby, Häggeby sn, mot jord i Skensta, Torstuna sn. Samtidigt säljer Ingvar och

Folke till Lasse Pedersson 0:17:2 i S 'närmast östra landet' och jord i *Findesholmen och äng på Svanholmen. (B 19 nr 23 s 2)

1475 byter Hans i S och hans hustru Birgitta bort 0:9 'liggandes vid västralandet' och ett 'ängefall' i Östersta äng till Jöns i Norrhammar mot jord i Grillby, Villberga sn, och mellangift i pengar (RAp 30/10).

1481 deltar Peder Nilsson i S i en på häradstinget utsedd synenämnd rörande en kvarn i Skolsta, Litslena sn (RAp 18/6).

1498 omnämns Peder Nilsson och Peder Andersson i S bland arvingarna till framlidne rådmannen Olof Matsson i Stockholm (StTb s 363).

1508 säljer Per Olsson i Boda, Breds sn, med samtycke av sin hustrus bröder, borgaren Lars Andersson i Enköping och Mårten Andersson i Svinnegarn, Svinnegarns sn, 0:0:0:18 till Peder Andersson i S, vilken jord ligger i dennes åker (B 19 nr 23 s 3).

1537 säljer Jöns Pedersson i S ett hemman om 0:9:1 till Jöns Jakobsson, borgare i Stockholm (RAp 18/6 el 8/10).

1538 har sockenkyrkan en gård om ½:0, som räntar 1 pund korn (till kyrkan och prästen), 3 dagsverken men full biskopsfodring (UH 1538:2).

1547 har kyrkohemmanet, nu betecknat torp, 1 punds utsäde och äng till 12 (?) lass hö (UH 1547:4).

1550 säljer Lasse Persson i Koskeby, Vörå sn i Finland, en gård med hus och jord, vilken tillfallit honom genom arv, till Brita, hustru till Anders Ålänning (RAp 12/6).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:12:1 som köpegods av borgaren Bengt Jansson i Stockholm 1553; den har 3 punds utsäde, äng till 30 lass hö, skog, mulbete och litet fiskevatten; räntan är 3 pund korn och 0:12:1 pn (AoE 29 A).

1560 upptas i en förteckning över förökta gods (arv och eget) till 1560 en gård om 0:9:1 med en ängsteg i Östersta som köpegods av Anders Ålännings barn (AoE 30:2 s 15).

Staxhammar 1382 *i Staxhambre* (UUBp efter 29/9), 1383 *aff Staxhamar* (RAp 29/6, SRP 1945) – 10 H, 9 g.

UH **2 sk**, 1:4, 1566 1:2:2 + 0:6:2, 1553 1:1:1, 1566 1:2:2, med ky / ½ ky i S 1547–52 och skuj i Östersta 1553–54.
1 ky, 1548–52 **½ ky**, 0:2:2; brukas från 1547 av sk nr 2 ovan och 1553 lagt till detta hn.
Summa jt 2:5:1.

1382 byter Björn i Husby bort 0:0:7:2½, belägna 'örtug[land] mindre än tio öresland närmare östra landet', till Ulf och hans hustru Märta i S mot jord i Tjulsta, Veckholms sn (UUBp efter 29/9).

1493 se Kynge, Veckholms sn.

1538 har sockenkyrkan en gård om 0:0:8, som förutom biskopsfodring räntar 1 pund korn och 0:0:8 pn (till kyrkan och prästen) samt 0:4 gengärdspn och 7 dagsverken (UH 1538:2).

1547 har kyrkohemmanet 1 punds utsäde och äng till 12 lass hö (UH 1547:4).

Ullboda 1457 *i Wllelund* (C 7 f 3), 1541 *Boda* (UH 1541:10), 1550 *Bodetorp* (UH 1550:6), 1553 *Ulleboda* (1553:2) – 10 H, 9 g; gårdstomt ca 500 m NV om Ryttesta (EK).

UH **1 frt**, 0:4 (Jöran Åkesson /Tott/, 1550 Johan Pedersson /Bååt/, 1566 Åke Bengtsson /Färla/); öde 1567–68.

1457 upptas i Karl Knutssons (Bonde) jordebok en gård 'i Ullelund' om ½:0, som räntar 2½ pund korn och ½:0 pn (C 7 f 3; notisen överstruken med snedstreck).

1491 ger Elin Gustavsdotter (Sture) *Wllelunda* till sin systerdotter Kristina Davidsdotter (se Börsta) (U 269 a s 22, avskr).

1562 har U 2 punds utsäde, äng till 15 lass hö, litet mulbete men ingen skog och inget fiskevatten (FoR 2).

***Wllelund** Se Ullboda.

Vålhammar 1424 *i Wardhammar* (RAp 19/3), 1432 *i Wordhammar* (RAp 1/12), 1538 *Volhammar, Valhammer* (UH 1538:2) – 11 H, 0 g.

UH **1 ky**, 0:6 till Boglösa kyrka.
2 pb (Västerås domkyrka), 1541 **2 fr** (Ture Peders-

son /Bielke/, 1566 Johan Pedersson /Bååt/), 0:6 + 0:6; jt 1538.
Summa jt 2:2.

1424 ger Ingeborg Magnusdotter (Kase) 0:0:6 (troligen fel för 0:6) till sin man Gregers Magnusson (se Eka, Lillkyrka sn) (RAp 19/3).

1432 ger Gregers Magnusson 0:6 i morgongåva till Jutta Valdemarsdotter (se Eka, Lillkyrka sn) (RAp 1/12).

1538 har Boglösa kyrka en gård om 0:6, som förutom biskopsfodring räntar 3 pund korn, 0:6 pn och 6 dagsverken till prästen enskilt. En prebenda i Västerås domkyrka har två gårdar om vardera 0:6, som förutom biskopsfodring räntar 3 pund korn och 1:0 pn vardera. (UH 1538:2)

1547 har kyrkohemmanet, redovisat i Lillkyrka sn, 2½ punds utsäde och äng till 20 lass hö; räntan utgår till Lillkyrka kyrka (UH 1547:4).

1553 får Ture Pedersson (Bielke) två gårdar, som vardera räntar 3 pund korn och 1:0 pn, vid förnyat arvskifte efter sina föräldrar (se Österby, Vallby sn) (BiS E 2006). – Vid det slutgiltiga arvskiftet 1559 (12/3) lämnas de två gårdarna utanför skiftet och skall tills vidare vara i Ture Pederssons värjo; detsamma gäller en gård i Hummelsta, Löts sn, de under Runby lydande torpen Bromsboda, Lövsta och Vaxmyra, Eds sn, samt en utjord i Tuna, Dalby sn (VikS E 2742).

1562 har Ture Pederssons gårdar vardera 2 punds utsäde ena året, andra året 2½ punds, äng till 23 lass hö, litet mulbete och fiskevatten men ingen skog (FoR 2).

Östersta

1310 *in Østistum* (DS 1683), 1380 *i Østistom* (RAp 12/6, SRP 1502), 1410 *i Østersthom* (SD 1337), 1446 *i Ysterstom* (SkSp 2/12), 1453 *i Østersta* (SjSp 7/6) – 11 H, 0 g.

UH 1540–54 **1 skuj**, 0:2:2 till Väppeby, Veckholms sn, 1547–52 till Fiskvik, Litslena sn, 1553–54 till Staxhammar, varefter den läggs under aoe.
1 pb (UpDky), 1541 **1 aoe**, 0:4, 1566 **1 ky**, 0:6:2. (Mösa rd)
1 aoe, 1566 **1 ky**, 0:6:1; från 1566 förlänt till

Ingegerd Nilsdotter (Hornby-ätten). (Hässlinge rd, 1541 Mösa rd)
1 aoe, 0:6. (Hässlinge rd, 1541 Mösa rd)
1 fr, 0:5 (Gabriel Kristersson /Oxenstierna/).
Summa jt 3:0.

Östersta kan beläggas som sätesgård för Nils Djäkn (Holmvastsson) (okänt sigill) 1380–87 (SRP 1502, 1983, 2309) – Sven Djäkn (?avhuggen gren) 1383–91 (SRP 1904, 2576) – Sven Jönsson (okänt sigill) 1410 (SD 1337); han omnämns som död 1446, då hans testamente m m stadfästs (RAp 28/6).

1310 grundar dekanen Lars Olofsson en vicaria i S:t Peters och S:t Paulus kapell i Uppsala domkyrka och skänker sitt gods i Ö, nämligen sin huvudgård där ("curiam meam ibidem") om 0:15:0:14 med de hus, lösöre och husdjur som finns på gården, samt ett jordstycke i *Førisæng, Vaksala sn, vid Uppsala; den skänkta jorden är köpegods (DS 1683). Jorden har före 1344 bytts bort (Dahlbäck s 157).

1344 uppges att domkyrkans nionde prebenda grundats av dekanen Lars och, enl senare tillägg, herr Lars (Nilsson) kanik, dekanens systerson eller brorson (DS 3836 s 324; tilläggsnotisen överstruken).

1380 tar kung Albrekt Nils Djäkn i Ö i sitt och kronans 'frälse och tjänst' och ger honom och hans gods och hans hustrus gods den 'frihet och frälse som andra riksens män' har, så att han skall vara i kronans tjänst 'med hästar och vapen' (RAp 12/6; jfr SRP 1502).

1383 överlåter Jöns och Nils Holmvastssöner och Sven Djäkn i Ö till Uppsala domkyrka all sin rätt till jord i Nåstuna, Vänge sn, som var deras rätta arvedel efter kaniken Lars (Nilsson) unge av Vallentuna; brevet beseglas av Nils Holmvastsson, Sven Djäkn, Simon Djäkn av Dräggesta och underlagmannen Nils Petersson (Länna-ätten) (RAp 25/1, SRP 1904). – Transaktionen ingår i den överenskommelse som ingåtts mellan ärkebiskopen och arvingarna till Lars Nilsson, varigenom dessa får behålla jord i Bärsta, Giresta sn (DMS 1:2 s 130, Dahlbäck kas nr 244, 657).

1387 bevittnar Jöns Holmvastsson sin bror Nils Holmvastssons av Ö pantsättning av fädernegods i Bärsta till Sven Djäkn av Ö (SRP 2309).

1391 överlåter domkyrkans syssloman jord i Tuna, Hjälsta sn, till Sven Djäkn och Jöns Holmvastsson i Ö, vilka tidigare av ärkebiskop Birger blivit erbjudna att lösa in den i samband med uppgörelse om arv efter kaniken Lars Nilsson (SRP 2576).

1392 är Jöns (Holmvastsson) i Ö faste vid häradstinget (SRP 2622).

1396 beviljar kung Erik, med samtycke av drottning Margareta och det svenska riksrådet och på Karl Ulfssons (Sparre av Tofta) förbön, Sven Djäkn frälsefrihet för hans och hans hustrus gods, så att han skall vara skyldig att göra kungen och kronan tjänst. Vidare befrias Sven från alla krigståg så länge han är Karl Ulfssons 'ämbetsman' och tjänare. (SRP 2829)

1399 beseglar Sven Djäkn på sockenmännens vägnar ett säljebrev på jord som skänkts till Kungs-Husby kyrka (SRP 2961).

1414 byter Sten Turesson (Bielke) och hans hustru bort en ängsteg i Ö, som ligger i Ö äng och som lyder under de 0:12 de har i Ö, till Nils Eriksson i Solkesta (se Solkesta) (SD 1865).

1446 ingås inför ärkebiskop Nils och domkapitlet en förlikning mellan Jutta Valdemarsdotter, änka efter Gregers Magnusson (Eka-ätten), och Sten Turessons (Bielke) arvingar, Knut Stensson och Gustav Karlsson (Gumsehuvud) på sin hustru Birgitta Stensdotters vägnar. För 2 läster järn överlåter Jutta till Knut och Gustav jordagods som Sten Turesson sålt till henne med rätt till återköp men 'med ett förtäckt ocker': 0:12:1 i Ö och jord i Hässlinge, Lillkyrka sn, Grillby och Håra, Villberga sn, och i Hummelsta, Löts sn. (SkSp 2/12)

1447 ger Nils Krok (ginbalk belagd med sparrar) och hans hustru Kristina Nilsdotter 0:5:2:6 (0:6 minus 0:0:0:2) till S:ta Annas prebenda i Uppsala domkyrka (RAp 14/4; se DMS 1:3 s 289).

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) två gårdar och

0:0:1 (se Ekholmen, Veckholms sn) (SjSp 7/6). Jordetalet är 0:12, och de båda gårdarna räntar vardera 4 pund korn, 0:6 pn, ett får, 2 höns, 10 ägg och 2 mark notegarn; 0:0:1 räntar 2 spann korn och 0:0:1 pn (Rött nr 252).

1472 byter Sten Sture till kronan bort två gårdar, som tillsammans räntar 8 pund korn, 0:2 pn och 2 gamla får, samt dessutom 0:0:1, som räntar 2 spann korn och 0:0:1 pn (se Ågersta, Löts sn) (RAp 1/9, 5/10).

1475 har S:ta Annas prebenda 0:5:2:6, som räntar 3 pund korn och 0:6 pn (UpDkyPb f 11v).

1475 byter Hans i Solkesta och hans hustru bort ett 'ängefall' i Ö äng 'vid norralandet' (se Solkesta) (RAp 30/10).

1528 får Gustav I två gårdar, som tillsammans räntar 8 pund 2 spann korn och 0:12:1 pn, vid arvskifte efter sin mormor (se Hässlinge, Lillkyrka sn) (RAp 6/8).

1531 har Gustav I två gårdar om tillsammans 0:12:1, som räntar 8 pund 2 spann korn, 0:12:1 pn, 1:0 gengärdspn, 0:6 dagsverkspn och 2 får (Hässlinge rd) (K 1, 1531 f 12).

1538 anges prebendehemmanets jordetal till 0:4, men räntan är densamma som 1475 (UH 1538:2).

1547 har kungens tre gårdar utsäde och äng enl följande:

jt	utsäde	äng
0:4	18 sp	30 lass hö
0:6:1	3½ pd 2 sp	45 lass hö
0:6	3½ pd	40 lass hö

Gårdarna har god skog och gott mulbete men inget fiskevatten. (UH 1547:15)

1559 upptas i kungens jordebok tre gårdar: en om 0:4 uppges vara 'gammalt arv' och har 18 spanns utsäde, äng till 30 lass hö, skog, mulbete och litet fiskevatten – de övriga, om 0:6:1 och 0:6, är de som Sten Sture d ä bytte bort till kronan; den första har 3 punds utsäde och äng till 12 lass hö, för den andra saknas uppgift (AoE 29 A).

1562 räntar frälsehemmanet 3 pund 6 spann malt och 0:5 pn; det har 20 spanns utsäde, äng till 30 lass hö, liten skog och litet mulbete och fiskevatten (FoR 2).

Lillkyrka socken

1303 *Deinde Litlakirkiu* (DS 2218 s 428, avskr).
1343 *De Litlakirkiu* (DS 3754).
1432 *i Litzlakirkiossokn* (RAp 1/12).
1438 *i Litlo kirkio soken* (RAp efter 1/5, SMR 728).
1489 *i Lillekirkio* (UUBp 17/5).

Omfattning: Socknen hade samma omfattning som den nuvarande (1950). *Findesholmen hörde före 1553 till Kungs-Husby jordebokssocken.

Kyrkan: Lillkyrka kyrka, som är byggd av gråsten och har rektangulär plan, är från medeltiden men har inte kunnat dateras närmare. Sakristian har ett ursprungligt ribbvalv av tegel av senmedeltida typ och är troligen byggd samtidigt med övriga kyrkan. Under 1400-talet slogs tegelvalv i långhuset och koret, och troligen byggdes då ett vapenhus till, men detta ersattes 1730 av ett helt nytt. Den medeltida trädörren med järnbeslag är dock bevarad. Invändiga mått ca 15,5 x 7,5 m.

Av medeltida inventarier har endast bevarats en Kristusbild (från ett triumfkrucifix) och en Mariabild, båda från senmedeltiden. En broderad mässhake (nu i SHM) är ett sengotiskt, nederländskt arbete. Vid ingången till sakristian ligger en gravsten över kyrkoherden Olof Johansson, död 1511, och i vapenhuset förvaras gravstenen över fru Märta Bengtsdotter (Ulv) på Eka, död 1527. I korvalvet finns målade vapensköldar som visar hennes och hennes båda mäns, Trotte Månsson (Eka-ätten) och Åke Jöransson (Tott), anor. (UKy 38, Bonnier) – Kyrkby saknas.

Runstenar: U 716 Viggeby, 717 Värnsta (fragment, inga runor bevarade).

Kameral indelning: Socknen omfattar enligt UH 1540–44 Lillkyrka hamna (se s 22).

Lillkyrka socken

Antal gårdar på 1540-talet (UH)

Underlag: EK

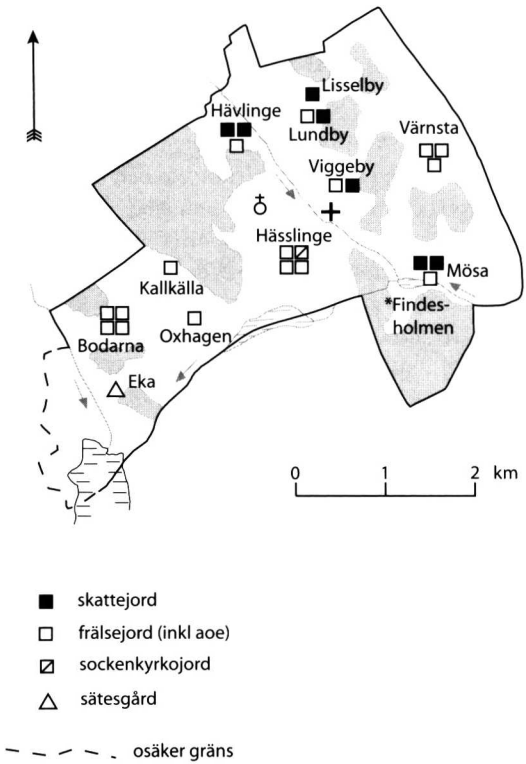

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1568)

	sk	skuj	ky	kyt	aoe	fr	frt
Bodarna	- -	- -	- -	- -	- -	- -	3 (0)
*Findesholmen	- -	1 (2)	- -	- -	- -	- -	- -
Hässlinge	- -	1 (0)	1 (2)	0 (1)	2 (1)	1 (1)	- -
Hävlinge	2 (2)	- -	- -	- -	1 (0)	- -	- -
Kallkälla	- -	- -	- -	- -	- -	1 (0)	- -
Lisselby	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Lundby	1 (1)	1 (0)	- -	0 (1)	1 (0)	- -	- -
Mösa	2 (2)	- -	- -	- -	1 (1)	- -	- -
Viggeby	1 (1)	1 (0)	- -	- -	1 (1)	- -	- -
Värnsta	- -	- -	- -	- -	- -	2 (2)	1 (0)
Summa	7 (7)	4 (2)	1 (2)	0 (2)	6 (3)	4 (3)	4 (0)

Dessutom redovisar längderna: *aoeuj*: Lisselby 1 (0), Lundby 0 (1).

Jordetal för olika jordnaturer 1540

	sk	ky[1]	aoe	fr[2]	summa jt
Eka	–	–	–	2:0[3]	2:0
*Findesholmen	0:3:1	–	–	–	0:3:1
Hässlinge	0:7	0:7	1:6:2	1:0:1:4	4:5:0:4
Hävlinge	1:3:0:4	–	0:6	–	2:1:0:4
Lisselby	1:3:0:4	–	0:0:2	–	1:3:2:4
Lundby	0:6	–	0:4	–	1:2
Mösa	2:0:1	–	1:2:1	–	3:2:2
Prästgården	–	1:6:1	–	–	1:6:1
Viggeby	1:6:0:4	–	0:6	–	2:4:0:4
Värnsta	–	–	–	3:0	3:0
Summa	8:5:0:4	2:5:1	5:1:2	6:0:1:4	22:4:2

[1] jt från 1538
[2] jt från 1562
[3] enl medeltida uppgifter

Bodarna

1541 *Ekaboda* (UH 1541:10), 1544 *Bodhar* (UH 1544:5), 1547 *Boda* (UH 1547:4), 1548 *Ekabodha* (Prt 1), 1566 *Ekaboderna* (UH 1566:14 tl) – 11 H, 0 f.

UH **3 frt** (öde 1543), 1544 **4 frt**, 1547–57 **4 fr**, (Bengt Nilsson /Färla/, 1547 Abraham Eriksson /Leijonhufvud/, 1557 Åke Bengtsson /Färla/); från 1555 ladugårdsbönder under Eka och fria från fodring.

1552 upptas fyra gårdar, som vardera räntar 2:0 pn och 20 ägg, i jordebok över framlidna Bengta Åkesdotters (Tott) gods; de tillfaller Åke Bengtsson (Färla) (X 261 l).

1555 och 1566 upptas fyra tiondepliktiga i B (Prt 1, UH 1566:14 tl).

1557 anmärker fogden att alla ägorna till B, Kallkälla och Oxhagen är lagda under Eka gård, så att de sex landborna 'sitta där i husen föga bättre än som gårdens drängar' (UH 1557:18).

1562 upptas fyra torp, som 'ligger varken för öre eller örtug' och som räntar 2:0 pn, ett lamm, ett höns och 10 ägg vardera; de har varken skog, mulbete eller fiskevatten; varje torp har 6 spanns utsäde och äng till 12 lass hö (FoR 2).

Eka

1374 *i Eka* (DS 8620, avskr), 1382 *aff Eka* (RAp 16/8, SRP 1745), 1406 *i Eeka* (SD 694), 1432 *i Æka* (RAp 1/12), 1440 *i min gardh Eka* (RAp 24/3, SMR 1117) – 11 H, 0 f.

Eka kan beläggas som sätesgård för Magnus Petersson (två nedvända vingar) 1374–85 (DS 8620, SRP 1745, 2158) – Ingeborg, troligen änka efter Magnus Petersson, 1390 (SRP 2506) – Ragvald Petersson (fyrstyckad sköld) 1406 (SD 694) – Gregers Magnusson (Eka-ätten) 1410–40 (SD 1299, SMR 1117) – Jutta Valdemarsdotter (Bydelsbach), änka efter Gregers Magnusson, 1451–52 (RAp 11/11, SkSp 27/2) – Karl Magnusson (Eka-ätten) 1457–63 (RAp 28/11, 9/5) – Birgitta Arentsdotter (Pinnow), änka efter Karl Magnusson, 1473–74 (RAp 8/12, 21/12) – Magnus Karlsson (Eka-ätten) 1475–84 (RAp 16/1, 1484 u d) – Nils Eriksson (Gyllenstierna) omkr 1490 (KrappSpp u å /före 1495/ 10/8) – Trotte Månsson (Eka-ätten) 1506–12 (RAp 10/7, 28/1) – Märta Bengtsdotter (Ulv), änka efter

Trotte Månsson och efter Åke Jöransson (Tott), 1526–27 (GR 3 s 227, 4 s 190) – Åke Bengtsson (Färla) 1562–76 (AH s 52).

1391 pantsätter Sven Djäkn i Östersta, på sin husbonde Karl Ulfssons (Sparre av Tofta) vägnar, godset Eka till Ragvald Petersson (fyrstyckad sköld) för ett lån på 300 mark pn. Därmed ersätts de tidigare till Ragvald pantsatta landbohemman under Målhammar, Björksta sn, och detta lån (200 mark) är nu inräknat i den första summan. (SRP 2539)

1397 byter Karl Ulfsson bort 2:0 till Ragvald Petersson mot jord i Tibble, Tillinge sn, och Hälke, Fittja sn (SKHRA 1).

1400 ger Ragvald Petersson i morgongåva till Ingeborg Magnusdotter (Kase) hela byn Eka med alla de landbor och torpställen som där underligger, vilket allt är 'lagt för' 2:0, och jord i Burunge, Vendels sn (RAp 5/7, SRP 3110).

1406 stadfästs vid räfsteting med allmogen i Trögd ett skiftesbrev om frälsejord, vilket Gregers Magnusson (Eka.ätten) uppvisat och som gäller Eka som Ragvald Petersson bytt till sig av Karl Ulfsson (SD 1039).

1424 ger Ingeborg Magnusdotter (Kase) till sin make Gregers Magnusson 2:0 i Eka med de torp och torpställen etc som där underligger samt jord i Vålhammar, Kungs-Husby sn, och Burunge, Vendels sn, vilket hon fått av sin förre man Ragvald Petersson (RAp 19/3).

1432 ger Gregers Magnusson i morgongåva till Jutta Valdemarsdotter (Bydelsbach) 2:0 i Eka och jord i Vålhammar, Kungs-Husby sn, Frösvi, Romfartuna sn, Lista, Näs och Sörby, Hubbo sn, samt i Igelsta, Tillberga och Ösby, Tillberga sn (RAp 1/12, SKHRA 1).

1451 skänker Jutta Valdemarsdotter, Gregers Magnussons änka, sin gård Eka om 2:0 med de sex torp och torpställen som ligger under gården, till Uppsala domkyrka med villkoret att hon under sin livstid skall disponera godset och uppbära all ränta (RAp 11/11). – En månad senare förlänar ärkebiskopen och domkapitlet sin sven Jakob Tuvesson för hans

livstid domkyrkans 'sätesgård' Eka 'med de sex torp där nu underligga' och med all gårdens 'avel och ägodelar' och torpens årliga ränta (RAp 10/12).

1452 skriver kung Karl till ärkebiskopen och domkapitlet och ber dem låta Karl Magnusson (Eka-ätten) lösa in Eka gård, som fru Jutta givit domkyrkan, eftersom han är närmaste arvinge och säger sig vilja ge domkyrkan likvärdig jord (RApp 20/2).

1453 byter Karl Magnusson (Eka-ätten) i Finsta till sig 'Uppsala domkyrkas sätesgård' Eka om 2:0 'med de sex torp och torpställen där under ligga' mot jord i Björnome, Gryta sn, Häljebolstad, Västeråkers sn, Ölsta, Holms sn, Tibble, Stockholms-Näs sn, och Dorsilla, Tillinge sn. Bytet görs med Karls hustru Birgitta Arentsdotters (Pinnow) samtycke, och den bortbytta jorden, som har ett sammanlagt jordetal av 5:6, tillhör hennes mor Elin Andersdotter (två spetsar uppifrån). (RAp 18/3) – I domkyrkans brev uppges att fru Jutta givit domkyrkan Eka på 'sin yttersta tid' (UUBp 18/3).

Senare samma år tilldöms godset Eka Karl Magnusson av kungen och hans råd, vilka efter rannsakan funnit att Karl hade större rätt till Eka än motparten, Simon Körning (UUBp 12/9).

1475 hålls bröllopet mellan Magnus Karlsson (Eka-ätten) och Sigrid Eskilsdotter (Banér) på Eka gård (RAp 16/1).

1488 hålls arvskifte på Eka gård mellan Sigrid Eskilsdotter och hennes bror Knut Eskilsson efter deras föräldrar (RAp 27/8).

1527 (29/6) utfärdar kungen ett försvarsbrev till Märta Bengtsdotters (Ulv) barn på deras gods, 'löst och fast' (GR 4 s 265). Fyra månader senare får de i förläning 'konungsliga saker' med alla sina landbor som finns 'allenast här i Uppland och icke annorstädes' (GR 4 s 359).

1551 se Bryggholmen, Vallby sn.

1552 upptas Eka gård, som är 'lagd för' 16 pund korn, i jordebok över Bengta Åkesdotters (Tott, död 1542) gods; Eka tillfaller hennes son Åke Bengtsson (Färla) (X 251 l).

***Findesholmen** 1446 *i Findesholmen, i Findzholm* (B 19 nr 23 s 1, nr 24 s 2, avskr), 1493 *Findwidzholmen*, *Finwitzholm* (RAp 29/10), 1540 *Finuedzholmen* (UH 1540:10), 1568 *Finszhålman* (UH 1568:4) – avser den del av Mösas odlingsmark som ligger SV om byn; ortnamnet torde ursprungligen avse den kulle som ligger mitt i dalgången omedelbart söder om f d Mösa sjös utlopp och ca 400 m NO om den stora gravhögen Finnshögen (RAÄ nr 7).

UH **1 skuj**, 1547 **2 skuj**, 0:3:1 till Mösa + 1547 0:2:2 till Mösa.
1542 **1 skäng**, 1543–52 **2 skuj** (ängsfjällar, jt saknas), som brukas av prästen i Torsvi (se nedan 1553); den ena uppges ligga i en åker som ägs av en bonde i ?Skrällinge, Fröslunda sn.
Summa jt 0:3:1 (0:6).

1446 byter kyrkoherde Björn i Boglösa och Lillkyrka bort 0:0:1, som hört till Lillkyrka kyrka, till Ingvar i Ålsta, Boglösa sn (se Solkesta, Kungs-Husby sn) (B 19 nr 23 s 1).

1447 säljer Ingvar och Folke Hansson i Solkesta 0:0:10 'vid västra landet' till Lasse Pedersson i ?Häggeby (se Solkesta, Kungs-Husby sn) (B 19 nr 23 s 2).

1493 överlåter Sigrid Karlsdotter (stjärna) till Märta Andersdotter (Hålbonäs-ätten) en hage som kallas F och som länge legat under Mösa 'allt under ett landgille' (se Mösa) (RAp 29/10).

1553 läggs de två ängsfjällarna, som tidigare legat under Torsvi prästbol, under Nygårdens, Torsvi sn, avel (UH 1553:2).

Flatgarn Se *Stafby, Arnö sn, 1480.

Hässlinge 1346 *in Hetlinge* (DS 4029), 1446 *i Heslinge* (SkSp 2/12) – 11 H, 0 g.

UH 1540–44 **1 skuj**, 0:7 till fr nedan, 1551/52 **1 aoe**, 0:7. (Mösa rd)
1 ky, 1549 **½ ky**, 1566 **1 kyt**, 0:7, 1547 0:3:2.
2 aoe, 1566 **2 ky** (öde 1568), 1:0:2 + 0:6; från 1567 förlänta till Ingegerd Nilsdotter (Hornby-ätten). (Hässlinge rd, 1541 Mösa rd)

1 fr (Olof Henriksson /stengavel/), 1551 **1 aoe**, 1566 **1 fr** (Åke Bengtsson /Färla/), 1:0:1:4 (jt 1551–56). (Mösa rd)
Summa jt 4:5:0:4 (4:1:2:4), inkl Prästgården 6:3:1:4 (6:7:0:4).

1346 omnämns Hemming i H som faste vid häradstinget (DS 4029).

1446 byter kyrkoherde Björn på Lillkyrka kyrkas vägnar till Ingvar i Ålsta, Boglösa sn, bort all den äng på Svanholmen som av ålder tillhört Prästgården, som är 0:14:2, och sockenkyrkans jord i H, som är 0:7 (se Solkesta, Kungs-Husby sn) (B 19 nr 23 s 1). – Brevet visar att Prästgården brutits ut ur H, vilket bekräftas av ägofiguren (EK).

1446 återlöser Knut Stensson (Bielke) och hans svåger Gustav Karlsson (Gumsehuvud) 0:14:2 av Jutta Valdemarsdotter (se Östersta, Kungs-Husby sn) (SkSp 2/12).

1447 omnämns Olof Olofsson i H som vidervaruman och Gregers i H som faste vid häradstinget, då Ingvar och Folke Hansson i Solkesta säljer all den äng på Svanholmen 'av 0:20:5 (= 0:21:2) som byttes av prästabolet och kyrkoåkern i H' till Lasse Pedersson i Häggeby, ?Häggeby sn (se ovan och Solkesta, Kungs-Husby sn) (B 19 nr 23 s 2).

1452 skänker Ulf Olofsson i Värnsta och hans hustru Kristina Jonsdotter 0:0:11 till franciskankonventet i Enköping; jordens läge i byn är '11 öre[sland] närmare norra landet och så de 11 örtug[land]' (UUBp 25/1).

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) två gårdar (se Ekholmen, Veckholms sn) (SjSp 7/6). Jordetalet är 0:14:2, och den ena gården räntar 2½ pund korn och 0:6 pn, den andra 3 pund korn och 1:0:2 pn; vardera räntar dessutom ett får, 2 höns, 10 ägg och 2 mark notegarn (Rött nr 252).

1453 säljer franciskankonventet med Ulfs i Värnsta samtycke de 0:0:11 (läge se ovan) till Filip Olofsson (hjärta) (UUBp 29/11).

1455 byter Filip Olofsson bort 0:1 till Holmger Olofsson (se Skälby, Vallby sn) (EkSp 5/5).

1456 byter Erling i Eneby, Löts sn, till sig 0:2 av Filip Olofsson (se Uppeby, Hacksta sn) (UUBp 24/5).

1472 byter Sten Sture bort två gårdar, som tillsammans räntar 6 pund 1 spann korn, 0:14:2 pn och 2 gamla får, till kronan (se Ågersta, Löts sn) (RAp 1/9, 5/10).

1528 tillfaller två gårdar, som tillsammans räntar ½ läst 3 spann korn och 0:14:2 pn, Gustav I (och hans syster) vid arvskifte efter Sigrid Eskilsdotter (Banér). H ingår i Hässlinge och Lindsunda rättardöme som för övrigt omfattar jord i Kärrby, Boglösa sn, Ågersta och Hummelsta, Löts sn, Håra och Lindsunda, Villberga sn, Östersta och Ryssvi, Kungs-Husby sn, Torsviby, Torsvi sn, Kroby, Vallby sn, samt Tibble, Litslena sn. (RAp 6/8)

1531 har Gustav I två gårdar, den ena om 1:0:2 med räntan 3½ pund 1 spann korn och 1:0:2 pn, den andra om 0:6 med räntan 22 spann korn och 0:6 pn; vardera gården räntar dessutom 0:4 gengärdspn, 0:3 dagsverkspn och ett får (K 1, 1531 f 11). – Gårdarna ingår i Hässlinge rättardöme, som omfattar jord i Kärrby, Boglösa sn, Ågersta och Hummelsta, Löts sn, Grillby, Håra och Lindsunda, Villberga sn, Ryssvi och Östersta, Kungs-Husby sn, Torsviby, Torsvi sn, Kroby, Vallby sn, samt Tibble, Litslena sn. I rättardömet ligger en fjäll, som räntar 10 eller 12 lass hö, 'efter som årsväxten är till' (K 1, 1531 f 12v).

1538 har sockenkyrkan en gård om 0:7, som förutom fodring räntar 12 spann korn och 0:3 pn till kyrkan enskilt samt 0:4 gengärdspn och 6 dagsverken (UH 1538:2).

1545 byter Gustav I till sig 0:7 av Mats i H mot jord i Hävlinge (AoE 29 A, marg-ant).

1547 har kyrkohemmanet 11 spanns utsäde och äng till 12 lass hö (UH 1547:4).

1548 och 1555 upptas fem tiondepliktiga i H (Prt 1).

1552 tillfaller en utjord, som räntar 4 spann korn och 0:0:5 pn, Åke Bengtsson (Färla) vid arvskifte efter hans föräldrar (X 261 l).

1555 upptas i avlidna Brita Olofsdotters (Strömsta-ätten) jordebok en gård, som räntar 3 pund korn,

0:8:1:4 pn och 1:0 gästningspn, och en utjord, som räntar 7 spann korn (X 261 l).

1559 upptas fyra gårdar i kungens jordebok: två (1:0:2 och 0:6) som Sten Sture bytt bort till kronan har 4 punds resp 3 punds utsäde och äng till 30 resp 25 lass hö, skog, mulbete och litet fiskevatten; den tredje gården (0:7), som uppges vara 'gammalt arv' men samtidigt bytesgods år 1545 av Mats i H mot jord i Hävlinge, har 3½ punds utsäde och äng till 28 lass. Den fjärde gården (0:8½) är bytesgods av Olof Henriksson (stengavel) mot jord i Kärrby, Boglösa sn, och har 3 pund 6 spanns utsäde och äng till 30 lass; enl tilläggsnotis har Karl Holgersson (Gera) återfått den. (AoE 29 A).

1562 tilldöms Karl Holgersson en gård, som räntar 3 pund korn och 0:8½ pn och som varit arv och eget (AoE 30:8 f 54v).

Hävlinge

1318 *de Hefflingi* (DS 2138), 1397 *innan Hæflinge* (RAp 31/5, SRP 2877) – 11 H, 1 g.

UH **2 sk**, 0:5:0:4, 1547 1:4:1:4, med skuj i Svallby, Boglösa sn, t o m 1552 + 0:6, 1547 0:5:2, med skuj i Kårsta, Villberga sn, t o m 1544.
1540–51(?) **1 aoe**, 0:6, 1541 0:5:2:4, 1547 0:7; från 1547 troligen lagd till sk nr 1 ovan (se 1545 nedan). (Mösa rd)
Summa jt 2:1:0:4 (2:2:0:4).

1318 omnämns Tyrgils och Ulf i H som fastar vid häradstinget (DS 2138).

1397 ger Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) 0:10:1 till Uppsala domkyrka (se Vallby, Vallby sn) (SRP 2877).

1524 ingår Erik i H i häradsnämnden (UUBp 14/11).

1531 upptas i kungens jordebok en gård om 0:5:2:4 (0:6 minus 0:0:0:4), som räntar 20 spann korn, 0:5½:1 pn, 0:3 dagsverkspn och ett gammalt får (K 1, 1531 f 28v).

1545 byter Gustav I bort 0:5:2:4, som är hans mödernegods, till Mats i Hässlinge mot jord i Hässlinge (AoE 29 A, marg-ant).

1548 och 1555 upptas två tiondepliktiga i H (Prt 1).

Kallkälla

1541 *Kallikolla* (UH 1541:10), 1542 *Kallekella* (UH 1542:5) – 11 H, 0 f.

UH 1541–57 **1 fr** (öde 1543) (Bengt Nilsson /Färla/, 1547 Abraham Eriksson /Leijonhufvud/, 1557 Åke Bengtsson /Färla/); från 1555 ladugårdsbonde under Eka och fri från fodring.

1552 upptas K, som räntar 2:0 pn och 20 ägg, i jordebok över framlidna Bengta Åkesdotters (Tott) gods (X 261 l).

1557 se Bodarna.

1562 räntar K 2:0 pn, ett lamm, ett höns och 10 ägg; gården har 6 spanns utsäde och äng till 9 lass hö men varken skog, mulbete eller fiskevatten (FoR 2).

1566 upptas en tiondepliktig i K (UH 1566:14 tl).

Lisselby

1318 *de Litlaby* (DS 2138), 1540 *Lisleby* (UH 1540:10) – 11 H, 1 g.

UH **1 sk,** 1:3:0:4 , 1556 1:0:1, 1567 1:3:0:4, med skuj i Viggeby t o m 1549 och i Ålsta, Boglösa sn, 1551–52; enl avkortningen 1556 har 0:2:2:4 lagts till aoeuj nedan (UH 1556:8).
1541–56 **1 aoeuj**, 0:0:2, 1543 0:2:0:4 (?), 1545 0:1:2:4, 1556 0:4:2; brukas av aoe i Ålsta, Boglösa sn, t o m 1547, från 1548 av aoe i Lundby. (Gåde rd, 1548 Mösa rd)
Summa jt 1:3:2:4 (1:3:0:4).

1318 omnämns Vilhelm, Fulkvid och Ödulf i L som fastar vid häradstinget (DS 2138).

1346 omnämns Sigurd i L som faste vid häradstinget (DS 4029).

1382 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) till sig 0:0:17 av sin tjänare Sven Djäkn; 0:0:8½ med hus har Sven köpt av domprosten Jöns i Strängnäs, men resten av jorden har han fått i gåva av Karl Ulfsson (se Grillby, Villberga sn) (SRP 1711).

1409–10 är Ragvast i L faste vid häradstinget (SD 1059, 1299).

1486 är Lars i L faste vid tinget (SkSp 8/5).

1559 upptas i kungens jordebok en utjord om 0:4:2, som räntar 10 spann korn och 0:2:2:4 pn och som kallas 'Ekholms gods' (AoE 29 A).

Lundby

1359 *i Lundby* (DS 6041, avskr), 1382 *innan Lundby* (RAp 21/4, SRP 1711) – bytomt omedelbart söder om Lisselby (EK).

UH **1 sk,** 0:4 med skuj i Ålsta, Boglösa sn, t o m 1557. 1540–44 **1 skuj**, 0:2 (kallas 1540 Enhälja) till Viggeby; köpt till aoe (se 1547).
1 aoe, 1566 **1 aoeuj**, 0:4, 1543 0:3:2, 1547 0:5:2:4 (1548 0:4), 1555 0:6:2:4, 1566 0:2:2:2. (Mösa rd) 1566 **1 kyt**, 0:4:2:6 (jt från 1567); förlänat till Ingegerd Nilsdotter (Hornby-ätten).
Summa jt 1:2 (1:3:2).

1359 säljer Nils Hildrunger 0:0:2 till Lars Nilsson, domprost i Uppsala (DS 6041).

1382 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) till sig 0:0:11 av sin tjänare Sven Djäkn, som tidigare fått jorden i gåva av Karl (se Grillby, Villberga sn) (SRP 1711).

1397 ger Karl Ulfsson 0:0:11 till Uppsala domkyrka (se Vallby, Vallby sn) (SRP 2877).

1531 har Gustav I en gård om 0:3:2:4 (½:0 minus 0:0:0:4), som räntar 2 pund korn, 0:0:11½ pn, 0:3 dagsverkspn och ett gammalt får; gården har tidigare varit öde (K 1, 1531 f 28v).

1547 säljer Lasse Olsson i Skolsta, Litslena sn, på sin fränka Ingeborgs vägnar 0:2 'i södra landslotten' till Gustav I; Lasse var målsman för Ingeborg, som var dotter till Erik Jappsson i Håra, Villberga sn (RAp 21/11).

1559 upptas i kungens jordebok två gårdar: den ena om 0:6:2:4 räntar 3 pund korn, 0:7:2 pn och ett får och kallas 'Ekholms gods'; den har 3 punds utsäde, äng till 24 lass hö, skog och mulbete och litet fiskevatten – den andra om 0:4 räntar 3 pund korn och 0:4 pn och har 20 spanns utsäde och äng till 18 lass; i gården ingår de 0:2 skattejord som köpts 1547, men enl senare notis har ingen ersättning givits (AoE 29 A).

Mösa

1347 *in Møsum* (DS 4189), 1493 *i Møesøø* (RAp 29/10) – 11 H, 0 g.

UH **2 sk**, 1:2:1 med skuj i *Findesholmen från 1547 + 0:6 med skuj i *Findesholmen.

1 aoe, 1:2:1, 1544 **1 fr** (Hans Garstenberg), 1552 **1 aoe**; 1543 förlänt till Garstenberg. (Mösa rd) Summa jt 3:2:2.

Till Mösa skriver sig Bengt Karlsson (?lilja balkvis i skölden) 1347 (DS 4189).

1347 överlåter Bengt Karlsson i M jord i Hälgesta, Hacksta sn, till Hacksta kyrka och anvisar, om kyrkans innehav av denna jord skulle klandras, lika mycket jord i M eller annat hans gods. Filip i M omnämns som faste. (DS 4189)

1415 omnämns Olof Holgersson i M som faste vid häradstinget (SD 2090).

1446 och 1453 är Lasse i M faste resp nämndeman vid häradstinget (B 19 nr 23 s 1, RAp 23/7).

1493 överlåter Sigrid Karlsdotter (stjärna) en gård, som räntar 7 pund korn och 0:10:1 pn, med en tillhörande hage i *Findesholmen till Märta Andersdotter (Hålbonäs-ätten) (se Kynge, Veckholms sn) (RAp 29/10).

1539 drar Gustav I in till kronan Märta Andersdotters gård och annat gods som hon fått 1493, som straff för att hon under besök hos två döttrar i Viborg följt greven av Hoya till Reval, då denne 1534 bröt med kungen (GiSi s 44).

1543 ger Gustav I Hans Garstenberg, för hans trogna tjänst, tillåtelse att kännas vid hans del i M gård (”Mooss gård”) och ’de gods där under ligga’, de flesta i Trögd, nämligen så mycket som han har arvsrätt till efter sin framlidna hustru Beata Hermansdotter och bägge deras barn (GR 15 s 1).

1546 överlåter Märta Andersdotter (Hålbonäs-ätten), änka efter Claus Winman, sin gård M, som räntar 7 pund korn, till Gustav I; gården har ingått i en av hennes morgongåvor. Kungen har tagit Märta och hennes gods i sitt hägn och försvar och skall inte längre hysa ’den ogunst och misstycke’ som han av skäliga orsaker haft till henne under förlidna år. (RAp 18/3) – Gården upptas i jordeboken 1547 över arv och eget under Ekholmens gård med jordetalet 0:10:1 och räntan 7 pund korn och 0:13:1 pn; den

har 7 pund 2 spanns utsäde, äng till 74 lass hö, skog, mulbete och gott fiskevatten (UH 1547:15).

1559 har arv och eget-gården 7 punds utsäde och äng till 80 lass hö; den uppges vara köpegods av Märta Andersdotter, Garstenbergs svärmor, och vara 'gammalt arv' (AoE 29 A).

1564 tilldöms kungens sekreterare Lars Knutsson (Forsa-ätten) en gård (ränta 7 pund korn), som Gustav I tagit i sakfall från Lars hustrus mormor Märta Andersdotter för att hon varit i Reval hos kungens syster Margareta, när dennas make greve Johan av Hoya satte sig upp mot Sveriges rike. Märta kan dock inte sägas ha fört avog sköld emot sitt fädernesland, ty hon hade redan tidigare varit tillsammans med grevinnan i Viborg, innan denna 'drog av riket'. (HH 13 s 166)

Oxhagen

1548 *Oxehaghan* (Prt 1), 1552 *Vxehagann* (UH 1552:9) – 11 H, 0 g.

UH 1552–57 **1 fr** (Abraham Eriksson /Leijonhufvud/, 1557 Åke Bengtsson /Färla/); från 1555 ladugårdsbonde under Eka och fri från fodring.

1548 och 1566 upptas en tiondepliktig i O (Prt 1, UH 1566:14 tl).

1552 upptas O (ortnamn oläsligt), som räntar 1:0 pn, i jordebok över framlidna Bengta Åkesdotters (Tott) gods (X 261 l).

1562 räntar O 1:0 pn och har 5 spanns utsäde och äng till 2½ lass hö men varken skog, mulbete eller fiskevatten (FoR 2).

Prästgården

1446 *Prestagårdenom* (B 19 nr 23 s 1, avskr), 1447 *Prestabolet* (B 19 nr 23 s 2, avskr), 1538 *Prestebo-leth* (UH 1538:2) – 11 H, 1 g.

1446 och 1447 se Hässlinge.

1506 daterar ärkebiskop Jakob ett brev till riksföreståndaren från P ("ex mansso presbiteralj Lillekirke") (HSH 19 s 118).

1538 anges prästbolets jordetal till 0:14:1 (UH 1538:2).

1547 är P:s jordetal 0:21:1; den har ½ lästs utsäde och äng till 60 lass hö (UH 1547:4).

Viggeby

1438 *i Little Wigby* (RAp efter 1/5, SMR 728), 1443 *i Wigby* (RAp 21/10) – 11 H, 1 g.

UH **1 sk**, 1:2:1:4, 1551 1:6:0:4, med skuj i Lundby t o m 1544.
1540–50 **1 skuj**, 0:3:2 till Lisselby, 1550 till sk ovan; från 1551 inlagd i gårdens jt.
1 aoe, 0:6. (Mösa rd)
Summa jt 2:4:0:4.

1438 säljer Nils Mård 0:6 'vid nordesta landet' till Bengta i Ogesta, Tillinge sn (RAp efter 1/5, SMR 728).

1443 ger Bengta Hermansdotter i Ogesta, änka efter Jöns Johansson, 0:5:2 till Sko kloster som ingift för sin dotter Birgitta Jönsdotter. Bengta hade köpt jorden av Nisse Mård för de pengar hon fått i böter för att hennes man Jöns blivit dödad, och den är fri och frälst (från skatt) 'av heden hös'. Jorden, som Nisse Mård ärvt efter väpnaren Nils Karlsson, räntar 4 pund korn och 0:6 pn. (RAp 21/10)

1481 och 1486 omnämns Olof Holgersson i V som faste vid häradstinget (?RAp efter 13/1, SkSp 8/5; kan även gälla Viggeby, Litslena sn).

1489 och 1503 upptas en gård, som räntar 3 pund korn, i Sko klosters jordebok bland gods som inte lyder under någon rättare (SkoKlJb s 54).

1536 säljer Sko kloster till Gustav I en gård om 0:6, som räntar 3 pund korn och 0:6 pn, och jord i Hässle, Fittja sn, och Väntbrunna, Balingsta sn (K 6 f 129v–130).

1559 har arv och eget-gården 2½ punds utsäde, äng till 30 lass hö, skog, mulbete och gott fiskevatten; gården är köpegods från Sko kloster men uppges också vara 'gammalt arv' (AoE 29 A).

Värnsta

1347 *in Værnastum* (DS 4189) – 11 H, 1 g.

UH **2 fr**, 1:4 + 1:4, (Barbro Larsdotter /Årby-ätten/, 1557 Nils Jespersson /Cruus/, 1562 Lars Jespersson /Cruus/).
1541–53 **1 frt** (Barbro Larsdotter).
Summa jt 3:0.

Till Värnsta skriver sig Ulf Olofsson (pilspets) 1452–55 (UUBp 25/1, RAp 1453 23/7, 29/12, UUBp 1453 29/11, Gen

41 f 211v, C 4 f 4, 18) – Jesper Nilsson (Cruus) 1510 (RAp 6/8).

1347 omnämns Kettilvast i V som faste (DS 4189).
1414 omnämns Jösse Andersson i V som vittne vid byte av jord i Solkesta, Kungs-Husby sn (SD 1865).
1421 och 1422 ingår Björn Pedersson i V i häradsnämnden (RAp efter 29/9, före 1/11).
1439 omnämns Olof Matsson i V som faste vid häradstinget (SMR 982).
1446 är Ulf i V vidervaruman vid tinget (B 19 nr 23 s 1).
1562 räntar de två gårdarna 6 pund malt och 3:0 pn vardera; de har vardera 5 punds utsäde, äng till 45 lass hö, litet mulbete men ingen skog och inget fiskevatten (FoR 2).
1566 uppges att Lars Jespersson (Cruus) har de två hemmanen (se UH ovan) 'själv till sätegård och sig självan till avel' (UH 1566:14).
1578 tillfaller en gård om 3:0, som räntar 12 pund korn och 3:0 pn, Lars Jespersson vid arvskifte efter hans bror Nils (se Härkeberga, Härkeberga sn) (ÅS E 6117 s 1353).

Litslena socken

1300 *in parochia Litlene* (DS 1330, avskr).
1301 *parochie Litleni* (DS 1334).
1320 *de Lytlene* (DS 2231).
1385 *parochia Litzene* (RAp 27/2, SRP 2089).
1396 *i Litzlaene sokn* (UUBp u d).
1398 *i Lizleene sokn, i Lisle ene* (RAp u d, SRP 2950).
1399 *i Litzlenes sokn* (RAp 27/2, SRP 2961).
1423 *i Litla Ene sokn* (RApp odat nr 282).
1457 *Lillene sokn* (C 7 f 2v).

Omfattning: Socknen hade samma omfattning som den nuvarande (1950).

Kyrkan: Litslena kyrka, som är uppförd i gråsten, dateras till slutet av 1100-talet. Den ursprungliga, romanska kyrkan bestod av ett långhus som mätte ca 16 x 10 m utvändigt, ett smalt torn i väster och ett smalare kor med okänd avslutning. Vid tiden omkring 1300 revs koret och långhusets sydvägg, och kyrkan förlängdes avsevärt åt öster och breddades åt söder.

Samtidigt byggdes sakristian. Det gotiska korfönstret i östgaveln är rekonstruerat. Troligen vid mitten av 1400-talet slogs tegelvalv, vilka jämte väggarna försågs med kalkmålningar, utförda av en okänd konstnär på 1470-talet. Vapenhuset tillbyggdes under 1400-talets senare del. Tornet, som troligen förhöjts med tegel under senmedeltiden, skadades allvarligt av en storm 1690, reparerades därefter men rasade 1741. Rester av tornets murverk finns vid västgaveln, där också flera förtagningsstenar bevarats. En svår brand 1880 förstörde hela kyrkans tak. Västra stigluckan är från senmedeltiden men byggdes om på 1700-talet. Kyrkan restaurerades 1948, 1951 och 1979. Invändiga mått ca 33 x 11 m.

De medeltida inventarierna innefattar en dopfunt av sandsten från 1100-talets senare del, ett triumfkrucifix från 1400-talets början, ett större triumfkrucifix från 1400-talets slut (nu i SHM), ett välbevarat altarskåp (troligen tillverkat i Lybeck) från 1480-talet, en snidad valvbricka från 1400-talet med ett Kristushuvud, ett gotiskt sakramentsskåp (nu i SHM) och fragment av en korbänk. Kyrkans paten av förgyllt silver är enligt inskrift tillverkad av guldsmeden Lasse Torsson i Stockholm, troligen i början av 1500-talet. (SvK U IX:2, UKy 14)

Kyrkby: Litslenaby.

Runstenar: U 753 Prästgården, 754 Hällby, 755 Kälsta (skadad), 756 och 757 Ullstämma.

Kameral indelning: Socknen omfattar enligt UH 1540–44 Djurby, Kromsta, Fiskviks, Vällinge och Tibble hamnor, huvuddelen av Lundbo och Kälsta hamnor samt mindre delar av Hällby och Kullinge hamnor (se s 21).

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1568)

	sk	skuj	krt	ky	pb	aoe	fr
Djurby	3 (4)	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Fiskvik	5 (5)	1 (0)	0 (1)	- -	- -	- -	- -
Hallarby	1 (1)	1 (0)	- -	1 (1)	- -	0 (2)	3 (1)
Hummelsta	4 (4)	2 (0)	- -	1 (0)	0 (1)	- -	- -
Hällby	3 (2)	- -	0 (1)	- -	- -	- -	1 (1)
Kromsta	3 (3)	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Kälsta	4 (4)	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Litslenaby	- -	- -	- -	3 (2)	- -	- -	- -
Lundby	2 (2)	- -	- -	1 (1)	- -	- -	- -
Skillinge	3 (3)	2 (0)	- -	- -	- -	- -	- -
Skolsta	1 (1)	- -	- -	- -	- -	0 (1)	1 (0)
Skäggesta	1 (1)	- -	- -	- -	1 (1)	- -	- -
Sneby	3 (3)	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Tibble	6 (5)	0 (1)	- -	- -	- -	1 (2)	1 (1)
Tyresta	1 (1)	- -	- -	2 (2)	- -	- -	- -
Tärv	- -	- -	- -	3 (3)	- -	- -	- -
Ullstämma	3 (3)	2 (0)	- -	- -	- -	- -	- -
Viggeby	1 (1)	1 (0)	- -	- -	- -	- -	2 (2)
Vällinge, V	2 (2)	2 (1)	- -	2 (2)	- -	- -	- -
Vällinge, Ö	1 (1)	- -	- -	1 (1)	- -	- -	- -
Åby	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Östersta	2 (2)	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Summa	50 (49)	11 (2)	0 (2)	14 (12)	1 (2)	1 (5)	8 (5)

Dessutom redovisar längderna: *½ sk*: Tibble 0 (1) – *skäng*: Hammarsängen 0 (2), Skäggesta 1 (1) – *½ ky*: Litslenaby 0 (1) – *kyt*: Vidingsbo 0 (1) – *kyuj*: Djurby 1 (1), V Vällinge 0 (1).

Jordetal för olika jordnaturer 1540

	sk	ky[1]	pb	aoe	fr[2]	summa jt
Djurby	9:7:2:4	0:4	–	–	–	10:3:2:4
Fiskvik	6:6:2	–	–	–	–	6:6:2
Hallarby	1:0:2	0:5:0:4	–	–	1:6:1:4	3:4:1
Hummelsta	7:1	0:3:1:4	–	–	–	7:4:1:4
Hällby	2:5	–	–	–	1:2:2	3:7:2
Kromsta	6:2	–	–	–	–	6:2
Kälsta	7:0	–	–	–	–	7:0
Litslenaby	–	2:5:2	–	–	–	2:5:2
Lundby	5:4:2:4	0:6	–	–	–	6:2:2:4
Prästgården	–	1:4	–	–	–	1:4
Skillinge	4:7	–	–	–	–	4:7
Skolsta	2:7	–	–	–	1:1	4:0
Skäggesta	2:1:2	–	0:7:1	–	–	3:1
Sneby	4:4:0:4	–	–	–	–	4:4:0:4
Tibble	13:6:1	–	–	1:2	1:0	16:0:1
Tyresta	1:6:2	1:4	–	–	–	3:2:2
Tärv	–	1:4	–	–	–	1:4
Ullstämma	4:0:0:4	–	–	–	–	4:0:0:4
Viggeby	1:7:2	–	–	–	1:6	3:5:2
Vällinge, V	4:7:2:4	1:3:2	–	–	–	6:3:1:4
Vällinge, Ö	2:4	0:5	–	–	–	3:1
Åby	4:0	–	–	–	–	4:0
Östersta	4:4:1	–	–	–	–	4:4:1
Summa	98:4:2:4	11:5	0:7:1	1:2	7:0:0:4	119:3:1

Djurby

1300 *in Jureby* (DS 1330, avskr), 1301 *in villa Juraby* (DS 1334), 1486 *i Jwrby* (SkSp 8/5) – 11 H, 3 g.

UH **3 sk**, 4:2:1:4, 1553 2:2, med kyuj i D 1547–52 + 3:3:1 + 2:2.
1553 **1 sk**, 2:0:1:4 (utbruten ur första gården ovan).
1 kyuj, 0:4 , 1553 0:3:2, till sk ovan.
Summa jt 10:3:2:4 (10:3:1:4).

1300 ger kung Birger 0:5, som tillfallit honom genom sakfall, till sin fogde Kristiern (av Öland) (DS 1330).

1301 byter Kristiern bort 0:0:15 (= 0:5) till Uppsala domkyrka mot jord i Almby, Vänge sn; i bytet ingår också de hus som byggts på tomten i byn D, värderade till omkring 3 mark (DS 1334).

[1] jt från 1538
[2] jt från 1562

Litslena socken

Antal gårdar på 1540-talet (UH)

Underlag: EK

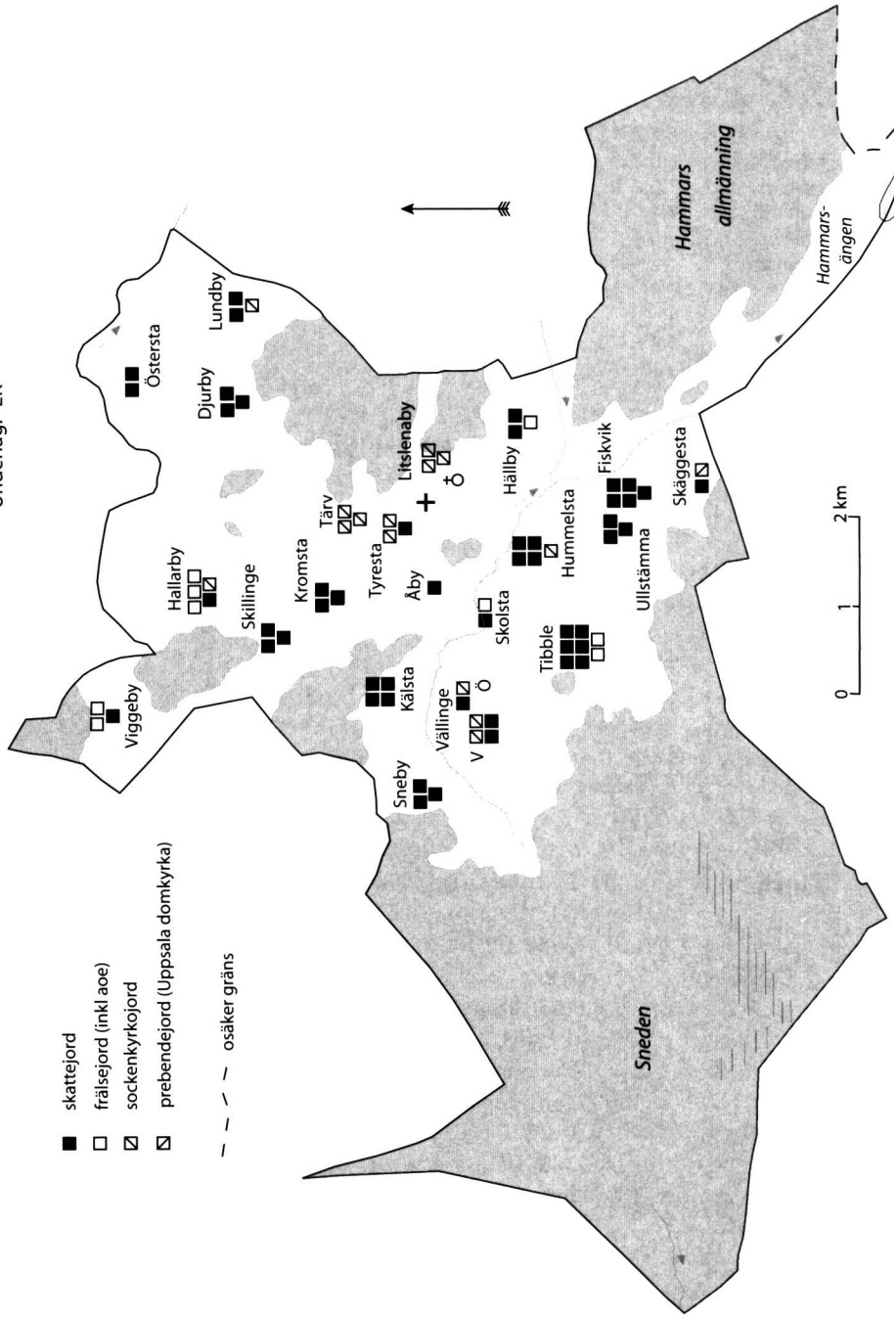

1438 och 1439 omnämns Lars Mickelsson i D som faste vid häradstinget (SMR 728, 982). – Skattebonden Lars i D är en av flera arvingar till Sven Jönsson i Östersta, Kungs-Husby sn (RAp 1446 28/6).
1472 är Olof i D faste vid häradstinget (RAp 5/10).
1486 är Olof Jönsson i D faste vid tinget (SkSp 8/5).
1524 säljer Jakob Eriksson i Östersta och Erik Matsson i D på hustru Kristinas, Lars Erikssons, vägnar 0:18:0:4 till Erik Olofsson i Lundby (UUBp 14/11).
1538 har sockenkyrkan ½:0 (troligen utjord), som förutom biskopsfodring räntar ½ pund korn till kyrkan enskilt (UH 1538:2).

Fanna

1529–30 har Enköpings kloster F kvarn (*Fanne kuarn*, 11 H, 2 e – nu i Enköpings stad), som det fått i gåva av Mickel Nilssons hustru (SHH 3).

Fiskvik

1346 *in Fiskeuik* (DS 4029) – 11 H, 2 g.
UH **5 sk**, 1:4:0:7 + 1:4, 1553 1:4:0:7, med skuj i Östersta, Kungs-Husby sn, 1547–52 + 1:1:1, 1554 1:5:1, med skuj i Hummelsta t o m 1552 + 1:0:0:5 + 0:5:2:4 med skuj i Ullstämma t o m 1557.
1540–52 **1 skuj**, 0:7 till Kälsta; från 1553 troligen lagd till Hummelsta (sk nr 3).
1556 **1 krt**, nyupptaget och avradslagt detta år.
Summa jt 6:6:2 (6:3:2:7).
1346 omnämns Håkan i F som faste vid häradstinget (DS 4029).
1419 omnämns Jordan Jonsson i F som faste vid tinget (SD 2692).
1422 ingår Lasse Jönsson i F i häradsnämnden (RAp före 1/11).
1455 ingår Nils och Lars i F i häradsnämnden (EkSp 5/5).
1492 ingår Mats i F i nämnden vid lagmansting i Veckholms klockarstuga (ULdb s 40).
1554 byter Gustav I bort en gård till Peder Eriksson i Harvesta (se Harvesta, Husby-Sjutolfts sn) (AoE 43 f 81).
1560 byter Gustav I bort en gård om 0:12:0:7 till Peder Eriksson i F mot dennes gård i Harvesta, Husby-Sjutolfts sn (GR 29 s 412).

1572 har Peder Eriksson, som nu flyttat till Skäggesta, löst in 0:4:2 i F och jord i Skäggesta från sin fasters barn (ULAp 10/12).

Graneberg Se Tärv.

Hallarby 1538 *Hallarebij* (UH 1538:2), 1540 *Hallareby* (UH 1540:10) – 11 H, 3 g.

UH **1 sk**, 0:7, 1553 1:0:2, med skuj i H.
1540–52 **1 skuj**, 0:1:2 till sk ovan, från 1553 inlagd i gården.
1 ky, 0:5:0:4, 1547 0:5.
1 fr, 0:4:1:4 (1552 ?Anna Eriksdotter /björnlår/, 1553 hustru Berit, Anders Bagges hustrus moster, 1554 Anders Bagge, 1557 Lars Turesson /Tre rosor/, 1562 Anders Bagge).
2 fr (1552 Jon Olofsson /Gyllenhorn/, 1557 Karin Nilsdotter /Bese/), 1566 **2 aoe**, 0:5 + 0:5; jt från 1567.
Summa jt 3:4:1 (3:4:0:4).

1538 har sockenkyrkan en gård om 0:5:0:4, som förutom biskopsfodring räntar 3 pund korn till kyrkan enskilt och 6 dagsverken (UH 1538:2).

1547 har kyrkohemmanet 20 spanns utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).

1551 pantsätter Jöran Nilsson (Schack) två gårdar ('gods'), som tillsammans räntar 8 pund korn och 0:20 pn, till Jon Olofsson (Gyllenhorn) (RAp 1/6). – Senare samma år lånar Jöran Nilsson mera pengar av Jon Olofsson mot säkerhet i de gods han tidigare satt i pant hos Jon: två gårdar i H och en gård i vardera Jädra och Ål, Långtora sn (RAp 9/9). Jädra och Ål hade pantsatts hösten 1550 (RAp 20/10, 15/11).

1558 säljer Erik Nilsson (Schack) till Gustav I två gårdar i H om vardera 0:4:2:4, som vardera räntar 3 pund 6 spann korn, 0:10 pn, 2 höns, 10 ägg och 4 dagsverken, och jord i Lygnesta, Långtora sn (RAp 15/8).

1559 har de båda arv och eget-gårdarna vardera 3 punds utsäde och äng till 20 lass hö; räntan är 3½ pund korn och 0:10 pn (AoE 29 A).

1562 har Anders Bagges gård 20 spanns utsäde ena året, andra året 3 punds, äng till 30 lass hö och skog, mulbete och fiskevatten till nödtorft (FoR 2).

Hammars-ängen

1544 *Hamars engenn* (UH 1544:16 rksp f 21v), 1553 *Hammars engen* (UH 1553:2), 1555 *Hammarengen* (UH 1555:14) – belägen längs norra sidan av Fiskviks kanal, från Sisshammarsviken ca 3 km upp till Ängsvaktartorpet (BEK).

UH 1553 **1 skäng**, 0:0:1:4 till Lundby; kallas i regel 'fall'.
1566 **1 skäng** (jt saknas, 'ett litet fall').

1544 redovisas i räkenskapen för Ekolsunds gård 11 lass hö av H i Villberga sn (UH 1544:16 rksp f 21v); troligen avses den del av ängsmarken söder om kanalen som enl EK hör till Holm, Husby-Sjutolfts sn.

Hummelsta

1344 *in Homasta* (DS 3860), 1379 *i Humustom* (RAp 18/7, SRP 1438), 1423 *i Hommesta* (RApp odat nr 282), 1540 *Humbersta* (UH 1540:10) – 11 H, 3 g.

UH **4 sk**, 1:7:1, 1567 1:7:2:2 + 1:5:2 + 1:3:1:4, 1554 2:2:2:4, med skuj i H + 1:1, 1553 1:4:1:4.
1540–52 **2 skuj**, 0:4 till Fiskvik + 0:3:1:4 till Hacksta, Husby-Sjutolfts sn, t o m 1551, till sk nr 3 ovan 1552, därefter lagd till sk nr 4.
1 ky, 1541 **1 fr**, 1543 **1 pb** (UpDky), 0:3:1:4, 1552 0:4, 1553 0:3:2 (1561 0:3).
Summa jt 7:4:1:4 (8:0:1:2).

1344 testamenterar Arvid Magnusson en okänd mängd jord i H till sin systers döttrar (se Litslenaby) (DS 3860).

1410 och 1411 omnämns Sune Botolfsson i H som faste vid häradstinget (SD 1299, 1460).

1421 är Olof Halvardsson i H faste vid tinget (RAp efter 29/9).

1423 säljer och skänker Ture Stensson (Bielke) en gård till S:t Sigfrids och S:t Mattias kapell i Uppsala domkyrka (RAp 14/10).

1444 och 1475 har S:t Sigfrids och S:t Mattias prebenda 0:0:11 (UpDkyPb f 3v, 12; Dahlbäck s 162).

1444 är Jöns Pedersson i H faste vid tinget (RAp 8/6).
1454 byter Erik Petersson, dekan i Uppsala, bort 0:5 till Gregers Johansson i Älvlösa, Fittja sn, mot jord i Sävja, Danmarks sn (UpDkyRL f 44v).
1538 upptas bland kyrkolandbor 0:0:10½, som räntar 12 spann korn, med anmärkningen att Gunhild Johansdotter (Bese) tagit jorden från Sko kloster (UH 1538:2).

Hällby

1336 *in villa Helleby* (DS 3268), 1382 *i Hællaby* (UUBp efter 29/9) – 11 H, 3 g; ursprunglig bytomt ca 300 m NNO om nuv H (EK, RAÄ nr 524).
UH **2 sk**, 1:2:2 + 1:2:1, 1566 1:2.
1541–43 **1 sk** (öde, jt saknas); upptas endast i fodringslängd.
1556 **1 krt**, nyupptaget och avradslagt detta år.
1 fr, 1:2:2 (1552 Ture Pederson /Bielke/).
Summa jt 3:7:2 (3:7:1).
1336 testamenterar Olof, prost i Ångermanland, till sin sockenkyrka Härkeberga 0:1 "tolfpæænt" (?= 12 pnl/örtl) och 0:0:0:8 i H och jord i Vällinge; jorden skall höra till prästbordet i Härkeberga (DS 3268).
1337 upptas bland Johan Folkessons (Fånö-ätten) efterlämnade gods 0:0:4:1, som tillsammans med 0:0:4 i Hårby, Husby-Sjutolfts sn, räntar 1 pund korn och 0:0:4 pn (se Fånö, Löts sn) (DS 3278).
1379 och 1381 omnämns Mats i H som faste vid häradstinget (SRP 1440, 1641).
1382 och 1386 är Olof Ragvaldsson och Mats i H fastar vid häradstinget (UUBp efter 29/9, SRP 2226).
1415 är Jordan i H faste vid tinget (SD 2090).
1422 ingår Folke i H i häradsnämnden (RAp före 1/11).
1444–53 är Olof Pedersson i H häradsdomhavande i Trögd, från 1446 på Kristiern Bengtssons (Oxenstierna) vägnar (RAp 8/6, B 19 nr 23 s 1 o 2, RAp 1453 23/7).
1449 återköper Karl Knutsson 0:9:½ och en kvarn, som räntar ½ läst mjöl (se Hummelsta, Löts sn) (RAp 26/3).
1457 upptas i Karl Knutssons jordebok en gård om 0:9, som räntar 4 pund korn, och en kvarn, som räntar

2 pund mjöl (C 7 f 2v).

1458 säljer Jesper Görtz 0:0:5 till Claus Rönnow (se Bäddarö, Löts sn) (VFT II:8–9 s 156).

1480 återlöser Sten Sture och Nils Klasson 0:9:½ och en kvarn; ränta = 1449 (se Hummelsta, Löts sn) (RAp 23/4). – Enl en jordebok från 1480-talets början är jordetalet 0:9 och räntan densamma som 1457 men fordom 7 pund korn och av kvarnen ½ läst mjöl (SKHRA 2:1 s 17, odat).

1500 byter Birgitta Tordsdotter (Bonde) till sig jord i H, som räntar 0:14 pn, av Sten Bille (se Bäddarö, Löts sn) (?ShSp 8/9).

1501 får Nils Klasson en gård med en kvarn vid skifte med Sten Sture (se Hummelsta, Löts sn) (B 19 nr 285).

1520-talet(?) – Nils Pedersson (Bielke) får en gård, som räntar 4 pund korn, 0:12 gästningspn och ett lamm, med en kvarn, som räntar 1:0 pn, vid arvskifte efter sina föräldrar Peder Turesson och Karin Nilsdotter (Sparre av Ellinge) (VikS E 2742). – Enl en odaterad arvskiftesjordebok är gårdens jordetal 0:7, räntan 4 pund korn och 0:7 pn (Rött nr 298).
Vid förnyat arvskifte 1553 tillfaller gården och kvarnen, som var Karin Nilsdotters arvegods, Nils Pederssons barn; räntan är 4 pund korn, 0:12 pn och ett lamm samt 1:0 pn av kvarnen (BiS E 2006).

1546 uppbär Nils Pedersson av Mickel Simonsson, som är hans rättare, 1:0 pn för kvarnen som ligger under gården och 1:0 pn för två unga får som Mickel 'skulle göra ut för både i fjor och i år'; Nils har kvittat halva gästningen 'för fodernötet' och halva gästningen för att Mickel är rättare (BiS E 1987).

1557 har kronotorpet (*Hellebytorp*) 11 spanns utsäde och äng till 12 lass hö (UH 1557:18).

1562 har frälsegården 20 spanns utsäde ena året, andra året 3 punds, äng till 30 lass hö, god skog, gott mulbete och litet fiskevatten (FoR 2).

Kromsta 1379 *i Krumsta* (RAp 18/7, SRP 1438), 1422 *i Kromsta* (RAp före 1/11) – 11 H, 3 g.

UH **3 sk**, 2:4 med skuj i Kullinge, Husby-Sjutolfts sn,

t o m 1551 + 2:0:1, 1567 2:0 + 1:5:2, 1566 1:6; den andra gården redovisas 1567 även som 1 fr (se nedan).
Summa jt 6:2.

1379 byter Botolf i Hummelsta och hans hustru till sig 0:0:3:6½ (0:0:4 minus 0:0:0:1½) av Simon Djäkn (se Dräggesta, Vallby sn) (RAp 18/7).

1422 vittnar häradsnämnden vid tinget att de 0:0:4 som Simon Djäkn bytt bort visste ingen om jorden var frälse eller ej (se Dräggesta, Vallby sn) (RAp före 1/11).

1475 ingår Nils Andersson i K i häradsnämnden (RAp 30/10). – Nils ingår 1492 i nämnden vid lagmansting i Veckholms klockarstuga (ULdb s 40).

1567 uppges att Erik Matsson från Stockholm köpt den andra gården (UH ovan) 'fritt till frälse' (UH 1567:4).

1568 byter sekreteraren Erik Matsson bort en gård i K och en gård och tomt i Åbo stad i Finland till kronan mot Nora gård med torpen Noratorp och Klingsta, Danderyds sn (AoE 43 f 393v).

Kälsta

1000-talet *i Kalstaþum* (runsten U 755), 1329 *de Kielsta* (DS 2723), 1347 *in Kælstæ* (DS 4189), 1410 *i Kelsta* (SD 1299) – 11 H, 3 g.

UH **4 sk**, 2:1 med skuj i Fiskvik t o m 1550 + 1:7:1, 1566 1:7:1:7, med skuj i Kårsta, Villberga sn, t o m 1552 + 1:3:2 med skuj i Fiskvik 1551–52 + 1:4 (1540 1:5) med skuj i Svallby, Boglösa sn, t o m 1544.
Summa jt 7:0 (7:0:0:7).

Vid mitten av 1000-talet har Lisman och Toke rest runstenen U 755 efter Ågöt, som bodde i Kälsta.

1329 omnämns Peter i K som vittne vid folklandsting (DS 2723)

1347 omnämns Guttorm i K som faste (DS 4189).

1410 och 1411 omnämns Nisse Karlsson i K som faste vid häradstinget (SD 1299, 1460).

1421 är tre bönder i K fastar vid tinget, Nils Holmvastsson och två med namnet Nils Karlsson (RAp efter 29/9).

1431 är Nils Karlsson i K faste vid tinget (RAp före 20/5).
1455 och 1456 är Mats i K nämndeman resp faste vid tinget (EkSp 5/5, RAp 31/5).
1481 deltar Peder Karlsson i K i en på häradstinget utsedd synenämnd rörande en kvarn i Skolsta (RAp 18/6).

Litslenaby 1314 *in villa Litlene* (DS 1965), 1344 *in Litlene* (DS 3860), 1538 *Lislena bij* (UH 1538:2), 1548 *Litzleena* (Prt 1) – 11 H, 3 g.
UH **2 ky**, 1:1:2, 1547 0:3:1:4 (öde 1568) + 1:1:2, 1547 0:3:1:4 (öde 1567–68).
1 ky, 1548 **½ ky**, 0:2:1, 1547 0:3:1:4. (Klockargården)
Summa jt 2:5:2 (1:2:1:4).
1314 befaller ärkebiskop Nils kyrkoherden Styrbjörn i Litslena att offentligen varna Jakob i L, som vägrar att till sockenkyrkan överlåta de 0:0:8 i byn som han bytt bort till kyrkan, ett jordbyte som har stadfästs inte bara av lagmän utan också genom domar av herrar kungen och hertigarna. Om kyrkoherdens varningar inte hjälper, skall Jakob i L bannlysas och exkommuniceras. (DS 1965)
1344 testamenterar Arvid Magnusson (Ivar Nilssons ätt) 0:12 i L och i Hummelsta till sin syster Cecilias döttrar (DS 3860).
1538 har sockenkyrkan två gårdar om vardera 0:9:2, som förutom biskopsfodring vardera räntar 4 pund korn (den ena till prästen enskilt, den andra hälften kyrkan och hälften prästen) och 6 dagsverken. Klockaren brukar 0:0:7, som förutom full biskopsfodring räntar 22 spann korn (hälften kyrkan, hälften prästen) och 6 dagsverken (UH 1538:2).
1547 har de tre gårdarna vardera 2 punds utsäde och äng till 20 lass hö; klockaren ger endast 9 spann korn i avrad (UH 1547:4).
1548 och 1555 upptas två tiondepliktiga i L (Prt 1).

Lundby 1329 *de Lundby* (DS 2723) – 11 H, 3 g.
UH **2 sk**, 3:1:1 med skuj i Kårsta, Villberga sn, 1547–52 och skäng i Hammarsängen från 1553 + 2:3:1:4.
1 ky, 0:6.
Summa jt 6:2:2:4.

1329 utfärdar Lars (okänt sigill) i L tillsammans med fem andra lågfrälse män på folklandstinget brev om Alikas i Boglösa jorddonation till Uppsala domkyrka (DS 2723).
1346 är Lars i L faste vid häradstinget (DS 4029).
1378 säljer Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) 0:7 i L och jord i Droppsta, Odensala sn, till kaniken Johan Ludolfsson i Uppsala; jorden skall anslås till den prebenda som denne stiftat i domkyrkan och skall förvaltas av sysslomannen (RAp 14/8, SRP 1362; se Dahlbäck s 95).
1383 säljer Margit 0:0:8, som hon ärvt efter sin 'syssling' Sigrid i Staxhammar, Kungs-Husby sn, till Simon Djäkn i Dräggesta, Vallby sn (SRP 1945).
1386 omnämns Erik Pedersson i L som faste vid häradstinget (SRP 2226). – Erik Pedersson är faste vid tinget även 1410 och 1411 och ingår 1422 i häradsnämnden (SD 1299, 1460, RAp 1422 före 1/11).
1399 säljer kyrkoherden i Kungs-Husby, med sina sockenmäns samtycke, till Simon Djäkn 0:1, vilket avlidna Sigrid, hustru till Mickel skräddare, skänkt till Husby kyrka (SRP 2961).
1419 omnämns Lasse Mickelsson i L som faste vid tinget (SD 2692).
1455 ingår Mats i L i häradsnämnden (EkSp 5/5).
1456 ingår Erik i L i häradsnämnden (UUBp 24/5).
1472 och 1475 är Salve i L faste resp nämndeman vid häradstinget (RAp 5/10, 30/10). – 1481 deltar Salve i en på tinget utsedd synenämnd rörande en kvarn i Skolsta (RAp 18/6).
1475–81 är Olof Pedersson i L häradsdomhavande i Trögd på Gustav Karlssons (Gumsehuvud) vägnar (RAp 30/10, 1481 18/6).
1538 har sockenkyrkan en gård om 0:6, som förutom biskopsfodring räntar 2 pund korn (hälften kyrkan, hälften prästen) och 6 dagsverken (UH 1538:2).
1547 har kyrkohemmanet 2 punds utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).

Prästgården 1538 *Presteboleth* (UH 1538:2) – 11 H, 3 g.
UH **1 ky**, 1:4, 1547 1:2:2 (endast 1538 och 1547).

1547 har P ½ lästs utsäde och äng till 80 lass hö (UH 1547:4).

Skillinge

1346 *in Skylinge* (DS 4029), 1419 *i Skillinge* (SD 2692) – 11 H, 3 g.

UH **3 sk**, 1:7, 1553 2:1:1, med skuj i S + 1:3:2, 1553 1:7, med skuj i S + 0:6:2, 1553 1:0, med skuj i S 1547–52.
2 skuj, 1547–52 **3 skuj**, 0:3:1 till sk nr 2 ovan + 0:2:1 till sk nr 1 ovan + 1547 0:1:1 till sk nr 3 ovan; utjordarna är från 1553 lagda till resp hemman.
Summa jt 4:7 (5:0:1).

1346 omnämns Ernvast i S som faste vid häradstinget (DS 4029).

1419 omnämns Peder i S som faste vid tinget (SD 2692).

Skolsta

1382 *i Scolastum* (UUBp efter 29/9) – 11 H, 3 g.

UH **1 sk**, 2:7 med skuj i Västra Vällinge.
1 fr (1552 Anna Eriksdotter /björnlår/), 1556 **1 aoe**, 1:1.
Summa jt 4:0.

1382 omnämns Anders i S som faste vid häradstinget (UUBp efter 29/9).

1385 omnämns Olof Johansson (okänt sigill) i S som ägare till jord i Skörby, Kalmar sn (RAp 27/2, SRP 2089).

1415 är Nils Andersson i S faste vid tinget (SD 2090).

1481 tilldöms Erik Henningsson i S den kvarn och kvarnställe i S, 'sunnan ån', som han tvistat om med Timme Olofsson i Sjö, Holms sn, sedan en på häradstinget utsedd synenämnd om tolv 'bolfasta dannemän' på annandag pingst varit på plats och rannsakat. Om någon annan jordägande i byn vill ha kvarn där, skall han bygga 'nordan för ån'. (RAp 18/6)

1510 ger Lars Timmesson i Sjö en gård, som räntar 4 pund 2 spann korn, i morgongåva till sin hustru (se Edeby, Torsvi sn) (RAp 11/11).

1555 säljer Knut Larsson i Västanvik, Österhaninge sn, och Lars Matsson i Kasby, Lagga sn, och deras hustrur Karin och Cecilia Eriksdöttrar (björnlår)

till Gustav I en gård i S, som räntar 3 pund korn, och jord i Edeby, Torsvi sn, och Enhälja, Villberga sn, samt i flera orter i Uppland, Södermanland och Östergötland; jorden var arvegods efter makornas syster Anna Eriksdotter (björnlår) på Sjö, Holms sn (RAp 3/7).

1559 har arv och eget-hemmanet 18 spanns utsäde och äng till 3 lass hö; räntan är 3½ pund korn och 0:9 pn (AoE 29 A).

Skäggesta 1337 *in villa Skegistum* (DS 3287), 1409 *i Skæggistom* (SD 1059) – 11 H, 2 g.

UH **1 sk**, 2:1:2 med skuj i Myrby, Husby-Sjutolfts sn, 1547–52.
1 skäng, 0:1:1 (i S äng) till Västra Vällinge.
1 pb, 0:7:1, 1551 0:6, 1552 0:6:1.
Summa jt 3:1 (3:0) (exkl skäng).

1337 byter Jakob i Valgeby, Härkeberga sn, bort 0:0:4 till kaniken Lars Nilsson (se Savlinge, Härkeberga sn) (DS 3287).

1409 säljer Johan Esbjörnsson (två vädurhorn) och hans hustru Ingegerd Svensdotter 0:6:1 till Nils Karlsson (SD 1059).

1431 testamenterar Nils Karlsson (stjärna) i Skeberga, Kungs-Husby sn, 0:6:1 till själakoret i Uppsala domkyrka; jorden är hans avlingegods (förvärvat) och inte arvegods. I häradshövdingens fastebrev anges jordetalet till 0:6 och jordens läge som 'närmast södra landen'. (RAp 13/5, före 20/5)

1435 har själakorets prebenda 0:5, som räntar 2 pund korn och järn som skrivaren inte vet hur mycket; jorden har prebendan fått av Nils Karlsson 'i Enköping' (UpDkyPb f 4v).

1481 ingår Erik Nilsson i S i häradsnämnden (RAp efter 13/1).

1538 räntar prebendehemmanet 20 spann korn och 0:6:1 pn samt biskopsfodring (UH 1538:2).

1572 löser Peder Eriksson i S in 0:0:2 (se Fiskvik) (ULAp 10/12).

Sneby

1386 *i Snedby* (RAp 4/6, SRP 2226) – 11 H, 3 f.

UH **3 sk**, 2:1:1:4, 1553 1:6:0:4, 1567 1:4:0:2 + 1:4 + 0:6:2, 1553 1:2, 1567 1:4:0:2. Summa jt 4:4:0:4.

1386 omnämns Peter i S som faste vid häradstinget (SRP 2226).

1411 och 1415 är Ingemar i S häradsdomhavande i Trögd på Gregers Magnussons (Eka-ätten) vägnar (SD 1460, 2084, 2090). – Ingemar är 1421 faste vid häradstinget (RAp efter 29/9).

1444 är Lars Ingemarsson i S faste vid tinget (RAp 8/6).

Tibble

1346 *in Thigbile* (DS 4029), 1419 *i Thigbøle* (SD 2692), 1453 *i Tibbila* (RAp 10/6), 1457 *i Tyblæ* (C 7 f 2v) – 11 H, 2–3 g.

UH **6 sk**, 1566 **5 sk**, 4:4, 1553 3:0 + 2:4 med skuj i Vällinge t o m 1549 + 1:6:2:4 + 1:5:2:4 (öde 1568) + 1:3 + 1540–57 1:6:2 (se aoe och skuj nedan).
1553 **½ sk**, 1:4, som brutits ut ur första gården ovan.
1566 **1 skuj**, 0:5:2 till aoe nedan.
1 aoe, 1:2. (Hässlinge rd, 1541 Mösa rd, 1543 Gåde rd)
1566 **1 aoe**, 1:1 med skuj i T.
1 fr, 1:0 (1552 Margareta Knutsdotter på Eke, Bro sn, 1561 Erik Pedersson /Soop/).
Summa jt 16:0:1.

1346 omnämns Holmvast i T som faste vid häradstinget (DS 4029).

1419 omnämns Olof i T som faste vid häradstinget (SD 2692).

1453 säljer väpnaren Lasse Jönsson i Bergby 0:10, som räntar 4 pund korn och 0:10 pn, till Karl Knutsson (Bonde) (RAp 10/6, C 4 f 2v, 19v).

1453 ingår Anders i T i häradsnämnden (RAp 23/7). – Anders Pedersson i T är 1455–56 häradsdomhavande i Trögd på Kristiern Bengtssons (Oxenstierna) vägnar (EkSp 5/5, UUBp 24/5).

1457 upptas i Karl Knutssons jordebok en gård om 0:10, som räntar 3 pund korn och 1:0 pn och som är öde (C 7 f 2v; notisen överstruken med snedstreck).

1473 ärver Magdalena Karlsdotter (Bonde) en gård, som räntar 1 fat järn, efter Karl Knutsson (C 8 f 13v).

1486 är Nils Gregersson i T faste vid häradstinget (SkSp 8/5).
1500 får Abraham Eriksson (Gyllenstierna) en gård, som räntar 1 fat järn, vid arvskifte efter Karl Knutssons döttrar (SjS auts, Leijonhufvud).
1528 får Gustav I en gård, som räntar 1 fat järn och 0:4 pn, vid arvskifte efter sin mormor (se Hässlinge, Lillkyrka sn) (RAp 6/8).
1531 har Gustav I en gård om 0:10, som räntar 1 fat järn, 0:4 pn och 0:4 gengärdspn (Hässlinge rd) (K 1, 1531 f 12v).
1548 upptas sju tiondepliktiga och 1555 nio tiondepliktiga i T (Prt 1)
1559 upptas i kungens jordebok två gårdar, som vardera har 2 punds utsäde och äng till 20 lass hö; den ena (0:11) är kungens möderneärvda gods och räntar 500 järn, 0:4 pn, 0:4 gengärdspn och 6 dagsverken, den andra (0:9), som räntar 1 fat järn, 0:9 pn och 6 dagsverken, har kungen föregående år fått av Olof i Hällby, Breds sn (AoE 29 A).
1562 har frälsehemmanet 1 punds utsäde, äng till 9 lass hö, skog och mulbete till nödtorft men inget fiskevatten (FoR 2).

Tyresta

1421 *i Thyristum* (RAp efter 29/9), 1538 *Törrestam* (UH 1538:2), 1540 *Tyresta* (UH 1540:10) – 11 H, 3 g.
UH **1 sk**, 1:6:2.
2 ky, 0:6 + 0:6; båda öde 1568.
Summa jt 3:2:2.
1421 omnämns Ale i T som faste vid häradstinget (RAp efter 29/9).
1538 har sockenkyrkan två gårdar om vardera 0:6, varav den ena räntar 4 pund och den andra 3 pund 6 spann korn (hälften kyrkan, hälften prästen); gårdarna ger 6 dagsverken vardera och biskopsfodring (UH 1538:2).
1547 har kyrkohemmanen vardera 20 spanns utsäde och äng till 12 lass hö (UH 1547:4).

Tärv (nu Graneberg)

1538 *Terff* (UH 1538:2) – 11 H, 3 g.
UH **3 ky**, 0:4 + 0:4 + 0:4. Summa jt 1:4.

1538 har sockenkyrkan tre gårdar om vardera 0:4, som vardera förutom biskopsfodring räntar 4 pund korn (hälften kyrkan, hälften prästen) och 6 dagsverken (UH 1538:2).
1547 har gårdarna vardera 20 spanns utsäde och äng till 15 lass hö (UH 1547:4).

Ullstämma

1375 *i Wlla stefna* (DS 8756, avskr), 1419 *i Vllastempne* (SD 2692) – 11 H, 2 g.
UH **3 sk**, 1:2:1:4 + 1:1 + 1:1, 1553 1:1:1, med skuj i U t o m 1552.
2 skuj, 1553–57 **1 skuj**, 0:0:1:4 (urfjäll) till sk ovan + 0:3:0:4 till Fiskvik t o m 1557.
Summa jt 4:0:0:4 (3:4:2:4).
1375 omnämns Olof i U som ägare till jord i Brunnby, Frösthults sn (DS 8756).
1419 omnämns Björn i U som faste vid häradstinget (SD 2692).
1456 omnämns Peder i U som faste vid tinget (UUBp 24/5, 31/5).

Vidingsbo

1567 *Widingsbodha* (UH 1567:4) – 11 H, 2 f.
UH 1566 **1 kyt**.

Viggeby

1346 *in Vighby* (DS 4029), 1449 *Litla Wikby* (RAp 26/3), 1457 *i Lille Vigby* (C 7 f 2v) – 11 H, 4 f.
UH **1 sk**, 1:6, 1553 1:7:2, med skuj (urfjäll) i V.
1540–52 **1 skuj**, 0:1:2 till sk ovan, från 1553 inlagd i gården.
2 fr, 1:0 + 0:6 (1552 Nils Ryning, Sten Bengtsson /Ulv/, 1562 Nils Ryning, Anund Stensson /Ulv/).
Summa jt 3:5:2.
1346 omnämns Nils i V som faste vid häradstinget (DS 4029).
1449 återköper Karl Knutsson 0:0:4 (se Hummelsta, Löts sn) (RAp 26/3).
1457 upptas i Karl Knutssons (Bonde) jordebok 0:0:4, som räntar ½ pund korn (C 7 f 2v).
1473 ärver Magdalena Karlsdotter (Bonde) en ödejord, som räntar ½ pund korn, efter Karl Knutsson (C 8 f 16).

1480 återlöser Sten Sture och Nils Klasson 0:0:4 (se Hummelsta, Löts sn) (RAp 23/4). – Enl en jordebok från 1480-talets början är räntan 4 spann korn men fordom 6 spann och 0:0:4 pn; jorden brukas av Peder Nilsson i V (SKHRA 2:1 s 17, odat).

1501 får Nils Klasson en 'småjord' om 0:0:4 vid skifte med Sten Sture (se Hummelsta, Löts sn) (B 19 nr 285).

1520-talet(?) – Nils Pedersson (Bielke) får en utjord, som räntar ½ pund korn, vid arvskifte efter sina föräldrar (se Hällby) (VikS E 2742). – Enl en odaterad arvskiftesjordebok är jorden (0:0:4) hans mor Karin Nilsdotters arvegods (Rött nr 298). Vid förnyat arvskifte 1553 tillfaller utjorden Nils Pederssons barn (BiS E 2006).

1533 får Anna Bengtsdotter (Lillie), gift med Gudmund Persson i Tyresö, en gård, som räntar 3 pund korn, 0:5½ pn och 0:4 gengärdspn, vid arvskifte efter biskop Mats Gregersson (Lillie). Landborna har berättat att Ture Eriksson (Bielke), gift med Annas syster Brita, uppburit två års avrad av gården före skiftet och att Birgitta Hansdotter (Tott), änka efter Folke Gregersson (Lillie), aldrig uppbar någon avrad därav. (Rött nr 252)

1562 har Nils Rynings gård 2 punds utsäde och äng till 30 lass hö, Anund Stenssons gård ena året 14 spanns, andra året 13 spanns utsäde och äng till 20 lass; gårdarna har god skog, litet mulbete och inget fiskevatten (FoR 2).

Vällinge (Västra o Östra) 1336 *in villa Vellinge* (DS 3268), 1396 *i Westrawellingge* (UUBp u d), 1538 *Östervellinge, Vestervellinge* (UH 1538:2) – 11 H, 3 f–g.

Västra V UH **2 sk**, 1:6:2:4 + 1:5 (öde 1567–68) med skäng i Skäggesta äng.
1 skuj, 0:7 till Skolsta.
1540–49 **1 skuj**, 0:5 till Tibble (se nedan spuj).
2 ky, 0:5:2:4, 1547 0:6, 1551 1:0:1:4 (1561 0:5) + 0:5:2:4, 1547 0:6, 1551 0:3:1 (1561 0:3).
1549 **1 spuj**, 1551 **1 aoeuj**, 1566 **1 kyuj**, 0:5. (Tärby rd)

Östra V UH **1 sk**, 2:4.

1 ky, 0:5 (öde 1566–68).
Summa jt 9:4:1:4 (9:4:2).

1336 testamenterar Olof, prost i Ångermanland, 0:0:0:9 till Härkeberga kyrka (se Hällby) (DS 3268).

1386 omnämns Mats i V som faste vid häradstinget (SRP 2226).

1396 byter Johan Petersson i Bjursta, Håtuna sn, till sig 0:0:4 i Västra V av Olof Haraldsson (Lossa-ätten) mot lika mycket jord i *Sighwarpe, Håtuna sn (UUBp u d).

1421 omnämns Jöns Falkesson i V som faste vid häradstinget (RAp efter 29/9).

1453 ingår Jöns i V i häradsnämnden (RAp 23/7).

1475 är Jöns Staffansson i V vidervaruman vid häradstinget (RAp 30/10).

1538 har sockenkyrkan en gård om 0:5 i Östra V, som räntar 12 spann korn, och två gårdar om vardera 0:5:2:4 i Västra V, som vardera räntar 18 spann korn; av kornräntan från alla gårdarna får kyrkan och prästen hälften var; förutom biskopsfodring räntar gårdarna 6 dagsverken vardera (UH 1538:2).

1547 har kyrkohemmanet i Östra V 10 spanns utsäde och äng till 6 lass hö, det ena hemmanet i Västra V 12 spanns utsäde och äng till 12 lass, det andra 2 punds utsäde och äng till 15 lass hö (UH 1547:4).

1548 upptas sex tiondepliktiga och 1555 sju tiondepliktiga i V (Prt 1).

1549 upptas 0:5 (under Tärby rd), som brukas av en kyrkolandbo i Västra V, i jordebok över Stockholms hospitals jord (UH 1549:20). I årliga räntan för samma år uppges att utjorden (0:5) som ägts av en bonde i Tibble köpts under arv och eget och nu lagts under ett kyrkohemman i V (UH 1549:4).

1559 upptas i kungens jordebok en utjord om 0:0:5 (?fel för 0:5), som tillhört Stockholms hospital och som räntar 6 spann korn och 0:5 pn (AoE 29 A).

Åby

1332 *in Aby* (DS 2949), 1334 *in Aaby* (DS 3044) – 11 H, 3 g.
UH **1 sk**, 4:0.

1332 byter Johan Hemmingsson till sig 0:1 av kaniken Lars Nilsson (se Hummelsta, Löts sn) (DS 2949).

1334 överlåter Johan Hemmingsson 0:1 till kaniken Lars Nilsson (se Hemsta, Boglösa sn) (DS 3044).
1472 omnämns Erik i Åby som faste vid häradstinget (RAp 5/10).

Östersta 1346 *in Østistum* (?DS 4029), 1398 *i Østresom* (RAp u d, SRP 2950), 1419 *i Østars[t]um* (SD 2692), 1438 *i Østrestom* (SMR 728) – 11 H, 4 g.
UH **2 sk**, 2:2:1, 1556 2:2:0:4 + 2:2, 1556 2:2:0:4. Summa jt 4:4:1.
1346 omnämns Anund i Ö som faste vid häradstinget (?DS 4029).
1398 pantsätter Lars Meghinvastsson (okänt sigill) 0:5, 'fem öre[sland] näst östra landen och så de 0:5 i samma by och alla i en åker', till Ivan Larsson för 1 läst järn (RAp u d, SRP 2950).
1415 och 1421 är Lars Björnsson i Ö faste vid häradstinget (SD 2090, RAp efter 29/9).
1419 är Olof Djäkn i Ö vidervaruman vid tinget (SD 2692).
1438 är Nils Bengtsson i Ö faste vid tinget (SMR 728).
1481 deltar Olof Hollandsson i Ö i en på häradstinget utsedd synenämnd rörande en kvarn i Skolsta (RAp 18/6). Olof är 1472 faste vid häradstinget (RAp 5/10).

Löts socken

1286 *Ecclesie Løth* (DS 918).
1297–98 (?) *in parrochia Løt* (DS 1745, odat).
1303 *Deinde Løøt* (DS 2218 s 428, avskr).
1360 *parochia Løøtt* (DS 6238).
1369 *i Løøt sokn* (DS 7843).
1399 *i Løøt sokn, i Løtasokn* (RAp 21/3, SRP 2964, 2965).
1409 *Løta kirkia* (SD 1184).
1427 *i Løto ssoghn* (RAp 18/6).
1438 *i Løtta sokn* (RAp 15/11).

Omfattning: Socknen hade samma omfattning som den nuvarande (1950).

Kyrkan: Löts kyrka är byggd av gråsten och består av ett rektangulärt långhus och ett långsmalt kor, båda något avsmalnande mot öster. Kyrkan byggdes eventuellt under 1200-talets senare hälft. Sakristian är dock stenkyrkans

äldsta del – den antas ha hört till en träkyrka som stått kvar när stenkyrkan byggdes. Troligen på 1470-talet har murarna förhöjts med tegel och stjärnvalv slagits i långhus och kor. Valven försågs vid 1480-talets slut eller omkr 1490 med kalkmålningar av Albert målares verkstad eller en efterföljare till honom. Ett medeltida vapenhus i söder, som låg ovanligt långt förskjutet mot öster, revs i slutet av 1600-talet, och delvis på dess plats byggdes ett gravkor. 1788 förlängdes kyrkan ca 6 m åt väster, och ny ingång i väster togs upp 1799. Kyrkan restaurerades 1908, då två runstenar av sandsten hittades under golvet vid predikstolen – de är nu uppsatta i koret. Av medeltida inventarier har endast bevarats en rest av ett Mariaskåp och en Birgitta-bild, som troligen tillhört ett altarskåp, båda från omkr år 1500. Kyrkans storklocka, som är omgjuten, är enligt inskrift ursprungligen från 1432. Invändiga mått (långhuset) cirka 12,5 x 7 m. (UKy 108) – Kyrkby saknas.

Runstenar: U 721 och 722 kyrkan (skadade), U 723 och 724 (skadade) samt 725 (figursten, försvunnen) på bygränsen mellan Hummelsta och Vallby vid vägskälet ca 700 m NNÖ om kyrkan där de tillsammans utgjort ett monument, U 726 Ramby (skadad), U 727 (skadad) och 728 Tängby, 729 Ågersta. Stenarna U 721–723 är av sandsten. U 725 hade endast figurer, U 728 har endast slingor utan runor.

Kameral indelning: Socknen omfattar enligt UH 1540–44 Eneby hamna och mindre delen av Tängby hamna (se s 22).

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1568)

	sk	skuj	ky	de	eskl	aoe	fr
*Backa	- -	- -	1 (1)	- -	- -	- -	- -
Bäddarö	- -	- -	- -	- -	- -	- -	6 (6)
Eneby	2 (2)	- -	- -	- -	- -	- -	1 (1)
Fånö	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 (1)
Hummelsta	- -	- -	0 (1)	- -	1 (0)	2 (2)	2 (1)
*Kelfuesta	0 (1)	2 (0)	- -	- -	- -	- -	- -
Lötsberga	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2 (2)
Ramby	- -	- -	0 (8)	8 (0)	- -	- -	- -
Söderby	- -	- -	- -	- -	- -	- -	4 (4)
Tängby	3 (3)	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Vallby	1 (1)	- -	1 (1)	- -	- -	- -	2 (2)
Vreta	- -	- -	- -	- -	- -	- -	5 (5)
Ågersta	1 (1)	- -	0 (3)	- -	- -	3 (0)	2 (2)
Summa	7 (8)	2 (0)	2 (14)	8 (0)	1 (0)	5 (2)	25 (24)

Dessutom redovisar längderna: *kr*: Hummelsta 0 (1) – *frt*: Boda 2 (2).

Jordetal för olika jordnaturer 1540

	sk	ky[1]	de	eskl	aoe	fr[2]	summa jt
*Backa	–	0:4:1	–	–	–	–	0:4:1
Bäddarö	–	–	–	–	–	4:0	4:0
Eneby	2:0:2	–	–	–	–	0:4:2	2:5:1
Hummelsta	–	–	–	1:2:1	2:1:1	2:0	5:3:2
*Keluesta	2:5:1	–	–	–	–	–	2:5:1
Lötsberga	–	–	–	–	–	2:0	2:0
Ramby	–	–	6:0	–	–	–	6:0
Söderby	–	–	–	–	–	4:0	4:0
Tängby	2:4:1:4	–	–	–	–	–	2:4:1:4
Vallby	0:7	1:0:2	–	–	–	1:4	3:3:2
Vreta	–	–	–	–	–	3:0	3:0
Ågersta	1:1	–	–	–	2:1:2	1:5:1	5:0
Summa	9:2:1:4	1:5	6:0	1:2:1	4:3	18:6	41:2:2:4

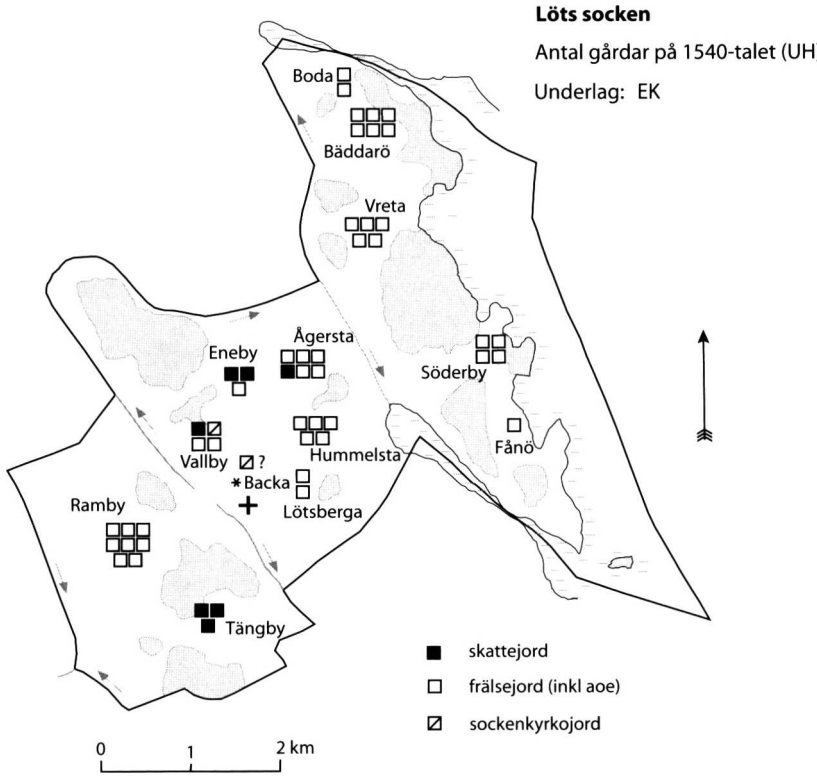

[1] jt från 1538
[2] jt från 1562; tillkommer gården Fånö, som inte åsatts jordetal

***Backa**

1538 *Backa* (UH 1538:2) – B är upptagen på Vallbys mark ('i Vallby by', UH 1567:4).

UH **1 ky**, 0:4:1.

1538 har Löts kyrka en gård om 0:0:13, som förutom biskopsfodring räntar 20 spann korn (hälften kyrkan, hälften prästen) samt 0:4 gengärdspn och 6 dagsverken (UH 1538:2).

1547 har gården 15 spanns utsäde och äng till 26 lass hö (UH 1547:4).

Boda

1500 *Sonebode* (?ShSp 8/9), 1541 *Boda* (UH 1541:10), 1548 *Bodhan* (Prt 1), 1553 *Bedernetorp* (UH 1553:2) – 11 H, 2 h.

UH **1 frt** (Johan Turesson /Tre rosor/, 1553 Lars Turesson /Tre rosor/, 1562 Lars Fleming); saknas 1547–50.

1 frt (Lars Siggesson /Sparre af Rossvik/, 1553 Hans Persson /Forstena-ätten/).

1500 byter Birgitta Tordsdotter (Bonde) till sig gården (eller torpet) "Sonebode", som räntar 3:0 pn, av Sten Bille (se Bäddarö) (?ShSp 8/9).

1562 har torpen, som ligger 'varken för öre eller örtug', vardera 5 spanns utsäde, äng till 6 lass hö, litet fiskevatten men varken skog eller mulbete; Lars Flemings torp räntar 0:12 pn och fodring, Hans Perssons 0:14 pn men ingen fodring (FoR 2).

Bäddarö

1286 *in Bedarnum* (DS 918), 1289–91 *curiam Bædthærmir* (DS 3834 s 300, avskr), 1297–1305 *in Bæthernum* (DS 1745, odat), 1310 *villa Bædharnum in Fanø* (DS 1647), 1454 *Bædærnæ, Bædarnæ* (RAp 11/4) – 11 H, 2 h.

UH **3 fr**, 0:5:1 + 0:5:1 + 0:5:1, (Johan Turesson /Tre rosor/, 1553 Lars Turesson /Tre rosor/, 1562 Lars Fleming).

3 fr, 0:6 + 0:6 + 0:4, (Lars Siggesson /Sparre af Rossvik/, 1553 Hans Persson /Forstena-ätten/). Summa jt 4:0.

1286 testamenterar Elisabet, dotter till avlidne riddaren Gere, sammanlagt 2:0:16 i B till kloster och konvent: 2:0 med hus till Fogdö kloster – 0:0:8 till Sko

kloster – 0:0:4 till dominikankonventet i Västerås – 0:0:4 till dominikankonventet i Strängnäs (DS 918).

1289–91, under postulerade ärkebiskopen Johannes tid, har Uppsala domkyrka fått huvudgården (”curiam”) B (DS 3834 s 300).

1293 testamenterar Kristina Johansdotter (Elofssönernas ätt) 0:0:14 på Fånö, nämligen 0:0:8 i B och resten i Vreta, till sin tjänarinna Margareta (DS 1095).

1297–1305 utfärdar Filip Finvidsson (Rumby-ätten) ett brev på att han några år tidigare bytt bort bl a 0:0:8 i B till ärkebiskop Nils och domkyrkan (DS 1745, odat; se DMS 1:2 s 160).

1298 byter Rörik Matsson i Asker bort 0:0:8 till Folke Jonssons (Fånö-ätten) ombud (se Hummelsta) (DS 1233).

1310 pantsätter Folke Jonsson 2:0 i byn B ’på Fånö’ till Uppsala domkyrka (DS 1647).

1337 upptas bland Johan Folkessons (Fånö-ätten) efterlämnade gods ett torp i B, som räntar 2:0 pn, och 2:0 i en närliggande gård, vilken jord lyder under ’brytegården’ (”curiam villicacio”) (DS 3278, avskr).

1344 har ärkebiskopsbordet 2:0, som räntar 2 läst korn och 3:0 pn, och ett torp (”thorpakarl”), som räntar 2:0 pn (DS 3837 s 329).

1454 byter Peder Åkesson (Hegle) och hans hustru Märta Nilsdotter (Hammersta-ätten) till sig 2:0, som räntar 1 läst korn och 2:0 pn, med ’de torpen där under ligga’, som räntar 1:0 pn, och med hus, tomter, åkrar, ängar, . . . , ollonskogar etc av ärkebiskopsbordet mot jord i Gottsunda, Bondkyrka sn, och Bista, Kalmar sn (RAp 11/4).

1458 säljer Jesper Görtz till Claus Rönnow 2:0 i B by, som räntar 1 läst korn och 3:1 pn, och ’de torp där underligga’, som räntar 2:0 pn, och jord i Hällby, Litslena sn (VFT II: 8–9 s 156).

1500 byter Birgitta Tordsdotter (Bonde) till sig tre gårdar, som vardera räntar 3 pund korn och 0:10 pn, och jord i ?Boda samt i ?Hällby, Litslena sn, av Sten Bille, gift med Claus Rönnows dotter Margareta (ShSp 8/9, GiOV s 681 f; se DMS 1:5 s 58).

1562 har Lars Flemings gårdar vardera 2 punds utsäde

och äng till 16 lass hö, två av Hans Perssons vardera 18 spanns utsäde och äng till 25 lass, den tredje (0:4) 12 spanns utsäde och äng till 18 lass; byn har litet fiskevatten men varken skog eller mulbete (FoR 2).

Eneby

1381 *i Eneby* (RAp 21/10, SRP 1641) – 11 H, 1 h.
UH **2 sk**, 1:0:1 + 1:0:1.
1 fr, 0:4:2 (Bengt Nilsson /Färla/, 1547 Abraham Eriksson /Leijonhufvud/, 1553 Jöran Åkesson /Tott/, 1561 Åke Bengtsson /Färla/).
Summa jt 2:5:1.
1381 omnämns Jöns och Lars i E som fastar vid häradstinget (SRP 1641). – Jöns i E är faste vid tinget även 1392 (SRP 2622).
1444 är Jöns Larsson i E faste vid tinget (RAp 8/6).
1455 ingår Lars i E i häradsnämnden (EkSp 5/5).
1456 byter Erling i E bort 0:0:14 'mitt i byn' till Filip Olofsson (se Uppeby, Hacksta sn) (UUBp 24/5).
1475 och 1481 ingår Peder skräddare i E i häradsnämnden (RAp 30/10, efter 13/1). – Peder deltar 1481 i en på häradstinget utsedd synenämnd rörande en kvarn i Skolsta, Litslena sn (RAp 18/6).
1552 uppges att Abraham Eriksson (Leijonhufvud) hade en gård, som räntar 3 pund korn och 0:5 pn, 'upp under' Eka, Lillkyrka sn. Gården tillfaller Åke Bengtsson (Färla) vid arvskifte efter hans föräldrar. (X 261 l)
1562 har frälsegården 12 spanns utsäde och äng till 23 lass hö men varken skog, mulbete eller fiskevatten (FoR 2).

Fånö

1274 *de Phanø, de Fanø* (DS 572, 574), 1307 *in Fanhø, apud Fanhø* (DS 1562), 1415 *Fanø garth* (SD 2127), 1487 *Howid garden Faanøø* (X 240) – 11 H, 1 h.
UH **1 fr** (Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/, 1562 Gabriel Kristersson /Oxenstierna/).

Fånö kan beläggas som sätesgård för följande personer av Fånö-ätten: Karl (Tjälvesson) 1274 (DS 572, 574) – Johan Karlsson 1279 (DS 695) – Peter Karlsson 1284 (DS 782) – Folke Jonsson 1299 – 1307 (DS 1267, 1312, 1341, 1562) – Johan Folkesson 1335 (DS 3136).

1299 daterar Folke Jonsson (Fånö-ätten) sitt morgongåvebrev till Ramborg Ingevaldsdotter (Värmske) på Fånö; bland fastarna är ärkebiskopen och domprosten, lagmännen Jon Ingevaldsson (Örnsparre) och Birger Petersson (Finsta-ätten), Filip Finvidsson (Rumby-ätten), Mats Kettilmundsson (DS 1267).

1307 byter Folke Jonsson till sig 0:0:14 av Margareta i *Hikkaby på hennes söners vägnar mot jord i Husby, Markims sn (DS 1562).

1337 upprättas en förteckning över avlidne kaniken Johan Folkessons efterlämnade gods, vilka kaniken Mats Halstensson (Likvidssönernas ätt) haft om hand. Godsen inom socknen omfattar Söderby och jord i Vreta, Bäddarö och Hummelsta (själva Fånö gård saknas), inom övriga häradet i Husby och Hårby, Husby-Sjutolfts sn, samt i Hällby, Litslena sn. (DS 3278, avskr; se även DMS 1:4 s 233, 1:5 s 59 o 149, 1:6 s 101) – 1338 dömer kung Magnus i tvisten om arvet efter Johan mellan ärkebiskop Peter Filipsson (Rumby-ätten) och Helena Gustavsdotter, hennes farbror Knut Magnusson (Tyrgils Knutssons ätt), Lars Ulfsson (Ama) och deras medarvingar, varvid hela arvet tilldöms de senare (Helena m fl), vilka är Johans släktingar på mödernesidan (DS 3385, ÄSF I s 52).

Fånö gård och jorden i denna socken har ärvts av Knut Magnusson, därefter av hans dotter Birgitta, gift med Jon Hafthorsson (Roos), och sedan av deras söner Ulf, Ivar och Brynjolf Jonssöner (se Söderby och Vreta 1415). Se nedanstående släkttabell.

1415 tillfaller Fånö gård, som räntar 5:0 pn, Birgitta Ulfsdotter (Roos), gift med Jöns Eriksson (Lykke), vid arvskifte efter hennes farföräldrar (se Söderby) (SD 2127).

1441 se Söderby.

1443 förrättas förnyat arvskifte efter Birgitta Ulfsdotter mellan å ena sidan Ulf och Jon Pederssöner (Roos) och deras syskon och å andra sidan Johan Gädda på sin hustrus vägnar (se Söderby). På Johan Gäddas del faller Fånö, som räntar 5:0 pn, och Söderby, som

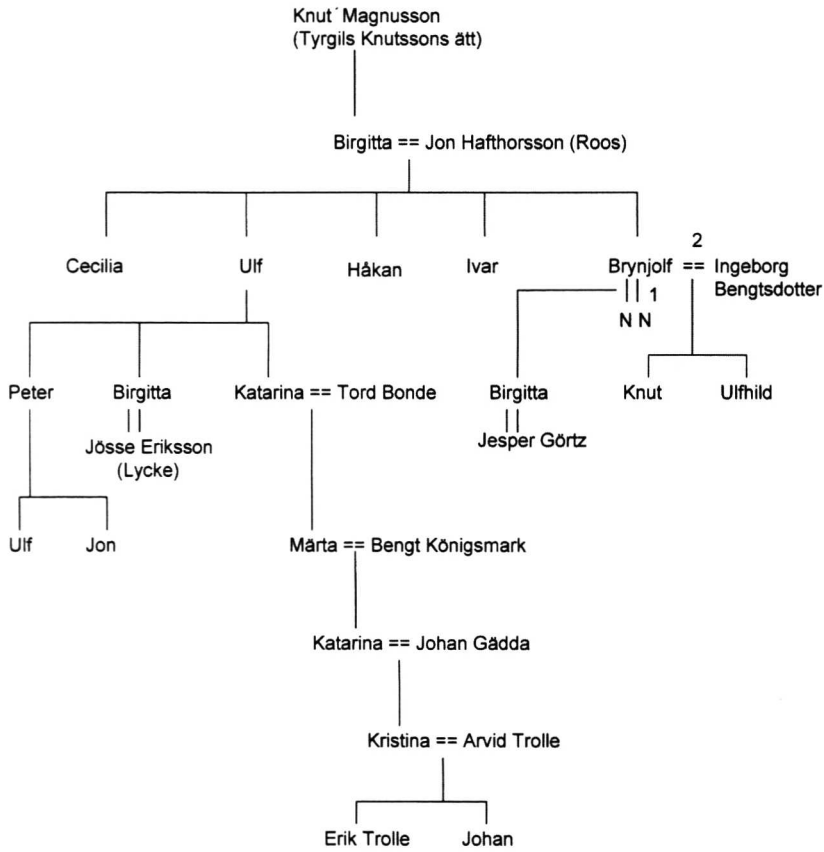

Källor: ÄSF 1 s 90, 2:1 s 47 f, EÄ VI s 391 ff.

räntar 1 läst korn och 3:0 pn (avradsbeloppen är i brevet omkastade), samt en trädgård, som räntar okänt antal mark pn. Om Johan skulle vilja hålla 'boskap eller avel' i Fånö, skall Ulf Pedersson och hans syskon överlåta Vreta till honom. (DRAp u d, DK fot)

1470 byter Sten Pik av sin kusin på mödernet Arvid Trolle till sig Fånö gård och jord i Söderby och Vreta samt i Säby, Arnö sn, Stora Ullevi och Spånga, Bro sn och hd, mot jord i Sorunda sn i Tören (HH 31 s

141 f, DMS 2:1 s 227). – Fånö och det övriga godset, som Arvid Trolle byter bort, är hans barns (Erik och Johan) mödernearv, då deras mor Kristina (död före 1466) var dotter till Johan Gädda (ÄSF 2:1 s 47 f).

1487 redogör Arvid Trolle för det gods som tillhörde hans barn men som han bytt bort till Sten Pik mot gods i Sorunda sn: huvudgården Fånö, som räntar 5:0 pn, och jord i Söderby och Vreta, Säby, Arnö sn, Stora Ullevi och Spånga, Bro sn. För detta är Arvid skyldig att lämna ersättning till Erik Trolle. (X 240 f 4v) – Erik Trolle ersätts 1490/91 av sin far med jord i Uppland, främst i Norunda och Hagunda hdr (HH 31 s 243 f, DMS 1:3 s 200, 1:6 s 102).

1562 har F, som 'ligger varken för öre eller örtug', 4 punds utsäde, äng till 45 lass hö, litet mulbete och fiskevatten men ingen skog (FoR 2).

Hummelsta 1298 *in Humblastadum* (DS 1233, avskr), 1331 *in Humblastum* (DS 2856, avskr), 1332 *in Homblastum* (DS 2913), *in . . . villa Humblestum* (DS 2949) – 11 H, 1 h.

UH **1 eskl**, 1541 **1 fr,** 1544 **1 aoe**, 1:2:1, 1545 1:2 (1547–52 1:3:2). (Mösa rd)
1 aoe, 0:5:1. (Hässlinge rd, 1541 Mösa rd)
1 aoe, 1553 **1 fr** (Anna Eriksdotter /björnlår/), 1566 **1 ky**, 1:4, 1547 1:3:2 (1550 1:3:2:4), 1552 1:3; jt 1541–52. (Mösa rd)
1 fr, 1:0 (Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1557 Ture Pedersson /Bielke/).
1 fr (Axel Nilsson /Banér/, 1562 Isak Nilsson /Banér/), 1566 **1 kr** (Jöran Persson), 1:0 (jt 1562 o 1567).
Summa jt 5:3:2 (5:2:1).

1298 byter Rörik Matsson i Asker, Stockholms-Näs sn, bort 0:0:10 i H och jord i Bäddarö till Erling i Nyckelby, Övergrans sn, på Folke Jonssons (Fånö-ätten) vägnar mot jord i Husby, Bergby och Lundby, Markims sn (DS 1233).

1331 byter Ramborg Ingevaldsdotter, änka efter Folke Jonsson, till sig 0:11:1 i H och jord i Härsby, Rö sn, av Birger Magnusson (Magnus Marinasons ätt)

mot jord i Tören och på Mörkö i Södermanland (DS 2856–57; se DMS 2:1 s 199, 204).

1332 pantsätter Johan Hemmingsson (sjöblad i styckad sköld) 0:0:11 till Anders långe, borgare i Enköping (DS 2913).

1332 byter Johan Hemmingsson bort 0:0:13 till kaniken Lars Nilsson (Unge) och dennes arvingar mot lika mycket jord i byarna Hemsta, Boglösa sn, Åby, Litslena sn, Tängby, denna sn, och Lidingby, Vallby sn. Samtidigt säljer Johan 0:0:11 med hus och alla tillagor till Lars. Om det avyttrade marklandet (0:0:13 + 0:0:11 = 1:0) skulle hindras av Johans släktingar eller andra, lovar Johan att i stället ge Lars lika mycket jord i Lundby, Husby-Långhundra sn. (DS 2949) – Johan ger sin sven Nils Munk fullmakt att lämna fasta till Lars på 1:0 i H (DS 2950).

1337 upptas bland Johan Folkessons (Fånö-ätten) efterlämnade gods 0:11, som räntar 11 tön korn (efter Enköpingsspannen) och 3:0 pn (DS 3278).

1343 intygar Gustav Arvidsson (Sparre av Vik) att kaniken Lars Nilsson på hans vägnar på landsting 'försvarat' 0:10 i H och jord i Högby, ?Nysätra sn, eftersom Gustavs hustru (Kristina Petersdotter) hade viss arvsrätt till jorden (UpDkyRL f 104v).

1353 pantsätter Lars Magnusson (Magnus Marinasons ätt) 1:½ i H och jord i Vallby till Nils Bovidsson för pengar han är skyldig Nils för dennes gods i Kyrkslätts sn i Finland; den årliga avkastningen av den pantsatta jorden skall avräknas pantsumman (DS 4988).

1360 pantsätter Lars Magnusson 1:½ i H och jord i Vallby samt i Lövgård, Sundby sn, Österrekarne hd, till Eskilstuna kloster för en skuld på 700 mark pn (DS 6238). – En månad senare överlåter Lars samma jord till klostret för sitt själagagn och för att få åtnjuta underhåll i klostret för sin livstid (DS 6252).

1369 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) till sig 0:8½ i H och jord i Vallby av Eskilstuna kloster mot jord i Ärna, Fors sn, Västerrekarne hd, Vallby och Kullersta, Österrekarne hd (DS 7843).

1409 hålls räfsteting i Strängnäs med allmogen av Österrekarne hd, varvid Claus Zamow, fogde på Gripsholm, hävdar att Eskilstuna klosters jord i Ärna, Vallby och Kullersta skall vara skattejord. Nämnden finner efter rannsakan att jorden var skattejord och att klostret bytt till sig den av avlidne Karl Ulfsson mot 1:0 i H och jord i Vallby, varför bytet döms att återgå, så att klostret behåller jorden 'på Trögden'. (SD 1130)

1431 säljer Sten Turesson (Bielke) 'enskilt' jord i H och annorstädes till Kristiern Nilsson (Vasa) (RApp 1480 12/4, regest av 1431 30/1; GiOV s 249).

1438 säljer väpnaren Knut Brynjolfsson (Roos) två gårdar i H om tillsammans 0:11, som räntar ½ läst korn och 0:12 pn, och jord i Husby, Husby-Sjutolfts sn, till Erik Pedersson (?Puke); Knut eller hans arvingar skall ha rätt att återköpa jorden (RAp 23/10).

1446 återlöser Knut Stensson (Bielke) och hans svåger Gustav Karlsson (Gumsehuvud) 0:0:16 av Jutta Valdemarsdotter, till vilken jorden sålts av Sten Turesson (se Östersta, Kungs-Husby sn) (SkSp 2/12).

1449 överenskommer arvingarna efter Kristiern Nilsson (Vasa) med kung Karl Knutsson (Bonde) om de gods som Kristiern köpt av Karl Knutsson och dennes styvfar Sten Turesson (Bielke), mor Margareta Karlsdotter (Sparre av Tofta) och farbror Karl Bonde: de som sålt godsen eller deras bröstarvingar skall få återköpa dem för samma penningsummor. Karl Knutsson återköper en stor mängd gods, däribland tre gårdar i H om vardera 0:0:16 och med avraden 4 pund korn och 0:0:16 pn; gårdarna ligger bredvid varandra i byns södra del, och det sammanlagda jordetalet är 2:0. Övrig av Karl Knutsson återköpt jord i Trögd finns i Hällby och Viggeby, Litslena sn, och Grillby, Villberga sn. (RAp 26/3)

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) en gård (se Ekholmen, Veckholms sn) (SjSp 7/6). Gårdens jordetal är 0:0:16 och räntan är 3 pund korn, 0:0:16 pn, ett får, 2 höns, 10 ägg och 2 mark notegarn (Rött nr 252).

1457 upptas i Karl Knutssons jordebok två gårdar om tillsammans 2:0, som vardera räntar 4 pund (ändrat till 8 pund) korn och 1:0 pn; den ena gården är öde, och denna rad i handskriften är överstruken (C 7 f 3v).

1473 ärver Magdalena Karlsdotter (Bonde) två gårdar, som tillsammans räntar 8 pund korn och 2:0 pn, efter Karl Knutsson (C 8 f 16).

1475 ingår Peder Olofsson i H i häradsnämnden (RAp 30/10).

1480 återlöser Sten Sture och Nils Klasson (Sparre av Ellinge) från kung Karls döttrar all den jord som Karl löst in från Kristiern Nilssons arvingar (se ovan 1449), däribland tre gårdar i H om vardera 0:0:16 och med avraden 3 pund korn och 0:0:16 pn samt jord i Hällby och Viggeby, Litslena sn, och Grillby, Villberga sn (RAp 23/4). – Enl en jordebok från 1480-talets början över de inlösta godsen är det två gårdar i H om tillsammans 2:0 (ränta = 1473); när jorden fordom var fördelad på tre gårdar, var räntan 1 läst korn och 2:0 pn (SKHRA 2:1 s 17, odat).

1486 upptas en gård, som räntar 3 pund korn, 0:0:16 pn och 6 dagsverken, i Gustav Karlssons (Gumsehuvud) jordebok (C 39 f 2v).

1498 intygas att Sten Sture 'tillsagt' Nils Klasson den andel som med bördsrätt tillfaller honom i de gods som Sten löst in av Karl Knutssons arvingar och som Sten utlagt pengar för på bägges deras vägnar. 1499 görs vid ett rådsmöte en förlikning mellan Sten Sture och Nils Klasson, vilken borde lösa in den halvdel av godset som han hade rätt till; Sten Sture lovar att inte längre förhålla denna del utan inom kort tid överlämna den till Nils. (SKHRA 2:1 s 71 f).

1500 tillfaller en gård, som räntar 3 pund korn, 0:0:16 pn och ett får, Sigrid Eskilsdotters (Banér) barn med Nils Eriksson (Gyllenstierna) vid arvskifte efter Karl Knutssons döttrar Kristina och Magdalena (DN 16:333 s 371).

1501 skiftar Sten Sture och Nils Klasson de gods de åter-

löst från Karl Knutssons döttrar, varvid Nils Klasson får två gårdar i H och jord i Hällby och Viggeby, Litslena sn, Grillby, Villberga sn, Lådö, Sparrsätra sn, Ekeby, Frösthults sn, Gunbo, Ekholmen och Tena, Vittinge sn, Bärsta, Giresta sn, Lundersta, Fittja sn, och Råby, Kalmar sn, samt i Lilla Rytterne och Irsta snr, Västmanland, och i Närke. För sin del av godset har Nils Klasson ersatt Sten Sture med 3 500 mark. (B 19 nr 285, LuSS s 86)

1518 ger Knut Nilsson (Sparre av Ellinge), på sin syster Pernillas begäran, två gårdar om tillsammans 2:0 och med räntan 8 pund korn och 2:0 pn, till Sigtuna kloster, där Pernilla instiftat en mässa; Knut har lovat att resa till Santiago de Compostela (RAp 3/7).

1522 stadfäster Margareta Lagesdotter (Brok) sin son Knut Nilssons testamente av två gårdar om tillsammans 2:0 till Sigtuna kloster, där han är begraven (RAp 7/7).

1520-talet (?) – Margareta Pedersdotter (Bielke) får en gård vid arvskifte efter sina föräldrar; den var hennes mor Karin Nilsdotters arvegods och räntar 4 pund korn och 1:0 pn (se Österby, Vallby sn, och Villbergaby, Villberga sn) (VikS E 2742, Rött nr 298, odat). – Vid förnyat arvskifte 1553 tillfaller gården Margareta Pedersdotter, gift med Axel Nilsson (Banér) (BiS E 2006). – Gården lämnas utanför arvskiftet 1559 (se Vålhammar, Kungs-Husby sn) (VikS E 2742).

1528 får Gustav I en gård, som räntar 3 pund korn och 0:0:16 pn, vid arvskifte efter Sigrid Eskilsdotter (se Hässlinge, Lillkyrka sn) (RAp 6/8).

1531 har Gustav I en gård om 0:0:16, som räntar 3 pund korn, 0:0:16 pn och 0:4 gengärdspn (Hässlinge rd) (K 1, 1531 f 11v).

1531 byter Gustav Kafle och hans hustru Anna Josefsdotter (Djulö-ätten) bort en gård, som räntar ½ läst korn och 0:12 pn, till Gustav I (se DMS 2:1 s 252) (GR 7 s 396).

1538 har Eskilstuna kloster en gård om 0:10:1, som räntar ½ läst korn och 0:10 pn; från örtuglandet (0:0:1)

utgår avraden med 1 spann korn till kyrkan och 1 spann till prästen (UH 1538:2).

1559 ger Anna Josefsdotter (Djulö-ätten), änka efter Olof Skovgård, till Gustav I av sina arvegods: 1:0 i H, som räntar 6 pund korn, och jord i Yttersta, Barva sn, Mörby och Kvarnmoren, Turinge sn, Orrsättra, Överjärna sn, samt i Björskogs sn, Västmanland, och Skeppsås sn, Östergötland. Kungen har i gengäld tillåtit Anna Josefsdotters fästman Baltsar Jöransson, född i Köpenhamn, att bosätta sig i Sverige och har dessutom beviljat dem frälse på hennes 'gods och gårdar' i riket. (RAp 8/10)

1559 upptas två gårdar i kungens jordebok: den ena (0:5:1) har 22 spanns utsäde och äng till 25 lass hö, den andra (0:10) som skänkts av Olof Skovgårds änka Anna har 5 punds utsäde, äng till 45 lass, skog, mulbete och gott fiskevatten (AoE 29 A).

1562 har frälsehemmanen vardera 3 punds utsäde, äng till 30 lass hö, litet mulbete och fiskevatten men ingen skog (FoR 2).

1564 ger Erik XIV till sin prokurator och sekreterare Jöran Persson en gård i H, som räntar 5 pund korn, och jord i Källingby, Knutby sn, vilket gods tillfallit KMt och kronan i sakfall från Isak Nilsson (Banér); Jöran Persson och efterkommande ägare skall fullgöra rusttjänst (RAp 14/2). – Isak Nilsson dömdes till döden i januari av Höga nämnden men benådades och skickades som sändebud till Ryssland (EÄ I s 220). En samtida förteckning över sakfallsgods av Isak Nilsson upptar 17 gårdar i Uppland och Östergötland (AoE 4, löst blad, odat; se DMS 1:3 s 201). – Isak Nilsson återfår gården 1568 (UH 1568:4), men Johan III:s gåvobrev, som gäller samtliga indragna gårdar, är daterat 30/3 1569 (Redkomm DIc2:1).

***Kelfuesta** 1540 *Kelfuesta* (UH 1540:10) – läge okänt men inom V eller Ö Tängbys gränser.

UH **1 skuj**, 1553 **1 sk**, 1:5, 1557 1:4 (kallas Tängby 1561), till Tängby nr 2.

1 skuj, 1553–56 **2 skuj**, 1:0:1 till Tängby nr 3; 1553

0:4:1 + 0:4, båda till Tängby (nr 3 resp nr 2); utjordarna är från 1557 lagda till resp hn.
Summa jt 2:5:1 (1:4).

Lötsberga 1399 *Leedzbergha* (RAp 21/3, SRP 2964), 1423 *Lasberge* (B 16 f 117v, avskr), 1496 *i Ledzsbergh, i Leedzbergh* (DN 16:323) – 11 H, 1 h.

UH **1 fr**, 1:0 (Lars Siggesson /Sparre af Rossvik/, 1553 Sigge Larsson /Sparre af Rossvik/, 1557 Erik Tönnesson /Tott/, 1561 Hans Persson /Forstena-ätten/, 1562 Erik Tönnesson).
1 fr, 1544 **1 aoe**, 1:0, 1547 **1 fr** (Abraham Eriksson /Leijonhufvud/, 1562 Emerentia Holgersdotter /Gera/). (Husby rd)
Summa jt 2:0.

1399 ger Magnus Håkansson (Magnus Marinasons ätt) L till sin nyinstiftade prebenda i Uppsala domkyrka (SRP 2964–66; se DMS 1:2 s 46).

1423 godkänner Peder Åkesson (Hegle) och hans hustru Märta Nilsdotter (Hammersta-ätten) att hennes far Nils Erengislesson för sin livstid får behålla de gods, däribland L, som hans avlidna hustru Märta Magnusdotter (Magnus Marinasons ätt) givit honom med samma villkor (B 16 f 117v–118; se DMS 1:2 s 46).

1478 tillfaller jord i L, som räntar 4 pund korn och 1:0 pn, Axel Olsson (Skanke) på hans frändes vägnar vid arvskifte efter Magnus Bengtsson (Natt och Dag) (DN 16:268).

1496 löser Birgitta Magnusdotter (Natt och Dag) och hennes make Abraham Kristiernsson in en gård, som räntar 4 pund korn och 1:0 pn och som tillfallit Birgitta och hennes syskon efter deras systerson Jöns Jönsson (se Vreta) (DN 16:323).

1544 får Gustav I en gård om 1:0, som räntar 3½ pund korn och 0:12 pn, av Ebba Eriksdotter (se Husby, Husby-Sjutolfts sn); den har god åker, 3 punds utsäde, äng till 15 lass hö, liten skog och inget fiskevatten (UH 1544:16).

1548 upptas endast en tiondepliktig men 1555 två i L (Prt 1).

1554 upptas en gård, som räntar 3½ pund korn, 1:0 pn och 0:4 gengärdspn, i arvskiftesjordebok efter Erik Abrahamsson (Leijonhufvud, död 1520) (Rött nr 299).

1557 byter Sigge Larsson (Sparre af Rossvik) bort en gård, som räntar 3½ pund korn, 1:0 pn och 0:4 gästningspn, till sin svåger Erik Tönnesson (Tott) till Väsby, Hammarby sn, mot jord i Tandla, Husby-Rekarne sn (RAp 2/11).

1562 har gårdarna vardera 20 spanns utsäde och äng till 15 lass hö men varken skog eller fiskevatten; den ena gården har klent mulbete, den andra inget (FoR 2).

Prästgården 1538 *Presteboleth* (UH 1538:2) – se Vallby.

Ramby 1185 *Ramby* (DS 96) – 11 H, 1 g.

UH **8 de**, 1544 **8 aoe**, 1566 **8 ky**, 0:6 + 0:6 + 0:6 + 0:6 + 0:6 + 0:6 + 0:6 + 0:6; från 1566 förlänta till Ingegerd Nilsdotter (Hornby-ätten). (Ramby rd)
Summa jt 6:0.
Ramby rd se nedan 1544.

1185 utfärdar påven skyddsbrev för Uppsala ärkesäte och dess egendom, bl a R med dess tillägor (DS 96, DMS 1:2 s 202).

1538 har dekanatet vid domkyrkan åtta gårdar om vardera 0:6, som förutom biskopsfodring vardera räntar 3 pund korn, 0:6 pn och 0:6 gengärdspn (UH 1538:2).

1544 redovisas de åtta gårdarna som arv och eget i Ramby rättardöme, som också omfattar en gård i Torsviby, Torsvi sn, och som lagts under Ekolsunds gård; vardera gården har god åker, 3 punds utsäde, äng till 30 lass hö, ingen skog och litet fiskevatten (UH 1544:16).

Söderby 1337 *in Suderby* (DS 3278, avskr), 1346 *in Sudherby* (DS 4029), 1441 *aff Fanø Suderby* (DN 16:134), 1456 *i Søderby* (UUBp 31/5) – 11 H, 1 h; avhyst och lagd under Fånö gård; bytomt enl karta över Fånö 1789 ca 300 m SV om Tegelbruksviken (LSA B 46–6:1).

UH **4 fr**, 1:0 + 1:0 + 1:0 + 1:0, (Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/, 1553 Nils Ryning 2, Gabriel Kristerssson /Oxenstierna/ 2).
Summa jt 4:0.

1337 upptas bland Johan Folkessons (Fånö-ätten) efterlämnade gods 4:0, som ligger under landbodrift och som räntar en tredjedel av kornet och höet (DS 3278, avskr).

1346 omnämns Olof i S som faste vid häradstinget (DS 4029).

1415 skiftar Peter Ulfsson (Roos) och hans svåger Jöns Eriksson (Lykke) arvejord efter Peters farfar Jon Haftorsson och hans 'mormor' (fel för farmor) fru Birgitta (Knutsdotter), närmare bestämt den arvslott som Peter och Jöns tillsammans köpt av Peters farbror Ivar Jonsson, när denne levde. Därvid faller på Jöns Erikssons och Birgitta Ulfsdotters del fyra gårdar i S 'uppå Fånö', som räntar 16 pund korn och 4:0 pn, och Fånö gård samt en sjättedel i Ervalla gård i Västmanland med därtill hörande landbogods. (SD 2127)

1441 förrättas arvskifte efter Birgitta Ulfsdotter, varvid Ulf och Jon Pederssöner (Roos) och deras syskon skall ha två tredjedelar och Johan Gädda en tredjedel av arvet på sin hustrus vägnar. Efter lottning tillfaller huvudgården Ervalla, Näsby sn i Västmanland, Johan Gädda, men Ulf och Jon vill inte umbära denna utan erbjuder genom medlare i stället S 'för 1 läst korn' som Johans 'huvuddel'. Denne har vägrat godta Ulfs och Jons krav att S skulle beräknas 'för 16 pund korn' och kräver att få S för 1 läst korn och 10:0 pn 'av Fånö Söderby och av en trädgård'. Ulf och Jon och deras syskon skall ge Johan Gädda 40 mark pn för sin andel i husen i Ervalla. (DN 16:134)

1443 får Johan Gädda S vid förnyat arvskifte efter Birgitta Ulfsdotter (se Fånö) (DRAp u d, DK fot).

1456 omnämns Nils i S som nämndeman och faste vid häradstinget (UUBp 24/5, 31/5).

1470 byter Sten Pik till sig fem gårdar av Arvid Trolle (se Fånö) (HH 31 s 142).

1487 upptas fyra gårdar, som tillsammans räntar 16 pund korn och 4:0 pn, bland de gods som Arvid Trolle bytt bort till Sten Pik (se Fånö) (X 240 f 4v).
1550-talet(?) – i en odaterad jordebok över gods som Gabriel Kristersson (Oxenstierna) har på sin hustru Beata Eriksdotters (Trolle) vägnar upptas två gårdar, som vardera räntar 4 pund korn, 1:0 pn och 0:3 dagsverkspn (OxS E 518).
1562 har vardera gården 2 punds utsäde, äng till 20 lass hö, litet mulbete och fiskevatten men ingen skog (FoR 2).

***Twetum** 1286 testamenterar Elisabet, dotter till avlidne riddaren Gere, sin huvudgård T på Fånö (*curiam meam Twetum in Fanø*) till Skänninge nunnekloster (DS 918).

Tängby 1332 *in Thiegnaby* (DS 2949), 1334 *in Thægnaby* (DS 3044) –11 H, 1 h.
UH **3 sk**, 1:2 + 0:6:1 (1555 1:2:1), 1557 1:3:1, med skuj i *Kelfuesta t o m 1556 + 0:5:0:4 (1555 1:1:1:4), 1557 1:1:1, med skuj i *Kelfuesta t o m 1556.
Summa jt 2:4:1:4 (3:6:2).
1332 byter Johan Hemmingsson till sig 0:0:2 av kaniken Lars Nilsson (se Hummelsta) (DS 2949).
1334 överlåter Johan Hemmingsson 0:0:2 till kaniken Lars Nilsson (se Hemsta, Boglösa sn) (DS 3044).
1382 omnämns Sven, Ulf och Johan i T som fastar vid häradstinget (UUBp efter 29/9).
1391 utfärdas ett dombrev från T efter räfsteting i Trögd (SRP 2545).
1414 ingår bonden Johan i T i nämnden vid räfsteting i Uppsala med allmogen av Trögd (SD 1950).
1419 omnämns Magnus i T som faste vid häradstinget (SD 2692).
1455 ingår Nils i T i häradsnämnden (EkSp 5/5).
1481 deltar Jöns i T i en på häradstinget utsedd synenämnd rörande en kvarn i Skolsta, Litslena sn (RAp 18/6).
1492 ingår Johan i T i nämnden vid lagmansting i Veckholms klockarstuga (ULdb s 41).
1548 och 1555 upptas tre tiondepliktiga i T (Prt 1).

Vallby

1353 *in villa Valby* (DS 4988), 1520-talet(?) *Lilla Valby* (Rött nr 298, odat) – 11 H, 1 h.

UH **1 sk**, 0:7.
1 ky, 1:0:2 (prästbolet).
2 fr, 0:6 + 0:6, (Anna Pedersdotter /Bielke/, 1547 Ture Pedersson /Bielke/, 1556 Ture Pedersson 1, Jon Olofsson /Gyllenhorn/ 1, 1557 Ture Pedersson 1, Karin Nilsdotter /Bese/ 1).
Summa jt 3:3:2.

1353 pantsätter Lars Magnusson (Magnus Marinasons ätt) 0:1 till Nils Bovidsson (se Hummelsta) (DS 4988).

1360 pantsätter Lars Magnusson 0:1 till Eskilstuna kloster men överlåter det en månad senare till klostret (se Hummelsta) (DS 6238, 6252).

1362 ger Magnus Filipsson (lejon och lilja) 0:13:½ i morgongåva (se Ågersta) (DS 6567).

1369 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) till sig 0:1 av Eskilstuna kloster (se Hummelsta) (DS 7843).

1409 döms klostret vid ett räfsteting att låta bytet ovan återgå, så att klostret behåller 0:2 (se Hummelsta) (SD 1130).

1520-talet(?) – Anna Pedersdotter (Bielke) får två gårdar vid arvskifte efter sina föräldrar (VikS E 2742, odat). Enl en odaterad arvskiftesjordebok var jorden hennes mor Karin Nilsdotters arvegods, jordetalet är 0:12 och räntan ½ läst korn och 0:7 pn (Rött nr 298). – Vid förnyat arvskifte 1553 tillfaller gårdarna, som vardera räntar 3 pund korn och 0:3½ pn, Ture Pedersson (Bielke) (BiS E 2006).

1537 ingår Jöns i V i häradsnämnden (RAp 18/6 el 8/10).

1538 redovisas prästbolet som kyrkohemman (0:8:2), som förutom biskopsfodring räntar 5 pund korn, 0:8:2 pn, 0:4 gengärdspn och 6 dagsverken (UH 1538:2).

1547 har prästbolet, som brukas av en landbo, 3 punds utsäde och äng till 30 lass hö; räntan är 4 pund korn och 6 dagsverken (UH 1547:4).

1548 och 1555 upptas fem tiondepliktiga i V; gården *Backa är inkluderad (Prt 1).

1562 har frälsehemmanen vardera 2 punds utsäde, äng

till 30 lass hö, klent mulbete men varken skog eller fiskevatten (FoR 2).

Vreta

1293 *in Vretum* (DS 1095), 1311 *curiam meam de Wretum in Fanø* (DS 1794) – 11 H, 1 h; ursprunglig bytomt ca 400 m NO om nuv V (EK).

UH **2 fr**, 0:4 + 0:4, (Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/, 1562 Gabriel Kristersson /Oxenstierna/, 1566 Nils Ryning 1, Gabriel Kristersson 1).
3 fr, 1544 **3 aoe**, 0:6 + 0:6 + 0:4; 1547 **3 fr** (Abraham Eriksson /Leijonhufvud/, 1562 Emerentia Holgersdotter /Gera/). (Husby rd)
Summa jt 3:0.

1293 testamenterar Kristina Johansdotter 0:2 till sin tjänarinna Margareta (se Bäddarö) (DS 1095).

1298 säljer Rörik Matsson i Asker, Stockholms-Näs sn, 0:2 till Erling i Nyckelby, Övergrans sn, på Folke Jonssons (Fånö-ätten) vägnar; i försäljningen ingår inte landbornas hus i V, vilka ägs av Rörik, utan de skall värderas efter gode mäns besiktning (DS 1233).

1311 pantsätter Folke Jonsson sin huvudgård V 'på Fånö' till Uppsala domkyrka (se Husby, Husby-Sjutolfts sn) (DS 1794).

1337 upptas bland Johan Folkessons efterlämnade gods 3:0, som räntar 12:0 pn och 1½ läst korn (DS 3278).

1415 erhåller Peter Ulfsson (Roos) fyra gårdar vid arvskifte efter sin far Ulf Jonsson. I samma skifte tillfaller två gårdar i V Peters systerdotter, jungfru Märta Tordsdotter (Bonde). (SD 2123)

1443 bestäms vid förnyat arvskifte efter Birgitta Ulfsdotter (Roos) att om Johan Gädda, som på sin hustrus vägnar ärvt Fånö och Söderby, skulle vilja hålla 'boskap eller avel' i Fånö, skall Ulf Pedersson (Roos) och hans syskon överlåta V, som är deras fädernegods, till Johan, vilken skall ersätta dem med jord som ger lika mycket korn och pengar i avrad (se Fånö) (DRAp u d, DK fot).

1470 byter Sten Pik till sig två gårdar av Arvid Trolle (se Fånö) (HH 31 s 142).

1486 skiftas arvejord mellan Jöns Ivarsson (Liljeörn) och

hans styvson Jöns Jönsson (?Skanke) i Ekeberg, varvid på Jöns Jönssons del faller bl a tre gårdar i V, som tillsammans räntar 1 läst korn och 3½:0 pn, och jord i Långarnö, Villberga sn (RAp 21/12). – På Jöns Ivarssons del faller jord i huvudsakligen Närke (EbAp 21/12).

1487 upptas två gårdar, som tillsammans räntar ½ läst korn och 0:17 pn, bland de gods som Arvid Trolle bytt bort till Sten Pik (se Fånö) (X 240 f 4v).

1496 tillfaller jordagods och lösöre Johan Magnusson (Natt och Dag) och hans systrar Birgitta, Kristina och Margareta Magnusdöttrar i arv efter deras systerson Jöns Jönsson (?Skanke), vilken dock olagligen sålt bort en del av godset 'i många främmande händer'. Syskonen vill nu tillsammans återlösa godsen, och från Jöns Ivarssons (Liljeörn) änka Mechtild Pedersdotter löser de in tre gårdar i V, som tillsammans räntar 1 läst korn och 3½:0 pn, och jord i Lötsberga för pengar som Birgitta Magnusdotter och hennes make Abraham Kristiernsson (Leijonhufvud) bidragit med. Dessa får inneha jorden, men de andra syskonen skall ha rätt att återköpa den. (DN 16:323) – Jöns Ivarsson hade fått godsen av Jöns Jönsson, och Mechtild dödar nu alla de brev som denne utfärdat på dessa gods (RAp 26/5).

1544 får Gustav I tre gårdar av Ebba Eriksdotter (Vasa) (se Husby, Husby-Sjutolfts sn); två gårdar om vardera 0:6 räntar 4½ pund korn och 0:12 pn vardera, har 3 punds utsäde och äng till 22 lass hö, den tredje om 0:4 räntar 3 pund korn och 1:0 pn och har 14 spanns utsäde och äng till 15 lass; gårdarna har god åker, liten skog och litet fiskevatten (UH 1544:16).

1554 upptas tre gårdar, som vardera räntar 4 pund korn, 1:0 pn och 0:4 gengärdspn, i arvskiftesjordebok efter Erik Abrahamsson (Leijonhufvud, död 1520) (Rött nr 299).

1562 har Gabriel Kristerssons gårdar och en (0:4) av fru Emerentias vardera 11 spanns utsäde och äng till 13 lass hö, de övriga 14 spanns utsäde och äng till

18 lass vardera; byn har litet mulbete och fiskevatten men ingen skog (FoR 2).

Ågersta 1000-talet *[i] Agurstam* (runsten U 729), 1346 *in Auarstum* (DS 4029), 1367 *i Agharstum* (DS 7514), 1427 *i Agastom, Agasta* (RAp 18/6), 1439 *i Offwersta, i Owersta* (SMR 982) – 11 H, 1 h.

UH **1 sk**, 1:1.
3 aoe, 1566 **3 ky**, 0:7 + 0:5:1 + 0:5:1. (Hässlinge rd, 1541 Mösa rd)
2 fr, 0:6:2 + 0:6:2, (Jon Olofsson /Gyllenhorn/, 1557 Karin Nilsdotter /Bese/).
Summa jt 5:0.

Vid mitten av 1000-talet har Vidhugse låtit runmästaren Balle hugga runinskriften på ett stenblock till minne av sin far Särev, som bodde i Ågersta. Runblocket står vid en stig mellan byarna Å och Hummelsta vid gränsen (före laga skiftet 1856) mellan byarna – jfr inskriftens formulering: 'Här mån stånda sten mellan byar ...'. (runsten U 729)

1346 omnämns Sven i Å som faste vid häradstinget (DS 4029).

1362 ger Magnus Filipsson (lejon och lilja) i morgongåva till sin hustru Kristina Filipsdotter 0:13:2 i Å och jord i Vallby samt i Brunnsta, Övergrans sn, Ör, Tillinge sn, och *Ornswadh, S:t Ilians sn i Västerås (DS 6567, regest).

1367 ger Magnus Filipsson fullmakt för Lars i Å att på hans vägnar lämna fasta på häradstinget på jord i Hånningby, Vallby sn (DS 7514).

1427 pantsätter Knut Karlsson (Örnfot) 0:12:2, som räntar 8 pund korn och 0:13 pn, till Bo Knutsson (Grip). Knut hade förbundit sig att betala en skuld på 40 mark pn till Hans Kröpelin på nyligen förlidna pingstdagen, vilket han 'nu tyvärr ej förmår att betala'. Om Knut inte betalar skulden innan näst tillkommande avradsdagar, skall Bo behålla godset och uppbära all avrad och inte avslå i huvudsumman. (RAp 18/6)

1438 säljer Ingegerd Ingelsdotter (Hjorthorn), änka efter

Karl Magnusson (Örnfot), två gårdar om tillsammans 0:13, som räntar 8 pund korn och 0:14 pn, till Hans Kröpelin (RAp 15/11). – Jorden fastfars på Trögds ting 5/10 1439 (SMR 982).

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) tre gårdar (se Ekholmen, Veckholms sn) (SjSp 7/6). Jordetalet anges till 0:12, och en av gårdarna räntar 4 pund korn och 0:7 pn, de övriga två 3 pund korn och 0:6(?) pn vardera; varje gård räntar dessutom ett får, 2 höns, 10 ägg och 2 mark notegarn (Rött nr 252).

1456 byter Erling i Eneby till sig 0:9 'vid södra landslotten' av Filip Olofsson (se Uppeby, Hacksta sn) (UUBp 24/5).

1472 byter Sten Sture jord med rikets råd på kronans vägnar, varvid kronan får tre gårdar i Å, som tillsammans räntar 10 pund korn, 2:0:2 pn och 3 gamla får, och jord i Östersta, Kungs-Husby sn, Grillby och Håra, Villberga sn, Kärrby, Boglösa sn, och Hässlinge, Lillkyrka sn, samt i Gällsta, Ekerö sn, Minninge, S:t Nicolai sn, och Råsta, Kila sn, i Södermanland. I utbyte får Sten Sture 'Näsby bolstad som Gripsholm uppå ståndder' med tillhörande gods i Kärnbo sn. (RAp 1/9, två brev; se DMS 2:1 s 104)

En månad senare överlåter Gustav Karlsson (Gumsehuvud), på Sten Stures vägnar och i egenskap av häradshövding i Trögd, till kronan i Sverige 'under Uppsala öde' de tre gårdarna i Å och det övriga bytesgodset i Trögd och Södermanland, sedan en riksrådskommission på Trögds häradsting intygat att Sten Sture givit kronan 'fullt och lika' (RAp 5/10).

1486 omnämns Tomas i Å som faste vid häradstinget (SkSp 8/5).

1524 ingår Olof i Å i häradsnämnden (UUBp 14/11).

1528 får Gustav I tre gårdar, som tillsammans räntar 10 pund korn och 0:17:2 pn, vid arvskifte efter sin mormor (se Hässlinge, Lillkyrka sn) (RAp 6/8).

1531 har Gustav I tre gårdar, varav en om 0:7 räntar 4 pund korn och 0:7 pn, de övriga, om vardera 0:5:1, 3 pund korn och 0:5:1 pn vardera; varje gård räntar dessutom 0:4 gengärdspn, 0:3 dagsverkspn och ett

får (Hässlinge rd) (K 1, 1531 f 11v).
1559 har den största arv och eget-gården 4 punds utsäde och äng till 40 lass hö, de övriga två 3 punds utsäde och äng till 20 lass vardera (AoE 29 A).
1562 har frälsehemmanen vardera 2 punds utsäde, äng till 25 lass hö, klent mulbete men varken skog eller fiskevatten (FoR 2).

Torsvi socken

1303 *Deinde Thorswi* (DS 2218 s 428, avskr).
1314 *De Thorsui* (DS 1946, avskr).
1343 *De Thorswi* (DS 3754).
1426 *i Torswi sokn* (RAp 12/5).

Omfattning: Socknen hade under medeltiden och 1500-talet samma omfattning som den nuvarande (1950).

Kyrkan: Den rektangulära kyrkan av gråsten har daterats till slutet av 1200-talet, alternativt till 1400-talet (Bonnier). Sakristian, som har ursprungligt stjärnvalv av tegel, tillbyggdes under 1400-talets senare del. Kyrkan hade, enligt en teckning från 1600-talet, ett vapenhus av trä. Av medeltida inventarier har endast bevarats ett processionskrucifix från 1300-talet eller 1400-talets förra del, en Kristusbild från 1400-talets senare del och tre figurer (Kristus, Maria och Johannes) från omkr 1500. Altarskåpet, en gåva av Magnus Gabriel De la Gardie, härstammar från Schlesien och är daterat till 1400-talets slut. Kyrkan restaurerades 1784–85, 1926 och 1954. Invändiga mått cirka 16 x 8 m. (UKy 70, Bonnier s 133, 158, 287, MBd) – Kyrkby saknas.

Runsten: U 693 Navsta (figursten, utan text).

Kameral indelning: Socknen omfattar enligt UH 1540–44 Torsvi hamna (se s 22).

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1568)

	sk	skuj	ky/de	se	aoe	fr	frt
Edeby	1 (1)	- -	- -	- -	0 (1)	1 (0)	- -
Eldholmen	- -	- -	- -	- -	- -	0 (1)	1 (0)
Hovgården	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 (1)
Navsta	1 (1)	- -	- -	- -	1 (0)	2 (3)	- -
Nygård	- -	- -	- -	- -	0 (3)	- -	- -
Sorby	1 (1)	- -	- -	- -	1 (0)	0 (1)	- -
*Sørista	- -	2 (0)	- -	- -	- -	- -	- -
Torsviby	2 (0)	- -	1 (0)	2 (0)	- -	6 (6)	- -
*Wedeberga	- -	2 (2)	- -	- -	- -	- -	- -
Summa	5 (3)	4 (2)	1 (0)	2 (0)	2 (4)	9 (11)	2 (1)

Dessutom redovisar längderna: *krt*: Brandholmssund 0 (1), Eldholmen 0 (1) – *ky*: *Presteboleth 1 (1) – *aoeuj*: Torsviby 1 (0).

Jordetal för olika jordnaturer 1540

	sk	ky/de[1]	se	aoe	fr[2]	summa jt
Edeby	0:7	–	–	–	1:1[3]	2:0
Navsta	1:4	–	–	1:0	1:2:2	3:6:2
*Presteboleth	–	1:3:2	–	–	–	1:3:2
Sorby	1:6:2	–	–	0:5	–	2:3:2
*Sørista	0:1:1:4	–	–	–	–	0:1:1:4
Torsviby	2:4:2	0:3:2	1:2	0:1:1:4	4:1	8:4:2:4
*Wedeberga	0:3:2	–	–	–	–	0:3:2
Summa	7:3:1:4	1:7:1	1:2	1:6:1:4	6:4:2	19:0

Brandholmssund

1555 *Brandolsund* (Prt 1), 1567 *Brandolmsund* (UH 1567:4 tl), 1568 *Brråndalsundh* (UH 1568:4) – 10 H, 8 i.

UH 1568 **1 krt** (förökt detta år).

1555 och 1567 upptas en tiondepliktig i B som dock inte erlagt något tionde (Prt 1, UH 1567:4 tl).

Vid B träffas 1346 (30/5) en överenskommelse mellan biskop Egisl i Västerås och dekanen Sigfrid i Uppsala om att överlåta till en kommitté av sex personer (klerker och lekmän) att slita den tvist som länge varit mellan dem, delvis gällande en prebenda i Västerås domkyrka. Närva-

[1] jt från 1538
[2] jt från 1562
[3] jt från 1556

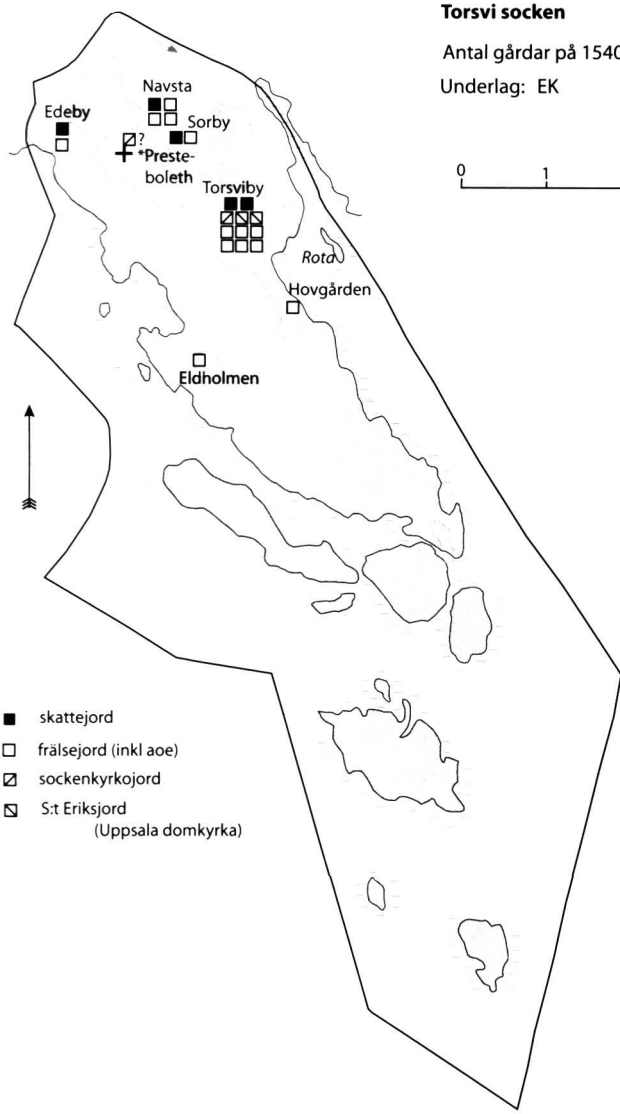
Torsvi socken
Antal gårdar på 1540-talet (UH)
Underlag: EK
0
1
2 km
Navsta
Edeby
Sorby
?
*Preste-
boleth
Torsviby
Rota
Hovgården
Eldholmen
skattejord
frälsejord (inkl aoe)
sockenkyrkojord
S:t Eriksjord
(Uppsala domkyrka)

rande vid mötet, som skett på 'yttersta Brandholmen (*ytærstabrandholme apud Thinganæs* = nuv Ytterholmen) i Uppsala stift', är – förutom notarius publicus – Nils Abjörnsson (Sparre av Tofta), väpnaren Birger Algotsson (Hjorthorn), priorn i Stockholms dominikankonvent, en kanik i Uppsala och kyrkoherdarna i Tillinge och Delsbo. (DS 4081)

Edeby

1410 *i Edhby* (SD 1276) – 10 H, 9 h.
UH **1 sk**, 0:7 med skuj i *Wedeberga.
1 fr (Anna Eriksdotter /björnlår/), 1556 **1 aoe**, 1:1.
Summa jt 2:0.
1410 säljer Jöns Larsson (okänt sigill) 0:3, som är hans rätta fäderne, till kyrkoherde Olof i Torsvi och dennes arvingar (SD 1276).
1410 säljer Anders Kettilmundsson i Mösa, Lillkyrka sn, 0:2 till herr Olof i Torsvi (SD 1299).
1411 säljer Olof Jönsson (Stensta-ätten) 0:0:4 till herr Olof i Torsvi (SD 1460).
1415 säljer Anders Johansson i Ännesta, Hacksta sn, 0:0:8 till herr Olof i Torsvi (SD 2084).
1426 ger kyrkoherde Olof Larsson i Torsvi 0:12, som han köpt (se ovan), till sin systerson Lars Nilsson med villkoret att om Lars avlider utan barn och barnarvingar, skall jorden återgå till Olof eller hans arvingar (RAp 12/5).
1443 säljer Olof Larsson 1:0 'östra landslotten' till sin systerson Lars Nilsson (RAp 23/4).
1453 ingår Nils i E i häradsnämnden (RAp 23/7).
1510 ger Lars Timmesson (styckad sköld med halv lilja) i Sjö en gård i E, som räntar 4½ pund korn och 0:6:2 pn, och jord i Skolsta, Litslena sn, och Lilla Åby, Närtuna sn, i morgongåva till Anna Mickelsdotter (RAp 11/11).
1555 säljer Karin och Cecilia Eriksdöttrar (björnlår) och deras makar en gård, som räntar 4½ pund korn, till Gustav I; jorden hade de ärvt efter sin syster Anna Eriksdotter (se Skolsta, Litslena sn) (RAp 3/7).
1559 upptas en gård om 0:9 i kungens jordebok med 3 punds utsäde och äng till 30 lass hö; räntan är 4½ pund korn och 0:7:1 pn (AoE 29 A).

Eldholmen 1541 *i Bodom* (UH 1541:10), 1544 *Elholm* (UH 1544:5), 1547 *Eltholm* (UH 1547:4), 1555 *Eldholm* (Prt 1) – 10 H, 9 h.

UH **1 frt**, 1544 **1 fr** (Jöran Åkesson /Tott/, 1551 /endast/ Johan Pedersson /Bååt/, 1557 Åke Bengtsson /Färla/).

1568 **1 krt** (förökt detta år); kallas 'Eldholms torp'.

1552 upptas E torp, som räntar 4:0 pn, i jordebok över framlidna Bengta Åkesdotters (Tott) gods; E tillfaller Åke Bengtsson (Färla). E har innehafts av Abraham Eriksson (Leijonhufvud) 'upp under' Eka, Lillkyrka sn. (X 261 l)

1562 har E, som 'ligger varken för öre eller örtug', 10 spanns utsäde, äng till 12 lass hö, litet mulbete, skog och fiskevatten till nödtorft (FoR 2).

Hovgården 1541 *Hogården* (UH 1541:10), 1549 *Hoffgården* (UH 1549:4), 1567 *Hågard* (UH 1567:4 tl) – 10 H, 9 h.

UH **1 frt**, 1544 **1 fr**, 1557 **1 frt**, (Jöran Åkesson /Tott/, 1551 Johan Pedersson /Bååt/).

1562 har H, som 'ligger varken för öre eller örtug', 6 spanns utsäde ena året, andra året 5 spanns, äng till 9 lass hö, litet mulbete, skog och fiskevatten till nödtorft (FoR 2).

Navsta 1342 *Nafwesta* (GiBr s 98, avskr), 1450 *i Nawesta* (RAp 27/3) – 10 H, 9 h; bytomt vid Nedre N och NV därom (EK, RAÄ nr 26).

UH **1 sk**, 1:4 med skuj i *Sørista t o m 1549.

1 aoe, 1:0, 1544 **1 fr,** 0:5:1 (Märta Andersdotter /Hålbonäs-ätten/, 1547 Hans Garstenberg, 1553 Sten Eriksson /Kolhammar-ätten/, 1562 Lars Knutsson /Forsa-ätten/); gården är 1543 förlänt till Garstenberg. (Mösa rd)

2 fr, 0:5:1 + 0:5:1, (Björn Pedersson /Bååt/, 1553 Björn Pedersson 1, Johan Pedersson /Bååt/ 1). Summa jt 3:6:2 (3:4).

1342 pantsätter Eskil i Kynge sin gård N till kaniken Lars Nilsson (se Kynge, Veckholms sn) (GiBr s 98).

1450/51 byter Johan Karlsson (Färla) och hans hustru Ingrid Matsdotter (Hålbonäs-ätten), Kristiern

Esbjörnsson (hjorthorn) och Anders och Mats Håkanssöner (Hålbonäs-ätten) till sig tre gårdar i N, som räntar 12 pund korn och 0:22 pn tillsammans, och jord i Sorby av Erik Holmstensson (Rosenstråle) mot Tuna gård och tre underlydande gårdar, Rystads sn, Östergötland. I 1451 års brev anges samma kornavrad medan penningavraden för N och Sorby är specificerad som 'allt skyller 3:1 svenska pn till trädespenningar'. (RAp 27/3, 1451 24/6 o 20/7)

1486 omnämns Ulf (Simonsson) i N som faste vid häradstinget (SkSp 8/5).

1543 se Mösa, Lillkyrka sn.

1559 upptas i kungens jordebok en gård om 0:4, som räntar 2½ pund korn; den har 12 spanns utsäde och äng till 15 lass hö och uppges ha överförts 1550 till arv och eget från Torsvi prästgård. Under gården ligger 0:7, som brukas under prästgården och som räntar 3½ pund korn. (AoE 29 A)

1562 har de tre frälsehemmanen vardera 20 spanns utsäde och äng till 20 lass hö men varken skog, mulbete eller fiskevatten (FoR 2).

Nygård 1548 *Nygårdh* (UH 1548:4), 1566 *Nygården* (UH 1566:14 tl) – 10 H, 9 h.

UH 1566 **1 aoe**, 1567 **3 aoe**.

1566 upptas i arv och eget-jordeboken (Ekholmens landbodistrikt) gården N, som tre bönder besitter, med räntan 12 pund korn, 4:3:2 pn och 18 dagsverken (UH 1566:17 A). Samma år upptas tre tiondepliktiga i N (UH 1566:14 tl).

N har bildats under åren 1548–52 genom att Gustav I förvärvat en stor del av Torsviby och utjordarna i *Sørista. För N saknas räkenskaper och inventarium, vilket sannolikt beror på att gården var helt underordnad Ekholmens gård och tjänade som lagringslokal för spannmål (Söderberg s 161 n 11).

***Presteboleth** 1538 *Presteboleth* (UH 1538:2), 1555 *Prestegorden* (Prt 1) – troligen belägen på platsen för nuv Torsvi gård.

UH **1 ky**, 1:3:2, 1547 1:4:2, 1567 1:3; saknas 1549–61.

1547 har P 5½ punds utsäde och äng till 40 lass hö (UH 1547:4).
1555 upptas en tiondepliktig i 'prästgården' (Prt 1).
1559 se Navsta.
1568 anges P:s ränta till 6 pund korn (UH 1568:4).

P gavs under Johan III:s tid i livstidsförläning till Per Månsson Utter, och dennes son Anders Persson uppförde säteriet Torsvi gård 1626 (AF 1 s 749).

Sorby

1381 *i Sorby* (RAp 21/10, SRP 1641), 1422 *i Soorby* (RAp före 1/11) – 10 H, 9 h; ursprunglig bytomt ca 250 m sydöst om Övre Navsta (RAÄ nr 27).
UH **1 sk**, 1:6:2, 1555 2:0:1, med skuj i *Wedeberga.
1 aoe, 1544 **1 fr**, 0:5 (Märta Andersdotter /Hålbonäs-ätten/, 1547 Hans Garstenberg, 1553 Sten Eriksson /Kolhammar-ätten/); gården är 1543 förlänt till Garstenberg. (Mösa rd)
Summa jt 2:3:2 (2:5:1).
1381 omnämns Lars Olofsson i S som faste vid häradstinget (SRP 1641).
1421 är Lasse skräddare i S vidervaruman vid häradstinget (RAp efter 29/9).
1422 ingår Nils Andersson i S i häradsnämnden (RAp före 1/11).
1450/51 byter Erik Holmstensson (Rosenstråle) bort en gård, som räntar 3½ pund korn och 0:5 pn, till Johan Karlsson (Färla) m fl (se Navsta) (RAp 27/3, 1451 24/6 o 20/7).
1456 säljer Magnus Olofsson i Enköping och hans hustru Ingrid Jordansdotter 0:14:2 i S och jord i *Wedeberga till kung Karl Knutsson (UUBp 13/5, C 4 f 4).
1457 upptas i Karl Knutssons jordebok, i en tillskriven notis, en gård som uppges ligga i Torsviby men som torde avse S; den har jordetalet 1:0:2, är köpegods och räntar 5 pund korn och 0:8:2 pn (0:9 minus 0:0:1 pn) (C 7 f 3; notisen överstruken med snedstreck).
1473 ärver Magdalena Karlsdotter (Bonde) en gård, som räntar 5 pund korn och 0:14:2 pn efter Karl Knutsson (C 8 f 18v).
1543 se Mösa, Lillkyrka sn.
1548 upptas tre tiondepliktiga i S, 1555 två (Prt 1).

1562 har frälsegården 10 spanns utsäde ena året, andra året 8 spanns, äng till 20 lass hö men varken skog, mulbete eller fiskevatten (FoR 2).

***Sørista** 1455 *i Sørista* (C 4 f 4, avskr), 1457 *Søristum* (C 7 f 3v), 1540 *Søderstа* (UH 1540:10) – läge inom Nygårds gränser.

UH **2 skuj**, 1550–52 **1 skuj**, 0:0:2:2 till Torsviby + 1540–49 0:0:2:2 till Navsta; utjordarna läggs till Nygård 1551 resp 1549.
Summa jt 0:1:1:4.

1455 säljer Ulf i Värnsta, Lillkyrka sn, 0:0:4½ 'vid norrelandet' till Karl Knutsson (Bonde) C 4 f 4).

1457 upptas i Karl Knutssons jordebok dels ett okänt antal öresland, som räntar 2½ pund korn och 1:0 pn eller ½:0 pn, dels 0:0:4½, som är öde och räntar en tredjedel (av skörden) (C 7 f 3; notisen överstruken med snedstreck).

1491 ger Elin Gustavsdotter (Sture) jord i S till sin systerdotter Kristina Davidsdotter (Oxenstierna) (se Börsta, Kungs-Husby sn) (U 269 a s 22).

1551 säljer Erik Matsson i Boda, Breds sn, en utjord om 0:0:0:18 'vid norrelandslotten i S bolstad' (*Södhersta bolstadt*) i Torsviby till Gustav I (se Torsviby) (RAp 22/6).

Torsviby 1347 *de Thorswi* (DS 4189), 1538 *Torswij bin* (UH 1538:2) – 10 H, 9 h.

UH **2 sk**, 1550–52 **1 sk**, 1:2:2, 1549 1:3, med skuj i *Sørista 1540–49 + 1540–52 1:2 med skuj i *Sørista 1550–52; båda gårdarna uppges ha köpts till arv och eget och lagts till Nygård 1549 (UH 1549:4).
1 ky/de, 1544–52 **1 aoe**, 0:3:2; lagd under Nygård 1552. (Ramby rd)
1544–48 **1 ky** (klockarbolet).
1539–49 **2 se**, 0:5 + 0:5; lagda under Nygård 1548. (Trögds rd)
1540–48 **1 aoeuj**, 0:1:1:4. (Hässlinge rd, 1541 Mösa rd)
6 fr, 0:6 + 0:6 + 0:6 + 0:6 + 0:5 + 0:4, (Abraham Eriksson /Leijonhufvud/ 2, Johan Pedersson /Bååt/ 1, Jöran Åkesson /Tott/ 3, 1553 Abraham Eriksson

2, Johan Pedersson 4, 1562 Sten Eriksson /Leijonhufvud/ 5, Johan Pedersson 1); 1541–43 kallas två av gårdarna *Trägården* och en 'vid grinden' (UH 1541:10).
Summa jt 8:4:2:4 (4:1).

Till Torsvi skriver sig Jordan (okänt sigill) 1347 (DS 4189). Han är troligen identisk med väpnaren Jordan Lange, som beseglar ett brev vid häradstinget 1346 (DS 4029).

1378 förbehåller sig Olof Magnusson rätten att om han lever efter sin mors död ha samma rätt till 1:0 i T som han hade till jorden i Härjarö, Veckholms sn. Jorden i T hade Olofs syster och svåger (se nedan 1382) bytt till sig av Karl Ulfsson (Sparre av Tofta). (RAp 15/10)

1379 omnämns Ulf i T som faste vid häradstinget (SRP 1440).

1382 byter Cecilia Olofsdotter (korslagda färlor) till sig 0:5 'södra landslotten' av sin måg Nils Bengtsson (balk belagd med två sparrar) och sin dotter Katarina Jordansdotter (korslagda färlor) mot jord i Stav, Simtuna sn (RApp 13/4, SRPp 58; se DMS 1:8 s 112).

1415 och 1421 omnämns Olof Ulfsson i T som faste resp vidervaruman vid häradstinget (SD 2084, RAp efter 29/9).

1417 överlåter Ingeborg Nilsdotter (belagd balk) 3:1 till sin make Peter Vitter i hans livstid, om han lever efter henne och de inte har barn tillsammans (se Börsta, Kungs-Husby sn) (SD 2400).

1450 ingås en förlikning mellan Uppsala domkyrka och arvingarna till Håkan Vitter (3 stjärnor) om dennes testamente, varvid arvingarna, däribland Johan Karlsson (Färla) och Erik van Lipen, till domkyrkan överlåter fyra gårdar i T, varav tre gårdar om vardera 0:5 ligger öster om bygatan och en gård om 0:0:11 väster om bygatan (BhSp 22/2, UpDkyRL f 17v).

1457 upptas i Karl Knutssons jordebok ett okänt antal (troligen tre) gårdar i T om tillsammans 3:0(?), som

räntar 9½ (?) pund korn, 0:21 pn och okänt antal gamla får (jfr Sorby) (C 7 f 3; notisen överstruken med snedstreck).

1458 återfår Uppsala domkyrka sitt gods i bl a T av Kristian I, sedan kung Karl Knutsson och hans fogdar orättmätigt hindrat dess innehav av jorden och lämnat en del av den i annan mans händer (RAp 7/2).

1481 se Hedsta, Veckholms sn.

1491 ger Elin Gustavsdotter (Sture) sex gårdar i T till sin systerdotter Kristina Davidsdotter (Oxenstierna) (se Börsta, Kungs-Husby sn) (U 269 a s 22).

1497–1536 har domkyrkan (Trögds rd) två gårdar, som vardera räntar 3 pund korn och 0:5 pn (UpDkyR).

1528 får Gustav I en utjord, som räntar 4½ spann korn och 0:0:4½ pn, vid arvskifte efter sin mormor (se Hässlinge, Lillkyrka sn) (RAp 6/8).

1531 har Gustav I 0:0:4½ med samma ränta som 1528 (Hässlinge rd) (K 1, 1531 f 12).

1538 har sockenkyrkan en gård om 0:0:11, som förutom biskopsfodring räntar 2 pund korn och 0:0:8 pn, varav hälften uppbärs av dekanen i Uppsala och hälften av kyrkoherden, samt 7 dagsverken (UH 1538:2).

1543 upptas i Johan Pederssons (Bååt) jordebok bland hans hustru Kristina Åkesdotters (Tott) arvegods en gård om 0:6, som räntar 3 pund korn, 0:6 pn, 0:6 gästningspn och ½ fodernöt; gården har 2 punds utsäde och äng till 12 lass hö (JPJb).

1544 redovisas den gård som hört till dekanatet som arv och eget (se Ramby, Löts sn); den har god åker, 12 spanns utsäde, äng till 8 lass hö, god skog och gott fiskevatten (UH 1544:16).

1548 svarar kungen gårdsfogden på Ekholmen, Veckholms sn, som undrat var han skall börja träda och så till våren, att han skall förvärva de 'bondehemman' som ligger i T, 'synnerligen de två kronogods' och annat i byn som tillhör kungen på kronans vägnar. Den ena kronolandbon har begärt 0:10 i Stjärnholm, Kulla sn, som ersättning, men den jorden kan kungen inte umbära. Den andra kronogården ägs

av två bröder, som vill sälja den, och landbofogden Anders Håkansson skall betala dem 'som örtugen gäller där i byn'. Frälsejordarna skall man låta bli till dess kungen får förhandla med dem som de tillhör. (GR 19 s 100 f, Söderberg s 160 n 11)

1548 upptas elva tiondepliktiga i T men 1555 endast sex (Prt 1).

1551 säljer Erik Matsson i Boda, Breds sn, till Gustav I sitt hemman i T, som består av 0:10:2 i bolbyn 'i den tredje åkern närmast vid norrelandslotten' och en utjord i *Sørista i T (där örtugen gäller 4 mark); Erik mottar köpeskillingen för jorden, husen och utjorden av kungens befallningsman på Ekholmen (RAp 22/6). – Samma dag köper kungen 1:0 skattejord av Erik Jönsson i Navsta och Olof i Hållmyra, Kulla sn (AoE 43 s 111).

1556 upptas i Johan Pederssons jordebok en gård om 0:6 med samma korn- och penningränta som 1543; gården har 20 spanns utsäde, äng till 12 lass hö, fiskevatten, timmerskog och vedbrand (X 265 h).

1562 har de fyra likstora frälsegårdarna (0:6) vardera 12 spanns utsäde och äng till 9 lass hö, de övriga 10 resp 9 spanns utsäde och äng till 6 resp 8 lass; gårdarna har litet mulbete och skog och fiskevatten till nödtorft (FoR 2).

Torsvigård Se *Presteboleth.

***Wedeberga** 1456 *i Wedeberga* (UUBp 13/5), 1540 *Vedeberga* (UH 1540:10).

UH **2 skuj**, 0:2:1:4 (1547 och 1549 0:3) till Sorby + 0:1:0:4 till Edeby. Summa jt 0:3:2.

1456 säljer Magnus Olofsson och hans hustru 0:0:5½ till Karl Knutsson (se Sorby) (UUBp 13/5, C 4 f 4).

1457 upptas i Karl Knutssons jordebok, i en tillskriven notis, jord (okänt namn och jordetal) som räntar 6 spann korn, 6½ spann ?råg och 2 spann vete (C 7 f 3; notisen överstruken med snedstreck).

1473 ärver Magdalena Karlsdotter (Bonde) jord i V, som räntar 11 spann korn, efter Karl Knutsson (C 8 f 18v).

Vallby socken

1303 *Deinde Valby* (DS 2218 s 428, avskr).
1309 *in Walby* (DS 1632).
1332 *parochia Waldby* (DS 2949).
1333 *in parochia Walby* (DS 2964).
1352 *parrochie Hosaby Gismark* (DS 4859).
1369 *i Walby sokn* (DS 7831).
1375 *i Valbo sokn* (DS 8741).
1379 *i Walby Gismark sokn* (RAp 18/7, SRP 1438).
1394 *i Walby Giismark sokn* (RAp 4/10, SRP 2740).
1415 *i Walby sokn, i Walby Gismark* (SD 2055).
1423 *i Walbygiismark sokn* (RAp 17/3).
1447 *Parochia Husby Giismark* (VaKlJb s 44).
1453 *i Walby sokn* (SjSp 7/6).
1457 *Waldbo sokn* (C 7 f 3).

Omfattning: Socknen hade samma omfattning som den nuvarande (1950) med undantag för att två gårdar i Hånningby (en skatte och en arv och eget) hörde till Boglösa sn i såväl kameralt som kyrkligt hänseende; de överfördes i alla avseenden till Vallby sn 1884 (Kbr 18/4).

Kyrkan: Vallby kyrka, som är uppförd i gråsten, har daterats till tiden omkring 1200. Den ursprungliga, romanska kyrkan bestod av långhus (ca 10,5 x 6,5 m) och smalare kor med okänd avslutning. Vid tiden omkring 1300 revs koret, och kyrkan förlängdes avsevärt åt öster. Den medeltida sakristian ersattes 1742 med en helt nybyggd sakristia av tegel. Vapenhuset är troligen byggt på 1400-talet, men dess valv är senare inslaget. Troligen vid mitten av 1400-talet slogs tegelvalv i kyrkan. Koret och långhusets första travé försågs omkring 1520 med kalkmålningar av okänd konstnär. De är dock bevarade i delvis fragmentariskt skick, särskilt de på väggarna. Korfönstret i östgaveln är ursprungligt. Kyrkans västtorn har byggts före 1637, möjligen redan under senmedeltiden, men byggdes om vid mitten av 1800-talet. Kyrkan restaurerades 1921 och 1958–59, då kalkmålningarna togs fram. Invändiga mått ca 21 x 6,5 m.

Av medeltida inventarier har endast bevarats en dopfuntscuppa från omkring 1200 och ett triumkrucifix från 1400-talet samt tre figurer som säkert hört till ett altarskåp – de förvaras nu i tornet efter att tidigare ha varit uppställda i nischer i sakristians lanternin. Kyrkan har vidare en mässhake av florentinsk sidendamast från slutet av 1400-talet med foder av norditaliensk tillverkning från 1300-talets senare del. (UKy 57, Bonnier)

Kyrkby: Vallby; kyrkan står vid bygränsen mot Husby.

Runstenar: U 718 kyrkan (halv sten, försvunnen), 719 Folsberga (skadad), 720 Hånningby; några meter från U 720 står en rest sten med inristade ornament på toppen.

Kameral indelning: Socknen omfattar enligt UH 1540–44 Kroby, Dräggesta och Lidingbo hamnor (se s 21).

Övrigt: I skogsstadgan från 1300-talet för Mellersta tredingen stadgas att byarna Dräggesta, Folsberga, Gymminge, Husby, Kroby, Vallby och Österby är skyldiga att hålla gärdsgårdar i stånd kring allmänningen Hornö, när svinen skall släppas ut på ollonbete och tills de tas därifrån. Byarna Husby, Österby och Dräggesta skall dessutom ha en grind vardera och ansvara för den, så att ingen skada uppkommer genom den. (TrL s 35 f, 43)

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1568)

	sk	skuj	ky	pb	½ skokl	vakl	våkl	aoe	fr
Berg	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 (0)	1 (2)
Dräggesta	1 (1)	1 (1)	0 (2)	- -	- -	2 (0)	- -	- -	1 (1)
Eknäs	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	0 (1)	2 (1)
Folsberga	2 (2)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 (1)
Gymminge	- -	- -	2 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Husby	- -	- -	0 (1)	1 (0)	- -	- -	- -	- -	5 (5)
Hånningby	2 (2)	1 (0)	- -	- -	- -	- -	- -	2 (4)	2 (0)
Kroby	2 (2)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2 (2)	1 (1)
Lidingby	5 (5)	1 (0)	1 (1)	- -	- -	- -	1 (0)	- -	- -
Mälby	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 (1)
Nederby	- -	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 (1)
Skälby	- -	1 (0)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2 (2)
Sycklinge	1 (1)	- -	1 (2)	1 (0)	1 (0)	- -	- -	- -	0 (1)
Vallby	- -	1 (0)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	7 (7)
Österby	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	6 (7)
Summa	14 (14)	6 (2)	4 (7)	2 (0)	1 (0)	2 (0)	1 (0)	5 (7)	30(30)

Dessutom redovisar längderna: *krt*: *Synnersnäs 0 (1) – *kyt*: Lidingby 0 (1) – *kyuj*: Hånningby 1 (0) – *½ aoe*: Österby 1 (0) – *aoeuj*: Berg 1 (0), Hånningby 0 (1) – *frt*: Folsberga 0 (1).

Jordetal för olika jordnaturer 1540

	sk	ky[1]	pb[2]	kl	aoe	fr[3]	summa jt
Berg	–	–	–	–	1:0	0:5:1:4	1:5:1:4
Dräggesta	2:3	–	–	2:0[4]	–	1:2:2	5:5:2
Eknäs	–	–	–	–	–	0:7	0:7
Folsberga	2:1:2	–	–	–	–	0:6	2:7:2
Gymminge	–	3:0	–	–	–	–	3:0
Husby	–	–	1:0	–	–	4:5:1:4	5:5:1:4
Hånningby	3:7:1	0:2:2	–	–	2:3	3:4	10:1
Kroby	2:2:2	–	–	–	1:5	1:0:0:4	4:7:2:4
Lidingby	10:0	1:0:0:4	–	0:6[5]	–	–	11:6:0:4
Mälby	1:4:1:4	–	–	–	–	0:6:1:4	2:3
Nederby	0:4	–	–	–	–	2:2	2:6
Prästgården	–	3:1:1	–	–	–	–	3:1:1
Skälby	0:6	–	–	–	–	1:4	2:2
Sycklinge	0:6:2	0:2	0:7	0:4[6]	–	–	2:3:2
Vallby	0:2:2	–	–	–	–	5:5:1	6:0
Österby	–	–	–	–	–	5:0	5:0
Summa	24:6:1:4	7:6:0:4	1:7	3:2	5:0	28:0:2	70:6:1

Berg

1352 *in Bærghom* (DS 4859), 1531 *Berg* (K 1, 1531 f 9) – 11 H, 0 f.

UH **1 aoe**, 1566 **1 fr** (Karl Holgersson /Gera/), 1:0. (Mösa rd)
1540–45 **1 aoeuj**, 0:0:2. (Mösa rd)
1 fr, 0:5:1:4 (Bengt Nilsson /Färla/, 1547 Abraham Eriksson (Leijonhufvud/, 1557 Åke Bengtsson /Färla/).
Summa jt 1:5:1:4.

1352 intygas att Karl Näskonungsson (delad sköld) bytt bort 0:0:11 till Märta Jonsdotter mot lika mycket jord i Ekeby, Överselö sn (DS 4859).

1531 har Gustav I 0:0:2, som räntar 2 spann korn (Gåde rd) (K 1, 1531 f 9).

1552 upptas i jordebok över framlidna Bengta Åkesdotters (Tott) gods två gårdar, den ena om 0:5½ med räntan 3 pund korn och 0:5 pn, den andra om 0:0:14 med räntan 18 spann korn; den första gården tillfaller Åke Bengtsson (Färla) (X 261 l).

[1] jt från 1538
[2] Strängnäs domkyrka
[3] jt från 1562
[4] Vadstena
[5] Vårfruberga
[6] Sko kloster

Vallby socken

Antal gårdar på 1540-talet (UH)

Underlag: EK

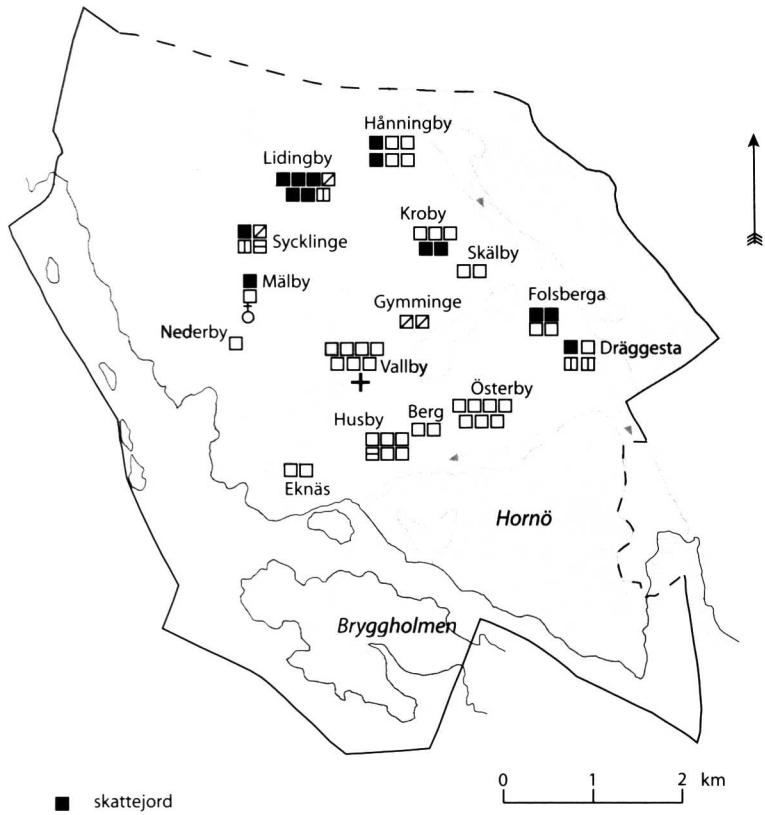

- skattejord
- frälsejord (inkl aoe)
- sockenkyrkojord
- prebendejord (Strängnäs domkyrka)
- klosterjord (Vadstena, Sko, Vårfruberga)
- osäker gräns

Två gårdar i Hånningby hör till Boglösa sn.

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 1:0, som anammats 'på vederlag' 1552 och som räntar 4 pund korn, 1:0 pn och ett får; den har 22 spanns utsäde, äng till 40 lass hö, skog, mulbete och gott fiskevatten. I jorden ingår 0:0:2, som är kungens rätta fäderne. (AoE 29 A)

1562 har Åke Bengtssons gård 18 spanns utsäde ena året, andra året 2 punds, äng till 24 lass hö, 'passligt' mulbete och fiskevatten, dito skog (FoR 2).

1562 kräver Karl Holgersson (Gera) ersättning för gods som Gustav I tagit, bl a en gård i B och Bryggholmen; enl Rasmus Ludvigsson bör Karl få ersättning av KMt eller sina gårdar igen (HH 13 s 72).

Bryggholmen 1551 *Bryttieholmen* (GR 22 s 225), 1559 *Bryggeholmenn* (AoE 29 A) – 11 H, 0 e–f.

UH 1553–56 **1 aoeäng**.

1551 skriver Gustav I till Abraham Eriksson (Leijonhufvud) och meddelar honom att han under sin resa i södra Trögd fått reda på att Abrahams fogde tagit ifrån bönderna i Husby B och påstått att holmen hör till Eka gård, Lillkyrka sn. Men detta är inte sant, ty många bönder säger att Bengt Nilsson (Färla) på sin tid med våld avhände Husby-bönderna B. Dessutom är det så, att Eka ligger längre bort från B än Husby, eftersom Hornö ligger mellan Eka och B. Med hänvisning till att han har två gårdar i Husby som tillkommer honom genom arv och att det i byn finns jord som ingick i hans mors morgongåva har kungen nu befallt sin fogde att återta B och tillsäga Abrahams fogde att inte befatta sig med holmen förrän kungen fått skriftligt bevis av Abraham. (GR 22 s 225 f) – Enligt anteckning av Rasmus Ludvigsson har B (i Arnö sn) 'av ålder' legat under Eka gård men vederkänts 1551 som följd av ett kontrakt 1550 mellan kungen och Abraham Eriksson, enl vilket kungen skulle behålla B som ersättning för den 'kronans allmänning som Eka låg uppå' (K 7 f 10, odat).

Senare samma år daterar Gustav I under en vecka, 14–20 augusti, flera brev från B, bl a den 15/8

till Svante Stensson (Sture) och hans hustru Märta Eriksdotter (Leijonhufvud) och till Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna), att de snarast beger sig till B till kungen, eftersom drottning Margareta är mycket sjuk (GR 22 s 305 f). Den 20/8 har kungen rest söderut till Tynnelsö, varifrån följande dagar sänds flera brev angående drottningens sjukdom, t ex den 23/8 till Valentin bårdskärare i Nyköping att han 'strax med sina materialia' beger sig till kungen. Tre dagar senare meddelar kungen ärkebiskopen och två biskopar att drottningen avlidit. (GR 22 s 307 f)

1552 upptas B som en holme under Husby by i jordebok över framlidna Bengta Åkesdotters (Tott) gods (X 261 l).

1559 upptas i kungens jordebok en äng B, som ger 30 sommarlass hö, och *Rönaps Engen* 'på samma holmen', som ger 16 sommarlass hö; ängarna har tagits upp på kronans allmänning (AoE 29 A). Samma år upptas B som betesholme för hästar under Ekholmens gård, Veckholms sn (AoE 29 C).

1562 återfår Karl Holgersson (Gera) B under Eka (se Berg) (HH 13 s 72).

Dräggesta 1300-talet(?) *Dräggiasa* (TrL s 35, avskr), 1346 *in Drægyastum* (DS 4029), 1379 *i Dreggistom* (RAp 18/7, SRP 1438), 1380 *i Dræggissom* (RAp 26/11, SRP 1540), 1383 *aff Drægiwsom* (RAp 25/1, SRP 1904), 1406 *gardhen Dræggista* (SD 731) – 11 H, 0–1 f.

UH **1 sk**, 1:5:2, 1553 2:0:1, med skuj i Vallby t o m 1552 och en äng på tredingsallmänningen från 1561.
1 skuj, 0:5:1 till Folsberga t o m 1561.
2 vakl, 1544 **2 fr**, 1546 **2 aoe**, 1566 **2 ky**, 1:0 + 1:0; förlänta till Arvid (Joakimsson) Trolle t o m 1551. (Körsviks rd, 1550–52 Ramby rd)
1 fr, 1:2:2 (Nils Larsson /Hornby-ätten/, 1553 Ingeborg Hansdotter /Ekeblad/, 1562 Bengt Nilsson /Schack/).
Summa jt 5:5:2 (6:0:1).

Dräggesta är sätesgård för Simon Djäkn (delad sköld, övre fältet schackrutat) 1383–95 (SRP 1904, 2774), troli-

gen redan från 1375 (DS 8741) – Simons änka Ragnhild Holmstensdotter 1422–23 (RAp före 1/11, 17/3) – väpnaren Peder Björnsson 1456–72 (UUBp 31/5, RAp 5 /10).

1300-talet se s 193.

1346 och 1347 omnämns Lars i D som faste vid härادstinget (DS 4029, 4189).

1379 byter Simon Djäkn till sig 0:9:1:6, som ligger '5 örtug[land] närmare södra landet', i D och jord i Folsberga av Botolf i Hummelsta, Litslena sn, och dennes hustru Ingeborg mot jord i Kumla, Boglösa sn, och Kromsta, Litslena sn; som mellangift lämnar Simon en med nytt skinn fodrad mantel (värd 25 mark) och 8 alnar kumiskt kläde (värt 5 mark) (RAp 18/7, tre brev /SRP 1438–40/).

1380 utfärdar underhäradshövdingen Holmger Tomasson (sparre) dom beträffande en 'farväg' mellan Simon Djäkn och hans grannar i D, så att Simon till dem skall utge en farväg norr om sin 'byatomt' som är lika stor som den gamla farvägen söder om hans tomt. Tolv bönder från trakten, som besiktat farvägen, intygar att den är lika god och 'jämgenan' som den som förr legat söder om byn, och de har märkt ut vägen med rå. (RAp 26/11, SRP 1540)

1386 medlar Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) och Sten Bengtsson (Bielke) på plats i D i en tvist mellan Simon Djäkn och Lars Svensson om en farväg och en trädgårdstomt som hade legat för svinavall. Det överenskoms att 'som Simon där nu haver och som det nu ligger', så skall det hädanefter ligga utan hinder från Lars. Simon har vidare för vänskaps skull överlåtit till Lars sin del i ett 'fall' som ligger mellan Kärrby och Blacksta, Boglösa sn, och som de också varit i delo om. (SRP 2216)

1390 säljer Karl Ulfsson 0:0:13 med hus och alla tillagor, som han fått av Ingeborg i Eka, till Simon Djäkn av D; Karl ger fullmakt för sin syssloman Sven Djäkn och sin tjänare Johan i Kroby att lämna Simon fasta på jorden (SRP 2506).

1394 ger Simon Djäkn 2:0 'vid södra landet' i morgongåva till sin hustru Ragnhild Holmstensdotter (SRP 2740).

1406 förrättar Sten Bengtsson (Bielke) arvskifte i gillesstugan i Enköping efter Simon Djäkn, varvid 'gården' D tillfaller Simons änka Ragnhild, medan Erik Pedersson får Simons egendom i Kävra, Vårfrukyrka sn. Tre klerker intygar att Simon testamenterat 0:0:13 i D till Ragnhild jämte jord i Folsberga. (SD 731)

1411 skänker Ragnhild Holmstensdotter till Vadstena kloster sitt 'gods' D om 2:0, som hon fått i morgongåva av sin make Simon Djäkn, med villkoret att hon i sin livstid får 'kost och kläde' i klostret. Hon önskar att när hon avlidit klostret intager en jungfru som kan bedja för henne och hennes förfäder, ty hon förmådde inte inge sig själv, som hon 'av allt hjärta gärna hade velat'. (SD 1504)

1422 rannsakar häradshövdingen i Trögd, efter skriftlig uppmaning av Hans Kröpelin, hövitsman på Stockholm, om frälse är givet för det gods i D som Ragnhild Holmstensdotter äger. Häradsnämnden vittnar att Simon Djäkn bytt till sig D mot jord i Kumla, Boglösa sn, som var gammalt frälse, och i Kromsta, Litslena sn, men denna jord (0:0:4) visste ingen om den var frälsejord eller ej (se ovan 1379). (RAp före 1/11)

1423 ger Ragnhild Holmstensdotter 0:0:13 till Vadstena kloster som själagåva för sig och sin make Simon Djäkn, som köpt jorden av Karl Ulfsson; om dennes arvingar inte skulle kunna överlämna jorden, får klostret fullmakt att av dem utkräva samma köpeskilling (RAp 17/3).

1447 har Vadstena kloster 2:0, som räntar 10 pund korn och 2:0 pn och brukas av två landbor. 1457 är räntan 4½ pund korn och 2:0 pn. (VaKlJb s 44, 93) – 1466 erlägger den ena landbon 3½ pund korn och 0:6 pn, den andra 6 pund och 0:10 pn (HH 16 s 234).

1472 ingår Peder Björnsson i D, tillsammans med åtta andra väpnare från Uppland, ärkebiskopen, lagmannen Gustav Karlsson (Gumsehuvud) och Eskil Isaksson (Banér), i en av riksrådet utsedd kommission som skall rannsaka 'gods och ränta' i det stora jordbytet mellan kronan och Sten Sture (RAp 1/9,

5/10; se DMS 2:1 s 104 f).

1492 ingår Erik i D i nämnden vid lagmansting i Veckholms klockarstuga (ULdb s 41).

1508 överlåter Gunnar Larsson i Hornby, Ytterselö sn, sin andel i D till sin bror Nils Larsson mot betalning av 22 mark pn (JNJb s 60).

1511 överlämnar Erik Trolle den del i D gård som han haft i pant till Nils Larsson (Hornby-ätten), som återbetalat de 20 mark han på sin kusin jungfru Barbros i D vägnar lånat för att åt henne återlösa D gård; Nils är son till Barbros moster (JNJb s 60 f).

1538 har Vadstena kloster två gårdar om vardera 1:0, som vardera förutom biskopsfodring räntar 4 pund korn och 1:0 pn och som är förlänta till Arvid (Joakimsson) Trolle (UH 1538:2).

1559 har de båda arv och eget-gårdarna, som felaktigt uppges ha vederkänts från dekanprebendan i Uppsala domkyrka, vardera 3½ punds utsäde (AoE 29 A).

1559 pantsätter Karl Nilsson (Hornby-ätten) till sin svåger Bengt Nilsson (Schack) till Arnöberg den del som kan tillfalla honom och hans samsyskon i deras 'fädernes och mödernes gård' D (JNJb s 61).

1562 har frälsegården 3 punds utsäde, äng till 35 lass hö, skog till nödtorft, litet mulbete men inget fiskevatten (FoR 2).

1564 ingår Bengt Nilsson förlikning med sin 'brors' (= svågers) hustru Barbro Arentsdotter (Örnflycht), änka efter Karl Nilsson, om gården D, som hon fått i morgongåva av sin man men som givits bort utan Bengts och hans syskons samtycke. Bengt får gården mot betalning av 580 mark pn, 3 lödiga mark silver och en 'hemmanshäst'. (HH 13 s 124)

Eknäs

1457 *Ekænes* (RAp 20/10) – 11 H, 0 e.

UH **1 fr** (Erik Tönnesson /Tott/, 1551 Jöran Hansson till Högsjö), 1552 **1 aoe**, 0:4; gården har ett ängsfall på tredingsallmänningen 1561. (Mösa rd)
1 fr, 0:3 (Bengt Nilsson /Färla/, 1547 Abraham Eriksson /Leijonhufvud/, 1557 Åke Bengtsson /Färla/).

Summa jt 0:7.

1457 ärver Magnus Gren en gård efter sin bror Erik Stensson (se Grönsö, Kungs-Husby sn) (RAp 20/10).

1465 se Grönsö, Kungs-Husby sn.

1486 säljer Hans Kröpelin d y (Oxenstierna) en gård i E och en på Grönsön, Kungs-Husby sn, till Nils Fadersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) med rätt till återköp inom två år (RApp 19/1).

1552 upptas en gård, som 'ligger för stubberyd' och som räntar 1 pund 4 spann korn och 0:12 pn, i jordebok över framlidna Bengta Åkesdotters (Tott) gods; gården tillfaller Åke Bengtsson (Färla) (X 261 l).

1559 har arv och eget-hemmanet, som Axel Tönnesson (Tott) skänkt till Gustav I 1552, 20 spanns utsäde och äng till 20 lass hö; räntan är 3 pund korn och 0:4 pn (AoE 29 A).

1562 har frälsegården 20 spanns utsäde, äng till 25 lass hö, liten skog och litet mulbete och fiskevatten (FoR 2).

Folsberga

1318 *de Folsberghi* (DS 2138), 1414 *i Folkxberghe* (SD 1950), 1453 *i Folsbergom* (RAp 23/7) – 11 H, 1 f.

UH **2 sk**, 1:1:2 med skuj i Dräggesta 1540–61 + 1:0 (1540–44 redovisad i jb under Dräggesta); gårdarna har varsitt ängsfall på tredingsallmänningen 1561.

1 fr, 1552 **1 frt**, 0:5 (Jon Olofsson /Gyllenhorn/, 1557 o 1562 Karin Nilsdotter /Bese/, 1566 Bengt Nilsson /Schack/).

1544 **1 fr**, 0:1 (Erik Arvidsson /?Ekeblad/, 1553 Bertil Larsson på Slädhammar).

Summa jt 2:7:2.

1318 omnämns Lars och två bönder med namnet Karl i F som fastar vid häradstinget (DS 2138).

1379 byter Simon Djäkn till sig 0:0:10 av Botolf i Hummelsta, Litslena sn, och dennes hustru (se Dräggesta) (RAp 18/7, SRP 1438–40).

1380 deltar tre bönder i F – Erik, hans granne Ingevald och Jordan – i synenämnd rörande väg i Dräggesta (RAp 26/11).

1406 intygas att avlidne Simon Djäkn i sitt testamente

givit jord i F som två landbor 'uppå sutto' till sin hustru Ragnhild och att hon skulle behålla jorden i sin livstid; om Erik Pedersson får barn, skall han och hans barn ärva de två landbogårdarna efter Ragnhilds död, men om han inte får barn skall gårdarna överlåtas till den prebenda i Uppsala domkyrka som Simon Djäkn 'ökte' (SD 731).

1414 ingår Johan i F i nämnden vid räfsteting i Uppsala med allmogen av Trögd (SD 1950).

1422 överlåter Ragnhild Holmstensdotter, med hänvisning till skiftesbrevet mellan henne och Erik Pedersson (se ovan 1406), 0:10 till den prebenda (Hemsta kanonikat) som kaniken Bengt (Håkansson) i Näs hade och som nu kaniken Eggert Görtz har. Erik Pedersson, som var Simon Djäkns arvinge, har godkänt gåvan. (RApp 30/9; Dahlbäck kas nr 574)

1431, 1439 och 1453 är Jon i F faste och nämndeman vid häradstinget (RAp före 20/5, SMR 982, RAp 23/7).

1518 säljer Ingel Mickelsson i Nederby 'ett gods' (= en gård) om 0:10, som räntar 5 pund korn och 0:10 pn, till biskop Mats i Strängnäs på dennes brorson Erik Folkessons (Lillie) vägnar, för vilken biskopen är förmyndare; när Ingel och hans arvingar vill återlösa godset för samma köpeskilling, skall inga hinder resas (RAp 8/10).

1527 är Anders Olsson i F en av två bönder från Trögd som är närvarande vid Västerås recess (GR 4 s 237).

1562 har Karin Nilsdotters gård 10 spanns utsäde, äng till 4½ lass hö och skog och mulbete till nödtorft; Bertil Larssons gård har 2½ punds utsäde, äng till 16 lass, litet mulbete men ingen skog; ingen av gårdarna har fiskevatten (FoR 2).

***Gydinge** 1333 ger Knut Jonsson (Aspenäs-ätten) 0:0:2 *in Gydinge* till Klara kloster (se Lidingby) (DS 2964).

Gymminge 1300-talet(?) *Göminge* (TrL s 35, avskr), 1538 *Gemminge* (UH 1538:2), 1548 *Göminghe* (Prt 1) – 11 H, 1 f.

UH **2 ky**, 1:4 + 1:4, 1549 **½ + ½ ky**, 1553 **1 ky**, 0:4 (jt från 1567) med 'en liten äng' på tredingsallmän-

ningen från 1566.
Summa jt 3:0 (0:4).
1300-talet se s 193.
1538 har sockenkyrkan två gårdar om vardera 0:12, som vardera förutom biskopsfodring räntar 0:12 pn till kyrkan och prästen samt 5 dagsverken och en 'kvarnfärd' (UH 1538:2).
1547 uppges de båda gårdarna ligga 'varken för öre eller örtug', dvs de är inte jordetalssatta; vardera gården har 1 punds utsäde och äng till 7 lass hö (UH 1547:4).

Hornö Se *Synnersnäs.

Husby 1300-talet(?) *Husaby* (TrL s 35, avskr), 1383 *in Husaby Gismark* (RAp 10/5, SRP 1932), 1448 *Husby Gissmarc* (RAp 25/4), 1458 (?) *i Husaby* (RApp odat nr 56), 1529 (?) *i Hvsseby Giismar* (OxS E 518, odat), 1551 *Huseby Gissmar* (GR 22 s 225 f) – 11 H, 0 f.
UH **1 pb** (Strängnäs domkyrka), 1541 **1 aoe**, 1566 **1 ky**, 1:0. (Mösa rd)
4 fr, 1:0 + 1:0 + 1:0 + 0:5:1:4, (Bengt Nilsson /Färla/, 1547 Abraham Eriksson /Leijonhufvud/, 1557 Åke Bengtsson /Färla/).
1 fr, 1:0 (Gabriel Kristersson /Oxenstierna/).
Summa jt 5:5:1:4.
1300-talet se s 193.
1383 ger Magnus Bengtsson (Ulv) 200 mark pn till sin sven Ingemund Ingevaldsson (2 vinkelhakar) i Svepnäs, Enköpings-Näs sn, på den dag denne förlovar sig med jungfru Bengta, dotter till Torsten Gjurdsson (Oxenstierna), och pantsätter därför alla sina egendomar i H. Ingemund skall uppbära all avrad av jorden tills summan är betald, varefter jorden skall återgå till Magnus Bengtsson. (SRP 1932)
1448 tillfaller bl a 'stora gården' i H, som ligger för 1:0 och räntar 4 pund korn och 1:0 pn, Karl Kristiernssons (Vasa, död 1440) barn vid arvskifte efter Kristiern Nilsson (Vasa) (RAp 25/4).
1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) 0:0:1, som

räntar 2 spann korn (se Ekholmen, Veckholms sn) (SjSp 7/6, Rött nr 252). Enligt en tilläggsnotis i arvskiftesräkenskaperna har Gustav Karlsson (Gumsehuvud), på sin hustru Birgittas vägnar, för att reglera en mindre skuld överlåtit jorden till hennes syster Katarina (C 50 IV).

1457 upptas i Karl Knutssons jordebok tre gårdar om tillsammans 2½:0:4, som räntar 10½ pund korn och 2½:0:4 pn (C 7 f 3; notisen överstruken med snedstreck).

1458 (?) byter Magnus Gren bort 1:0, i den gård där Olof stallsven fordom satt, till kaniken Jöns Larsson i Strängnäs mot lika mycket jord i *Skielby, Huddinge sn; landbon som sitter eller kommer att sitta på gården skall utgöra alla utskylder till herr Jöns och hans efterkommande kaniker vid S:t Botvids 'kanikedöme' i Strängnäs (RApp odat nr 56, ÖD V s 634 /feldat/, DS 2889, odat tilläggsnotis; DMS 2:1 s 160 f).

1529 (?) upptas i en förteckning över Gabriel Kristerssons (Oxenstierna) 'del' en gård, som räntar 4 pund korn och 1:0 pn, och en gård i Vallby; jorden ingår i Gabriels arv efter hans farfars syster Birgitta Kristiernsdotter (Oxenstierna) (OxS E 518, odat; GiOV s 614 f).

1534 uppges att Bengt Nilsson (Färla) återbördat 'ett gods' benämnt "Haghaby", som räntar 4 pund korn och 1:0 pn, från S:t Botvids prebenda och att Nils Varg nu tagit emot det (SKHRA 2:9).

1538 har en prebenda i Strängnäs domkyrka en gård om 1:0, som räntar 4 pund korn och som Nils Varg har i förläning (UH 1538:2).

1551 se Bryggholmen.

1552 upptas i jordebok över Bengta Åkesdotters (Tott, död 1542) gods fyra gårdar, varav tre om 1:0 vardera räntar 4 pund korn, 1:0 pn och ett får, den fjärde (0:5½) 3 pund korn, 0:5 pn och ett får; gårdarna tillfaller Åke Bengtsson (Färla) (X 261 l).

1559 har arv och eget-hemmanet 22 spanns utsäde, äng till 40 lass hö, skog, mulbete och gott fiskevatten; räntan är 4 pund korn, 1:0 pn och ett får (AoE 29 A).

1562 har tre av Åke Bengtssons gårdar 3 punds utsäde och äng till 30 lass hö, den fjärde (0:5:1:4) 18 spanns utsäde ena året, andra året 2 punds, och äng till 24 lass; Gabriel Kristerssons gård har 3 punds utsäde och äng till 30 lass; gårdarna har 'passligt' mulbete och fiskevatten, dito skog (FoR 2).

Hånningby 1329 *de Vdnungaby* (DS 2723), 1346 *in Humninggaby* (DS 4029), 1347 *in Hunninggiaby* (DS 4189), 1416 *i Hunnungha byy* (SD 2177) – 11 H, 1 f; byn är delad mellan Vallby och Boglösa snr.

UH **2 sk**, 2:0:1 med skuj i Nederby från 1561 + 1:6 med skuj i H t o m 1552 och kyuj i H; första gården hör till Boglösa sn (den kallas 1540 *Iurby*).
1540–52 **1 skuj**, 0:1 till sk ovan.
1538–53 **1 kyuj**, 0:2:2 till Kungs-Husby kyrka; brukas av sk ovan 1544 och 1548–53.
2 aoe, 1:2 + 1:1, 1567 1:2; den ena gården hör till Boglösa sn. (Mösa rd)
1556 **1 aoeuj** (jt saknas; uppges 1556 ligga i Kroby).
2 fr (herr Harald i Uppsala, 1550 Truls /Pedersson/ skrivare, 1553 Margareta Mickelsdotter /växt/), 1556 **2 aoe**, 1:6 + 1:6; jt från 1556.
Summa jt 10:1 (9:6:1).

Till Hånningby skriver sig Gregers Djäkn (Örnflycht) 1415–16 och 1445 (NMp 1415 före 25/1, SD 2177, RAp 1445 efter 29/6).

1329 omnämns Ödger i H som vittne vid folklandsting (DS 2723).
1346 och 1347 är Ödger i H faste vid häradstinget (DS 4029, 4189).
1347 byter Bengt Karlsson i Mösa till sig 0:0:1 av Hacksta kyrka (se Hälgesta, Hacksta sn) (DS 4189).
1349 byter Johan Godsvensson (sexuddig stjärna) bort 0:0:5 i H 'i Boglösa sn' till Filip Larsson (stjärna belagd med lejon), dennes bror Finvid Larsson (lejon och lilja), Nils Bengtsson (kluven sköld) och Holmger Jonsson (Rörik Birgerssons ätt) mot ospecificerad jord i Dalarna (DS 4410). – Holmger Jonsson är systerson till Filip och Finvid Larssöner,

och Nils Bengtsson är gift med Holmgers syster (ÄSF s 187).

1357 säljer Magnus Filipsson (lejon och lilja) 0:0:5 till Bård Håkansson, vilken om köpet skulle hindras får fullmakt att ta lika mycket jord var han vill i Magnus Filipssons gods (DS 7513–14).

1397 ger Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) ½:0, som han fått av Lars Ödgersson, till Uppsala domkyrka (se Vallby) (SRP 2877).

1421 omnämns Jon Pedersson i H som faste vid häradstinget (RAp efter 29/9).

1438 är Lars i H faste vid tinget (SMR 728).

1446 är Peder Larsson i H faste vid tinget (B 19 nr 23 s 1).

1475 ingår Jordan i H i häradsnämnden (RAp 30/10).

1508 byter Knut Karlsson (sparre över blad) bort två gårdar, som tillsammans räntar 8 pund korn och 0:19 pn, till Cecilia Hansdotter, änka efter Klas Staffansson, mot jord i Barkarby, Lovö sn (G 29 s 73; DMS 1:7 s 156).

1509 inger sig Cecilia Hansdotter i Mariefreds kloster med två gårdar i H, där den ena ligger i Vallby sn, den andra i Boglösa sn (RAp 27/6). – Fem månader tidigare har Cecilia meddelat sin fränka Katarina Pedersdotter och dennas make Johan Körning sin avsikt att med en del av sitt gods inge sig i klostret och att hon med dem och andra sina arvingar skiftat övrigt gods (RAp 1509 25/1 /?/).

1518 görs en överenskommelse mellan Mariefreds kloster och de tre arvingarna efter Cecilia Hansdotter, så att de stadfäster klostrets innehav av de två gårdarna i H 'i Vallby och Boglösa snr'. Elin Pedersdotter får av klostret ersättning för lösöre, som enligt Cecilias brev skulle tillhöra klostret efter hennes död. Brita Olofsdotter (Strömsta-ätten) hänvisar till att hennes förre man, Ragvald Pedersson, hade samtyckt till och bekräftat Cecilias gåva. (RAp 3/2, 9/2, 24/2; se DMS 1:7 s 165)

1531 har Gustav I två gårdar som han köpt av Gripsholms kloster, den ena om 0:9 och med räntan 4 pund korn och 0:9 pn, den andra om 0:10 och med

räntan 4 pund korn och 0:10 pn (Kättsta rd) (K 1, 1531 f 14r–v).

1538 har Kungs-Husby kyrka en utjord om 0:0:8, som räntar 1 tön korn (till kyrkan och prästen) och halv biskopsfodring (UH 1538:2).

1547 har kyrkoutjorden, som tidigare troligen varit torp, 10 spanns utsäde och äng till 12 lass hö (UH 1547:4).

1548 och 1555 upptas fyra tiondepliktiga i H i denna sn och två i Boglösa sn (Prt 1).

1555 säljer Margareta Mickelsdotter (växt), änka efter Axel Andersson (Lillie), en gård, som räntar 8 pund korn, och en utjord, som räntar 5 spann korn, till Gustav I (RAp 4/3; se DMS 1:2 s 216).

1559 upptas fyra gårdar i kungens jordebok: två är köpegods från Gripsholms kloster, varav den ena (0:10) har 3 punds utsäde, äng till 40 lass hö, skog och mulbete men intet fiskevatten; de räntar vardera 4 pund korn och 0:10 pn – två gårdar om vardera 0:14 har 3½ punds utsäde och äng till 20 lass vardera; räntan är 4 pund korn och 0:14 pn vardera (AoE 29 A).

1562 tilldöms Anna Hansdotter på Eda, Lagga sn, två gårdar, som hennes ?mormors syster Cecilia Hansdotter givit Gripsholms kloster 'långt efter kung Karls räfst' (HH 13 s 56). – Senare samma år överlåter Anna Hansdotter till Eda, Klemet Olssons änka, två halva gårdar i H och hälften i Lunda, Hogsta och Lindötorp, Lovö sn, till Erik XIV för att kungen av nåd givit henne och hennes efterkommande 'frihet och frälse' och dessutom tillåtit henne att under samma frälse köpa några skattegods. 1563 utfärdas 'köpebrev' på samma jord. (AoE 43 f 341, 342).

Kroby

1300-talet(?) *Krokaby* (TrL s 35, avskr), 1380 *i Krokaby* (RAp 26/11, SRP 1540), 1431 *i Kroggabyy* (RAp före 20/5), 1438 *i Kroghaby* (RAp efter 1/5, SMR 728) – 11 H, 1 f.

UH **2 sk**, 1:3:2 + 0:7, 1552 1:5, med skuj i Skälby t o m 1551.

2 aoe, 0:6:1:4, 1543 0:7:2:4 + 0:6:1:4, 1543 0:5:2. (Hässlinge rd, 1541 Mösa rd)
1 fr, 1:0:0:4 (Ivar Månsson /Liljeörn/, 1552 Hans Klasson /Bielkenstierna/, 1562 Ivar Ivarsson /Liljeörn/); öde 1567–68.
Summa jt 4:7:2:4 (5:6:1).

1300-talet se s 193.

1380 deltar tre bönder i K – Johan, hans granne Björn och Nils – i synenämnd rörande väg i Dräggesta (SRP 1540).

1382–90 är Johan i K häradsdomare / underhäradshövding i Trögd på Karl Ulfssons (Sparre av Tofta) vägnar (SRP 1727, 1983, 2226, 2459, 2506). – 1391 är Johan lagmansdomhavande vid räfsteting i Tängby, Löts sn (SRP 2545).

1386 är Magnus i K vidervaruman vid häradstinget (SRP 2226).

1422 och 1431 är Nils i K nämndeman och faste vid tinget (RAp före 1/11, före 20/5).

1438 är Pelle i K faste vid tinget (SMR 728).

1454 säljer Elin Larsdotter med sin make Erik Ragvaldssons (stjärna) samtycke 1½:0:5, som räntar 7 pund korn och 0:13:2 pn, till Karl Knutsson (Bonde) (C 4 f 18).

1455 byter Holmger Olofsson till sig dels 0:5½ 'näst södra landet', dels 0:0:8 'näst norra landet i samma by' av Filip Olofsson (se Skälby) (EkSp 5/5).

1457 upptas i Karl Knutssons jordebok två gårdar om tillsammans 0:13:0:4 (?); den ena gården räntar 3 pund korn och 0:5:1 pn, den andra 4 pund korn och 1:0 pn men är öde (C 7 f 3; notisen överstruken med ett snedstreck).

1473 ärver Magdalena Karlsdotter (Bonde) två gårdar, varav den ena räntar 4 pund korn och 0:7:0:20 pn och den andra 3 pund korn och 0:0:17 pn, efter Karl Knutsson (C 8 f 18v).

1500 tillfaller två gårdar (ränta = 1473) Sigrid Eskilsdotters (Banér) barn med Nils Eriksson (Gyllenstierna) vid arvskifte efter Karl Knutssons döttrar (DN 16:333 s 371).

1528 får Gustav I två gårdar, som tillsammans räntar 7

pund korn och 0:13½ pn, vid arvskifte efter Sigrid Eskilsdotter (se Hässlinge, Lillkyrka sn) (RAp 6/8).

1531 har Gustav I två gårdar om tillsammans 0:13½, som räntar 7 pund korn, 0:13½ pn och 1:0 gengärdspn (Hässlinge rd) (K 1, 1531 f 12).

1544 fastfars vid häradstinget ett jordköp som gjorts några år tidigare, då Erik Mickelsson i K köpt 'ödesjord' av gamle Anders Eriksson i Hånningby, nämligen 0:7 i K och 0:6 i Skälby; Anders har inte själv kunnat komma till tinget utan har gett unge Anders Eriksson i Hånningby fullmakt att lämna Erik fasta på jorden (BhSp 26/5).

1559 har de båda arv och eget-gårdarna 3 punds resp 23 spanns utsäde och äng till 30 resp 25 lass hö; de har skog och mulbete men inget fiskevatten (AoE 29 A).

1561 pantsätter Ivar Ivarsson (Liljeörn) sin gård i K till Erik XIV för 100 ungerska gulden (AoE 43 f 341v).

1562 har frälsegården 3 punds utsäde ena året, andra året 3 pund 2 spanns, äng till 20 lass hö, skog till nödtorft, litet mulbete men inget fiskevatten (FoR 2).

Lidingby

1332 *in Ledhungaby* (DS 2949), 1481 *i Lidingeby* (RAp 18/6) – 11 H, 1 e.

UH **5 sk**, 3:2:1:4, 1554 2:5:1:4 + 2:2 + 1:4, 1553 2:1, med skuj i L t o m 1552 + 1:1 + 1:0:1:4, 1553 1:1:1:4 (öde 1567–68).
1540–52 **1 skuj**, 0:6 till sk ovan.
1 ky, 1:0:0:4, 1547 0:7:2:4.
1 våkl, 1551 **1 aoe**, 1566 **1 kyt**, 0:6. (Svepnäs rd)
Summa jt 11:6:0:4 (11:0:2:4).

1332 byter Johan Hemmingsson till sig 0:0:1 av kaniken Lars Nilsson (se Hummelsta, Löts sn) (DS 2949).

1333 donerar Knut Jonsson (Aspenäs-ätten) till Klara kloster som ingift för sin dotter Ingeborg, änka efter Erik Valdemarsson, 0:0:5 i L och jord i *Gydinge, denna sn, Säby, Övergrans sn, och Hönsgärde, Husby-Långhundra sn (DS 2964). – Klostret tilldöms 1348 detta gods av kung Magnus; det hade beslagtagits av Ingeborgs bröder, och saken skall nu undersökas närmare (DS 4328).

1334 överlåter Johan Hemmingsson 0:0:1 till kaniken

Lars Nilsson (se Hemsta, Boglösa sn) (DS 3044).
1343 testamenterar kyrkoherde Lars i Börje 0:1 till Uppsala domkyrka (DS 3631).
1344 har Uppsala domkyrkas fabrica 0:3 (DS 3838 s 333).
1347 överlåter Johan Olofsson i Skörby genom köp och byte 0:0:11:4½ med hus och andra tillagor till Björn Nilsson i Lerberga, Västra Ryds sn (DS 4134).
1376 har domkyrkans fabrica 0:0:4, som räntar ½ pund korn (D 1 s 9).
1380 deltar Håkan i L i synenämnd rörande väg i Dräggesta (SRP 1540).
1409 omnämns Jakob i L som faste vid häradstinget (SD 1059).
1409 tilldöms Vårfruberga kloster 0:0:14 vid räfsteting i Strängnäs med allmogen av Åkers hd, varmed klostret skall återlämna lika mycket jord i Kinger, Vansö sn, till Ingeborg Magnusdotter, vars måg, Mickel skräddare, olagligen bytt bort denna jord till klostret (SD 1114).
1415 skiftar Vårfruberga kloster jord inom L med Peder i Hånningby både i 'åkertegarna' och i tomterna, till nytta för båda parter. För sina 0:0:14 'med teg och tomt och alla tillagor' får klostret av Peder lika mycket jord, som ligger 'näst domkyrkans jord och Veckholms kyrkojord och Gregers Magnussons'; på tomten, som ligger näst 'kvarnhögen' (*quernnahøghinnom*), står två hus, nämligen en lada och ett fähus, vilka Peder sålt till klostret. (SD 2055)
1481 deltar Lars Botvidsson och Peder Larsson i L i en på häradstinget utsedd synenämnd rörande en kvarn i Skolsta, Litslena sn (RAp 18/6).
1538 har sockenkyrkan en gård om 1:0:0:4 (?), som förutom biskopsfodring räntar 20 spann korn och 0:7:2:4 pn till kyrkan enskilt samt 5 dagsverken och en forsla till kvarn; Vårfruberga kloster har en gård, som räntar 0:20 pn och biskopsfodring (UH 1538:2).
1547 har kyrkohemmanet 2 punds utsäde och äng till 10 lass hö (UH 1547:4).
1559 har arv och eget-hemmanet 14 spanns utsäde, äng

till 20 lass hö, skog, mulbete och gott fiskevatten; räntan är 2:0 pn och 0:4 gengärdspn (AoE 29 A).
1566–68 redovisas det andra skattehemmanet (2:2) även som frälse pga att kungens sekreterare Jöran Persson köpt det 'undan skatten och ville ha under frälset'; 1568 återförs hemmanet till skatte (UH 1566:14, 67:4, 68:4).

Mälby 1339 *in Medelby Gismarck* (SkS E 8663 s 48, avskr), *in Mædhælby Gism...* (PKb I, GiBr s 78, avskr), 1540 *Medelby* (UH 1540:10) – 11 H, 1 e.
UH **1 sk**, 1:4:1:4.
1 fr, 0:6:1:4 (Jon Olofsson /Gyllenhorn/, 1551 Anna Eriksdotter /björnlår/, 1557 Karin Nilsdotter /Bese/, 1562 Bertil Larsson på Slädhammar).
Summa jt 2:3.
1339 byter Nils Abjörnsson (Sparre av Tofta) bort 0:0:4 till sin kusindotter Cecilia Magnusdotter (Ivar Nilssons ätt) (PKb I, SkS E 8663 s 48; se DMS 1:8 s 180).
1562 har frälsegården 12 spanns utsäde, äng till 8 lass hö men varken skog, mulbete eller fiskevatten (FoR 2).

Nederby 1369 *i Nidherby* (DS 7831), 1493 *i Nædherby* (RAp 10/9) – 11 H, 1 e.
UH **1 skuj**, 0:4 till Ärsta, Enköpings-Näs sn, från 1561 till Hånningby.
1544 **1 fr**, 2:2 (Erik Arvidsson /?Ekeblad/, 1553 Bertil Larsson på Slädhammar).
Summa jt 2:6.

Till Nederby skriver sig Mickel Karlsson (lejon) 1493 (RAp 10/9) – väpnaren Ingel Mickelsson (lejon) 1518–21 (RAp 8/10, SkSp 1519 10/10, PSKr s 15).

1369 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) till sig 1:0 av Bo Jonsson (se Amnö, Veckholms sn) (DS 7831–32).
1562 har gården 3 punds utsäde, äng till 50 lass hö, liten skog och litet mulbete och fiskevatten (FoR 2).

Prästgården 1538 *Presteboleth* (UH 1538:2) – 11 H, 1 e.
UH **1 ky**, 3:1:1 (endast 1538 och 1547).

1547 har P 10 punds utsäde och äng till 50 lass hö (UH 1547:4).

Skälby

1446 *i Skiälby* (B 19 nr 23 s 1, avskr), 1455 *i Skælby* (EkSp 5/5) – 11 H, 1 f.

UH 1540–51 **1 skuj**, 0:6 till Kroby (från 1552 lagd till Kroby).
2 fr, 0:6 + 0:6, (Bengt Nilsson /Färla/, 1547 Ivar Månsson /Liljeörn/ 1, Abraham Eriksson /Leijonhufvud/ 1, 1552 Hans Klasson /Bielkenstierna/ 1, Jöran Åkesson /Tott/ 1, 1557 Hans Klasson 1, Åke Bengtsson /Färla/ 1, 1566 Ivar Ivarsson /Liljeörn/ 1, Åke Bengtsson 1).
Summa jt 2:2 (1:4).

1446 omnämns Holmger i S som faste vid häradstinget (B 19 nr 23 s 1).

1455 byter Holmger Olofsson bort 0:6, som ligger 'närmare norra landet', till Filip Olofsson (hjärta) mot jord i Kroby och i Hässlinge, Lillkyrka sn (EkSp 5/5).

1544 köper Erik Mickelsson i Kroby 0:6 'ödesjord' (se Kroby) (BhSp 26/5).

1552 tillfaller en gård, som räntar 4½:0 pn, Åke Bengtsson (Färla) vid arvskifte efter hans föräldrar (X 261 l).

1562 har Ivar Ivarssons gård 14 spanns utsäde, äng till 20 lass hö, skog till nödtorft och litet mulbete, Åke Bengtssons gård 2 punds utsäde, äng till 30 lass, litet mulbete och liten skog; ingen av gårdarna har fiskevatten (FoR 2).

Sycklinge

1390 *aff Sijklenge* (B 16 f 264, avskr), 1433 *i Syglinghe* (UUBp 5/10), 1489 *Siclinge* (SkoKlJb s 54), 1540 *Söklinge* (UH 1540:10) – 11 H, 1 e.

UH **1 sk**, 0:6:2, 1553 1:4:2.
1 ky, 0:2, 1547 0:4 (öde 1568).
1 pb (Strängnäs domkyrka), 1547 **1 ky**, 0:7, 1547 0:7:1 (öde 1567–68).
½ skokl, 1544 **1 skokl** (1547–52 1 våkl), 1553–61 **½ skokl**, 0:4.
1553 **1 fr**, 0:4 (Lars Eriksson /Björnram/, 1566

Bengt Nilsson /Schack/); jfr 1562 nedan.
Summa jt 2:3:2 (3:4).

Till Sycklinge skriver sig väpnaren Johan Pedersson (okänt sigill) 1433 (UUBp 5/10).

1446 intygar tre bönder i Ytterselö sn, Södermanland, att de varit närvarande och hört att Johan Pedersson gav sin hustru Katarina ½:0 i S i 'östra landslotten' och en kvarnström i Stångebro i Östergötland i morgongåva (JNJb s 67 f).

1454 tilldöms Katarina, Johan Pederssons änka, vid kungligt räfsteting i Uppsala ½:0 som var hennes morgongåva. Katarinas svärson Lasse Gunnarsson i Hornby, Ytterselö sn, har inför rätten kärat till Ulf i Värnsta, Lillkyrka sn, och hävdat att jorden olagligen ärvts till Ulf med dennes hustru. Ulf svarar att Katarina skulle ha förbrutit sin morgongåva, eftersom hon övergivit sin man när han var sjuk, varmed denne sedan dog 'i stor fattigdom och bedrövelse'. (JNJb s 68 f, Gen 41 f 211v)

1460 intygar tre bönder i socknen – Holger i Skälby, Bengt Karlsson och Ingevald Karlsson – att framlidne väpnaren Johan Pedersson i S gav 1:0 i S 'vid östra landet' och jord i Stångebro i morgongåva till Katarina (JNJb s 70).

1489 och 1503 upptas en gård, som räntar 12 spann korn och ½:0 pn, i Sko klosters jordebok bland gods som inte lyder under någon rättare (SkoKlJb s 54).

1538 har sockenkyrkan 0:2, som förutom full biskopsfodring räntar 1 tön korn (hälften kyrkan och hälften prästen) samt 0:2 pn, 5 dagsverken och en 'kvarnfärd'. En prebenda i Strängnäs domkyrka har en gård om 0:7, som förutom biskopsfodring räntar 3 pund korn, 0:7 pn och 0:3 gengärdspn. Sko kloster har en gård om ½:0, som räntar 12 spann korn och halv biskopsfodring. (UH 1538:2)

1547 har kyrkohemmanet 12 spanns utsäde och äng till 8 lass hö; det f d prebendehemmanet (nu kyrkohemman) har 19½ spanns utsäde och äng till 14 lass hö, och räntan (3 pund korn och 0:7:1 pn) utgår till sockenkyrkan (UH 1547:4).

1562 upptas två frälsehemman om vardera 0:4 men med samme brukare; de har vardera 1 punds utsäde, äng till 4 lass hö och skog, mulbete och fiskevatten till nödtorft; den ena gården ägs av Bengt Nilsson (Schack), den andra av Peder Birgersson (Björnram) (FoR 2). – Den senare gården är troligen det halva skoklosterhemmanet som saknas i jordeboken efter 1561.

***Synnersnäs** 1559 *Synnersnäs* (AoE 29 A), 1566 *Syndesnäss* (UH 1566:14 tl), 1568 *Söndersnäs* (UH 1568:4) – troligen nuv Hornö gård (11 H, 0 f).

UH 1555–56 **1 aoet** (Hornö), 1566 **1 krt**.

1555 upptas en tiondepliktig 'i Hornö' (Prt 1).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok torpet S, som är upptaget av allmänningen i Hornö; räntan är 12 spann korn och 0:6 pn (AoE 29 A).

Vallby 1328 *i Gismarch i Walby sochens kyrkeby* (GiBr s 68, avskr), 1329 *i Waldby Gissmark* (GiBr s 76, avskr), 1381 *i Walby Gismark* (RAp 10/7, SRP 1607), 1397 *i Walby Giismark* (RAp 31/5, SRP 2877), 1453 *Walby* (SjSp 7/6), 1520-talet(?) *Walby kyrckeby* (VikS E 2742, odat) – kyrkby – 11 H, 0 f.

UH 1540–52 **1 skuj**, 0:2:2 till Dräggesta (från 1553 inräknad i jt för Dräggesta).
1 fr, 0:5:2 (Ture Pedersson /Bielke/, 1547 Gabriel Kristersson /Oxenstierna/).
1 fr, 0:5:2 (Ture Pedersson, 1547 Abraham Eriksson /Leijonhufvud/, 1552 Jon Olofsson /Gyllenhorn/, 1557 Åke Bengtsson /Färla/).
5 fr, 1:2 + 0:6 + 0:6 + 0:6 + 0:6, (Ture Pedersson, 1552 Nils Pedersson /Bielke/, 1553 Anna Klemetsdotter /Hogenskild/ 3, Axel Nilsson /Banér/ 1, Ture Pedersson 1, 1557 Ture Pedersson 5).
Summa jt 6:0 (5:5:1).

1300-talet se s 193.

1328 överlåter bröderna Johan och Harald Tomassöner (Grip) 0:6 genom köp och byte till Anund Röriksson (Rörik Birgerssons ätt) (GiBr s 68).

1329 byter Johan och Harald Tomassöner bort 0:2 i V och

jord i Norsa, Munktorps sn, till Magnus Bengtsson (Bengt Bossons ätt) och dennes 'kusin' Bengt Ragvaldsson mot jord i Söderby, Mälby och "Þorpæ", ?Rö sn (GiBr s 76).

1375 byter Jöns Kärling i V ('Vallby socken') och hans hustru jord med kyrkoherde Folke i Långtora i närvaro av herr Ragvald i Torstuna, prost i Fjädrundaland, herr Olof i Vallby, Anders i V och Simon Djäkn (DS 8741).

1381 byter Tyke Petersson (lejon) bort 0:10 till Bo Jonsson (Grip) mot jord i Säby, Torshälla sn (SRP 1607). – Tre dagar senare skriver Bo Jonsson till de landbor som bor på de 0:10 han fått av Tyke Petersson och till de landbor och hjon som bor på de 3:0 som han fått av herr Nils Ulfsson, att de hädanefter skall lyda Karl Ulfsson (Sparre av Tofta), till vilken Bo bytt bort jorden (SRP 1610).

1390 överlåter Karl Ulfsson till sin 'älskliga' tjänare Reymar van Byryn och dennes hustru Ingeborg dels 0:10, som tidigare ägts av Tyke Petersson och som Karl fått av Bo Jonsson med rätt skifte, dels 0:0:8 i samma by, vilka Karl bytt till sig av Peter i Sycklinge. Jorden (tillsammans 0:12:2) ges med hus och alla tillagor och med villkoret att Reymar ger den i morgongåva till sin hustru, och den skall vara deras och deras barns arvejord; om de skulle dö barnlösa, skall jorden återgå till Karls rätta arvingar efter den sist levandes död. (B 16 f 264, avskr)

1397 stiftar Karl Ulfsson en S:t Johannes och S:t Andreas prebenda i Uppsala domkyrka och skänker 3:0 i V, som kaniken Nils Ulfsson tidigare ägt, jämte jord i Hånningby ('i samma sn'), Kärrby och Ålsta, Boglösa sn, samt i Hävlinge och Lundby, Lillkyrka sn. Karl förbehåller sig och sina arvingar patronatsrätten. (RAp 31/5, SRP 2877) – Prebendan tycks inte ha kommit till stånd (Dahlbäck s 148).

1453 ärver Katarina Stensdotter (Bielke) V, medan hennes syster Birgitta ärver ett torp vid V som räntar ½ pund korn, ½:0 pn och ett lamm (se Ekholmen, Veckholms sn) (SjSp 7/6). Jordetalet för Katarinas del är 4:2, som fem män bor på och som räntar 21

pund korn och 4:0 pn; varje man ger dessutom ett får (Rött nr 252). – I arvskiftesräkenskaperna anges räntan för V omräknad i pengar till 26½ mark pn. Enl en tilläggsnotis har Gustav Karlsson (Gumsehuvud), på sin hustru Birgittas vägnar, för att reglera en mindre skuld överlåtit torpet ('vid Österby') till Katarina. (C 50 IV, LuSS s 16 ff)

1457 ärver Magnus Gren en gård efter sin bror Erik Stensson (se Grönsö, Kungs-Husby sn) (RAp 20/10).

1465 se Grönsö, Kungs-Husby sn.

1507 tillfaller två gårdar ('Lilla V') om tillsammans 0:12, som vardera räntar ½ läst korn och 0:7 pn, Peder Turesson (Bielke) på hans hustru Karin Nilsdotters vägnar vid arvskifte efter Nils Klasson (Sparre av Ellinge) (AoE 42:6).

1529 (?) upptas i en förteckning över Gabriel Kristerssons (Oxenstierna) 'del' en gård, som räntar 3 pund korn och 0:5 pn (se Husby) (OxS E 518, odat).

1520-talet (?) – arvskifte efter Peder Turesson (Bielke) och hans hustru Karin Nilsdotter (Sparre av Ellinge), som båda dött 1520, varvid på sonen Nils Pederssons del faller två gårdar, som vardera räntar 4 pund korn, 0:6 pn, ett lamm och 4 hästars fodring (VikS E 2742, odat) – Enl en odaterad arvskiftesjordebok är fyra gårdar lika stora, vardera om 0:6 och med räntan 4 pund korn, 0:6 pn och ett gammalt får, medan den femte gården är 0:10 med räntan 6 pund 2 spann korn, 0:10 pn och ett gammalt får; jorden är Karin Nilsdotters arvegods, och det sammanlagda jordetalet blir 4:2 (Rött nr 298).

Vid förnyat arvskifte 1553 – efter Nils Pederssons död (1550) – tillfaller de fem gårdarna, varav en kallas 'Stora gården i V kyrkby', Ture Pedersson (Bielke); räntan är densamma som ovan (lamm i stället för får) (BiS E 2006).

1546 upptas i Nils Pederssons räkenskap två gårdar, av vilka han uppburit vardera 0:6 avradspn och 0:12 pn för 4 hästars fodring (BiS E 1987).

1552 upptas en gård om 0:5:2, som räntar 3 pund korn och 0:5 pn, i jordebok över framlidna Bengta Åkesdotters (Tott) gods (X 261 l).

1562 har Gabriel Kristerssons gård 2 punds utsäde och äng till 18 lass hö, Åke Bengtssons gård 17 spanns utsäde ena året, andra året 18 spanns, och äng till 25 lass; av Ture Pederssons fem gårdar har en 3 punds utsäde och äng till 30 lass, de övriga vardera 18 spanns utsäde och äng till 20 lass; byn har litet mulbete och fiskevatten men ingen skog (FoR 2).

Ängsholmen Se Arnö sn.

Österby 1300-talet (?) *Österby* (TrL s 35, avskr), 1344 *de Østirby* (?DS 3836 s 324), 1447 *i Österby* (B 19 nr 24 s 2, avskr), 1453 *Østerby* (SjSp 7/6) – 11 H, 0 f.

UH **½ aoe** (vissa år aoeuj), 1566 **1 fr** (Ture Pedersson); öde 1568. (Mösa rd)
6 fr, 0:6:2 + 0:6:2 + 0:6:2 + 0:6:2 + 0:6:2 + 0:6:2, (Ture Pedersson /Bielke/); två–fyra gårdar öde 1566–68.
Summa jt 5:0.

Till Österby skriver sig Johan Karlsson (sparre) och hans hustru Ragnhild Rödsdotter (?Färla) 1344 (?DS 3786, 3836 s 324). Johan Karlsson var systerson till Gisle Elinesson (Sparre av Aspnäs) (ÄSF I s 145, 188).

1300-talet se s 193.

1447 omnämns Lars Ingvarsson(?) i Ö som faste vid häradstinget (B 19 nr 24 s 2, avskr).

1453 tillfaller Ö Katarina Stensdotter (Bielke) vid arvskifte (se Ekholmen, Veckholms sn) (SjSp 7/6). Jordetalet anges till 4:0, som sex män bor på och som räntar 16 pund korn och 10:0 pn; varje man ger dessutom ett får och 0:15:0:3 pn för dagsverke (Rött nr 252). I arvskiftesräkenskaperna anges räntan omräknad i pengar till 25½ mark pn (C 50 IV, LuSS s 16 ff).

1520-talet (?) – arvskifte efter Peder Turesson (Bielke) och hans hustru Karin Nilsdotter (Sparre av Ellinge), som båda dött 1520, varvid på sonen Ture Pederssons del faller sex gårdar i Ö, som tillsammans räntar 15 pund 6 spann korn, 6:0 pn och 6 får (VikS E 2742, odat). – Enl en odaterad

arvskiftesjordebok är de sex gårdarna lika stora, vardera om 0:5½ och med räntan 2½ pund 1 spann korn, 0:0:20 pn, ett gammalt får och 0:0:4 dagsverkspn; det sammanlagda jordetalet blir 4:1, penningräntan och dagsverkspenningarna tillsammans 6:0 pn (Rött nr 298).

Vid förnyat arvskifte 1553 tillfaller gårdarna ånyo Ture Pedersson; räntan är 21 1/3 spann korn, 1:0:0:1 pn och ett lamm per gård (BiS E 2006).

1531 har Gustav I en gård, som räntar ½ pund korn och 0:4 pn (K 1, 1531 f 9).

1559 har arv och eget-hemmanet (fodring och dagsverken för halvt hemman), som är kungens fäderne, 6 spanns utsäde, äng till 4 lass hö, skog, mulbete och gott fiskevatten; räntan = 1531 (AoE 29 A).

1562 har vardera gården 14 spanns utsäde, äng till 8 lass hö men varken skog, mulbete eller fiskevatten (FoR 2).

1563 byter Erik XIV av sina arvegods bort en gård, som räntar 4 spann korn och 0:4 pn, och jord i Mönsterås, Ålems och Söderåkra snr i Småland till Ture Bielke mot flera gårdar vid Strömserum, Ålems sn. I bytet får Ture också en kronans allmänningsäng vid Ö som räntar 50 lass hö. (RAp 16/8)

Veckholms socken

1303 *Deinde Vecul* (DS 2218 s 428, avskr).
1318 *parochia Wekul* (DS 2137–38).
1350 *parrochia Vekol* (DS 4563).
1369 *i Wekoll sokn* (DS 7831).
1453 *i Wykolsokn* (SjSp 7/6).
1453 *i Vekholms sokn* (RAp 23/7).
1457 *Wekol sokn* (C 7 f 3).

Omfattning: Socknen hade samma omfattning som den nuvarande (1950). Under medeltiden hörde Börsta, Kungs-Husby sn, tidvis till Veckholms kyrksocken.

Kyrkan: Veckholms kyrka, som är byggd av gråsten, har byggts ut i flera etapper under medeltiden. Den ursprungliga kyrkans planform är okänd men kan möjligen ha varit en salkyrka. Dess sydportal, som igensattes i samband med valvslagningen, var rundbågig, och kyrkan har delvis utifrån denna detalj daterats till senare delen av 1200-talet, en högst osäker datering. I början av 1300-talet förlängdes kyrkan ca 10 m västerut, varvid västgaveln fick tegelblinderingar, vilka ansetts vara inspirerade av tegelkyrkorna Vendel och Tensta. I tiden omkring 1400-talets mitt slogs tegelvalv i kyrkan, och ungefär samtidigt tillbyggdes vapenhuset, som har ursprungligt kryssvalv. I slutet av 1400-talet (troligen efter 1487) förlängdes kyrkan ca 10 m österut, varvid en kryssvälvd sakristia byggdes; denna har troligen ersatt en äldre sakristia. Slutligen tillbyggdes i början av 1500-talet en korsarm i söder, vilken har stjärnvalv och rika tegelblinderingar, både på gaveln och sidomurarna. Kyrkan restaurerades 1930, 1963 och 1972–73. Invändiga mått ca 37 x 8 m (västra travén ca 9 m bred); det ursprungliga långhuset ca 16 x 8 m.

Kyrkans dopfunt av sandsten dateras till 1100-talets mitt. I vapenhuset förvaras en utanför ingången 1972 påträffad gravhäll med ett Sparrevapen men utan text; sköldformen är typisk för slutet av 1300-talet och början av 1400-talet. I långhusets mittgång ligger en rektangulär gravhäll (med två bomärken) över två tyskar: herr Ludvig de Wenden (död 1440) och herr Bernhard van Hoven (död 1454) (Gardell nr 410).

Av kyrkans medeltida inventarier har bevarats en madonnabild från 1400-talets början, en helgonbild (troligen Johannes döparen) från 1400-talets förra hälft, ett triumfkrucifix från 1400-talet och ett altarskåp, troligen tillverkat i Jan Bormans verkstad i Bryssel i början av 1500-talet och försett med fyra målade vapensköldar på predellan: ärkebiskop Jakob Ulfssons och riksvapnet (tre kronor) till vänster, släkterna Totts och Trolles

vapen till höger. I koret står välbevarade korstolar, av ek med sex platser, från 1500-talets början; i en genombruten baldakin på ryggstyckets övre list finns åtta snidade vapensköldar, nämligen (i ordning från vänster): Sture (sjöbladsätten), Tott, Gumsehuvud, Bielke, örnfot (ärkebiskop Jakob), Bonde, Trolle och Tott. På östra gavelstycket finns ett snidat Sparre-vapen. (SvK U VIII:1, Bonnier)

Kyrkby saknas; kyrkan står på Prästgårdens mark.

Runstenar: U 694 (fragment, försvunnet), 695 (skadad), 696 (fragment), 697 (fragment, försvunnet) och 698 (skadad, försvunnen) Veckholms kyrka, 699 Amnö (skadad), nu vid Ekholmen, 700, 701 (försvunnen) och 702 (fragment) Kynge, 703 Västra Väppeby (skadad), 704, 705 (fragment) och 706 (skadad) Östra Dalby. – Ristningarna U 694 och 704 innehåller endast figurer; stenen U 695 är av röd sandsten och troligen från 1100-talets början, U 706 är av grå sandsten och har använts som underliggare i en handkvarn.

Kameral indelning: Socknen omfattar enligt UH 1540–44 Sundby, Dalbo och Basta hamnor samt mindre delar av Staxhammars och Solkesta hamnor (se s 22).

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1568)

	sk	ky	pb	pbt	skokl	aoe	aoet	fr
Amnö	- -	- -	0 (14)	- -	- -	14 (0)	- -	- -
Basta	2 (2)	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Dalby	2 (2)	3 (3)	- -	- -	1 (1)	- -	- -	2 (2)
Ekholmen	- -	- -	- -	- -	- -	4 (0)	- -	- -
Flasta	- -	- -	0 (4)	- -	- -	4 (0)	- -	- -
Grindbo	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 (0)	- -
Grysta	- -	- -	0 (4)	- -	- -	4 (0)	- -	- -
Hedsta	3 (3)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Häckleberg	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 (0)	- -
Hällsta	- -	- -	0 (1)	- -	- -	1 (0)	- -	- -
Härjarö	- -	- -	0 (4)	- -	- -	4 (0)	- -	- -
Korpbo	- -	- -	- -	0 (1)	- -	- -	1 (0)	- -
*Knarresta	- -	1 (0)	- -	- -	- -	- -	1 (0)	- -
Kynge	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2 (2)
Nybo	- -	- -	- -	0 (1)	- -	- -	1 (0)	- -
Segla	- -	3 (3)	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Skälby	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 (1)
Sundby	3 (3)	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	1 (1)
Säby	- -	- -	0 (8)	- -	- -	8 (0)	- -	- -
Tjulsta	3 (3)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Tomta	- -	- -	0 (4)	- -	1 (0)	3 (0)	- -	- -
*Tröllebo	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 (0)	- -
Väppeby	3 (3)	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Åkerby	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 (1)
Ål	- -	- -	- -	- -	- -	0 (2)	- -	2 (0)
Österby	- -	- -	0 (1)	0 (1)	- -	1 (0)	1 (0)	- -
Summa	18 (18)	10 (9)	0 (40)	0 (3)	2 (1)	43 (2)	7 (0)	9 (7)

Dessutom redovisar längderna: *skt*: Basta 0 (1) – *skuj*: Basta 2 (1).

Jordetal för olika jordnaturer 1540

	sk	ky[1]	skokl	aoe	fr[2]	summa jt
Amnö	–	–	–	7:7	–	7:7
Basta	3:7:1:4	1:1:2	–	–	–	5:1:0:4
Dalby	2:1	2:2:2	0:7	–	1:3:1	6:6
Flasta	–	–	–	2:4	–	2:4
Grindbo	–	–	–	0:4	–	0:4
Grysta	–	–	–	4:0	–	4:0
Hedsta	3:0:1	–	–	–	–	3:0:1
Häckleberg	–	–	–	0:4	–	0:4
Hällsta	–	–	–	0:4	–	0:4
Härjarö	–	–	–	2:0	–	2:0
*Knarresta	–	0:4	–	0:1:1	–	0:5:1
Korpbo	–	–	–	0:4	–	0:4
Kynge	–	–	–	–	2:6	2:6
Nybo	–	–	–	0:7	–	0:7
Segla	–	1:5	–	–	–	1:5
Skälby	0:6:2	–	–	–	1:1:2	2:0:1
Sundby	3:5:2:4	0:6	–	–	0:4	4:7:2:4
Säby	–	–	–	3:2:2	–	3:2:2
Tjulsta	3:3:1:4	–	–	–	–	3:3:1:4
Tomta	–	–	0:5:1:4	1:7:1:4	–	2:5
Väppeby	4:3:1	1:0:2	–	–	–	5:4
Åkerby	1:4	–	–	–	0:4	2:0
Ål	–	–	–	–	1:4	1:4
Österby	–	–	–	0:7	–	0:7
Summa	23:0:0:4	7:4	1:4:1:4	25:4:1:4	7:7	65:4:0:4

[1] jt från 1538
[2] jt från 1562; tillkommer Ekholmen (4 fr), som inte åsatts jordetal

Veckholms socken

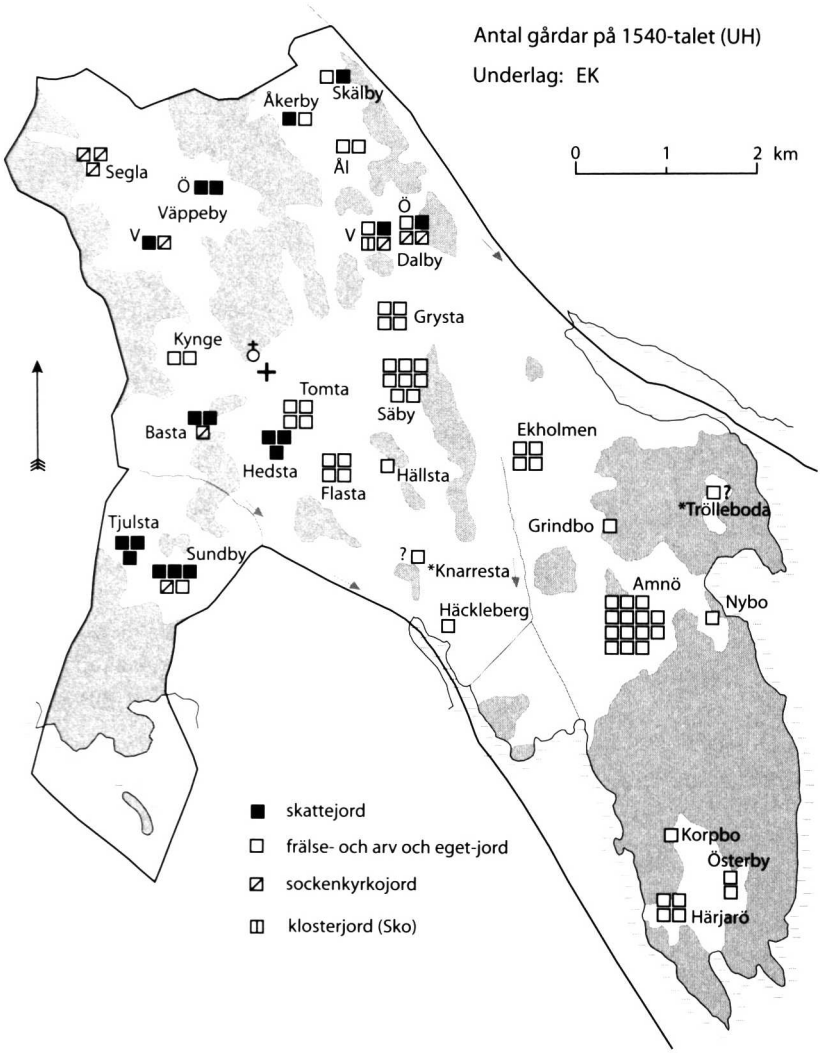

Amnö

1299 *curiam meam in Ampnø* (DS 1281), 1303 *in insula Ampnø* (DS 1397), 1317 *in Amnø* (DS 2094), 1318 *in insula ac villa Ampnø* (DS 2137), 1531 *i Ampnebii* (K 1, 1531 f 27) – 10 H, 9 i.

UH **14 aoe**, 1566 **14 pb** (S:t Erik), 0:4½ + 0:4½ + 0:4½ + 0:4½ + 0:4½ + 0:4½ + 0:4½ + 0:4½ + 0:4½ + 0:4½ + 0:4½ + 0:4½ + 0:4½ + 0:4½; två gårdar kallas *Boo* 1541 och vissa andra år (1567 tre gårdar öde, 1568 sex öde). (Ekholmens rd)
Summa jt 7:7.

1299 överlåter Katarina, änka efter Anund i Steninge, Husby-Ärlinghundra sn, med sin son Olofs samtycke sin huvudgård ("curia") på A, under vilken ligger 0:12 'i samma by' med hus och alla tillagor, till Uppsala domkyrka, som får jorden dels genom byte, dels genom köp och dels genom gåva (DS 1281; se DMS 1:7 s 34).

1303 byter marsken Tyrgils Knutsson till sig allt det ärkebiskop Nils äger på ön A, nämligen 0:18, mot jord i Österöra, Västra Ryds sn, och Resarö, Österåkers sn (DS 1397).

1313 byter kung Birger bort 0:12 med alla de hus som finns på kungens tomt i byn till ärkebiskop Nils och Uppsala domkyrka mot jord i Stav, Färentuna sn (DS 1925, DMS 1:7 s 133).

1317 förnyar kungen 1313 års byte, men jordetalet anges till 0:10 (DS 2094).

1318 byter utvalde ärkebiskopen Olof på domkyrkans vägnar bort 0:10 'i ön och byn A' till Klara kloster mot lika mycket jord i Alsike by, Alsike sn (DS 2137). En vecka senare lämnar ärkebiskopens ombud, kaniken Björn, fasta på jorden på Trögds ting, varvid Botolf och Ingevald i A omnämns som fastar (DS 2138).

1336 tilldömer kung Magnus menigheten och invånarna i en treding i Trögds härad nyttjanderätten till den gemensamma skogen, som är allmänning, på A, vilken de med rätt innehaft av ålder men som sedan många år genom våld och orätt undanhållits dem, trots att kung Birger utfärdat dombrev i samma sak (DS 3253).

1369 byter Bo Jonsson (Grip) bort till Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) 0:18:1 i A och allt han äger i *Karlsmark jämte jord i Ekholmen, Flasta, Hällsta och *Knarresta, denna sn, *Wappy, Utö och Ängsholmen, Arnö sn, Gåde och Hemsta, Boglösa sn, Nederby, Vallby sn, samt i Järstena och *Hestenge, Tillinge sn; i utbyte får Bo Jonsson jord i Östergötland och Södermanland (DS 7831–32).

1376 ingås en förlikning mellan Sten Stensson (Bielke) och Staffan Ulfsson (Ulv) om ett jordbyte mellan deras fäder, Sten Turesson (Bielke, död 1350) och Ulf Filipsson (Ulv), så att Staffan Ulfsson skall behålla hela den del som Sten Stensson hade i A och jord i Älvlösa, Fittja sn, medan Sten Stensson får Håsta, Överselö sn, och 'all annan jord som för honom hindrat var', varigenom jordbytet är fullgjort (DS 9183, regest).

1379 byter Bo Jonsson till sig 0:18:1 och jord i Ekholmen samt på Lidingön av Birger Ulfsson (Ulvåsa-ätten) mot jord i Öknebo hd (SRP 1442).

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) fjorton gårdar och de två torpen Grindbo och Nybo (se Ekholmen) (SjSp 7/6). – Jordetalet anges till 8:0; åtta av gårdarna räntar vardera 3 pund korn och ½:0 pn, fyra gårdar vardera 3½ pund 2 spann korn och 0:5 pn, två gårdar vardera 4½ pund korn och 0:6 pn; var gård räntar dessutom ett får, 2 höns och 10 ägg (Rött nr 252).

1531 har Gustav I tolv gårdar, som vardera räntar 3 pund 3½ spann korn, 0:4½ pn, ett får, 2 höns, 10 ägg och 2 mark notegarn, samt två gårdar i *Boo*, som tillsammans räntar 6½ pund 3 spann korn, 0:9 pn, 2 får, 4 höns, 20 ägg och 4 mark notegarn (K 1, 1531 f 27).

1559 har varje gård 18 spanns utsäde, äng till 30 lass hö, skog, mulbete och gott fiskevatten; räntan = 1531 samt 6 lass ved (AoE 29 A).

Basta

1342 *Badhersta* (GiBr s 98, avskr), 1382 *i Badharstum* (?) (UUBp efter 29/9), 1392 *i Badhastum* (RAp 8/6, SRP 2622) – 11 H, 0 h.

UH **2 sk**, 1:5:2:4 med skuj i B 1552–53 + 1:3:2 (öde 1568).
1 skuj, 1554 **½ sk**, 1566 **1 skt**, 0:4:2 till Hedsta, från 1552 till sk ovan.
1 skuj, 0:1:1 till Prästgården t o m 1556 (öde 1553–54; uppges vissa år ligga i Sundby).
1 ky, 1:1:2 (1549–50 1:2:0:4); öde 1567–68.
Summa jt 5:1:0:4.

1342 pantsätter Eskil i Kynge sin gård B till kaniken Lars Nilsson (se Kynge) (GiBr s 98).

1382–92 är Mårten i B 'häradsdomhavande' i Trögd på Karl Ulfssons (Sparre av Tofta) vägnar (UUBp efter 29/9, SRP 2622).

1410 är Ragvald Mårtensson i B vidervaruman vid häradstinget (SD 1299).

1415 är Lars i B faste vid tinget (SD 2084).

1446 är Olof Larsson i B faste vid tinget (B 19 nr 23 s 1).

1538 har sockenkyrkan en gård om 0:9:2, som förutom biskopsfodring räntar 4 pund korn, 1:0 pn, 7 dagsverken och en 'kvarnfärd' (UH 1538:2).

1547 har kyrkohemmanet 4 punds utsäde och äng till 20 lass hö; räntan delas mellan kyrkan och prästen (UH 1547:4).

***Boo** Se Amnö.

Dalby (Västra och Östra) 1346 *in Dalby* (DS 4029), 1369 *in Dalby, in Vestrada[l]by* (DS 7936), 1453 *i Vestre Dalby* (RAp 23/7) – 11 H, 0 h.

UH **2 sk**, 1:1 + 1:0.
2 ky, 1:2, 1547 0:5 + 0:4:2.
1 ky, 0:4 till Hacksta kyrka.
1 skokl, 0:7, 1553 1:0, 1566 1:0:0:6. (Västra D)
2 fr (1552 1 + ½ fr), 1:0:2 + 0:2:2, (Olof Henriksson /stengavel/, 1556 Karl Holgersson /Gera/, 1566 Karl Holgersson 1 i Östra D, Åke Bengtsson /Färla/ 1 i Västra D).
Summa jt 6:6 (6:2:0:6).

Fördelningen av byns åtta gårdar mellan Östra och Västra D framgår inte klart av vare sig jordeböckerna eller tiondelängderna. I byns västra del ligger klosterhemmanet och det mindre frälsehemmanet samt även det mindre kyrkohemmanet

(0:4:2), vilket framgår av bytesbrevet 1453 nedan, i beskrivningen av jordens läge i byn (0:0:14 = 0:4:2). Till Västra D hör troligen också det mindre skattehemmanet (BEK).

1346 omnämns Arne i D som faste vid häradstinget (DS 4029).

1369 intygar kyrkoherden i Veckholm att hans sockenbo Olof Djäkn i D, som dött i februari 1368, testamenterat jord i Berga, Danmarks sn, till Uppsala domkyrka; som vittnen nämns Kettilvast och Olof i D och Lars i Västra D (DS 7936).

1438, 1444 och 1453 omnämns Jöns Pedersson i D som faste och nämndeman vid häradstinget (SMR 728, RAp 1444 8/6, 1453 23/7).

1440 bekräftar lagmannen vid räfsteting Nils Peterssons, kaplan i Uppsala, besittning av 0:0:8, som tidigare tilldömts hans far (se Tomta) (SMR 1097).

1453 byter Ulf i Värnsta, Lillkyrka sn, bort 0:6 i Västra D till Harald Jonsson (fyrstyckad sköld) i Järstena, Tillinge sn, mot jord i Hansta, Tillinge sn, och mellangift i pengar; jorden uppbjuds på häradstinget att inom ett år återlösas av Ulfs närmaste fränder. Jordens läge i Västra D anges som '14 örtugar ligga närmare östra landet och så de 0:6'. (RAp 23/7, 29/12)

1456 är Peder Röd i D nämndeman och faste vid häradstinget (UUBp 24/5, 31/5).

1459 ger Harald Jonsson (fyrstyckad sköld) och hans hustru Ramborg Nilsdotter med sin dotter Kristina Haraldsdotter 0:6 i Västra D till Sko kloster; jordens läge i byn anges på samma sätt som 1453 ovan (RAp 2/7).

1489 och 1503 upptas en gård i Västra D, som räntar 4 pund korn och 1:0 pn, i Sko klosters jordebok bland gods som inte lyder under någon rättare (SkoKlJb s 54).

1538 har sockenkyrkan två gårdar om 0:10 och 0:0:14, som räntar 4 pund korn och 0:0:14 pn resp 3 pund korn och 0:0:14 pn; vardera gården räntar dessutom, förutom biskopsfodring, 7 dagsverken och en 'kvarnfärd'. Hacksta kyrka har en gård om ½:0, som

förutom biskopsfodring räntar 20 spann korn och 0:4 pn (hälften kyrkan, hälften prästen) samt 6 dagsverken. Sko klosters gård (0:7) räntar 3 pund korn och 0:6 pn. (UH 1538:2)

1555 upptas i avlidna Brita Olofsdotters (Strömsta-ätten) jordebok en gård i Östra D, som räntar 4½ pund korn och 1:0 pn, och en gård i Västra D, som räntar 16 spann korn och 0:2:2 pn. Åke Bengtsson (Färla) tar hand om gården i Västra D tills han och hans svåger Karl Holgersson (Gera) kan träffas. (X 261 l)

1547 har den ena av sockenkyrkans gårdar (0:4:2) 3 punds utsäde och äng till 30 lass hö, den andra (0:5) 2½ punds utsäde och äng till 25 lass; räntan delas mellan kyrkan och prästen. Hacksta kyrkas gård har 2 punds utsäde och äng till 16 lass hö. (UH 1547:4)

1562 har Karl Holgerssons gård (1:0:2) 3½ punds utsäde och äng till 40 lass hö, Åke Bengtssons 2 punds utsäde och äng till 20 lass; gårdarna har litet mulbete och fiskevatten men ingen skog (FoR 2).

Ekholmen 1367 *i Ekholma bolstadhi* (DS 7616), 1368 *Egholm* (DS 7690, avskr), 1369 *innan Ekholm* (DS 7831), 1371 *in curia mea Ekholm* (DS X 65 or, Mattisson s 88 n 29), 1413 *oppa Ekholmenom* (SD 1861), 1451 *i Eekholmen* (RAp 1/3), 1453 *garden Ekholm* (SjSp 7/6), 1474 *myn gardh Egholm* (SkSp 27/9) – 11 H, 0 h.

UH **4 aoe**, 1544 **3 aoe**, 1552–56 **4 aoe**; jt saknas, 'ligger varken för öre eller örtug'. (Ekholmens rd)
1543–56 **1 aoeäng**.
1543–56 **1 aoeträdgård**.
Ekholmens rd se nedan 1541.

Ekholmen kan beläggas som sätesgård för Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) 1368–1405 (DS 7690, Gen 41 f 211v) – Sten Turesson (Bielke) och hans hustru Margareta Karlsdotter (Sparre av Tofta) 1414 (SD 1865) – Knut Stensson (Bielke) 1446–51 (RAp 28/6, 1/3) – Gustav Karlson (Gumsehuvud) 1452–86 (RAp 18/5, SkSp 8/5); Gustavs andra hustru Birgitta Stensdotter (Bielke) kallas efter sin död 'av Ekholm' (RAp 1464 4/6, 1465 27/2) – Erik Trolle 1489–

1515 (UUBp 17/5, 1515 14/9), vilken 1487 gift sig med Gustav Karlssons änka Ingeborg Filipsdotter (Tott) (SRS I s 235).

1367 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) till sig 0:0:8 i E 'bolstad' av Sten Stensson (Bielke) mot lika mycket jord i Älvlösa, Fittja sn (DS 7616).

1368 dateras Björn Nilssons (stjärna) pantbrev till Karl Ulfsson från E (se DMS 1:3 s 248) (DS 7690).

1369 byter Karl Ulfsson till sig 0:0:8 av Bo Jonsson (se Amnö) (DS 7831–32).

1371 daterar Sten Bengtsson (Bielke) sitt morgongåvebrev till Katarina Holmgersdotter (Ulv) från E (*in curia memorati domini Karoli Vlffson de Thofftom*) (DS X 95).

1379 byter Bo Jonsson till sig 0:0:8 i 'själva gården i E' av Birger Ulfsson (se Amnö) (RAp 25/7, SRP 1442).

1382 dateras ett brev från E varmed Torkel Larsson och hans hustru Sigrid Nilsdotter till Karl Ulfsson överlåter all den rätt de har till en tredjedel i alla de gods Karl genom köp eller skifte fått i Trögden av Holmsten Petersson och Magnus Petersson av Eka. Brevet kompletterar det brev som Holmstens son Birger givit Karl Ulfsson gällande det arv som tillfallit dem och Torkel och Sigrid efter Guttorm Birgersson. Torkel och Sigrid har fått full ersättning. (RAp 16/8, SRP 1745)

1390 intygar Sten Bengtsson (Bielke), Ivar Nilsson (egen ätt), Arvid Bengtsson (Oxenstierna) och Tord Bonde, att de mottagit Karl Ulfssons (Sparre av Tofta) brev, vari han till dem pantsätter sitt stenhus i E och sina 'gårdar och gods var det helst ligger' (SRP 2507).

1453 skiftas arvet efter Sten Turesson (Bielke) och hans båda hustrur, Margareta Karlsdotter (Sparre av Tofta) och Agneta Eriksdotter (Krummedige). Arvingar är Birgitta och Katarina Stensdöttrar (Bielke) och deras halvbror Karl Knutsson (Bonde). Från arvskiftet finns räkenskaper bevarade, som visar den sammanlagda räntan för de godskomplex som skulle skiftas. Ekholmen med alla underliggande gods uppges här ränta 392:0:5½ pn. (C 50 I;

se LuSS s 14 f)

Omfattningen av godset framgår av själva arvskiftesbrevet (SjSp 1453 7/6), enligt vilket Birgitta Stensdotter ärver gården E, fem gårdar och ett torp i Härjarö, torpet Korpbo, fjorton gårdar i Amnö och torpen Grindbo och Nybo, fyra gårdar i Grysta, åtta gårdar i Säby, en gård i Hällsta, fyra gårdar i Flasta, en gård i Tomta och torpet Häckleberg, allt i denna sn, tre gårdar i Ågersta och en i Hummelsta, Löts sn, en gård i vardera Grillby och Håra, Villberga sn, tio gårdar i Gåde och jord i Kärrby, Boglösa sn, och i Fjälby, Hacksta sn, två gårdar i Hässlinge, Lillkyrka sn, två gårdar i Östersta och jord i Ryssvi, Kungs-Husby sn, samt ett torp vid Vallby och jord i Husby, Vallby sn. På Katarina Stensdotters lott faller jord i Villbergaby och i Vallby och Österby, Vallby sn.

I en jordebok över det gods som skulle skiftas upptas de gårdar och torp som ligger under E gård, i samma ordningsföljd som i arvskiftesbrevet, med uppgift om jordetal (undantaget torpen) och ränta, vilket här redovisas under resp ort. För gårdarna i denna socken gäller att 'var man av dessa' dessutom ger 2 mark notegarn, 5 lass ved, 2 lass gärdsle och ½ hundrade stavar. (Rött nr 252, avskr)

1471 överlåter Sten Sture till sin fosterfar Gustav Karlsson (Gumsehuvud) hela sin arvslott och rättighet i E som tillfallit honom efter hans mor Birgitta Stensdotter. När man kan få gjort ett skifte av arvet efter henne mellan Gustav Karlsson, Sten Sture och hans syster Birgitta Gustavsdotter (Sture), skall Gustav ersätta Sten i jordagods som räntar 6 pund korn eller 6:0 pn. (SkSp 7/1)

1472 överlåter Sten Sture och hans svåger Johan Kristiernsson (Vasa) på sina barns vägnar till Gustav Karlsson all sin arvedel och rättighet i E, vilken borde ränta 9:0 pn årligen, och jord i Fjälby, Hacksta sn, samt i Östergötland, Kinda och Ydre, vilket Sten och hans syster Birgitta ärvt efter Birgitta Stensdotter. I gengäld får de av Gustav bl a godset Gällsta, Ekerö sn (se DMS 2:1 s105).

(RAp 5/9, vid 1488; Rääf I:126)

1474 ger Gustav Karlsson i morgongåva till sin hustru Ingeborg Filipsdotter (Tott) sin gård E och alla underliggande gods i Veckholms sn och dessutom alla de gods som han hädanefter kan få med köp eller skifte i socknen. Om makarna skulle skiljas barnlösa, skall godset tillhöra hennes morgongåva. (SkSp 27/9)

1523 upprättar Nils Varg inventarium vid E, när fogden Severin Andersson på utvalde kungen Gustav Erikssons vägnar övertar gården, där det finns 27 oxar, 12 kor, 2 ungnöt och en tjur, 7 verkhästar, 18 får och 6 svin; av redskap upptas bl a järnharvar (5 st) och trädesbillar (12 st) (GR 1 s 175 f).

1527 får Severin Andersson kungens befallning att låta 'skära den mesta rör han överkommer till att täcka tegellador med' och låta den bli liggande till reds till våren att hämtas med båtar eller skutor (GR 4 s 93).

1530 får fogden Anders Simonsson kvitto på det inventarium han tagit emot på E gård (GR 7 s 178).

1531 har Gustav I huvudgården E, som räntar 20 pund korn och 8:0 pn. – Det till E hörande godskomplexet – byarna Amnö och Härjarö och torpen Grindbo, Nybo, Korpbo och *Fleskalössa – bildar ett rättardöme, där varje landbo utöver huvudavraden levererar 1 spann foderkorn, ett såten hö, 6 lass råved, 5 lass torr ved och 9 famnar kolaved; höet och foderkornet utgör fogdegästningen. (K1, 1531 f 27r–v)

1535 brukas E gård av fyra landbor (UH 1535:2 s 90).

1541 upptas i jordeboken under Ekholmens rd en äng vid E gård som kallas *Konnungz Engen*, vilken räntar 122 sommarlass hö, 'dock är vetandes att det är icke årligen lika mycket, utan efter som årsväxten är till' (K 1, 1541). 1547 ger ängen 100 sommarlass (UH 1547:15). – I Ekholmens rättardöme redovisas 1541–52 arv och eget-jorden i E och Amnö, Härjarö och Österby samt torpen Grindbo, Korpbo, Nybo och *Trölleboda.

1547 räntar de fyra gårdarna 6 pund korn och 2:0 pn

vardera och har 5 pund 2 spanns utsäde och äng till 45 lass hö (UH 1547:15).

1547 skriver Gustav I till sin landbofogde Anders Håkansson att han avser att 'hålla avel' på sin gård E och befaller Anders att vara gårdsfogden Mats Ingemarsson behjälplig. Anders skall se till att bönderna inom hans befallning inte löser sina dagsverken för pengar, så att dagsverkena utförs till E gård, när så behövs. (GR 18 s 456 f) – Senare samma år begär Mats Ingemarsson att till mulbete få disponera *Hesteöö* (= Ön, 10 H, 9 h), vilken om den bleve uppröjd och iordningställd kunde användas för både boskapen och hästarna. Kungen anmodar därför Anders Bagge, fogde på Ekolsund, som nu har ston på ön 'där vid Ekholmen', att finna någon beteshage för dem. (GR 18 s 526 f)

1547 (18/12) uppmanas Anders Håkansson att hjälpa Mats Ingemarsson med byggande, 'så att där måtte några hus, som mycket behov görs, uppsatta bliva' (GR 18 s 885 f).

1548 (4/3) tycker kungen att det är bra att timmer och annat trävirke blivit kört till E under vintern. Han har av Mats Ingemarsson förstått att platsen är olämplig att 'sätta någon varaktig byggning' på, eftersom den är sank och 'ond tillfälle till källare'. Kungen gillar Mats förslag att låta bygga på sandåsen, eftersom 'där är något mera höglänt och bättre tillfälle till att gräva källare'. Mats skall först sätta upp de hus som är mest nödvändiga, men kungen vill inte att han låter hugga bort all skog utan bara så mycket som behövs för att uppföra husen, ty där är 'några sköna harbackar'. (GR 19 s 100 f) – Den omnämnda sandåsen ligger ca 700 m väster om nuv Ekholmen, på Säbys mark (EK).

1559 har varje gård 5 pund 2 spanns utsäde, äng till 60 lass hö, skog, mulbete och gott fiskevatten; räntan är 6 pund korn och 2:0 pn. Ekholmens äng ger detta år 85 sommarlass hö och trädgården 6 sommarlass. – Ekholmens 'gods', omfattande Ekholmens och Hällsta rättardömen (före 1553), uppges vara sak-

fallsgods efter Erik Trolle och hans son ärkebiskop Gustav Trolle; hela godset läggs 1560 under E gård. (AoE 29 A)

Samma år redovisas åkrar, ängar och fisken som ligger under E gård – **åkrar**: 'Östra Torsvigärdet' och 'en sved vid *Häste Täppann*', vilka besåtts detta år (för utsäde och skörd, se nedan) – **ängar**: Häcklan (*Hecklebo Engenn* 10 H, 9h), Hällholmen (*Helle Holmenn*), *Store Engen*, 'Torsvihagen', *Gresse Engen* och *Ny Engen*, samtliga med uppgift om avkastning i lass hö – **fisken**: i *Qwarstada wijken*[3] med 7 katsor, i Häcklebergsviken (*Häcklebo-wijkenn*) med 12 katsor och med gårdens sommarnot och nät under *Rättöön*, med uppgift om fångst. Vidare redovisas **beteshagar och -holmar**: en hage till verkhästar, drättesoxar och kalvar, *Heckleholmann* till oxar, Bryggholmen, Vallby sn, till frisston, Ön (*Hestöönn*) till mjölkkor och Rota (*Rotöön*) till får; dessutom anges antalet kor och tackor med avkastning i smör resp ost. Trädgården vid E ger päron. (AoE 29 C)

'Östra Torsvigärdet' och sveden vid "Häste Täppann", utsäde och skörd (1559):

	utsäde	skörd	
vete	1 pd		5 pd
råg	8 pd 5 sp	4 läster	10 pd 6 sp 1 fj
korn	10½ pd	6 läster	6 pd 7 sp 1½ fj
havre	1 pd		6 pd 5 sp
summa	1 läst 4 pd 1 sp	12 läster	5 pd 2 sp 2½ fj

Dessutom har ärter och bönor såtts, 1 spann av vardera, men skörden har uteblivit. – 'Torsvigärdet' är den del av Torsviby som lagts under Nygård, Torsvi sn.

1561/62 får Dionysius Beurreus (död 1567) i förläning E gård och socknarna Veckholm och Hacksta (AL 1 s 174, 178, SBL 4 s104).

1571 får Pontus De la Gardie E med underlydande gods som friherrskap (AF 1 s 600).

[3] Troligen fel för "Qnarstada wijken" (se *Knarresta).

Flasta

1369 *i Flatzta* (DS 7831), 1453 *i Fladsta* (SjSp 7/6) – 10 H, 9 h, 11 H, 0 h.

UH **4 aoe**, 1566 **4 pb** (S:t Erik), 0:5 + 0:5 + 0:5 + 0:5; en gård öde 1567–68. (Hällsta rd)
Summa jt 2:4.

1369 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) till sig 0:20 och 'alla landbor där under ligga' av Bo Jonsson (se Amnö) (DS 7831–32).

1401 ingås en förlikning mellan Bengt Nilsson (Lejonansikte) och Knut Bosson (Grip) å ena sidan och Ingeborg Gregersdotter (Sandbro-ätten) och hennes son Knut Bengtsson (Aspenäs-ätten) å den andra om gods som Ingeborg fått i morgongåva av Bengt Jonsson, nämligen 0:20 i F och jord i *Helleby, Häckleberg och *Knarresta samt en äng som ger 20 lass hö. Godset hade fråntagits Bengt Jonsson av Bo Jonsson (Grip) och borde med rätta återgå till Ingeborg. Bo Jonssons arvingar skall nu få behålla godset mot att till Ingeborg överlämna jord i Barkarö, Löt och Askö, Västerås-Barkarö sn, och Läggesta, Kärnbo sn i Södermanland; dessutom skall Knut Bengtsson återfå det brev hans far givit Bo Jonsson på godset Järstad i Östergötland. (SD 45; ortnamnsbelägget har i DMS 2:2 /s 218/ felaktigt identifierats med Flåsta, Husby-Oppunda sn, Södermanland)

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) fyra gårdar (se Ekholmen) (SjSp 7/6). Jordetalet är 0:20, och vardera gården räntar 3½ pund korn, 0:5 pn, ett får, 2 höns och 10 ägg (Rött nr 252).

1531 har Gustav I fyra gårdar, som tillsammans räntar 14 pund korn, 0:20 pn, 4 får, 8 höns, 20 ägg och 8 mark notegarn (K 1, 1531 f 28).

1547 har byn gott mulbete men ingen skog och litet fiskevatten (UH 1547:15).

1559 har varje gård 3 punds utsäde, äng till 35 lass hö, skog, mulbete och gott fiskevatten (AoE 29 A).

***Fleskalössa**

1533 *Fleskalössa* (K 1, 1531 f 27), 1548 *Ffleskelös* (Prt 1).

1533 har Gustav I ett torp, som räntar 0:4 pn; det 'är nyss upptaget' (K 1, 1531 f 27).

1548 upptas en tiondepliktig i F som dock inte erlagt tionde (Prt 1).

Grindbo

1453 *Grynaboda* (SjSp 7/6), 1535 *Grindebodha* (UH 1535:2 s 92) – 10 H, 9 h.

UH 1541–56 **1 aoet**, 0:4 (jt endast 1541). (Ekholmens rd)

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) torpet G, som räntar 0:6 pn (se Amnö) (SjSp 7/6, Rött nr 252).

1531 har Gustav I ett torp, som räntar 1:0 pn, ett lamm, ett höns, 5 ägg och 1 mark notegarn (K 1, 1531 f 27).

1547 har torpet, som ligger på Amnös ägor, 11 spanns utsäde, äng till 5½ lass hö, skog, utrymme och gott fiskevatten (UH 1547:15).

1559 anges torpets ränta till 1 pund korn (AoE 29 A).

Grysta

1407 *in Grystæ* (SD 880), 1453 *i Grydzsta* (SjSp 7/6), 1531 *Griesta* (K 1, 1531 f 28) – 11 H, 0 h.

UH **4 aoe**, 1566 **4 pb** (S:t Erik), 1:0 + 1:0 + 1:0 + 1:0. (Hällsta rd)
Summa jt 4:0.

1407 omnämns Olof i G på baksidan av ett inventarium över Enköpings hospitals tillhörigheter; han hade på sitt yttersta givit en ko till S:t Erik, men kon kvarhålls av hans arvingar (SD 880).

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) fyra gårdar (se Ekholmen) (SjSp 7/6). Jordetalet anges till 5:0, och räntan för var gård är 4 pund korn, 1:0 pn, ett får, 2 höns och 10 ägg (Rött nr 252).

1531 har Gustav I fyra gårdar, som tillsammans räntar 16 pund korn, 4:0 pn, 4 får, 8 höns, 40 ägg och 8 mark notegarn (K 1, 1531 f 28).

1559 har varje gård 3 punds utsäde och äng till 40 lass hö (AoE 29 A).

Hedsta

1378 *i Hedhastom* (RAp 15/10, SRP 1376), 1481 *i Hedista* (RAp efter 13/1) – 11 H, 0 h.

UH **3 sk**, 1:1:0:4 + 1:0:1 med skuj i Basta t o m 1551 + 0:6:2:4. Summa jt 3:0:1.

1378 förnyar Olof Magnusson (okänt sigill) en förut gjord överlåtelse av 0:3 till Karl Ulfsson (Sparre av

Tofta), när Olof var dennes fånge (se Härjarö) (RAp 15/10).

1421 säljer Jöns Svensson i Härjarö 0:0:7, 'halvtionde örtugland (0:0:9½) närmare norra landet och så de 0:0:7', till Nils Andersson i Sorby, Torsvi sn (RAp efter 29/9).

1475 ingår Olof i H i häradsnämnden (RAp 30/10).

1481 görs ett skifte på häradstinget mellan å ena sidan Jöns Rå i H, Ulf Simonsson i Navsta, Torsvi sn, och Erik Simonsson i Torsviby, vilka är Jöns Rås hustru Elins bröder, och gråbrödraklostret i Stockholm å den andra sidan. Bytet, som sker på Elins vägnar, innebär att Jöns och Elin får disponera en gård på Gråmunkeholmen (nu Riddarholmen) i Stockholm under sin livstid, medan klostret och konventet efter deras död skall få 0:6:2:4 i H 'vid södra landet' och därav uppbära avrad 'och kronan sin skatt'; jorden skall kunna återlösas av deras närmaste fränder 'för så många penningar som öreslandet och örtuglandet gäller där i byn'. (RAp efter 13/1)

1486 är Lars i H faste vid häradstinget, och 1492 ingår han i nämnden vid lagmansting i Veckholms klockarstuga (SkSp 8/5, ULdb s 41).

***Helleby**

1401 ingår 1:0 i *Helleby* i det gods som Bo Jonssons (Grip) arvingar får behålla och som tillhört Ingeborg Gregersdotters morgongåvegods (se Flasta) (SD 45, avskr; belägget har i DMS 2:2 /s 218/ felaktigt identifierats med Hälleby, Runtuna sn, Rönö hd). – H kan möjligen ha legat inom Flastas byterritorium ca 300 m SSO om byn, vid ett av grustäkt skadat gravfält (RAÄ nr 72).

Häckleberg

1401 *Hækelberg* (SD 45, avskr), 1453 *Hæklaboda* (SjSp 7/6), 1531 *Häkleboda* (K 1, 1531 f 28), 1547 *Hecklebotorp* (UH 1547:15) – troligen = nuv Britenhov, tidigare Eknäs (EK), vid Häcklebergsviken (10 H, 9 h).

UH 1541–52 **1 aoet**, 0:4 (jt endast 1541). (Hällsta rd)

1401 ingår torpet H, som räntar 1:0 pn, i det gods som Bo Jonssons (Grip) arvingar får behålla och som hört

till Ingeborg Gregersdotters morgongåvegods (se Flasta) (SD 45; belägget har i DMS 2:2 /s 218/ felaktigt identifierats med ett försvunnet *Hæklingebergha i Runtuna sn, Rönö hd).

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) torpet H (*Hæklaboda*), som räntar 3:0 pn, ett lamm, ett höns och 5 ägg (se Ekholmen) (SjSp 7/6, Rött nr 252).

1531 har Gustav I ett torp, som räntar 20 spann korn ena året, andra året 3 pund, och 0:4 pn, ett får, 2 höns, 10 ägg och 2 mark notegarn (K 1, 1531 f 28).

1547 har torpet 2 punds utsäde, äng till 40 lass hö, skog, utrymme och gott fiskevatten; torparen känner inte till jordetalet (UH 1547:15).

1552/53 läggs H under Nygårds avel, Torsvi sn (UH 1552:9, 1553:2).

Hällsta

1350 *in villa Herlistum* (DS 4563), 1369 *i Hellistom* (DS 7831) – 10 H, 9 h.

UH **1 aoe**, 1566 **1 pb** (S:t Erik), 0:4. (Hällsta rd) Hällsta rd se nedan 1541.

1350 pantsätter Johan Olofsson, kyrkoherde i Lunda, 0:0:2 till kaniken Lars i Uppsala (se Säby) (DS 4563).

1369 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) till sig ½:0 av Bo Jonsson (se Amnö) (DS 7831–32).

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) en gård (se Ekholmen) (SjSp 7/6). Jordetalet är ½:0 och räntan 3 pund korn, ½:0 pn, ett får, 2 höns och 10 ägg (Rött nr 252).

1531 har Gustav I en gård, som räntar 3 pund korn, ½:0 pn, ett får, 2 höns, 10 ägg och 2 mark notegarn. – H bildar tillsammans med kungens gårdar i Häckleberg, Flasta, Grysta, Säby och Tomta ett rättardöme, där varje landbo utöver huvudavraden levererar 1 spann foderkorn, ett såten hö, 5 lass torr ved och 6 lass råved; höet och foderkornet utgör fogdegästningen. (K 1, 1531 f 27v–28v)

1541–52 redovisas en del av arv och eget-jorden i Veckholms sn i Hällsta rättardöme under Ekholmens gård, vilket omfattar H jämte Flasta, Grysta, Häckleberg, *Knarresta, Säby, Tomta och Ål (från 1545)

samt Hackstaby och Uppeby, Hacksta sn.

1547 har gården 3 punds utsäde, äng till 50 lass hö, liten skog, klent mulbete och litet fiskevatten (UH 1547:15).

1552/53 läggs H under Nygårds avel, Torsvi sn (UH 1552:9, 1553:2).

1559 har H 3 punds utsäde, äng till 50 lass hö, skog, mulbete och gott fiskevatten (AoE 29 A).

Härjarö

1378 *i Heriærnom* (RAp 15/10, SRP 1376), 1421 *i Herierne* (RAp efter 29/9), 1531 *Herjern, Vestraherjern* (K 1, 1531 f 27v), 1541 *Vesterheryarn* (UH 1541:2), 1548 *Häriar* (Prt 1) – 10 H, 9 i – jfr Österby.

UH **4 aoe**, 1566 **4 pb** (S:t Erik), 0:4 + 0:4 + 0:4 + 0:4. (Ekholmens rd)
Summa jt 2:0.
Byn kallas *Strand* i årliga räntan 1547–52.

1378 överlåter Olof Magnusson (okänt sigill) till Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) all sin rätt till 1:0, som hans mor Cecilia Olofsdotter och hans syster Katarina Jordansdotter (korslagda färlor) bytt bort till Karl Ulfsson mot lika mycket jord i Torsvi, Torsvi sn. Jorden i H och i Hedsta skall ägas av Karl. (RAp 15/10; jfr Hedsta)

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) fem gårdar och ett torp samt ännu ett torp som heter *Krakoboda* (se Ekholmen) (SjSp 7/6). – Byns jordetal är 0:20, och gårdarna räntar vardera 3 pund korn, ½:0 pn, ett gammalt får, 2 höns och 10 ägg; torpet vid H räntar 1:0 pn, ett lamm, ett höns och 5 ägg (Rött nr 252).

1531 har Gustav I dels fyra gårdar i Västra H, som vardera räntar 3 pund korn, 0:4 pn, ett får, 2 höns, 10 ägg och 2 mark notegarn, dels två gårdar, varav den ena räntar 3½ pund korn, 0:4 pn, och i övrigt som de andra, den andra 2 pund korn, 1:0 pn, ett lamm, 1 höns, 5 ägg och 1 mark notegarn (K 1, 1531 f 27v).

1548 upptas sju tiondepliktiga, varav en är laggare och en pipare, i H, vari ingår Österby (Prt 1).

1555 upptas fem tiondepliktiga i H och en i Strand (Prt 1).

1559 har gårdarna 20 spanns utsäde och äng till 12 lass hö vardera (AoE 29 A).

***Karlsmark** 1369 *i Karlsmark* (DS 7831) – se Amnö.

***Knarresta** 1369 *i Knarrastom* (DS 7831), 1538 *Knarresta* (UH 1538:2), 1547 *Knarsta torp* (UH 1547:15) – troligen beläget vid nuv Berlin (10 H, 9 h).[4]

UH 1538 (endast) **1 ky**, 0:4.
1541–51 **1 aoet**, 0:1:1. (Hällsta rd)
Summa jt 0:5:1.

1369 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) till sig 0:2 av Bo Jonsson (se Amnö) (DS 7831–32).

1401 ingår 0:2 i det gods som Bo Jonssons arvingar får behålla och som tillhört Ingeborg Gregersdotters morgongåvogods (se Flasta) (SD 45).

1538 har sockenkyrkan en gård om ½:0, som förutom biskopsfodring räntar 1 pund korn, 7 dagsverken och en 'kvarnfärd' (UH 1538:2).

1541 har Gustav I ett torp om 0:0:4, som räntar 1 pund korn och 3 dagsverken (UH 1541:2, K 1 1541).

1547 har torpet 10 spanns utsäde, äng till 16 lass hö, ingen skog, inget mulbete och litet fiskevatten; torparen känner inte till jordetalet (UH 1547:15).

1548 upptas en tiondepliktig i K (Prt 1).

1552/53 läggs torpet (ränta 1 pund korn) under Nygårds avel, Torsvi sn (UH 1552:9, 1553:2).

***Konnungz Engen** Se Ekholmen 1541.

Korpbo (nu Rosendal) 1453 *Krakoboda* (SjSp 7/6), *Korkabota* (Rött nr 252, avskr), 1531 *Korpebola* (K 1, 1531 f 27) – 10 H, 9 i (EK).

UH **1 aoet,** 0:4, 1566 **1 pbt** (S:t Erik, öde); jt endast 1541. (Ekholmens rd)

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) torpet K (*Krakoboda*) (se Ekholmen och Härjarö) (SjSp 7/6). – I arvskiftesräkenskaperna kallas torpet *Korkabota*; det räntar 1:0 pn men ligger öde, och dess läge i förhållande till Härjarö anges som 'där hart när' (Rött nr 252).

[4] Den innersta delen av Torsviviken kallades ännu i slutet av 1600-talet "Knarsta Wijk" (GeomJb A 15 f 2, Linde s 33).

1531 har Gustav I ett torp, som räntar 2 pund korn, 1:0 pn, ett lamm, ett höns och 5 ägg (K 1, 1531 f 27).
1547 har torpet, som ligger på Härjarös ägor, 15 spanns utsäde, äng till 10 lass hö, skog, utrymme och gott fiskevatten (UH 1547:15).
1559 har K 15 spanns utsäde, äng till 10 lass hö, skog, mulbete och gott fiskevatten; räntan = 1531 plus 1 mark notegarn och 3 lass ved (AoE 29 A).

***Krakoboda** Se Korpbo.

Kynge 1342 *de Kinge* (GiBr s 98, avskr), 1346 *in Kynge* (DS 4029), 1491 *Scriptum Kynghø* (RAp 2/7) – 11 H, 0 g.
UH **2 fr**, 1:3 + 1:3, (Olof Henriksson /stengavel/, 1556 Karl Holgersson /Gera/, 1562 Åke Bengtsson /Färla/).
Summa jt 2:6.

Kynge kan beläggas som sätesgård för Erik Jönsson (Strömsta-ätten) 1486 (SkSp 8/5) – Olof Jönsson (Strömsta-ätten) 1491–92 (RAp 2/7, ULdb s 40) – Sigrid Karlsdotter (stjärna) 1516 (RAp 14/10).

1342 pantsätter Eskil i K sina gårdar K, Basta och Navsta, Torsvi sn, till kaniken Lars (Nilsson) i Vallentuna för ett lån av 4 läster korn, vilket Eskil inte kunnat återbetala till Mårtensmässan. Lars låter honom anstå med betalning till Mårtensmässan 1343 och behåller panten; om denna inte löses in i rätt tid, skall Lars behålla godsen. (GiBr s 98)
1346 omnämns Nils i K som faste vid häradstinget (DS 4029).
1382 omnämns Lars Björnsson och Nils Björnsson i K som fastar vid tinget (UUBp efter 29/9).
1444 utfärdar Lucia Olofsdotter i K ett själagåvobrev på häradstinget för sin framlidne far Olof Pinkhane (se Hemsta, Boglösa sn); närvarande är hennes kyrkoherde herr Salve i Veckholm och hennes man Olof (Pedersson) domare i Hällby, Litslena sn (RAp 8/6). – Olof Pinkhane omnämns 1379 och 1382 som

faste resp videvaruman vid häradstinget (SRP 1440, 1727).

1491 daterar väpnaren Olof Jönsson (Strömsta-ätten) ett bytesbrev från K, vilket beseglas av Erik Trolle och kyrkoherde Jöns i Veckholm (RAp 2/7).

1492 ingår Olof Jönson i nämnden vid lagmansting i Veckholms klockarstuga (ULdb s 40).

1493 biläggs inför riksrådet en tvist om sätesgården K mellan Sigrid Karlsdotter (stjärna), änka efter Olof Jönsson (Strömsta-ätten), och Herman Kyle på sin hustru Märta Andersdotters (Hålbonäs-ätten) vägnar. Märta hade fått sätesgården i morgongåva av sin förre man, Olof Jönssons bror Erik Jönsson i K, men gården var inte skiftad bröderna emellan. Sigrid Karlsdotter ådöms att ge Märta Andersdotter ersättning för hennes morgongåva och har inför riksrådet i Tälje (vid midsommar) överlämnat jord i Mösa och *Findesholmen, Lillkyrka sn, Bålsta, Yttergrans sn, och Fasma, Tensta sn. Domen stadfästs nu i Staxhammar, Kungs-Husby sn, av Sten Sture, Arvid och Erik Trolle, Uppsala domkyrkas syssloman och kyrkoherde Jöns i Veckholm. (RAp 29/10, GiSi s 43 ff)

1555 upptas i avlidna Brita Olofsdotters (Strömsta-ätten) jordebok K, som räntar 11 pund korn och 2:6:2 pn. Åke Bengtsson (Färla) tar hand om jorden tills han och hans svåger Karl Holgersson kan träffas. (X 261 l) – Åke Bengtssons farmor var halvsyster till Brita Olofsdotters mor Sigrid Karlsdotter (ÄSF I s 142 f, GiSi s 73 f, 83).

1562 har vardera gården 3½ punds utsäde och äng till 20 lass hö men varken skog, mulbete eller fiskevatten (FoR 2).

Nybo

1453 *Nyaboda* (SjSp 7/6), 1531 *Nybola* (K 1, 1531 f 27) – 10 H, 9 i; RAÄ nr 111).

UH **1 aoet**, 0:7, 1566 **1 pbt** (S:t Erik, öde 1566); jt endast 1541. (Ekholmens rd)

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) torpet N, som räntar 0:10 pn, ett lamm, ett höns och 5 ägg (se Amnö) (SjSp 7/6, Rött nr 252).

1531 har Gustav I ett torp, som räntar 1 pund korn, 0:12 pn, ett lamm, ett höns, 5 ägg och 1 mark notegarn (K 1, 1531 f 27).
1547 har torpet, som ligger på Amnös ägor, 14 spanns utsäde, äng till 8 lass hö, skog, utrymme och gott fiskevatten (UH 1547:15).
1559 har torpet 2 punds utsäde och äng till 10 lass hö (AoE 29 A).

Prästgården 1511 *Weckåls Prästegårdh* (JNJb s 61, avskr), 1538 *Prestebolit* (UH 1538:2) – 11 H, 0 h.
1538 uppges att ingen vet för hur mycket prästbolet ligger i jordetal, men 10 pund säd sås därpå; prästen utgör 1:0 pn i skatt därav och håller kyrkan med vin och oblat därav (UH 1538:2).
1547 har prästbolet, som ligger 'varken för öre eller örtug', 13 punds utsäde och äng till 100 lass hö (UH 1547:4).

Rosendal Se Korpbo.

Segla 1538 *Sigla* (UH 1538:2), 1548 *Sögla* (Prt 1) – 11 H, 0 g.
UH **3 ky**, 0:4:1 + 0:4:1 + 0:4:1; en gård öde 1567–68.
Summa jt 1:5.
1538 har sockenkyrkan tre gårdar om tillsammans 0:13, som räntar 7½ pund korn och 0:13 pn; vardera gården räntar dessutom, förutom biskopsfodring, 7 dagsverken och en 'kvarnfärd' (UH 1538:2).
1547 har gårdarna vardera 2½ punds utsäde och äng till 40 lass hö; räntan (vardera 2½ pund korn, 0:0:13 pn och 6 dagsverken) utgår till prästen (UH 1547:4).

Skälby 1346 *in Skælby* (DS 4029) – 11 H, 0 h.
UH **1 sk**, 0:6:2.
1 fr, 1:1:2 (Nils Hård, 1553 Sten Eriksson /Kolhammar-ätten/; 1556 /endast/ Bengt Stensson /Kolhammar-ätten/).
Summa jt 2:0:1.
1346 och 1347 omnämns Ödger i S som faste vid häradstinget (DS 4029, 4189).
1409 omnämns Holger i S som faste vid tinget (SD 1059).

1421 omnämns Olof Ragvaldsson i S som faste vid tinget (RAp efter 29/9).
1524 ingår Karl i S i häradsnämnden (UUBp 14/11).
1562 har frälsegården 3 pund 3 spanns utsäde, äng till 20 lass hö men varken skog, mulbete eller fiskevatten (FoR 2).

***Strand** Se Härjarö.

Sundby 1382 *i Sundby* (UUBp efter 29/9) – 10 H, 9 g.
UH **3 sk**, 1:2:2 + 1:2 + 1:1:0:4.
1 ky, 0:6, 1547 0:5:2.
1 fr, 0:4 (Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/, 1562 Gabriel Kristersson /Oxenstierna/).
Summa jt 4:7:2:4 (4:7:1:4).
1382 omnämns Olof i S som vidervaruman vid häradstinget (UUBp efter 29/9).
1391 frändöms vid räfsteting i Tängby, Löts sn, Nils Jakobsson 0:1, som han haft med 'välle' (våld) och som tillhörde herr Olof Larsson (SRP 2545).
1410 och 1415 omnämns Erik i S som faste vid tinget (SD 1299, 2090). Vid ett annat häradsting 1415 är Erik och Peder i S fastar (SD 2084).
1411 omnämns Björn i S som faste vid tinget (SD 1460). – Björn (Johansson) är underhäradshövding på Gregers Magnussons (Eka-ätten) vägnar 1414 och 1419–31 (SD 1865, 2692, RAp 1421 efter 29/9, 1431 före 20/5).
1419 omnämns Nils Eriksson i S som faste vid tinget (SD 2692).
1481 ingår tre bönder i S i häradsnämnden: Bengt, Erik Spänneklo och Peder Magnusson (RAp efter 13/1).
1489 lämnar arvingarna till Erik van Lipen ½:0 till Uppsala domkyrka (RAp 18/6; se DMS 2:1 s 83). Domkyrkan har troligen snart avyttrat jorden (Dahlbäck kas nr 579).
1492 ingår Mats i S i nämnden vid lagmansting i Veckholms klockarstuga (ULdb s 41).
1537 ingår Erik Matsson i S i häradsnämnden (RAp 18/6 el 8/10).
1538 har sockenkyrkan en gård om 0:6, som förutom

biskopsfodring räntar 4 pund korn, 0:7:1 pn, 7 dagsverken och en 'kvarnfärd' (UH 1538:2).

1547 har kyrkohemmanet 3 punds utsäde och äng till 20 lass hö; räntan delas mellan kyrkan och prästen (UH 1547:4).

1562 har frälsegården 14 spanns utsäde, äng till 18 lass hö men varken skog, mulbete eller fiskevatten (FoR 2).

Säby

1350 *in Sæby* (DS 4563) – 11 H, 0 h.

UH **8 aoe**, 1566 **8 pb** (S:t Erik), 0:3:1 + 0:3:1 + 0:3:1 + 0:3:1 + 0:3:1 + 0:3:1 + 0:3:1 + 0:3:1; 1543 har gårdarna taxerats om: 0:4 + 0:4 + 0:4 + 0:4 + 0:4 + 0:4 + 0:4 + 0:4; två gårdar öde 1567–68. (Hällsta rd) Summa jt 3:2:2 (4:0).

1350 pantsätter Johan Olofsson, kyrkoherde i Lunda, 0:1 i S och jord i Hällsta till kaniken Lars i Uppsala (DS 4563).

1440 stadfäster arvingarna till Margareta Stensdotter (Bielke) hennes testamentsgåva av två gårdar till Uppsala domkyrka; både hon och hennes man Nils Stensson (Natt och Dag) var avlidna (SMR 1228).

1447 byter ärkebiskop Nils bort den jord i S som Margareta testamenterat till domkyrkan till hennes bror Knut Stensson (Bielke) mot jord i Horsgärdet, Eds sn, och Bärsta, Giresta sn, vilken läggs under biskopsbordet; jordetalet för S är 0:10 (1448). Domkyrkan kompenseras med del i biskopstionden från Åkerby sn. (RAp 26/12, UpDkyRL f 8; Dahlbäck kas nr 580)

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) åtta gårdar, som vardera räntar 2½ pund korn, 2 höns och 10 ägg (se Ekholmen) (SjSp 7/6, Rött nr 252).

1531 har Gustav I åtta gårdar, varav sex tillsammans räntar 15 pund korn, 6 får, 12 höns, 60 ägg och 12 mark notegarn; de övriga två gårdarna räntar tillsammans 5 pund korn, 2 får, 4 höns, 20 ägg och 4 mark notegarn (K 1, 1531 f 28r–v; se Hällsta).

1559 har varje gård 20 spanns utsäde, äng till 16 lass hö, skog, mulbete och gott fiskevatten (AoE 29 A).

Tjulsta

1381 *i Kylistum* (RAp 21/10, SRP 1641), 1540 *Kyllesta* (UH 1540:10) – 10 H, 9 g.

UH **3 sk,** 1:3:2:4 + 1:0:2:4 + 0:6:2:4. Summa jt 3:3:1:4.

1381 omnämns Magnus i T som faste vid häradstinget (SRP 1641).

1382 byter Björn i Husby till sig 0:0:7:5, belägna 'tio öresland och ett örtugland närmare östra landet', jämte en lada och ett stall av Ulf i Staxhammar och dennes hustru mot jord i Staxhammar, Kungs-Husby sn (UUBp efter 29/9).

1415 omnämns Nils Björnsson och Peder i T som fastar vid häradstinget (SD 2084).

1457 upptas i Karl Knutssons (Bonde) jordebok en gård om ½:0, som räntar 2½ pund korn, ½:0 pn och ett lamm (C 7 f 3).

1481 omnämns Peder Björnsson och Peder Ingemundsson i T som vidervarumän vid häradstinget (RAp efter 13/1). – Senare samma år deltar Peder Björnsson i en på häradstinget utsedd synenämnd rörande en kvarn i Skolsta, Litslena sn (RAp 18/6).

Tomta

1347 *in Tomptum* (DS 4189) – 11 H, 0 h.

UH **1 skokl**, 1541 **1 aoe**, 1566 **1 pb** (S:t Erik), 0:5:1:4, 1553 0:5:1.

3 aoe, 1566 **3 pb** (S:t Erik), 0:5:1:4 + 0:5:1:4 + 0:4:1:4; jt justeras 1545 och några följande år (1546, 1551, 1553): 0:5:2 + 0:5:2 + 0:4:1:4; 1553 0:5:1 + 0:5:1 + 0:5:1. (Hällsta rd)

Alla gårdar öde 1568.

Summa jt 2:5 (2:5:1).

1347 omnämns Nils i T som faste (DS 4189).

1382 omnämns Ulf djäkn och Ulf i T som fastar vid häradstinget (UUBp efter 29/9). Ulf i T är faste vid tinget även på försommaren (SRP 1727).

1440 bekräftar lagmannen vid räfsteting i Enköping med allmogen i Trögd Nils Peterssons, kaplan i Uppsala, besittning av 0:17 i T och jord i Dalby. Nils har på tinget uppvisat ett dombrev, som visar att jorden vid en tidigare räfst tilldömts hans far Peter Gudersson. (SMR 1097)

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) en gård (se Ek-

holmen); jordetalet anges till 0:4½, och räntan är 3 pund korn, ½:0 pn, ett får, 2 höns och 10 ägg (SjSp 7/6, Rött nr 252).

1531 har Gustav I tre gårdar, varav två tillsammans räntar 7½ pund korn och 0:11 pn och den tredje 2½ pund korn och 0:4½ pn; dessutom räntar vardera gården ett får, 2 höns, 10 ägg och 2 mark notegarn (K 1, 1531 f 28).

1538 har Sko kloster en gård om 0:5½, som räntar 3 pund korn och 0:5½ pn (UH 1538:2).

1559 upptas i kungens jordebok fyra gårdar om vardera 0:5:1, som vardera räntar 3 pund 3 spann korn, 0:5:1 pn, 6 lass ved och i övrigt som 1531 (ovan); varje gård har 3 pund 2 spanns utsäde, äng till 18 lass hö, skog, mulbete och gott fiskevatten (AoE 29 A).

***Trölleboda** 1541 *Trölleboda* (UH 1541:2 s 15), 1543 *Trolleboda* (UH 1543:18).

UH 1541–51 **1 aoet** (jt saknas). (Ekholmens rd)

1541 redovisas torpet som 'nyupptaget' med räntan 0:4 pn (UH 1541:2 s 15).

1547 har torpet, som ligger på Amnös ägor, 3 spanns utsäde, äng till 5 lass hö, skog, utrymme och gott fiskevatten; räntan är 1:0 pn (UH 1547:15).

Väppeby (Västra o Östra) 1343 *in Wappy* (DS 3730), 1381 *i Weppy* (RAp 21/10, SRP 1641), 1392 *i Væppby* (RAp 8/6, SRP 2622), 1540 *Væppy* (UH 1540:10), 1548 *Vestreuepby, Östreuepby* (Prt 1) – 11 H, 0 h.

UH **3 sk**, 1:6 med skuj i Östersta, Kungs-Husby sn, t o m 1544 (öde 1568) + 1:3:2 (1550–54 1:3:2:4) + 1:1:2.

1 ky, 1:0:2 (öde 1567–68); uppges 1549 ha lagts under skatt, då 1 sk i Torsviby, Torsvi sn, lades till Nygårds avel (UH 1549:4).

Summa jt 5:4.

1343 testamenterar Ulvid Birgersson (Likvidssönernas ätt) ½:0 till Vårfruberga kloster, där han väljer sin grav (DS 3730).

1354 tilldömer kungen Mats Halstensson, domprost i Västerås, ½:0; Mats hade av Ulvid Birgersson, som

var hans farbror, i dennes testamente fått egendomen Välsnäs, Fagerhults sn i Småland, men denna innehas nu av andra med full äganderätt (DS 4993; se DMS 4:2 s 46).

1381 omnämns Haldan och Åsmund i V som fastar vid häradstinget (SRP 1641). – Haldan i V är faste även vid tinget 1392 (SRP 2622).

1410, 1411 och 1415 är Magnus Eriksson och Magnus Andersson i V fastar vid häradstinget, 1410 även Jöns Pedersson i V (SD 1299, 1460, 2084).

1538 har sockenkyrkan en gård om 0:8:2, som förutom biskopsfodring räntar 4 pund korn, 0:4 pn, 7 dagsverken och en 'kvarnfärd' (UH 1538:2).

1547 har kyrkohemmanet 4 punds utsäde och äng till 30 lass hö; räntan delas mellan kyrkan och prästen (UH 1547:4).

1548 upptas fem tiondepliktiga bönder i V: tre i Västra V och två i Östra V (Prt 1). – I Västra V ligger kyrkohemmanet och första skattehemmanet (se UH), i Östra V de övriga två skattehemmanen (BEK).

1555 upptas jord i V, som räntar 6 spann korn och 0:1 pn, i avlidna Brita Olofsdotters (Strömsta-ätten) jordebok. Åke Bengtsson (Färla) tar hand om jorden, som är en halv gård (se Kynge). (X 261 l)

Åkerby

1444 *i Akerby* (RAp 8/6) – 11 H, 0 h.

UH **1 sk**, 1:4.
1 fr, 0:4 (Olof Henriksson /stengavel/, 1556 Karl Holgersson /Gera/).
Summa jt 2:0.

1444 omnämns Nils i Å som faste vid häradstinget (RAp 8/6).

1555 upptas en gård, som räntar 2 pund 4 spann korn och 0:4 pn, i avlidna Brita Olofsdotters (Strömsta-ätten) jordebok (X 261 l).

1562 har frälsegården 14 spanns utsäde ena året, andra året 12 spanns, äng till 11 lass hö, liten skog och inget fiskevatten (FoR 2).

Ål

1282 *curiam nostram Aal* (?DS 758), 1369 *in Aal* (DS 7936) – 11 H, 0 h.

UH **2 fr** (Olof Henriksson /stengavel/), 1545 **2 aoe**, 0:6 + 0:6; upptas 1547–51 som 2 fr i årliga räntan. (Hällsta rd)
Summa jt 1:4.

Ål kan beläggas som sätesgård för Olof Ingemundsson (okänt sigill) 1433 (UUBp 5/10) – Olof Jönsson (?Strömsta-ätten) 1481 (RAp efter 13/1).

1282 ger kung Magnus sin huvudgård Ål till sin skräddare, mäster Elert; gården hade tidigare ägts av riddaren Nils Mikaelsson (?DS 758).
1369 omnämns Olof i Ål som vittne till Olof Djäkns i Dalby testamente (DS 7936).
1392 är Olof i Ål faste vid häradstinget (SRP 2622).
1545 överlåter Brita Olofsdotter (Strömsta-ätten), med sin man Olof Henrikssons samtycke, till Gustav I gods som hon fått genom lagligt arv: en gård i Ål, som räntar 8 pund korn och 3:0 pn, och jord i Apalle, Övergrans sn, Långtora by, Långtora sn, och Åkerby, Vårfrukyrka sn. Kungen låter makarna 'nådeligen' slippa rusttjänst till kronan, vilket de bett om eftersom de med hänsyn till ålderdom och sjukdom inte kan uppehålla tjänsten. (RAp 15/2)
1555 upptas i avlidna Brita Olofsdotters (Strömsta-ätten) jordebok Ål, som räntar 8 pund korn, 1:4 pn och 1:4 gästningspn (X 261 l).
1559 upptas två gårdar om vardera 0:6 i kungens jordebok med vardera 3 punds utsäde, äng till 34 lass hö, skog, mulbete och litet fiskevatten (AoE 29 A).

Ön Se Ekholmen 1547.

Österby 1535 *Häryartorp* (UH 1535:2 s 92), 1541 *Heryarn* (UH 1541:2 s13), *Österby* (UH 1541:10) – läge ca 700 m ONO om Härjarö (EK, RAÄ nr 90).
UH **1 aoe**, 1566 **1 pb** (S:t Erik), 0:4 (upptas i jb under Härjarö till 1547). (Ekholmens rd)
1 aoet, 1566 **1 pbt** (S:t Erik), 0:3 (jt endast 1541); kallas vissa år 'Österbytorp'.
Summa jt 0:7.
1531 och 1548 se Härjarö.

1559 har gården (Ö 'i Härjarö') 3 punds utsäde och äng till 12 lass hö; räntan är 3½ pund korn, 0:4 pn, ett får, 2 höns, 10 ägg, 2 mark notegarn och 6 lass ved. Torpet (i Härjarö) har 7 spanns utsäde och äng till 10 lass. Byn har skog, mulbete och gott fiskevatten. (AoE 29 A)

Villberga socken

1299 *in parochia Vilaberghum* (DS 1281).
1303 *Deinde Vilabiærghum* (DS 2218, avskr).
1374 *i Vilibergha sokn* (DS 8658).
1382 *i Villabergha sokn* (RAp 21/9, SRP 1755).
1414 *rectore parrochialis ecclesie Wilberga* (SD 1902).
1475 *i Villeberga sokn* (RAp 30/10).

Omfattning: Socknen hade under medeltiden och 1500-talet samma omfattning som den nuvarande (1950).

Kyrkan: Villberga kyrka, som är byggd av gråsten, är belägen på en höjd ca 1400 m söder om Villbergaby. Den består av ett rektangulärt långhus och ett smalare, rakavslutet kor med eventuellt ursprunglig sakristia och har daterats till 1200-talets senare del. Vapenhuset tycks ha haft ett trätunnvalv och har därför troligen tillbyggts redan under 1300-talets förra del. Dess placering mitt på långhusets fasad kan tyda på att kyrkan senare förlängts mot väster. Senast på 1400-talet slogs tegelvalv i långhuset och koret. Valven försågs vid mitten av 1400-talet med kalkmålningar, vilka dock övermålades vid 1400-talets slut av Albert målare eller hans verkstad. Av medeltida inventarier har bevarats fragment av en gotländsk dopfunt från senare delen av 1200-talet eller förra delen av 1300-talet, ett triumfkrucifix från 1300-talets mitt (nu i SHM), ett madonnaskåp (nu i SHM) och ett sakramentsskåp från 1400-talet. Altarskåpet, vilket tillverkats omkring 1510 av Jan Bormans verkstad i Bryssel, kan enligt en obekräftad tradition vara ett krigsbyte från trettioåriga krigets tid. Kyrkan restaurerades 1907. Invändiga mått (långhuset) cirka 17 x 7,5 m. I kyrkogårdsmuren finns två medeltida stigluckor, en i väster, som har blinderade gavlar, och en mindre i öster. (UKy 86, Bonnier)
Kyrkby saknas; kyrkans närmaste granngårdar är Prästgården och Backa.

Runstenar: U 730 Grillby (fragment, försvunnet), 731 (fragment, försvunnet) och 732 (skadad) Grillby äng, 733 Hässelby (skadad, försvunnen), 734 Lindsunda, 735, 736 (fragment, försvunna) och 737 (fragment) Långarnö, 738 Villbergaby (fragment).

Kameral indelning: Socknen omfattar enligt UH 1540–44 Grillbo, Håra och Säby hamnor samt en liten del av Blacksta hamna (se s 21 f).

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1568)

	sk	skt	skuj	ky	se	kan	aoe	fr
Backa	- -	- -	- -	1 (1)	- -	- -	- -	- -
Edsta	4 (4)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Enhälja	2 (2)	- -	- -	- -	- -	- -	0 (1)	1 (0)
Grillby	3 (2)	- -	- -	1 (6)	1 (1)	5 (0)	1 (1)	1 (1)
Håra	3 (3)	- -	- -	1 (2)	- -	- -	1 (0)	1 (1)
Hässelby	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2 (2)
Högby	2 (2)	0 (1)	1 (0)	- -	- -	- -	- -	1 (1)
Kårsta	1 (2)	- -	4 (1)	1 (1)	- -	- -	- -	- -
Lindsunda	2 (2)	- -	- -	1 (1)	- -	- -	1 (1)	- -
Långarnö	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	7 (7)
Mälby	1 (1)	- -	1 (2)	- -	- -	- -	- -	- -
Prästgården	- -	- -	- -	1 (1)	- -	- -	- -	- -
Råby	1 (1)	- -	- -	1 (1)	- -	- -	- -	- -
Rösta	1 (1)	- -	- -	- -	1 (1)	- -	- -	- -
Säby	3 (2)	0 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Villbergaby	1 (1)	- -	- -	- -	- -	- -	- -	7 (7)
Summa	25 (24)	0 (2)	6 (3)	7 (13)	2 (2)	5 (0)	3 (3)	20 (19)

Dessutom redovisar längderna: *kyt*: Säby 0 (1) – *kyuj*: Klockarbostället 1 (1) – *kyäng*: Grillby 0 (1) – *aoeuj*: Håra 1 (0) – *aoeäng*: Grillby 1 (0).

Jordetal för olika jordnaturer 1540

	sk	ky[1]	se	kan	aoe	fr[2]	summa jt
Backa	–	0:7	–	–	–	–	0:7
Edsta	4:4:2:4	–	–	–	–	–	4:4:2:4
Enhälja	2:5:1	–	–	–	–	0:5	3:2:1
Grillby	4:3:1:4	0:4	1:1	4:1:1:4	0:6:1:4	0:6:1:4	11:7
Håra	3:1	1:1:1	–	–	0:5	0:7	5:6:1
Hässelby	1:0	–	–	–	–	1:3	2:3
Högby	2:6:2	–	–	–	–	1:0:1	3:7
Klockarbostället	–	0:1:2	–	–	–	–	0:2:1
Kårsta	3:3	0:5	–	–	–	–	4:0
Lindsunda	2:6:2:4	0:4:1	–	–	0:4:2:4	–	4:0
Långarnö	–	–	–	–	–	5:7:2	5:7:2
Mälby	2:6	–	–	–	–	–	2:6
Prästgården	–	2:6:1	–	–	–	–	2:6:1
Råby	1:1	0:4	–	–	–	–	1:5
Rösta	1:4	–	0:5	–	–	–	2:1
Säby	4:0	–	–	–	–	–	4:0
Villbergaby	1:1	–	–	–	–	5:2	6:3
Summa	35:3:0:4	7:1:2	1:6	4:1:1:4	2:0:1	15:7:1:4	66:4:0:4

[1] jt från 1538
[2] jt från 1562

Villberga socken

Antal gårdar på 1540-talet (UH)

Underlag: EK

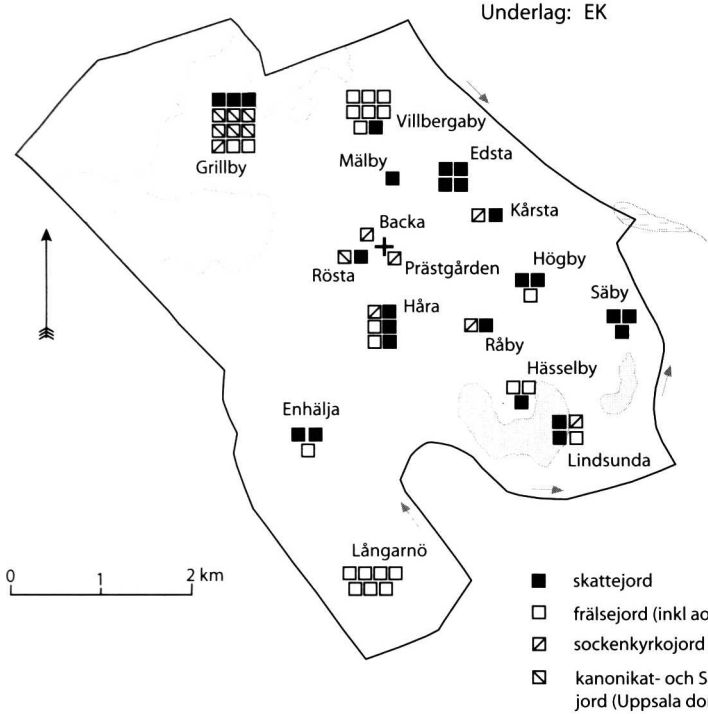

Backa

1538 *Backa* (UH 1538:2), 1547 *Backe* (UH 1547:4) – 11 H, 2 g; läge ca 200 m NV om kyrkan (EK).

UH **1 ky**, 0:7.

1538 har sockenkyrkan en gård om 0:7, som förutom biskopsfodring räntar 3½ pund korn, 0:4 gengärdspn och 4 dagsverken (UH 1538:2).

1547 har gården 20 spanns utsäde och äng till 10 lass hö (UH 1547:4).

Edsta

1439 *i Edhesta, i Edstum* (RAp 5/10, SMR 982), 1481 *i Ezsta* (RAp efter 13/1) – 11 H 2 g.

UH **4 sk**, 1:2:1 + 1:2 + 1:0:1:4 + 1:0. Summa jt 4:4:2:4.

1439 omnämns Jöns Larsson och Jon Ödgersson i E som fastar vid häradstinget (SMR 982).

1446 omnämns Peder Nilsson och Björn i E som fastar vid tinget (B 19 nr 23 s 1).
1481 ingår Peder Nilsson i E i häradsnämnden och vid ett senare ting i en av tinget utsedd synenämnd rörande en kvarn i Skolsta, Litslena sn (RAp efter 13/1, 18/6).
1486 är Magnus Björnsson i E faste vid tinget (SkSp 8/5).

Enhälja

1318 *apud villam Ønahelghu, de Ønnihelgho, de Ønnihelghu* (DS 2138), 1347 *in Øne helgo* (DS 4189), 1379 *i Ynnehelgho* (RAp 18/7, SRP 1440), 1431 *i Ønhælghom* (RAp före 20/5), 1444 *i Enehælghum* (RAp 8/6) – 11 H, 1 g.
UH **2 sk**, 1:3:1 + 1:2.
1 fr (Jakob Västgöte, 1547 Anna Eriksdotter /björnlår/), 1556 **1 aoe**, 0:5.
Summa jt 3:2:1.
1318 omnämns Nils, Olof och Ulf i E som fastar och Lars långe i E som länsman vid häradstinget (DS 2138).
1347 omnämns Olof i E som faste (DS 4189).
1379 omnämns Mats i E som faste vid häradstinget (SRP 1440).
1431 omnämns Gregers i E som faste vid tinget (RAp före 20/5).
1444 är Björn i E faste vid tinget (RAp 8/6).
1456 är Nils Björnsson i E vidervaruman vid tinget (UUBp 31/5).
1524 ingår Peder i E i häradsnämnden (UUBp 14/11).
1555 säljer systrarna Karin och Cecilia Eriksdöttrar (björnlår) och deras makar en gård, som räntar 2 pund korn, till Gustav I; jorden hade de ärvt efter sin syster Anna Eriksdotter, Jakob Västgötes änka (se Skolsta, Litslena sn) (RAp 3/7).
1559 har arv och eget-hemmanet 2 punds utsäde och äng till 50 lass hö (AoE 29 A).

Grillby

1318 *de Grillaby* (DS 2138), 1320 *in villa Grillaby* (DS 2231), 1333 *datum Grillæby* (DS 2985), 1440 *i Griddhilby* (RAp 19/1, SMR 1062), 1531 *Grillaby* (K 1, 1531 f 12) – 11 H, 2 g.
UH **2 sk**, 1:4:1:4 + 1:1.

1 sk, 1550 **1 aoe**, 1:6.
1 se, 1:1.
4 kan (Grillby kanonikat), 1547 **4 pb**, 1553 **4 aoe**, 1566 **4 ky**, 0:7 + 0:7 + 0:7 + 0:6, 1553 0:6:1.
1 kan (Hemsta kanonikat), 1543–49 **1 aoe**, 0:6:1:4, 1543 0:6:1; från 1549 lagd till aoe nedan (1:5).
(Gåde rd)
1 ky, 1543 **1 våkl**, 1551 **1 aoe**, 1566 **1 ky**, 0:4, 1551 0:4:1:4, 1553 0:6.
1 aoe, 1566 **1 ky**, 0:6:1:4, 1549 1:5. (Hässlinge rd, 1541 Gåde rd)
1 aoeäng, 1566 **1 kyäng**.
1 fr, 0:6:1:4 (Nils Pedersson /Bielke/, 1553 Anna Klemetsdotter /Hogenskild/, 1562 Ture Pedersson /Bielke/).
Summa jt 11:7 (12:1:1).

Till Grillby skriver sig Jöns Olofsson (okänt sigill) 1358 (DS 5885).

1318 omnämns Peter i G som faste vid häradstinget (DS 2138).

1320 godkänner kaniken Lars (Nilsson) av Simtuna dekanen Lars disposition av 2:0 i G, av vilken jord denne grundat en vicaria i Uppsala domkyrka; av jorden är 0:12 köpejord och ½:0 fäderneärvd (DS 2231).

1333 redogör, i ett brev utfärdat i G, Ragnhild, änka efter Olof Ingeborgsson, hennes son Jöns Olofsson och deras måg Erik Siggesson (?balk belagd med sparre) för Ingeborgs, hustru till Arvid Björnsson (färla), mödernearv (se DMS 1:8 s 175 f) och fädernearv, som hon nu får mottaga. Det senare omfattar knappt 20 öresland, varav huvuddelen i Ör, Tillinge sn, övrig jord i Hässelby, Vindsberga och Tibble, samma sn. Brevet beseglas av riddarna Bengt Bosson och Gregers Magnusson (Folkungaättens oäkta gren), kyrkoherde Lars i Vallby och Erik Siggesson, då utfärdarna inte har eget sigill. (DS 2985; se ÄSF I s 138 f)

1344 uppges domkyrkans nionde prebenda, som grundats av dekanen Lars (Olofsson) och dennes syster-

son eller brorson kaniken Lars (Nilsson), ha 0:8:2:6 (0:9 minus 0:0:0:2), vilket uppenbarligen är samma jord som redovisas under ärkebiskopsbordet (se nedan) (DS 3836 s 324, Dahlbäck s 157).

1344 har ärkebiskopsbordet 1:0:2:8½ under landbodrift; räntan är 9 pund korn och 0:22 pn (DS 3837 s 329).

1347 omnämns Kettilvast i G som faste (DS 4189).

1349 säljer Isak Botolfsson (hästhuvud) och hans hustru Elin Erlandsdotter (okänt sigill) alla sina gods i övre Sverige, 0:5 i G och jord i Hårby, Husby-Sjutolfts sn, och Eneby, Hjälsta sn, till Björn Nilsson (?stjärna) (DS 4457).

1379 omnämns Hemming i G som faste vid häradstinget (SRP 1440).

1382 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) bort 0:6:1 med hus och alla tillagor, vilket är hans 'gamla och rätta fäderne', till sin tjänare Sven Djäkn och dennes hustru Katarina Jönsdotter mot jord i Lisselby och Lundby, Lillkyrka sn (RAp 21/4, SRP 1711).

1397 grundar och fullkomnar Karl Ulfsson en kanikprebenda i Uppsala domkyrka och donerar 3:0:11 i G, som är "corpus prebende", jämte jord i Härkeberga, Härkeberga sn, Tarv, Knivsta sn, Kulla och Rasten, Morkarla sn, Östra Läby, Läby sn, och en gård i Uppsala (SRP 2876). – Kanikprebendan hade grundats av Karl tio år tidigare och utökas nu med jorden i G och Härkeberga (DMS 1:4 s 324, Dahlbäck s 93).

1440 ger Ramborg Kortsdotter (Görtz) 0:4½, som ligger mitt i byn, till Vårfruberga kloster med sin dotter Birgitta Eriksdotter (Väsby-ätten) (RAp 19/1).

1444 byter ärkebiskopsbordet bort 0:9 till domkyrkan (RAp 26/6; se DMS 1:2 s 141).

1446 återlöser Knut Stensson (Bielke) och hans svåger Gustav Karlsson (Gumsehuvud) 0:6½ av Jutta Valdemarsdotter (se Östersta, Kungs-Husby sn) (SkSp 2/12).

1447 omnämns Ragvald i G som vidervaruman vid häradstinget (B 19 nr 23 s 2).

1449 återköper Karl Knutsson 0:6½ (se Hummelsta, Löts sn) (RAp 26/3).

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) en gård och en fjäll 'där när' (se Ekholmen, Veckholms sn) (SjSp 7/6). Gårdens jordetal anges till 0:7½, och räntan är 3 pund korn, 0:7½ pn, ett får, 2 höns, 10 ägg och 2 mark notegarn; fjällen, i G äng, räntar 14 lass hö (vart lass räknat för 0:2 pn) (Rött nr 252).

1457 upptas i Karl Knutssons jordebok en gård om 0:6½, som räntar 3 pund korn och 0:6½ pn (C 7 f 3).

1472 byter Sten Sture bort en gård, som räntar 2 pund korn, 0:6½ pn och ett gammalt får, samt en fjäll i G äng, som räntar 14 lass hö (vart lass räknat för 0:0:4 pn), till kronan (se Ågersta, Löts sn) (RAp 1/9, 5/10).

1473 ärver Magdalena Karlsdotter (Bonde) en gård, som räntar 3 pund korn och 0:6½ pn, efter Karl Knutsson (C 8 f 16).

1475 byter Jöns i Norrhammar, Kungs-Husby sn, bort 0:2, som ligger '3 markland och 4½ örtugland närmare södra landet och så de 0:2', till Hans i Solkesta (se Solkesta, Kungs-Husby sn) (RAp 30/10).

1480 återlöser Sten Sture och Nils Klasson 0:6½ (se Hummelsta, Löts sn) (RAp 23/4). – Enl en jordebok från 1480-talets början var räntan fordom 3½ pund korn och 0:7 pn men nu densamma som 1473 (SKHRA 2:1 s 17, odat).

1497–1536 har Uppsala domkyrka en landbo, som räntar 4½ pund korn (från 1535 2 pund) och 0:9 pn (Trögds rd) (UpDkyR).

1501 får Nils Klasson en gård vid skifte med Sten Sture (se Hummelsta, Löts sn) (B 19 nr 285).

1520-talet(?) – Nils Pedersson (Bielke) får en gård, som räntar 20 spann korn, 0:6½ pn och 4 hästars fodring, vid arvskifte efter sina föräldrar (se Villbergaby) (VikS E 2742). – Enl en odaterad arvskiftesjordebok är jordetalet 0:6½ och räntan 3 pund korn och 0:7 pn; jorden var hans mor Karin Nilsdotters arvegods (Rött nr 298). Vid förnyat arvskifte 1553 tillfaller gården Nils Pederssons barn; räntan är 2½ pund korn och 0:6½ pn (BiS E 2006).

1528 tillfaller en gård, som räntar 3 pund korn och 0:7 pn, jämte en äng i G och en gård i Gåde, Boglösa sn, Gustav I vid arvskifte efter hans mormor; gårdar-

na är ersättning för två gårdar som ingått i hans morfars morgongåva till Sigrid Eskilsdotter men senare blivit bortbytta (RAp 6/8; jfr Hässlinge, Lillkyrka sn).

1531 har Gustav I en gård om 0:6½, som räntar 2 pund korn, 0:6½ pn, 0:4 gengärdspn, 0:3 dagsverkspn och ett får (Hässlinge rd) (K 1, 1531 f 12).

1534 har Grillby kanonikat fyra gårdar, varav tre räntar 2 pund korn och 0:7 pn vardera, den fjärde 14 spann korn och 0:6 pn (UpDkyR).

1538 upptas även en femte kanonikat-landbo, som sannolikt hört till Hemsta kanonikat; jordetalet är 0:6½ och räntan 6:0 pn förutom biskopsfodring. Bland socknens kyrkohemman upptas en gård om ½:0, som förutom biskopsfodring räntar 0:20 pn och 0:4 gengärdspn. (UH 1538:2)

1544 redovisas en gård om 0:6½ som igenbördad från doktor Hans Eck i Uppsala (innehavare av Hemsta kanonikat vid reformationen) och som ingen velat kännas vid i två år; den har god åker, 2 punds utsäde, äng till 14 lass hö, god skog men inget fiskevatten (UH 1544:16).

1546 uppbär Nils Pedersson (Bielke) 0:6½ avradspn och 0:12 pn för 4 hästars fodring (BiS E 1987).

1559 upptas i kungens jordebok sex gårdar, varav tre om vardera 0:7 har 14 spanns utsäde och äng till 30 lass hö vardera och har tillhört Grillby kanonikat; en gård om 0:13:0:4, som består av dels jord som igenbördats efter Sten Sture, dels jord som tillhört kanonikatet, har 4 punds utsäde och äng till 60 lass; en gård om 0:6:1, som varit prebendegods och innehafts av herr Hans Eck, räntar 14 spann korn och 0:6:1 pn; en gård om 0:6, som tillhört Vårfruberga kloster, räntar 1 pund korn, 0:4 pn och 6 dagsverken. Dessutom upptas en äng benämnd 'Grillby fjäll', som Sten Sture bytt bort till kronan och som detta år givit 11 sommarlass hö. (AoE 29 A)

1562 har frälsehemmanet 12 spanns utsäde, äng till 20 lass hö, god skog och gott mulbete men inget fiskevatten (FoR 2).

Håra

1347 *in Harum* (DS 4189), 1382 *innan Haarum* (RAp 21/4) – 11 H, 2 g.

UH **3 sk**, 1:2:1 + 1:0:2 (1561 1:0:1:2) + 0:6.
1 ky, 1:1:1 (1547–51 1:1).
1 aoe, 1566 **1 ky**, 0:5, 1541 0:6:0:4, 1545 0:6:1. (Hässlinge rd, 1541 Gåde rd)
1540 (endast) **1 aoeuj** (troligen lagd till aoe ovan från 1541).
1 fr, 0:7 (Johan Turesson /Tre rosor/, 1561 och 1567 Gustav Johansson /Tre rosor/, 1566 och 1568 Cecilia Gustavsdotter /Stenbock/).
Summa jt 5:6:1 (5:7:2).

1347 omnämns Jakob i H som faste (DS 4189).

1379 omnämns Gregers i H som faste vid häradstinget (SRP 1440).

1381 byter Kettilvast i Domta, Österunda sn, bort 0:5:2 med hus och jord etc till Jakob Hennikesson i Enköping, på dennes bror Lydeka Hennikessons vägnar, mot en välbyggd gård i Enköping (RAp 21/10, SRP 1641).

1392 säljer Mickel i H och hans hustru 0:0:1 till Jakob Hennikesson (SRP 2622).

1419 och 1439 är Nils Eriksson i H faste vid häradstinget (SD 2692, SMR 982).

1446 är Lars och Nils i H fastar vid tinget (B 19 nr 23 s 1).

1446 återlöser Knut Stensson (Bielke) och hans svåger Gustav Karlsson 0:5:0:4 av Jutta Valdemarsdotter (se Östersta, Kungs-Husby sn) (SkSp 2/12).

1453 ärver Birgitta Stensdotter (Bielke) en gård (se Ekholmen, Veckholms sn) (SjSp 7/6). Gårdens jordetal är 0:5 och räntan 3 pund korn, 0:5 pn, ett får, 2 höns, 10 ägg och 2 mark notegarn (Rött nr 252).

1455 ingår Peder i H i häradsnämnden (EkSp 5/5).

1456 är Lars Nilsson i H vidervaruman vid häradstinget (UUBp 31/5).

1472 byter Sten Sture bort en gård, som räntar 3 pund korn, 0:5 pn och ett gammalt får, till kronan (se Ågersta, Löts sn) (RAp 1/9, 5/10).

1475 är Erik Larsson i H vidervaruman vid häradstinget (RAp 30/10).

1481 ingår Erik Björnsson i H i häradsnämnden (RAp efter 13/1).
1487 får Klas Staffansson bl a 0:0:4 i skifte med Erik Jönsson (Strömsta-ätten) (RAp u d, makulerat; se DMS 1:7 s 164).
1528 får Gustav I en gård, som räntar 3 pund korn och 0:5 pn, vid arvskifte efter sin mormor (se Hässlinge, Lillkyrka sn) (RAp 6/8).
1531 har Gustav I en gård om 0:5, som räntar 2½ pund korn, 0:5 pn, 0:4 gengärdspn, 0:3 dagsverkspn och ett får (Hässlinge rd); kungen har även en utjord, som räntar 3 spann korn (K 1, 1531 f 11v, 28v).
1532 får Karin Ivarsdotter (Gren) en gård, som räntar 5 pund korn och 1:0 pn, som morgongåvegods i förlikning med sin svåger och dennes syster (se Viggeby, Husby-Sjutolfts sn) (RAp 3/10).
1534 säljer Karin Ivarsdotter sin gård, som räntar 5 pund korn och 0:7½ pn, till Johan Turesson (Tre rosor) (RAp 14/5).
1538 har sockenkyrkan en gård om 0:9:1, som förutom biskopsfodring räntar 4 pund korn och 0:9:1 pn (hälften kyrkan, hälften prästen), 0:4 gengärdspn och 4 dagsverken (UH 1538:2).
1547 har kyrkohemmanet 3½ punds utsäde och äng till 20 lass hö (UH 1547:4).
1555 upptas en utjord, som räntar 7 spann korn, i avlidna Brita Olofsdotters (Strömsta-ätten) jordebok (X 261 l).
1559 upptas i kungens jordebok en gård om 0:6:1, som Sten Sture d ä bytt bort till kronan; den har 20 spanns utsäde och äng till 30 lass hö och räntar 23 spann korn och 0:6:0:4 pn (AoE 29 A).
1560 får Gustav Johansson (Tre rosor) en gård vid skifte med brodern Svante Sture av deras mors köpegods (VikS E 2739). – 1562 har gården 2 punds utsäde, äng till 25 lass hö, litet mulbete men varken skog eller fiskevatten (FoR 2).

Hässelby

1475 *i Hæzleby* (RAp 30/10) – 11 H, 1 g.
UH **1 sk**, 1:0 med skuj i Kårsta t o m 1544.
2 fr, 0:5:1:4 + 0:5:1:4, (Johan Pedersson /Bååt/, 1547

Abraham Eriksson /Leijonhufvud/, 1557 Åke Bengtsson /Färla/, 1562 Sten Eriksson /Leijonhufvud/); en gård öde 1568.
Summa jt 2:3.

1475 ingår Jöns Henriksson i H i häradsnämnden (RAp 30/10).

1562 har frälsegårdarna vardera 14 spanns utsäde, äng till 13 lass hö men varken skog, mulbete eller fiskevatten (FoR 2).

Högby

1347 *in Hoghby* (DS 4189), 1368 *in villa Høby* (DS 7692), *in villa Høgby* (DS 7693), 1371 *in villa . . . Høkby* (DS X 72) – 11 H 2 g.

UH **2 sk**, 1:2:2:4 + 1:0:1.
1 skuj till Säby, 1555 **½ sk**, 1566 **1 skt**, 0:3:1:4.
1 fr, 1:0:1 (Jon Olofsson /Gyllenhorn/, 1557 och 1562 Karin Nilsdotter /Bese/); öde 1568.
Summa jt 3:7.

1347 omnämns Ödger i H som faste (DS 4189).

1368 skänker Magnus Gregersson (Sandbro-ätten) och hans hustru Bengta Magnusdotter 0:13:1 till Uppsala domkyrka för sina synders förlåtelse. Deras syssloman Anders Björnsson Spik får fullmakt att på Trögds ting överlämna jorden till domkyrkans syssloman. (DS 7692–93)

1371 meddelar Bengta Magnusdotter i sitt testamente att hon tidigare givit domkyrkan ½:0 för sin del och det domkyrkan därutöver har i H har den fått av hennes make Magnus (se Säby) (DS X 72).

1376 har domkyrkans fabrica 0:13:1, som två landbor sitter på; räntan är 7½ pund korn (D 1 s 9).

1381 omnämns Ragvald i H som faste vid häradstinget (SRP 1641).

1417 uppbär domkyrkans fabrica 1 pund korn från H (UpDkyR).

1435 pantsätter Erik Jönsson (Hallkveds-ätten) sitt arvegods i H till Hans Kröpelin (Gabriel Bengtsson Oxenstiernas papper vol 7, kista C nr 6, regest, EbA).

1456 byter Mats Håkansson (Hålbonäs-ätten) med sin hustru Iliana Karlsdotters samtycke till sig

0:0:10½ av domkyrkans syssloman mot jord i Fansta, Bälinge sn (RAp 3/4).

1456 byter Mats Håkansson bort 0:0:11, som ligger '½ örtug[land] mindre än 11 öre[sland] närmare västra landet och så de 11 örtug[land]', till Peder Ingemundsson i Håra mot jord i Skörby, Hacksta sn (UUBp 31/5).

1562 har frälsehemmanet 2½ punds utsäde, äng till 30 lass hö, litet fiskevatten men varken skog eller mulbete (FoR 2).

Klockarbostället

1538 *Klockaren i Villeberga* (UH 1538:2) – beläget väster om kyrkan (EK).

UH **1 kyuj**, 0:1:2.

1538 har klockaren 0:0:5, som räntar ½ pund korn (UH 1538:2, tilläggsnotis).

Kårsta

1410 *i Karistom* (SD 1299), 1411 *i Karastom* (SD 1460), 1456 *i Karsta* (UUBp 24/5) – 11 H, 2 g.

UH **1 sk,** 1553 **2 sk**, 1:1:2 + 1553 1:4:1, 1561 1:4:2:2, 1567 1:4:0:4.
1540–52 **3 skuj**, 0:5:1:4 till Kälsta, Litslena sn + 0:3:2:4 till Säby, från 1550 till klockaren + 0:3 till Hässelby t o m 1544; utjordarna har 1553 lagts samman till sk nr 2 ovan.
1 skuj, 0:5 till Hävlinge, Lillkyrka sn, 1547 till Lundby, Litslena sn, 1553 till Råby.
1 ky, 0:5.
Summa jt 4:0 (3:7:2:4).

1410, 1411 och 1415 omnämns Erik i K som faste vid häradstinget (SD 1299, 1460, 2090).

1444, 1447 och 1456 är Nils Erlandsson i K faste eller nämndeman vid tinget (RAp 8/6, B 19 nr 23 s 2, UUBp 1456 24/5, 31/5).

1538 har sockenkyrkan en gård om 0:5, som förutom biskopsfodring räntar 20 spann korn, 0:5 pn och 0:4 gengärdspn till prästen enskilt samt 4 dagsverken (UH 1538:2).

1547 har kyrkohemmanet 2 punds utsäde och äng till 15 lass hö (UH 1547:4).

Lindsunda 1383 *i Lindasunde* (RAp efter 25/11, SRP 1983) – 11 H, 1 h.

UH **2 sk**, 1:5:1 + 1:1:1:4.

1 ky (till Löts kyrka), 1548 **1 aoe**, 1566 **1 ky**, 0:4:1 (öde 1568). (Mösa rd)

1 aoe, 0:4:2:4. (Hässlinge rd, 1541 Gåde rd, 1543 Mösa rd)

Summa jt 4:0.

1383 omnämns Gudmund i L som faste vid häradstinget (SRP 1983).

1438 omnämns Bengt i L som faste vid tinget (SMR 728).

1453 säljer Erik Holmstensson (Rosenstråle) en gård om 0:5, som räntar 3 pund 6 spann korn och 0:5 pn, till Karl Knutsson (Bonde) (RAp 2/2, 20/7, C 4 f 2v, 15v; se DMS 1:8 s 114).

1457 upptas i Karl Knutssons jordebok en gård om okänt antal öresland och ett örtugland, som räntar okänt antal pund och 1 spann korn och 0:5 pn och som är öde (C 7 f 3; notisen överstruken med ett snedstreck).

1472 omnämns Erik Jappsson i L som faste vid häradstinget (RAp 5/10).

1473 ärver Magdalena Karlsdotter (Bonde) en gård, som räntar 3 pund korn och 0:0:14:1 pn, efter Karl Knutsson (C 8 f 18v).

1500 tillfaller en gård, som räntar 3 pund korn och ½:0:0:20 pn, Sigrid Eskilsdotters (Banér) barn med Nils Eriksson (Gyllenstierna) vid arvskifte efter Karl Knutssons döttrar (DN 16:333 s 370).

1528 får Gustav I en gård, som räntar 3 pund korn och 0:4½:1 pn, vid arvskifte efter sin mormor (se Hässlinge, Lillkyrka sn) (RAp 6/8).

1531 har Gustav I en gård om ½:0:0:20, som räntar 3 pund korn, 0:4½:1 pn och 0:4 gengärdspn (Hässlinge rd) (K 1, 1531 f 12).

1538 har Löts kyrka en gård om 0:0:13, som förutom biskopsfodring räntar 1 pund korn och 0:4 pn (hälften kyrkan, hälften prästen) samt 0:4 gengärdspn och 6 dagsverken (UH 1538:2).

1547 har kyrkohemmanet 10 spanns utsäde och äng till 9 lass hö (UH 1547:4).

1559 upptas i kungens jordebok två gårdar, den ena

(0:4:0:20) som är hans möderneärvda har 20 spanns utsäde och äng till 16 lass hö; den andra (0:4:1) uppges tidigare ha tillhört Hacksta kyrka och har 2 punds utsäde och äng till 14 lass (AoE 29 A).

Långarnö 1000-talet *ur Langarni* (runsten U 735), 1352 *in Langarnum* (DS 4850), 1471 *i Langarna* (C 29 f 13) – 11 H, 1 g.

UH **2 fr**, 0:5 + 0:5, (Bengt Nilsson /Färla/, 1547 Abraham Eriksson /Leijonhufvud/, 1557 Åke Bengtsson /Färla/).
3 fr, 0:7:2 + 0:7:2 + 0:7:2, (hustru Margareta i Enköping, 1552 Lars Eriksson /Björnram/, 1562 Peder Birgersson /Björnram/).
1 fr, 1:2:2 (Johan Kyle, 1547 Jöns Olofsson /Gyllenhorn/,1562 Sigrid Klasdotter /Kyle/).
1 fr, 0:4 (Olof Henriksson /stengavel/, 1556 Karl Holgersson /Gera/, 1557 och från 1562 Åke Bengtsson /Färla/).
Summa jt 5:7:2.

1000-talet – Vedralde och hans hustru Arngärd har rest runstenen U 735 till minne av sin son Sigtrygg, sedan Vedralde låtit föra den mäktiga stenen 'ur Långarnö' (se Ståhl 1972 s 76).

Till Långarnö skriver sig Anders (okänt sigill) 1456 (UUBp 31/5).

1352 skiftar Mats Halstensson, domprost i Västerås, arv med sin svåger Sune Andersson (Lillie), gift med hans syster Margareta, av gods som tillfallit dem efter Mats systerson Nils Jakobsson. På Margaretas och hennes arvingars lott faller 0:10:1 i L, kvarnar i Fröslunda, Harakers sn, och jord i Östergötland och Värmland. (DS 4850)

1409–1411 omnämns Ulf i L som faste vid häradstinget (SD 1059, 1299, 1460). – 1422 ingår Ulf i häradsnämnden (RAp före 1/11).

1439 byter Lars Björnsson, son till Björn Jönsson (Pukehorn) i Ulvsunda, till sig 1:0 av sina barns syssling

Bengt Laurensson (Björnlår) mot lika mycket jord i Steninge, Husby-Ärlinghundra sn (StenA 2:14; Bengt Laurenssons bytesbrev är feltolkat /SMR 953, efter avskr i B 19/). – Bytet fastfars i oktober samma år på Ärlinghundra häradsting (StenA 2:6).

1440 tillfaller 0:9:1 Märta Olofsdotter (Krok), gift med Bengt Laurensson, vid arvskifte med hennes farbror Nils Krok efter dennes föräldrar; Märtas del omfattar även jord i Björnome, Gryta sn, Focksta, Hagby sn, Holmbro, Skogs-Tibble sn, Ör, Tillinge sn, och Steninge, Husby-Ärlinghundra sn, samt jord i Tuna, Dalby sn, som Nils Krok nu köpt av Bengt och Märta och som de skall kunna återlösa för samma köpeskilling (StenA 2:7).

1471 uppbär Gregers Matsson (Lillie) 1:0 pn av vardera två landbor i L, Ingevald och Nils finne (C 29 f 13).

1475 är Olof Larsson i L vidervaruman vid häradstinget (RAp 30/10).

1482 uppbär Gregers Matssons fogde ½ läst korn och 2:0 pn av Bengt i L och hans granne (C 31 f 3).

1486 tillfaller en gård, som räntar 2 tön korn och 0:0:8 pn, Jöns Jönsson (?Skanke) i skifte med Jöns Ivarsson (se Vreta, Löts sn) (RAp 21/12).

1524 ingår Anders i L i häradsnämnden (UUBp 14/11).

1552 upptas i jordebok över Bengta Åkesdotters (Tott, död 1542) gods tre gårdar, varav två om 0:5 vardera räntar 3 pund korn och 0:5 pn, den tredje om 0:6 2 pund korn; de två första gårdarna tillfaller Åke Bengtsson (Färla) (X 261 l).

1555 upptas en gård, som räntar 16 spann korn och 0:4 pn, i avlidna Brita Olofsdotters (Strömsta-ätten) jordebok. Åke Bengtsson (Färla) tar hand om gården tills han och hans svåger Karl Holgersson (Gera) kan träffas. (X 261 l)

1562 har Sigrid Klasdotters gård 3 punds utsäde och äng till 30 lass hö, två av Åke Bengtssons vardera 10 spanns utsäde och äng till 12 lass, den tredje 1 punds utsäde och äng till 12 lass; Peder Birgerssons tre gårdar har vardera 2 punds utsäde och äng till 20 lass; byn har varken skog, mulbete eller fiskevatten (FoR 2).

Mälby

1439 *i Mædhelby* (SMR 982) – 11 H, 2 g; äldre bytomt 500 m sydöst om nuv M (EK).

UH **1 sk**, 2:2, 1553 1:3, 1561 1:4.
1553 **½ sk**, 1566 **1 skuj**, 0:7, 1557 0:6.
1 kyuj, 1540 **1 skuj**, 0:4 till Blacksta, Boglösa sn; uppges 1554 brukas av kyrkoherden under prästbolet med jordägarens vilja.
Summa jt 2:6.

1439 omnämns Mats i M som faste vid häradstinget (SMR 982).

1453 ingår Jöns i M i häradsnämnden (RAp 23/7).

1538 har sockenkyrkan ½:0 (troligen utjord), som ger ospecificerad avrad till kyrkan och prästen, hälften var (UH 1538:2).

1567/68 köper Måns Persson, fogde på Svartsjö, skattehemmanet och en utjord, tillsammans 2:2, och vill ha jorden under frälse (UH 1567:4, 1568:4).

Prästgården

1538 *Presteboleth* (UH 1538:2) – 11 H, 2 g; äldre läge söder om kyrkogården (EK).

UH **1 ky**, 1:5 + 1:1:1 (landbogods); 1547 2:7:0:4.

1538 anges P:s jordetal till 0:13 med ytterligare 0:9:1 som underliggande landbogods (UH 1538:2).

1547 är P:s jordetal 0:23:0:4; den har 8½ punds utsäde och äng till 50 lass hö (UH 1547:4).

Råby

1318 *de Raby* (DS 2138) – 11 H, 2 g.

UH **1 sk**, 1:1 med skuj i Kårsta från 1553.
1 ky, 0:4.
Summa jt 1:5.

1318 omnämns Olof i R som faste vid häradstinget (DS 2138).

1538 har sockenkyrkan en gård om ½:0, som förutom biskopsfodring räntar 18 spann korn och 0:4 pn till kyrkan enskilt samt 0:4 gengärdspn och 4 dagsverken (UH 1538:2).

1547 har kyrkohemmanet 13 spanns utsäde och äng till 12 lass hö (UH 1547:4).

Rösta

1386 *i Reesta* (RAp 4/6, SRP 2226), 1415 *i Rødzsta* (SD 2090) – 11 H, 2 g.

UH **1 sk**, 1:4.

1 se, 0:5 (även redovisad som aoe 1544–59). Summa jt 2:1.

1415 omnämns Sven i R som faste vid häradstinget (SD 2090).

1497–1536 har Uppsala domkyrka en landbo, som räntar 2 pund korn och 0:5 pn (Trögds rd) (UpDkyR).

Säby

1329 *de Sæby* (DS 2723), 1371 *in villa Sæby* (DS X 72) – 11 H, 2 h.

UH **3 sk**, 1555 **2 sk**, 1:3 med skuj i Högby t o m 1554 + 1:2 (öde 1568) med skuj i Kårsta t o m 1549 + 1540–54 1:3 (se ½ sk och ½ ky nedan).
1555 **½ sk**, 1566 **1 skt**, 0:6, 1556 0:6:1 (1561 0:6); öde 1566–67.
1555 **½ ky**, 1566 **1 kyt** (öde 1566–67), 0:5 (1556 1 kyuj, 0:4:2); brukas av ½ sk ovan t o m 1561.
Summa jt 4:0 (4:0:1).

1329 omnämns Nils i S som vittne vid folklandsting (DS 2723).

1371 testamenterar Bengta Magnusdotter 0:0:1 i S och jord i Sälna, Skånela sn, till Uppsala domkyrka, där hon vill begravas mellan sakristians dörr och högkoret (jfr Högby) (DS X 72).

1374 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) till sig 0:0:7½ av domkyrkan mot jord i Brunna och Lenaberg, Lena sn (DS 8658).

1382 säljer Magnus Gregersson (Sandbro-ätten) och hans hustru Bengta Magnusdotter 0:0:2 'i östra ändan' till domkyrkan (RAp 21/9, SRP 1755).

1385 stiftar Kristina Envastsdotter, änka efter Hans Skörbytta i Stockholm, en prebenda vid S:t Andreas altare i Uppsala domkyrka och ger 0:0:2 i S och jord på åtskilliga platser i Uppland; jorden har domkyrkans syssloman köpt för hennes räkning av frälsemän (se ovan 1382) (SRP 2138, 2141; Dahlbäck s 135).

1419 och 1439 omnämns Peder Björnsson i S som faste vid häradstinget (SD 2692, SMR 982).

1422 ingår Magnus Sik i S i häradsnämnden (RAp före 1/11).

1439 och 1446 omnämns Olof Ragvaldsson i S som faste vid tinget (SMR 982, B 19 nr 23 s 1).

1555 byts 0:5 skattejord bort till kyrkan mot kyrkojord i Svind, Hacksta sn, och läggs 'i samma avrad' (UH 1555:14).

Villbergaby 1303 *de Vilaberghum* (DS 1400), 1417 *i Willebergom, Villebergha* (SD 2321) – 11 H, 2 g.

UH **1 sk**, 1:1.
4 fr, 0:6:1 + 0:6:1 + 0:6:1 + 0:6:1, (Ture Pedersson /Bielke/).
2 fr, 0:6:1 + 0:6:1, (Ture Pedersson, 1547 Nils Pedersson /Bielke/, 1553 Anna Klemetsdotter /Hogenskild/, 1561 Karin Nilsdotter /Bielke/, 1562 Ture Pedersson).
1 fr, 0:4 (Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1557 och från 1562 Ture Pedersson, 1561 Karin Nilsdotter).
Summa jt 6:3.

Till Villberga skriver sig Magnus Nilsson (Ivar Nilssons ätt) 1303 (DS 1400; se DMS 1:5 s 163).

1417 byter Olof Haraldsson (Lossa-ätten) bort ½:0 (med hus och jord etc) till Henning Bolt mot lika mycket jord (utan hus) i Långbro, Vårdinge sn, Öknebo hd (SD 2321).

1453 ärver Katarina Stensdotter (Bielke) sju gårdar (se Ekholmen, Veckholms sn) (SjSp 7/6). Jordetalet anges till 5:0:1 och räntan för gårdarna är tillsammans 9 fat och 154 osmundar järn (Rött nr 252). I arvskiftesräkenskaperna anges räntan omräknad i pengar till 23½ mark pn men antalet gårdar till sex (C 50 IV, LuSS s 16 ff).

1485 säljer väpnaren Erik Andersson i Sövsta, Stenkvista sn, ½:0 till biskop Lydeka i Västerås; för köpeskillingen har Erik sedan köpt lika mycket jord till sin sätesgård som för honom ligger 'bättre till avrad' (RAp 9/9).

1492 ingår Lars Olsson i V i nämnden vid lagmansting i Veckholms klockarstuga (ULdb s 40).

1524 ingår Mickel i V i häradsnämnden (UUBp 14/11).

1537 ingår Anders Åmundsson i V i häradsnämnden (RAp 18/6 el 8/10).

1520-talet(?) – arvskifte efter Peder Turesson (Bielke) och hans hustru Karin Nilsdotter (Sparre av Ellinge), som båda dött 1520, varvid på sonen Nils Pederssons del faller två gårdar i V, som vardera räntar 750 järn, ett lamm och 4 hästars fodring; på sonen Ture Pederssons del faller 6 fat järnränta i V (antalet gårdar anges inte) (VikS E 2742). – Enl en odaterad arvskiftesjordebok omfattar arvegodset i V åtta gårdar om tillsammans 5:0:1 och räntan 9 fat och 150 osmundar järn, dessutom ½:0 som räntar 12 spann korn; jorden var Karin Nilsdotters arvegods (Rött nr 298).

Vid förnyat arvskifte 1553 tillfaller två gårdar, som vardera räntar 750 järn och ett lamm, Nils Pederssons barn, och fyra gårdar, som vardera räntar 750 järn, Ture Pedersson (BiS E 2006).

1546 uppbär Nils Pedersson 0:12 pn för 4 hästars fodring (gästning) vardera av sina två gårdar (BiS E 1987).

1562 räntar de sex likstora gårdarna vardera 1 fat och 300 minus 1 lispund järn och ett får; varje gård har 2 punds utsäde och äng till 20 lass hö; den sjunde gården (0:4) räntar 12 spann malt och 0:4 pn och har 9 spanns utsäde och äng till 14 lass; gårdarna har skog till nödtorft, litet mulbete men inget fiskevatten (FoR 2).

Källor, litteratur och förkortningar

Använt UH-material

UH	sk	kr	ky	se	pb	kl	sp	aoe	fr[1]
1538:2	-	-	x	-	x	x	x	-	-
1540:10	x	-	-	-	-	-	-	-	-
1541:10	x	o	o	o	o	o	o	o	o
1542:5	x	o	o	o	o	o	o	o	o
1543:2	x	o	o	o	o	o	o	o	o
1544:5	x	o	o	o	o	o	o	o	o
1545:12[2]	o	-	-	-	-	-	-	-	-
1547:4	x	x	x	o	o	o	o	o	o
1548:5	x	x	x	o	o	o	o	o	o
1549:4	x	x	x	x	o	o	o	o	o
1550:6	x	x	x	x	o	o	o	o	o
1551:6	x	x	x	x	o	o	o	o	o
1552:9	x	x	x	x	o	o	o	o	o
1553:2[3]	x	x	x	x	o	x	o	o	o
1554:6	x	x	x	x	o	x	o	o	o
1555:14	x	x	x	x	-	x	-	-	o
1556:8	x	x	x	x	-	x	-	-	o
1557:18	x	x	x	x	-	x	-	-	o
1561:28	x	x	x	x	-	x	-	-	o
1566:14	x	x	x	x	-	x	-	-	o
1567:4	x	x	x	x	-	x	-	o	o
1568:4	x	x	x	x	-	x	-	-	o

x = jordetal anges o = jordetal saknas

UH 1538:2 upptar även kanonikat- och dekanatjord (med jt).

Särskilda längder

Arv och eget finns i samtliga socknar utom Härkeberga, där dock en utjord redovisas från 1567. Aoe-hemmanen i Arnö sn ingår i Marby rd, hemmanen i Boglösa sn i Gåde rd, hemmanen i Hacksta sn i Hällsta rd, hemmanen i Husby-Sjutolfts sn i Ella och Husby rd samt i Körsviks rd (f d Vadstena kloster-jord; se DMS 1:7 s 91), hemmanen i Kungs-Husby sn i Mösa rd, hemmanen i Lillkyrka sn i Hässlinge och Mösa rd, hemmanen i Löts sn i Hässlinge, Mösa och Ramby rd, hemmanen i Torsvi sn i Mösa och Ramby

[1] Frälsejordens ägare/ränteinnehavare anges, med undantag för Litslena sn, från 1544.
[2] Redovisar endast hamnorna: antalet i varje hamna ingående bönder och det sammanlagda jordetalet för varje hamna.
[3] Volymen är kraftigt brandskadad.

rd, hemmanen i Vallby sn i Mösa rd, Körsviks rd (f d Vadstena kloster, se ovan) och Svepnäs rd (f d Vårfruberga kloster-jord), hemmanen i Veckholms sn i Ekholmens och Hällsta rd, hemmanen i Villberga sn i Gåde och Mösa rd; ett hemman i Litslena sn ingår först i Hässlinge rd, 1541 i Mösa rd och från 1543 i Gåde rd.

Aoe-jord redovisas i 1540:13, 41:2, 43:18, 43:20, 44:16, 45:15, 45:16, 46:2, 46:15, 47:13, 47:15, 48:14, 48:16, 50:16, 50:18, 51:2, 51:18, 52:19, 52:26, 53:21, 53:22, 55:26, 55:29, 56:9, 56:32, 58:38, 66:17, 67:2 och 68:7.

Sankt Eriks-gods: 1539:6, 41:9 (endast räkenskap), 42:10, 43:7 (jt saknas), 44:4, 45:2, 46:4 (jt saknas), 47:11 och 48:4. Jorden, som tillhört Uppsala domkyrka, ingår i Trögds rd.

UH 1547:4 innehåller en särskild jordebok för kyrkolandbor och prästbol i Trögd, Åsunda och Lagunda. Den redovisar förutom jordetal och avrad även utsäde och höskörd, vilket i by- och gårdsbeskrivningen återges i notisform under resp ort.

Tiondelängder

Efter register över Upplands tiondelängder 1540–1630, KA

Tiondelängder finns för samtliga socknar åren 1548 och 1555 (Prt 1) samt i UH 1566:14 och 1567:4; för Vårfrukyrka socken finns längder 1555, 1566 och 1567.

Förkortningar: källor och citerad litteratur

Käll- och litteraturhänvisningar sker genom användande av nedanstående *förkortningar* följda av 1) för källpublikationer med numrerade handlingar: handlingens *ordningsnummer* eller (om handlingarna inte är genomgående numrerade) *delnummer: ordningsnummer*, 2) i samtliga övriga fall: *sidnummer*.

A 8	Registrum ecclesie Upsalensis, RA.
AF	Almquist J A, Frälsegodsen i Sverige under storhetstiden. 1–4. Sthlm 1931–76.
AH	Almquist J E, Herrgårdarna i Sverige under reformationstiden. Sthlm 1960.
AL	Almquist J A, Den civila lokalförvaltningen i Sverige 1523–1630. 1–4. Sthlm 1917–23.
ALD	Almquist J E, Lagsagor och domsagor i Sverige. 1–2. Sthlm 1954–55.

AoE	Arv och eget-serien, KA.
APS	Acta Pontificum Svecica. Acta Cameralia. Utg av L M Bååth. I:1–2. Sthlm 1936–42.
B 15, 16	Lars Eriksson Sparres kopiebok, RA. Kopieböckerna, B 14–16, är troligen framställda mellan åren 1635 (ev 1628) och 1643 (Sjögren P, Släkten Trolles historia intill år 1505 s 359 ff, Liedgren J i Archivistica et Mediævistica s 253, Scheffer C G U i Arkivvetenskapliga studier 4 s 331 ff).
B 19	Äldre avskrifter ur medeltidshandlingar, RA.
BEK	Beskrivning till kartor upprättade i Rikets ekonomiska (allmänna) kartverk. – Aktuellt häfte: Uppsala län: Trögds härad 1860 (Sthlm 1864).
BhS(p)	Bergshammarssamlingen (pergamentsbrev), RA.
BiS	Bielkesamlingen, RA.
Bonnier	Bonnier A C, Kyrkorna berättar. Upplands kyrkor 1250–1350. Up 1987.
BSH	Bidrag till Skandinaviens historia. Utg af C G Styffe. 1–5. Sthlm 1859–84.
C 4	Register över Karl Knutssons och drottning Katarinas jordabrev. – Brevförteckningen är sannolikt till större delen upprättad på 1450-talet men föreligger troligen i en avskrift (1470-talet?) (StO s XXIV). C-serien, RA.
C 7	Karl Knutssons jordebok över gods i Uppland, Södermanland, Västmanland och Närke, 1457. C-serien, RA.
C 8	Förteckning över Magdalena Karlsdotters (Bonde) arv efter Karl Knutsson, 1473. C-serien, RA. (HT 1904 s 233 ff)
C 12	Jordebok över Kristina Eriksdotters (Gyllenstierna) gods, ca 1505. C-serien, RA.
C 13	Jordeboksanteckningar avseende Stora Bjurum m fl gods, ca 1510. C-serien, RA.
C 29	Gårdsräkenskaper för Tyresö 1470–78. C-serien, RA (SFSS 263).
C 31	Gårdsräkenskaper för Tyresö 1480-talet. C-serien, RA (SFSS 263).
C 39	Gustav Karlssons (Gumsehuvud) jordebok över gods i Uppland, Östergötland, Småland och Västergötland, 1486. C-serien, RA. (NoB 1956 s 1 ff)
C 50	Strödda jordeboks- och räkenskapsanteckningar. C-serien, RA.

D 1	Uppsala domkyrkas jordebok 1376. D-serien, RA.
Dahlbäck	Dahlbäck G, Uppsala domkyrkas godsinnehav med särskild hänsyn till perioden 1344–1527. Studier till Det medeltida Sverige 2. Sthlm 1977.
Dahlbäck kas	Dahlbäck G, Kasuistik till Uppsala domkyrkas godsinnehav. Stencil, DMS.
DK	Diplomatariekommittén(s samlingar), RA (Svenskt diplomatarium).
DMS	Det medeltida Sverige.
DMS 1:2	– – – 1:2: Uppland, Tiundaland: Ulleråker, Vaksala, Uppsala stad. Sthlm 1984.
DMS 1:3	– – – 1:3: Uppland, Tiundaland: Bälinge, Norunda, Rasbo. Sthlm 1982.
DMS 1:4	– – – 1:4: Uppland, Tiundaland: Tierp, Våla, Vendel, Oland, Närdinghundra. Sthlm 1974.
DMS 1:5	– – – 1:5: Uppland, Attundaland: Lyhundra, Sjuhundra. Sthlm 1986.
DMS 1:6	– – – 1:6: Uppland, Tiundaland: Hagunda. Sthlm 1988.
DMS 1:7	– – – 1:7: Uppland, Attundaland: Bro och Sollentuna härader, Färingö tingslag och Adelsö socken. Sthlm 1992.
DMS 1:8	– – – 1:8: Uppland, Fjädrundaland: Simtuna, Torstuna. Sthlm 1994.
DMS 2:1	– – – 2:1: Södermanland, Tören: Svartlösa, Sotholm. Sthlm 2002.
DMS 2:2	– – – 2:2: Södermanland: Hölebo, Rönö. Sthlm 2006.
DMS 4:2	– – – 4:2: Småland: Handbörd och Stranda. Sthlm 1990.
DN	Diplomatarium Norvegicum. Utg af C R Unger m fl. I–XX:1. Kristiania 1849–1919.
DoAM	Dovring F, Attungen och marklandet. Lund 1947.
DRA(p)	Danska Rigsarkivet (pergamentsbrev).
DS	Diplomatarium Suecanum. Utg af J G Liljegren m fl. I – X, XI:1. Sthlm 1828–.
E	Enskilda arkiv, RA.
EbA(p)	Ericsbergsarkivet (pergamentsbrev), RA.
EHist	Ljung S, Enköpings stads historia 1: Tiden till och med 1718. Lund 1963.
EK	Ekonomiska (Allmänna) kartverkets karta. Skala 1:50 000. Se *Kartor* nedan.
EK 1:10 000	Ekonomisk karta för Sverige. Skala 1:10 000. Se *Kartor* nedan.

EkS(p)	Ekhultssamlingen (pergamentsbrev), Krapperups arkiv. RA fot.
Ericus Olai	Ericus Olai, Chronica regni Gothorum. Textkritische Ausgabe. Utg av E Heuman och J Öberg. Sthlm 1993.
ESb	Bjurling O, Das Steuerbuch König Eriks XIII. Versuch einer Rekonstruktion. Lund 1962.
ETb	Enköpings stads tänkeböcker 1540–1595. Utg av S Ljung. SFSS band 65. Lund 1960–66.
EÄ	Elgenstierna G, Den introducerade svenska adelns ättartavlor. I–IX. Sthlm 1925–36.
Ferm 1992	Ferm O, Kungs-Husby under medeltiden. Kungs-Husby i Trögd – Kungsgård, kyrka och socken. Studier till Det medeltida Sverige 6. Sthlm 1992.
FoR	Frälse- och rusttjänstlängder, KA.
Fritz	Fritz B, Hus, land och län 1–2. Sthlm 1972–73.
Fv	Fornvännen. 1906–.
G 29	Gamle herr Stens jordebok, LSB. – Avskrift av Rasmus Ludvigsson, troligen på 1550-talet (DK).
Gardell	Gardell S, Gravmonument från Sveriges medeltid. I: Text. Gbg 1945.
Gen	Genealogica, RA.
GeomJb	Geometriska jordeböckerna, LSA.
GiBr	Brev ur askan. De i slottsbranden 1697 eller på annat sätt förlorade miscellaneabreven enligt äldre arkivförteckningar, Johan Peringskiölds anteckningar m m. Utg av H Gillingstam. Sthlm 1996.
GiOV	Gillingstam H, Ätterna Oxenstierna och Vasa under medeltiden. Sthlm 1952–53.
GiSi	Gillingstam H, Ätten Siöblads medeltida släktförbindelser och äldsta historia. Skr utg av Genealogiska föreningen, 4. Gävle 1949.
GR	Konung Gustaf I:s registratur. Utg genom V Granlund m fl. 1–29. Sthlm 1861–1916.
Hadorph	Johan Hadorphs resor: Afritningar af kyrkor och kyrkovapen i Upland 1676–1685. Utg av E Vennberg. Arkiv för svensk konst- och kulturhistoria I. Sthlm 1917.
HH	Historiska handlingar.
HH 13	– – – 13:1: Konung Erik XIV:s nämnds dombok. Utg genom C Sifverstolpe. Sthlm 1884.
HH 16	– – – 16:1: Vadstena klosters jordebok 1500 jämte tillägg

	ur klostrets äldre jordeböcker m m. Sthlm 1897. – Se även VaKlJb.
HH 31	– – – 31: Arvid Trolles jordebok 1498 jämte åtkomst-handlingar och därmed samhöriga aktstycken. Utg genom J A Almquist. Sthlm 1938.
HSH	Handlingar rörande Skandinaviens historia.
HSH 19	– – – 19:1: Handlingar hörande till medeltidens historia. Herr Svante Stures Acta och Handlingar. Sthlm 1834.
HT	Historisk tidskrift. 1881–.
JEJb	Jöran Erikssons (Gyllenstierna) jordebok 1560. Handlingar angående olika släkter, vol 2, Smärre enskilda samlingar, Sjöholmsarkivet, RA.
JNJb	Jöns Nilsson Jacobskiölds jordebok, Östergötlands museum. DK fot.
JPJb	Johan Pederssons (Bååt) jordebok 1543. Autografsamlingen 37, EbA.
K	Serien Kungl arkiv, RA.
KA	Kammararkivet, sedan 1922 ingående i Riksarkivet.
Karlskrönikan	Nya eller Karlskrönikan. Utg af G E Klemming. SFSS 17:2. Sthlm 1866.
KB	Kungliga biblioteket.
Kbr	Kungligt brev.
Kjöllerström	Härad och kontrakt i Uppland, Svensk teologisk kvartalskrift 1958:3 s 205–212.
KlDH	Klockhoff A, Danviks hospital I–II. Up 1935.
KrappS(p, -pp)	Krapperupssamlingen (pergaments-, pappersbrev), LUB.
LSA	Lantmäteristyrelsens arkiv. Se även *kartor* nedan.
LSB(p)	Linköpings Stifts- och Landsbibliotek (pergamentsbrev).
LUB	Lunds universitets bibliotek.
LuSS	Lundholm K G, Sten Sture den äldre och stormännen. Lund 1956.
Länsreg	Länsregister för angivet år, KA. Länsregistren för år 1540, 1544 och 1558 är tryckta i AL 3.
Mattisson	Mattisson A-C, Medeltida nordiska borg- och sätesgårdsnamn på *–holm*. Up 1986.
MBd	Medeltidens bildvärld (bilddatabas), http://medeltidbild.historiska.se.
Nisbeth 1966	Nisbeth Å, Kungs-Husby kyrka. Up 1966.
Nisbeth 1992	Nisbeth Å, Kungs-Husby kyrka genom 700 år. Kungs-

	Husby i Trögd – Kungsgård, kyrka och socken. Studier till Det medeltida Sverige 6. Sthlm 1992.
NM(p)	Nordiska museet (pergamentsbrev).
NoB	Namn och bygd. Tidskrift för ortnamnsforskning. 1913–.
NoVaKl	Norborg L A, Storföretaget Vadstena kloster. Lund 1958.
NRKb	Nils Rynings kopiebok. I r 17, KB.
OxS	Oxenstiernska samlingen, RA.
PHT	Personhistorisk tidskrift. 1898–.
PKb	Peringskiölds kopiebok över Oxenstiernabrev (skadad), Bengt Oxenstiernas arkiv vol 18, EbA. DK fot. Jfr SkS E 8663.
Prt	Prostarnas tionderäkenskaper, KA.
PSKr	Peder Swart, Konung Gustaf I:s krönika. Utg av N Edén. Sthlm 1912.
RA	Riksarkivet.
RAp	Riksarkivets pergamentsbrev.
RApp	Riksarkivets pappersbrev.
Rahmqvist 2009	Rahmqvist S, Den medeltida sätesgården Ekolsund och dess ägare. Den cyklande humanisten. En vänbok till Ulf Söderberg. Krigsarkivet 2009.
Rannsakningar	Rannsakningar efter antikviteter I. Utg av I Olsson, N-G Stahre och C I Ståhle. VHAA, Up 1960.
RAÄ	Riksantikvarieämbetet; dess fornlämningsregister till ekonomiska kartan. – Hänvisning sker till socken och fornlämningsnummer.
Redkomm	Reduktionskommissionen, KA.
Rääf	Rääf L F, Samlingar och Anteckningar till en beskrifning öfver Ydre Härad i Östergötland. 1–5. Linköping 1856, Örebro 1859–65, 1875.
Rött nr	Serien Röda nummer, KA.
SA	Sturearkivet, RA.
SBL	Svenskt biografiskt lexikon. 1918–.
SD	Svenskt diplomatarium från och med år 1401. Utg genom C Silfverstolpe och K H Karlsson. I–IV:1–2. Sthlm 1875–1904.
SFSS	Samlingar utgivna av svenska fornskriftssällskapet. Sthlm 1844–.
SFSS 122	– – – 122: Ängsö-handskriften av Upplandslagen. Sthlm 1902.

SFSS 245	– – – 245: Vadstena klosters två äldsta jordeböcker. Utg av Anna Larsson. Up 1971. = D 11, se VaKlJb.
SFSS 263	– – – 263: Gregers Matssons räkenskaper. Utg av Z Alvered. Up 1996.
SHH	Strödda historiska handlingar, RA.
ShS(p)	Säfstaholmssamlingen (pergamentsbrev), RA.
SjS(p)	Sjöholmssamlingen (pergamentsbrev), RA.
SKHRA	Strödda kamerala handlingar, RA.
SkoKlJb	Sko klosters medeltida jordeböcker (D 7, D 5, D 6). Utg av A Peetre, SVSL. Lund 1953.
SkS(p)	Skoklostersamlingen (pergamentsbrev), RA.
SMR	Svenska medeltidsregester. Förteckning över urkunder till Sveriges historia 1434–1441. Utg av S Tunberg. Sthlm 1937.
SoH	Släkt och hävd. 1950–.
Sporrong 1985	Sporrong U, Mälarbygd. Agrar bebyggelse och odling ur ett historisk-geografiskt perspektiv. Sthlm 1985.
SRP	Svenska riks-archivets pergamentsbref från och med år 1351. Förtecknade med angifvande af innehållet (av N A Kullberg). I–III. Sthlm 1866–72.
SRPp	Svenska riksarkivets pappershandlingar 1351–1400. Förtecknade med angifvande af innehållet. Sthlm 1887.
SRS	Scriptores rerum Svecicarum medii aevi. I–III. Up 1818–76.
SSJb 1515	Jordebok över Sten Sture d ä:s gods omkr 1495, upprättad 1515. AoE 42.
StenA	Kopiebok med brev rörande Steninge gård 1418–1454, Fersenska kontoret, Stafsundsarkivet, RA.
StO	Ståhle C I, Studier över de svenska ortnamnen på –inge. Lund 1946.
StTb	Stockholms stadsböcker från äldre tid. II:1– : Stockholms stads tänkeböcker 1474–. Utg genom E Hildebrand m fl. Sthlm 1917–. – Hänvisning sker till StTb och avser den volym som motsvaras av det årtal som anges i notisen.
Ståhl 1972	Ståhl H, Om ortnamn i Norra Trögd. En bok om Norra Trögd. Västerås 1972.
SvK	Sveriges Kyrkor. Konsthistoriskt inventarium. Utg av Sigurd Curman m fl. Uppland VIII–IX: Trögds härad (U VIII:1, IX:1–2), Uppland X: Enköping (vol 195). Sthlm 1968–74, 1984.

SVSL	Skrifter utgivna av Vetenskapssocieteten i Lund.
Söderberg	Söderberg U, Gustav I:s arv och eget i Uppland – en godsmassas framväxt, organisation och förvaltning. Studier till Det medeltida Sverige 1. Sthlm 1977.
TrL	Lundberg B, Tröghbolagh. Skogshushållning, territoriell indelning och skatt i Trögd under medeltiden. Up 1952.
U	Upplands runinskrifter. Granskade och tolkade av E Wessén och S B F Jansson. 1–4. Sthlm 1943–58.
U 269 a	Åke Bengtsson Färlas förteckning över Jöran Åkessons (Tott) jordebrev, daterad Eka den 12 april 1572, UUB.
UDb	Uppländska domböcker.
UDb VIII	--- VIII: Upplands lagmansdombok 1581 och 1586. Utg genom N Edling och O Svenonius. Up, Leipzig 1950.
UH	Upplands handlingar, KA.
UKy	Upplands kyrkor. Utg av Stiftsrådet i Uppsala: 6 (1962, 1980), 14 (1981), 17 (1948), 38 (1951), 56 (1963), 57 (1981), 70 (1995), 81 (1961), 86 (1957), 108 (1975), 112 (1981).
ULA(p)	Landsarkivet i Uppsala (pergamentsbrev, Hormesta-depositionen).
ULdb	Upplands lagmansdombok 1490–94. SFSS 39. Sthlm 1907.
UpDkyJb	Uppsala domkyrkas jordebok 1509, KA. Se UpDkyR.
UpDkyPb	Jordeböcker över prebenden i Uppsala domkyrka. VHAA:s deposition, RA.
UpDkyR	Uppsala domkyrkas räkenskaper 1–6, RA: 1. 1417 räkenskap, 1480 jordebok; 2. 1497, 1498, 1499 jordeböcker (tidigare D 16); 3. 1503, 1508, 1504, 1505, 1506, 1507 jordeböcker, 1502 räkenskap (tidigare D 17); 4. 1509 jordebok; 5. 1535, 1536, 1527 jordeböcker; 6. 1533, 1535, 1536, 1574–84, 1592–93 räkenskaper. – Uppsala domkyrkas jordebok 1509, KA (tidigare UH 1509:1), åren 1504, 1505, 1507–09. – Hänvisning sker till UpDkyR och avser de volymer (inkl jordeboken 1509) som motsvaras av de årtal som anges i notisen.
UpDkyRL	Rasmus Ludvigssons förteckning över Uppsala domkyrkas jordebrev. VHAA:s deposition, RA.
Utöhus	Hidemark O, Nisbeth Å och Rahmqvist S, Utöhus. En privatborg under senmedeltid och nyare tid. RAÄ 2000.

UUB(p, -pp)	Uppsala universitetsbibliotek (pergaments-, pappersbrev).
VaKlJb	Vadstena klosters jordeböcker: 1447 och 1457, D 11, RA. – 1466 (uppbördsbok), C 32, UUB. – 1480, KA. – 1502, D 12, RA. (NoVaKl s 13 ff) – Se även HH 16 och SFSS 245.
WeAK	Westman K G, Aktsamling till kungsådreinstitutets historia. Up 1920.
Westin	Westin G, De s k länsregistren från medeltidens slut. Sc 1951–52.
Westin 1971	Westin G, Striden kring riksföreståndarvalen 1512. Maktkamp i senmedeltidens Sverige. Borås 1971.
VFT	Västergötlands fornminnesförenings tidskrift. 1869–.
VHAA	Kungl Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien.
VikS(p)	Viksamlingen (pergamentsbrev), RA.
X 240	Släkten Trolles papper, UUB.
X 261 l	Handlingar rörande släkten Färla, UUB.
X 265 h	Johan Pederssons (Bååt) jordebok från 1556, UUB.
ÅS	Årstasamlingen, RA.
ÄSF	Äldre svenska frälsesläkter. I:1–3, II:1. Sthlm 1957–2001.
ÖD	Örnhielms diplomatarium. VHAA:s deposition, RA.

Förkortningar, allmänna

*	se s 10
aoe, -t, -uj, -äng	arv och eget-hemman (landbo), -torp, -utjord, -äng
auts	autografsamling
avskr	avskrift
bil	bilaga
bl a	bland annat (andra)
br	brev
ca	cirka
de	dekanat-hemman (landbo) (Uppsala domkyrka)
dvs	det vill säga
d y	den yngre
d ä	den äldre

enl	enligt
eskl	Eskilstuna kloster-hemman (landbo)
etc	etcetera
ex	exempelvis
f	folio, r(ecto) anges normalt inte, v(erso) däremot alltid
f, ff	följande sida/sidor
fj	fjärding (1/4 spann)
fot	fotostat (-samling)
fr, -t	frälse-hemman (landbo), -torp
frman	frälseman
fr o m	från och med
Gbg	Göteborg
hd, -r	härad, härader
hdshövd	häradshövding
hn	hemman
inkl	inklusive
jb	jordebok
jfr	jämför
jt	jordetal
kan	kanonikat-hemman (landbo) (Uppsala domkyrka)
KMt	Kungl Majestät
kr, -t	krono-hemman (landbo), -torp
ky, -fjäll, -t, -uj, -äng	kyrko-hemman (landbo), -fjäll, -torp, -utjord, -äng
kyherde	kyrkoherde
m	meter
marg-ant	marginalanteckning
m fl	med flera
m m	med mera
m ö h	meter över havet
n	not
nr	nummer
nuv	nuvarande
o	och
odat	odaterad
omkr	omkring
opag	opaginerad
or	original

p	pergamentsbrev
pb	prebende-hemman (landbo) (Uppsala, Strängnäs o Västerås domkyrkor)
pd	pund
pga	på grund av
pn	penning
pp	pappersbrev
r	recto (se f)
rd	rättardöme
reg	register
resp	respektive
rskp	räkenskap
s	sida
se	Sankt Eriks-hemman (landbo) (Uppsala domkyrka)
SHM	Statens historiska museum
sk, -t, -uj, -äng	skatte-hemman (bonde), -torp, -utjord, -äng
s k	så kallad(e)
skokl	Sko kloster-hemman (landbo)
skpl	skeppslag
sn, -r	socken,socknar
sp	spann
Sthlm	Stockholm
t ex	till exempel
tl	tiondelängd
t o m	till och med
tr	tryckt
U	Uppland
u d	utan datum
uj	utjord
utg	utgiven
Up	Uppsala
v	verso (se f)
vakl	Vadstena kloster-hemman (landbo)
vid	vidimation
vol	volym
vpn	väpnare
våkl	Vårfruberga kloster-hemman (landbo)
äbi	ärkebiskop

Kartor

Ekonomiska (Allmänna) kartverkets karta (EK). Skala 1:50 000.
Uppsala län: Trögds härad 1860.

Ekonomisk karta för Sverige (EK 1:10 000). Skala 1:10 000.
Enligt hänvisning för resp ort (se s 10). Uppsala län: flygfotograferingen utförd 1945, kartläggningen slutförd 1951; ny reviderad utgåva tr 1981–82, flygfotograferingen utförd 1977.

Topografisk karta över Sverige. Skala 1:50 000.
10 H Strängnäs NO
11 H Enköping SO
11 H Enköping SV
Kartbladen rekognoscerade 1956, 1960, 1964.

Kartor i Lantmäteristyrelsens arkiv (LSA).
Enligt hänvisning i varje särskilt fall. Hänvisning till använd karta sker genom angivande av länsbokstav / sockennummer – bynummer : aktnummer. Ex "LSA A 64 – 15:1".

Svenska orter. Atlas över Sverige med ortbeskrivning. Utg av Generalstabens litografiska anstalt. Sthlm 1932–52.

Ortregister

Ortregistret är uppdelat i två avdelningar: I *Orter i Trögd* och II *Orter utanför Trögd*. I det förra är ortnamnen alfabetiskt ordnade och i det senare regionalt (men alfabetiskt inom varje större område). Ortnamnen inom parentes är sockenangivelse, varvid 1500-talets kamerala indelning avses (som regel anges dock även senare förändringar). Då en sockens eller ett härads namn i framställningen utnyttjats enbart för lägesbestämning, har det inte införts i registret. De kursiverade siffrorna anger utförligare beskrivning. Om en ort förekommer flera gånger på samma sida, har det inte anmärkts särskilt. För förkortningar och * se s 278 ff.

I Orter i Trögd

Amnö (Veckholm) 220, *224 f*, 230 f, 235, 242, 246
Arnö sn 19, 24 f, *33–47*, 103, 196
Arnöberg (Arnö) 34, *36*, 41, 200
Arnön 20, 33, 36–43, 45

*Backa (Boglösa) *49*, 56 f
*Backa (Löt) *161*, 176
Backa (Villberga) 249, *251*
Basta (Veckholm) 22, 24, *225 f*, 240
Basta hamna 22, 220
Berg (Vallby) *194*, *196*
Berlin (Veckholm) 239
Blacksta (Boglösa) 21, *49 f*, 61, 68, 198, 264
Blacksta hamna 21, 48, 250
Boda (Löt) *161*, 162
Bodarna (Lillkyrka) *126*
*Bodher (Husby-Sjutolft) *83*
Boglösa hamna 22, 48
Boglösa sn 19, 21 f, 24 f, 26, *47–69*, 116, 129, 192, 205 ff
Boglösaby (Boglösa) 22, 48, *51 f*, 150
*Boo (Veckholm) 224 f, 226
Brandholmssund (Torsvi) *182*, *184*
*Bremertorp (Boglösa) *52*, 96
Britenhov (Veckholm) 236
Bryggholmen (Vallby) *196 f*, 233
Bårskär (Härkeberga) *98*
Bårskärs hamna 97
Bäddarö (Löt) 75, *161 ff*, 164, 166
Börsta (Kungs-Husby) 103, *105 f*, *108*, 219

Dalbo hamna 22, 220
Dalby, Västra och Östra (Veckholm) 22, 73, 220, *226 ff*, 245, 248
Djurby (Litslena) 21, *141*, *143*
Djurby hamna 21, 139
Dräggesta (Vallby) 21, 120, 150, 193, *197–200*, 208, 210, 214
Dräggesta hamna 21, 193

Edeby (Torsvi) 22, 152, *184*, 191
Edsta (Villberga) 21, *251 f*
Eka (Lillkyrka) 123, *126 ff*, 133, 136, 163, 185, 196 f, 198, 229
*Ekeby (Kungs-Husby) 108
Ekholmen (Veckholm) 23, 54, 64, 133, 134, 135, 186, 190, 197, 220, 225, *228–33*, 237
Ekholmens rd 224, 228, *231*, 232, 235, 238, 239, 241, 246, 248
Eknäs (Vallby) 109, *200 f*
Eknäs (Veckholm) 236
Ekolsund se Ortregister II, Håbo hd
Ekolsundsviken 20
Ektorp (Kungs-Husby) *108 f*
Eldholmen (Torsvi) *185*
Ella (Husby-Sjutolft) *83*
Ella rd *83*, 86, 87, 88, 89, 94,
Eneby (Hacksta) 22, *71 f*, 77, 79

Eneby (Löt) 22, 78, 92, 131, *163*, 180
Eneby hamna 22, 159
Enhälja (Villberga) 21, 23, 134, 152, *252*
Enköpingsån 20

*Ffalledall (Boglösa) 52
Fanna (Litslena, nu i Enköping) *143*
*Findesholmen (Lillkyrka) 103, 109, 116 f, 123, *129*, 134 f, 241
Finnshögen (Lillkyrka) 129
Fiskvik (Litslena) 21, 87, 119, *143 f*, 145, 148, 155
Fiskviks hamna 21, 139
Fjädrundaland 19, 215
Fjälby (Hacksta) 22, *72 f*, 79, 80, 230
Flasta (Veckholm) 225, 230, *234*, 236, 237
Flatgarn (Lillkyrka) 37, 129
*Fleskalössa (Veckholm) 231, *234 f*
Folsberga (Vallby) 21, 193, 197, 198, 199, *201 f*
Frösta (Arnö) 34, *45*
Fånö (Löt) 85, 160, 162, *163–66*, 173 f, 175, 177

"Gidsmarken" (Husby-Sjutolft) 80
Graneberg (Litslena) 144
*Gresse Engen (Veckholm) 233
Grillbo hamna 21, 250
Grillby (Villberga) 21, 54, 68, 117, 121, 131, 168 ff, 180, 230, 249, *252–56*
Grindbo (Veckholm) 225, 230 f, *235*
Grysta (Veckholm) 230, *235*, 237
Grönsö (Kungs-Husby) 20, 33, 36, 38, 45, 103, *109 ff*, 201
*Gydinge (Vallby) *202*, 209
Gymminge (Vallby) 193, *202 f*
Gåde (Boglösa) 48, *52–55*, 67, 225, 230, 255
Gåde rd 52, *54 f*, 62, 67, 68, 133, 153, 253, 257, 261
Gånsta, Stads- och Ytter- (Boglösa, nu i Vårfrukyrka) 21, 47, 48, *56 f*, 65, 68
Gånsta hamna 21, 48
*Göminge (Härkeberga) *98*, 100

Hacksta (Husby-Sjutolft) 21, *83 f*, 145
Hacksta (Kungs-Husby) *111*
Hacksta sn 19, 22, 24 f, *69–80*, 233
Hackstaby (Hacksta) 70, *73 f*, 238
*Hagha (Hacksta) *74*, 75, 78
Hallarby (Litslena) 21, *144 f*
Hammaren (Husby-Sjutolft) 80
Hammars treding 25 f
Hammarsgård (Husby-Sjutolft) 85
Hammarstorp (Husby-Sjutolft) *85*
Hammarsudd (Husby-Sjutolft) 85
Hammarsängen (Litslena) 85, *145*, 149
Harvesta (Husby-Sjutolft) 21, 24, 83, *85 ff*, 94, 95, 143
Harvesta hamna 21, 81
Hedsta (Veckholm) 22, 226, *235 f*, 238
*Helleby (Veckholm) 234, *236*
Hemsta (Boglösa) 22, 42, 48, *57–60*, 61, 167, 225
*Hesleby (Arnö) *36*, 39
Hjälstaviken 20
Holm (Husby-Sjutolft) 83, *87 f*, 89, 145
'Holmängen' (Arnö) 41
Hornö (Vallby) 26, 193, 196, 203, 214
Hovgården (Torsvi) *185*
Hult (Boglösa, nu i Vårfrukyrka) 26
Hultängen (Boglösa, nu i Vårfrukyrka) 26, 52, *60*, 96
Hummelsta (Litslena) 21, 44, 61, 143, *145 f*, 148, 149, 198, 201
Hummelsta (Löt) 119, 121, 131, 159, 164, *166–71*, 179, 230
Husby (Husby-Sjutolft) 80, 86, 87, *88 f*, 93, 94, 164, 168
Husby (Kungs-Husby) 20, 103, 104, *111 f*, 118, 245
Husby (Vallby) 192, 193, 196 f, *203 ff*, 230
Husby rd 87, 88, *89*, 172, 177
Husby-Sjutolfts sn 19, 21, 24 f, *80–96*
Husgarn 37
Hånningby (Boglösa, Vallby) 21, 47, 60, 75, 179, 192, 193, *205 ff*, 209, 210, 211, 215
Håra (Villberga) 21, 55, 76, 96, 121, 131, 134, 180, 230, *257 f*, 260
Håra hamna 21, 250
Hårby (Husby-Sjutolft) 21, 80, *89 ff*, 92, 146, 164, 254

Hårby hamna 21, 81
Häcklan (Veckholm) 233
Häckleberg (Veckholm) 230, 234, *236 f*
Häcklebergsviken 233, 236
Hälgesta (Hacksta) *74 f*, 135
Hällby (Litslena) 21, 24, 139, *146 f*, 162, 164, 168 ff, 240
Hällby hamna 21, 81, 139
Hällholmen (Veckholm) 233
Hällsta (Veckholm) 225, 230, 232, *237 f*, 244, 248
Hällsta rd 71, 73, 77, 234, 235, 236, *237 f*, 239, 244, 245
Hälsingbo (Arnö) 34
Härjarö (Veckholm) 189, 230 f, 236, *238 f*, 240, 248 f
Härkeberga (Härkeberga) 21, 97, *98 ff*, 254
Härkeberga hamna 21, 97
Härkeberga sn 19, 21, 24 f, *96–102*, 146
Hässelby (Villberga) 21, 249, *258 f*, 260
Hässle rd 90
Hässlinge (Lillkyrka) 78, 116, 121, *129–32*, 180, 212, 230
Hässlinge rd 62, 114, 120, 129, *131*, 153, 154, 166, 179, 181, 188, 208 f, 253, 256, 257 f, 261
Hässlinge och Lindsunda rd *131*
*Häste Täppann (Veckholm) 233
Hävlinge (Lillkyrka) 21, 65, 131, *132*, 215, 260
Högby (Villberga) 21, 76, *259 f*, 265

Ingeby (Arnö) *45*

Kallkälla (Lillkyrka) 126, *133*
*Karlsmark (Veckholm) 225, 239
*Kelfuesta (Löt) 22, *171 f*, 175
Klista (Boglösa, nu i Vårfrukyrka) 47, 48, *60*, 63 f
Klockarbolet (Härkeberga) 99 f
Klockarbolet (Torsvi) 188
Klockarbostället (Villberga) *260*
Klockargården (Litslena) 149
*Knarresta (Veckholm) 225, 234, 237, *239*
*Komandås (?Lillkyrka) 37
*Konnungz Engen (Veckholm) 231, 239
Korpbo Veckholm) 230 f, *239 f*
*Krakoboda (Veckholm) 238, 240
Kroby (Vallby) 21, 24, 131, 193, 198, 205, *207 ff*, 212
Kroby hamna 21, 193
Kromsta (Litslena) 21, 91, *147 f*, 198 f
Kromsta hamna 21, 139
Kullinge (Husby-Sjutolft) 21, 81, *91 f*, 147
Kullinge hamna 21, 139
Kumla (Boglösa) 21, 49, 50, 58, *61*, 65, 68, 198 f
Kungs-Husby sn 19, 22, 24 f, 33, 58, *102–122*, 123, 150
Kvarntorpet (på Grönsön) 109
Kynge (Veckholm) 59, 115, 185, 220, 226, *240 f*
Kysinge (Husby-Sjutolft) 21, 81, 89, *92*, 95
Kårsta (Villberga) 21, 22, 132, 148, 149, 258, *260*, 264, 265
Kälsta (Litslena) 21, 55, 65, 139, 143, *148 f*, 260
Kälsta hamna 21, 97, 139
Käpptorp (Arnö) *36*, 41, 42
Kärrby (Boglösa) 21, 22, 54, *61 ff*, 65, 131, 132, 180, 198, 215, 230
Körsviks rd 90, 197

Lidingbo hamna 21, 193
Lidingby (Vallby) 21, 58, 167, *209 ff*
Lillkyrka hamna 21 f, 123
Lillkyrka sn 19, 21, 24 f, 68, 116, 119, *123–138*
Lindsunda (Villberga) 21, 55, 131, 249, *261 f*
*Linø (Hacksta) *75*
Lisselby (Lillkyrka) 21, 55, 68, *133*, 134, 137, 254
Litslena sn 19, 21, 24 f, 26, 106, *138–158*
Litslenaby (Litslena) 139, *149*
Lundbo hamna 21, 139
Lundby (Lillkyrka) 21, 68, 133, *134*, 137, 215, 254
Lundby (Litslena) 21, 24, 145, *149 f*, 260
Långarnö (Villberga) 178, 249, *262 f*

Löts sn 19, 22, 24 f, *158–181*
Lötsberga (Löt) 89, *172 f*, 178

Malma (Härkeberga) *100 f*
Marby (Arnö) 44, *46*
Marby rd 37, 39, *45*, 46, 47, 109
Markeby (Härkeberga) 21, *101*
Mellantredingen *21 f*, 25 f, 30 f, 193
Myrby (Boglösa) se Uppmyrby och Utmyrby
Myrby (Husby-Sjutolft) 21, 86, *92 f*, 95, 152
Mälby (Vallby) 21, *211*
Mälby (Villberga) 21, 49, *264*
Mösa (Lillkyrka) 21, 74, 129, *134 ff*, 184, 205, 241
Mösa rd 112, 114, 120, 129 f, 132, 133, 134, 135, 137, 153, 166, 179, 185, 188, 194, 203, 205, 208, 217, 261

Navsta (Torsvi) 22, 181, *185 f*, 187, 188, 191, 236, 240
Nederby (Vallby) 202, 205, *211*, 225
Nibble (Husby-Sjutolft) 21, *94*, 95
Nibble (Kungs-Husby) *112 f*
Norrhammar (Kungs-Husby) *113 f*, 117, 255
Nybo (Veckholm) 225, 230 f, *241 f*
*Ny Engen (Veckholm) 233
Nygård (Arnö) 36
'Nygård' (Boglösa) 52, 54
Nygård (Torsvi) 129, *186*, 188, 233, 237, 238, 239, 246
Nynäs (Boglösa, nu i Vårfrukyrka) 47, 52, 60, *63 f*

Oknön 20, 33, 34, 44–47
Oxhagen (Lillkyrka) 126, *136*

*Prestebolet (Arnö) *36 f*, 57
*Presteboleth (Torsvi) 129, *186 f*
Prästgården (Boglösa) 51 f, 64
Prästgården (Hacksta) 73, *75*, 77
Prästgården (Husby-Sjutolft) *94*
Prästgården (Härkeberga) 99 f, 101, 146
Prästgården (Kungs-Husby) 112 f
Prästgården (Lillkyrka) 116, 130, *136*
Prästgården (Litslena) 139, *150 f*
Prästgården (Löt) 173, 176
Prästgården (Vallby) *211 f*
Prästgården (Veckholm) 220, 226, *242*
Prästgården (Villberga) 249, *264*

Ramby (Löt) 159, *173*
Ramby rd *173*, 188, 197
Rickeby (Boglösa) 22, 63, *64 f*, 66, 67
Rickeby hamna 22, 48
'Riddarängen' (Arnö) 41
Rosendal (Veckholm) 242
Rota (Veckholm) 233
Ryssvi (Kungs-Husby) *114 f*, 131, 230
Ryttesta (Kungs-Husby) 22, *115*, 118
Råby (Villberga) 21, 260, *264*
*Rättöön (Veckholm) 233
Rävledet (Husby-Sjutolft) 83
"Rönaps Engen" 197
Rösta (Villberga) 21, 56, *264 f*

Savlinge (Härkeberga) 21, *101*
*Scotingabolstadh (Hacksta) *75*
Segla (Veckholm) *242*
Sisshammar (Husby-Sjutolft) 85
Sisshammarsviken 145
Skeberga (Kungs-Husby) 22, 104, *115 f*, 152
Skillinge (Litslena) 21, *151*
Skolsta (Litslena) 21, 23, 86, 101, 117, 134, 149, 150, *151 f*, 156, 158, 163, 175, 184, 210, 245, 252
Skäggesta (Litslena) 21, 93, 101, 144, *152*, 156
Skälby (Vallby) 207, 209, *212*, 213
Skälby (Veckholm) 22, *242 f*
Skörbo hamna 22, 70
Skörby (Hacksta) 22, *76*, 210, 260
Sneby (Litslena) 21, 24, *153*
Sneden 26 f
Solkesta (Kungs-Husby) 22, 79, *116 f*, 121, 122, 129, 130, 138, 255
Solkesta hamna 22, 104
"Sonebode" se Boda (Löt)
Sorby (Torsvi) 22, 186, *187 f*, 191, 236
*Stafby (Arnö) *37 f*, 45
Staxhammar (Kungs-Husby) 22, *118*,

119, 150, 241, 245
Staxhammars hamna 22, 104, 220
*Store Engen (Veckholm) 233
*Strand (Veckholm) 238, 243
Strandby (Arnö) *38 f*
Sundby (Veckholm) 22, 24, 226, *243 f*
Sundby hamna 22, 220
Svallby (Boglösa) 22, 61 f, *65 f*, 68, 78, 132, 148
Svanholmen (Kungs-Husby, Lillkyrka) 116 f, 130
Svind (Hacksta) 22, *76 f*, 79, 265
Svinnegarnsviken 20
Sycklinge (Vallby) 21, *212 ff*, 215
*Synnersnäs (Vallby) *214*
Säby (Arnö) *39 f*, 45, 165 f
Säby (Veckholm) 230, 232, 237, *244*
Säby (Villberga) 21, 77, 259, 260, *265 f*
Säby hamna 21, 250
Sävsta (Husby-Sjutolft) 21, 81, 91, 93, 94, *95*
Söderby (Arnö) 34, *46*
Söderby (Löt) 85, 164, 165 f, *173 ff*, 177
*Sørista (Torsvi) 22, 108, 185, 186, *188*, 191

Tarv (Hacksta) 22, 76, *77*, 79
Tegelbruksviken (Löt) 173
"Thinganæs" 184
Tibble (Litslena) 21, 24, 55, 131, *153 f*, 156 f
Tibble hamna 21, 139
Tjulsta (Veckholm) 22, 118, *245*
Tomta (Veckholm) 230, 237, *245 f*
Torsvi gård (Torsvi) 186 f, 191
Torsvi hamna 22, 181
Torsvi sn 19, 22, 24 f, 129, *181–191*
Torsviby (Torsvi) 22, 106, 108, 131, 173, 186, 187, *188–91*, 233, 236, 238, 246
Torsviviken 239
Trögds rd 51, 58, 73 f, 190, 255, 265
*Trölleboda (Veckholm) 231, *246*
*Twetum (Löt) *175*
Tyresta (Litslena) 21, *154*
Tängby (Löt) 22, 58, 66, 78, 159, 167, 171 f, *175*, 208, 243
Tängby hamna 22, 70, 159
Tärby rd 56, 156 f
Tärv (Litslena) *154 f*

Ullboda (Kungs-Husby) *118*
*Wllelund (Kungs-Husby) 108, 118
*Wlsgarn / *Vlffagarn 37 f
Ullstämma (Litslena) 21, 139, 143, *155*
Unnesta (Hacksta) 22, *77*, 79
Uppeby (Hacksta) 22, 66, 71, 72, 75, *77 ff*, 238
Uppmyrby (Boglösa) 21, 22, 48, 51, 54, 58, 62, 64 f, *66 f*, 93
Utmyrby (Boglösa) 22, 24, 63, *67 f*, 93
Utö (Arnö) 33, 34, 36, 38, *40 f*, 42, 43, 93, 109, 110, 225

Valgeby (Härkeberga) 21, 101, *102*, 152
Vallby (Löt) 22, 159, 161, 167 f, *176 f*, 179
Vallby (Vallby) 21, 109, 192, 193, 197, 204, *214–17*, 230
Vallby sn 19, 21, 24 f, 26, 33, 47, *192–218*, 253
*Wappy (Arnö) 33 f, 36, *41 f*, 225
Veckholms sn 19, 22, 23, 24 f, 103, 105, *219–249*
Veckol (Arnö) 34, *46*
*Wedeberga (Torsvi) 22, 184, 187, *191*
Verkesta (Husby-Sjutolft) 21, 84, 92, 93, 94, *95*
Vidingsbo (Litslena) *155*
Viggeby (Husby-Sjutolft) 21, 81, 85, 87, *95 f*
Viggeby (Lillkyrka) 22, 65, 123, 133, 134, *137*
Viggeby (Litslena) 21, *155 f*, 168 ff
Villberga sn 19, 21, 22, 23, 24 f, 145, *249–267*
Villbergaby (Villberga) 21, 230, 249, *266 f*
Vreta (Löt) 85, 88, 89, 162, 164, 165 f, *177 ff*
Vålhammar (Kungs-Husby) *118 f*, 127
Vårfrukyrka sn 47 f, 52, 56 f, 60, 63
Vällinge, Västra och Östra (Litslena) 21, 146, 151, 152, 153, *156 f*
Vällinge hamna 21, 139
Väppeby (Arnö) 34, 41, *46 f*
Väppeby, Västra och Östra (Veckholm) 22, 119, 220, *246 f*

Värnsta (Lillkyrka) 100, 123, 130, *137 f*, 188, 213, 227

Ytterholmen (Torsvi) 184
Yttersta tredingen *22*, 31

Åby (Litslena) 21, 58, *157 f*, 167
Ågersta (Löt) 22, 78, 131, 159, *179 ff*, 230
Åkerby (Veckholm) 22, *247*
Ål (Veckholm) 237, *247 f*
Ålsta (Boglösa) 21, 49, 54, 61, 65, *68 f*, 116, 129, 130, 133, 134, 215

Älgshuvud (Arnö) 34, 38 f, *42 f*
Ängsholmen (Arnö, nu i Vallby) 33, 41, 42, *43*, 93, 217, 225
Ängsvaktartorpet (Litslena) 145
Ännesta (Hacksta) 22, 24, 70, 73, 76, 77, *79 f*, 184

Ön (Veckholm) 232, 233, 248
Österby (Vallby) 193, 216, *217 f*, 230
Österby (Veckholm) 231, 238, *248 f*
Östersta (Kungs-Husby) 22, 90, 93, 106, 114, 116, 117, 118, *119–22*, 127, 131, 143, 179, 230, 246
Östersta (Litslena) 21, 143, *158*
Översta tredingen *21*, 22, 25, 30

II Orter utanför Trögd

Dalarna
Dalarna 205

Gästrikland
Ön (Valbo) 44

Hälsingland
Delsbo sn 184

Närke
Glanshammars härad
Ekeberg (Lillkyrka) 178
Närke 44, 170, 178

Småland
Handbörds härad
Välsnäs (Fagerhult) 247
Kinda 230
Konga hd 20
Möre
Söderåkra sn 218
Njudung 116
Småland 90
Stranda härad
Mönsterås sn 218
Strömserum (Ålem) 218
Ålems sn 218
Tuna län 20
Västra härad
Sandsjö sn 116
Ydre 230
Östbo hd
Boglös (Tofteryd) 51

Södermanland
Hölebo härad
Hölebo hd 27
Mörkö 167
Nöckna (Mörkö) 110
Jönåkers härad
Minninge (S:t Nicolai) 180
Råsta (Kila) 180
Nyköping 197
Oppunda härad
Flåsta (Husby) 234
Hässlö (Lerbo) 95
Högsjö (Vingåker) 200
Julita sn 109
Rönö härad
*Hæklingebergha (Runtuna) 237
Hälleby (Runtuna) 236
Selebo härad
Aspö sn 33
Brunnsberg (Ytterselö) 89
Ekeby (Överselö) 194
Gripsholm (Kärnbo) 180

Hornby (Ytterselö) 112 f, 200, 213
Håsta (Överselö) 225
Kvicksta (Toresund) 89
Kärnbo sn 180
Läggesta (Kärnbo) 234
Näsby (Kärnbo) 180
Selebo hd 21
Tuna (Ytterselö) 37
Tynnelsö (Överselö) 197
Valla (Ytterselö) 105
Ytterselö sn 213
Äleby (Ytterselö) 105
Sotholms härad
Sorunda sn 165 f
Tyresö (Österhaninge, nuv Tyresö) 156
Västanvik (Österhaninge, nuv Nämdö) 151
Strängnäs 20, 111, 162, 168, 202, 204, 210
Svartlösa härad
Gällsta (Ekerö) 180, 230
*Skielby (Huddinge) 204
Södermanland 21, 74, 152, 167, 180, 225, 234
Södertälje 241
Tören 165, 167
Villåttingen
Slädhammar (Flen) 201, 211
Västerrekarne härad
Säby (Torpa) 67
Ärna (Fors) 167 f
Åkers härad
Fogdön 113
Husby (Vansö) 113
Kinger (Vansö) 210
Åkers hd 21, 210
Öknebo härad
Jursta (Överenhörna) 109
Kvarnmoren (Turinge) 171
Långbro (Vårdinge) 266
Mältveta (Tveta) 90
Mörby (Turinge) 171
Orrsättra (Överjärna) 171
Öknebo hd 225
Österrekarne härad
Jäders sn 74
Kolunda (Stenkvista) 37
Kullersta (Vallby) 167 f
Lövgård (Sundby) 167
Säby (Torshälla, nu i T stad) 215
Sövsta (Stenkvista) 266
Tandla (Husby-Rekarne) 173
Vallby (Vallby) 167 f
Yttersta (Barva) 171
Österrekarne hd 168

Uppland
Bro härad
Asker (Sthlms-Näs) 162, 166, 177
Lerberga (Västra Ryd) 210
Spånga (Bro) 165 f
Säby (Låssa) 106
Stora Ullevi (Bro) 165 f
Tibble (Sthlms-Näs) 128
Österöra (Västra Ryd) 224
Bro och Vätö skeppslag
Eke (Bro) 96, 153
Bälinge härad
Fansta (Bälinge) 260
Högby (Bälinge) 38
Åkerby sn 244
Danderyds skeppslag
Klingsta (Danderyd) 148
Lidingö (Danderyd, Solna) 225
Nora (Danderyd) 148
Noratorp (Danderyd) 148
Täby sn 75
Enköping 24, 26 f, 33, 48, 56 f, 60, 62, 64, 117, 130, 143, 152, 167, 187, 199, 245, 257, 262
Färentuna härad
Adelsö 20
Adelsö sn 19, 24 f
Ekerö sn se Svartlösa hd
Färentuna hd 19
Färingö tingslag
Barkarby (Lovö) 206
Färingö tingslag 19
Hogsta (Lovö) 207
Lindötorp (Lovö) 207
Lunda (Lovö) 207
Stav (Färentuna) 224
Svartsjö (Sånga) 264
Svartsjö gårdsfögderi 20
Valla (Sånga) 72, 78

Väntholmen (Hilleshög) 57
Västertorp (Färentuna) 78
Ölsta (Färentuna) 78
Hagunda härad
Balingstaby (Balingsta) 75
Björnome (Gryta) 128, 263
Focksta (Hagby) 263
Hagby (Hagby) 62
Hagunda hd 166
Holmbro (Skogs-Tibble) 263
Häljebolstad (Västeråker) 128
Sjö (Holm) 73, 151 f, 184
Tuna (Dalby) 119, 263
Väntbrunna (Balingsta) 137
Ölsta (Holm) 73, 128
*Hikkaby 164
Håbo härad
Apalle (Övergran) 248
Bista (Kalmar) 162
Bjursta (Håtuna) 157
Brunnsta (Övergran) 179
Bålsta (Yttergran) 241
Ekolsund (Övergran) 20, 80, 83, 85, 86, 87, 89, 91, 93, 94, 95, 108, 145, 173, 232
Frösunda (Kalmar) 72
Håbo hd 20
Häggeby (Häggeby) 116, 129, 130
Ista (Vassunda) 56
Krägga (Övergran) 90
Nyby (Håtuna) 78
Nyckelby (Övergran) 166, 177
Råby (Kalmar) 170
Salsta (Sko) 90
*Sighwarpe (Håtuna) 157
Skörby (Kalmar) 151
Säby (Övergran) 209
Lagunda härad
Bärsta (Giresta) 120 f, 170, 244
Ekeby (Långtora, nu i Härkeberga) 96, 98
Eneby (Hjälsta) 254
Hållmyra (Kulla) 191
Hälke (Fittja) 127
Hässle (Fittja) 137
Högby (Nysätra) 167
Jädra (Långtora) 144
Lagunda hd 20, 91
Lundersta (Fittja) 170
Lygnesta (Långtora) 144
Långtora (Långtora) 248
Långtora sn 25, 215
Rönna (Biskopskulla) 98
Skrällinge (Fröslunda) 94, 129
Staby (Giresta) 91
Stjärnholm (Kulla) 190
Tuna (Hjälsta) 121
Vreta (Hjälsta) 93
Värsta (Biskopskulla, nu i Härkeberga) 96, 102
Ål (Långtora) 144
Älvlösa (Fittja) 146, 225, 229
Lyhundra härad
Husby-Lyhundra sn 111
Karlösa (Karlskyrka) 112
Långhundra härad
Eda (Lagga) 207
Hönsgärde (Husby) 209
Kasby (Lagga) 151
Lundby (Husby) 167
Morby (Lagga) 38
Lilla Åby (Närtuna) 184
Norunda härad
Brunna (Lena) 265
Fasma (Tensta) 241
Lenaberg (Lena) 265
Norunda hd 166
Tensta sn 219
Vattholma (Lena) 87
Närdinghundra härad
Källingby (Knutby) 171
Täby (Faringe) 38
Olands härad
Kulla (Morkarla) 254
Rasten (Morkarla) 254
Roden, Norra
Fors (Hökhuvud) 75
Älvkarleby 61, 91
Seminghundra härad
Bensta (Skånela) 58
Bergby (Markim) 166
Husby (Markim) 164, 166
Kyssinge (Skånela) 92
Lilla Söderby (Lunda) 58
Lindholmen (Orkesta) 110
Lunda sn 237, 244

Lundby (Markim) 166
Stensta (Skånela) 62
Sälna (Skånela) 265
Simtuna härad
Albäck (Simtuna) 58
Brunnby (Frösthult) 101, 155
Ekeby (Frösthult) 58, 170
Forsby (Simtuna) 63, 64, 67
Råby (Simtuna) 58
Simtuna sn 253
Stav (Simtuna) 189
Sjuhundra härad
Bydings-Skälby (Rimbo) 65
Finsta (Skederid) 128
Härsby (Rö) 166
Mälby (Rö) 215
Söderby (Rö) 215
*Þorpæ (?Rö) 215
Sollentuna härad
Bromsboda (Ed) 119
Horsgärdet (Ed) 244
Lövsta (Ed) 119
Runby (Ed) 90, 119
Ulvsunda (Bromma) 262
Vaxmyra (Ed) 119
Stockholm 22, 42, 48, 57, 98, 111, 117, 139, 148, 236, 265
Gråmunkeholmen 236
Tiundaland 20
Torstuna härad
Domta (Österunda) 257
Ekholmen (Vittinge) 170
Gunbo (Vittinge) 170
Skensta (Torstuna) 116
Tena (Vittinge) 170
Torstuna hd 91
Torstuna sn 215
Ulleråkers härad
Almby (Vänge) 141
Börje sn 102, 103, 210
Gottsunda (Bondkyrka) 162
Långtibble (Vänge) 62
Läby, Östra (Läby) 254
Nåstuna (Vänge) 120
Ultuna (Bondkyrka) 111
Uppland 27, 39, 44, 152, 166, 265
Uppsala 49, 58, 59, 79, 84, 90, 120, 134, 150, 175, 182 f, 202, 205, 227, 254, 256
Vaksala härad
Berga (Danmark) 84, 227
*Førisæng (Vaksala) 120
Sävja (Danmark) 146
Vallentuna härad
?Bergby (Vallentuna) 153
Dyvinge (Hammarby) 84
Ling (Vallentuna) 84
Vallentuna sn 120, 240
Vilunda (Hammarby) 84
Väsby (Hammarby) 173
Vendels härad
Burunge (Vendel) 127
Vendels sn 219
Åkers skeppslag
Resarö (Österåker) 224
Åsunda härad
Boda (Bred) 117, 188, 190
Dorsilla (Tillinge) 128
Enköpings-Näs sn 59, 202
Enögla (Vårfrukyrka) 63
Gröngarn (Vårfrukyrka) 26 f
Haga (Svinnegarn) 52
Hansta (Tillinge) 227
*Hestenge (Tillinge) 225
Hjulsta (Enköpings-Näs) 110
Hällby (Bred) 100, 154
Hässelby (Tillinge) 253
Järstena (Tillinge) 53, 225, 227
*Kolaholm (Svinnegarn) 115
Kävra (Vårfrukyrka) 199
Lådö (Sparrsätra) 170
Ogesta (Tillinge) 137
Svepnäs (Enköpings-Näs) 108, 113, 203
Svepnäs rd 209
Svinnegarn (Svinnegarn) 117
Tibble (Tillinge) 127, 253
Tillinge sn 184
Vindsberga (Tillinge) 253
Åkerby (Vårfrukyrka) 248
Åsunda hd 20 f, 47
Ärsta (Enköpings-Näs) 36, 211
Ör (Tillinge) 179, 253, 263
Ärlinghundra härad
Alsike (Alsike) 224
Droppsta (Odensala) 150
Kolhammar (Odensala) 62

Steninge (Husby) 224, 263
Säby (Norrsunda) 62
Tarv (Knivsta) 254
Årlinghundra hd 42, 59, 263
'Öarnas prosteri' 25

Värmland
Värmland 262

Västergötland
Västergötland 73

Västmanland
Arboga 44
Norrbo härad
Fröslunda (Haraker) 262
Frösvi (Romfartuna) 127
*Ornswadh (S:t Ilian) 179
Siende härad
Igelsta (Tillberga) 127
Irsta sn 170
Lista (Hubbo) 127
Näs (Hubbo) 127
Sörby (Hubbo) 127
Tillberga (Tillberga) 127
Ösby (Tillberga) 127
Snevringe härad
Norsa (Munktorp) 215
Näs (Kolbäck) 106
Tjurbo härad
Målhammar (Björksta) 127
Salberget (Sala gruva) 96
Spånga (Sala) 102
Tjurbo hd 102
Åby (Sala) 102
Tuhundra härad
Askö (Barkarö) 234
Barkarö (Barkarö) 234
Lilla Rytterne sn 170
Löt (Barkarö) 234
Tidö (Lilla Rytterne) 83, 87, 88
Valsta (Svedvi) 106
Västerås 66, 111, 112, 162, 179, 182, 202, 246, 262, 266
Västmanland 20, 66, 174
Åkerbo härad
Björskogs sn 171
Ervalla (Näsby) 174

Ångermanland
Ångermanland 146, 157

Öland
Öland 141

Östergötland
Bobergs härad
Skeppsås sn 171
Göstrings härad
Järstad (Järstad) 234
Stångebro 213
Vadstena 106
Åkerbo härad
Tuna (Rystad) 186
Östergötland 90, 152, 225, 230, 262

Brabant
Bryssel 219, 249

Danmark
Köpenhamn 44, 171

Finland
Finland 167
Koskeby (Vörå) 117
Kyrkslätts sn 167
Viborg 135 f
Åbo 111, 148

Estland
Reval 135 f

Tyskland
Aachen 106
Lybeck 139
Rhenlandet 103
Schlesien 181

Frankrike
Frankrike 103

Spanien
Santiago de Compostela 170

Personregister

Titlar och släktförhållanden anges som regel inte i registret. För dessa hänvisas till gängse genealogisk litteratur samt för släktförhållanden – i den mån de har betydelse för sakförhållandena – till framställningen här. Undantag har dock gjorts för vissa personer med enbart egennamn och fadersnamn. – För bönderna anges hemorten, om den är känd. Däremot anges normalt inte sätesgården för frälsepersoner. – Beträffande personnamn, släktnamn, titlar och släktskap se även inledningen s 13. Förkortningar se s 278 ff.

Abraham Eriksson (Gyllenstierna) 154
– Eriksson (Leijonhufvud) 87, 88, 108, 126, 133, 136, 163, 172, 177, 185, 188 f, 194, 196, 200, 203, 212, 214, 259, 262
– Kristiernsson (Leijonhufvud) 88, 172, 178
Agneta Eriksdotter (Krummedige) 229
Albert målare 80, 97, 159, 249
Albrekt av Mecklenburg, kung 25, 120
Ale i Tyresta 154
Alika i Boglösa 51, 150
Ama se Lars Ulfsson
Anders, se även Bagge, Båt, Spik, Ålänning
– i Långarnö (1456), frman 262
– i Långarnö (1524) 263
– i Skeberga 115
– i Skolsta 151
– i Svind 77
– i Tängby 66, 78
– i Vallby 215
– i Ännesta 79
– Eriksson i Hånningby (gamle och unge) 209
– Eskilsson (Lejonlilja) 113
– Henningsson i Harvesta 86
– Håkansson (Hålbonäs-ätten) 186
– Håkansson, fogde 191, 232
– Johansson i Ännesta 184
– Kettilmundsson i Mösa 184
– Larsson, frman 114
– långe, borgare i Enköping 167
– mjölnare 73, 80
– Nilsson i Kärrby 62
– Olsson i Blacksta 50
– Olsson i Folsberga 202
– Pedersson i Husby 86, 93
– Pedersson i Tibble, hdshövd 24, 153
– Persson (Utter) 187
– Röriksson i Kärrby 62
– Simonsson, fogde 231
– Åmundsson i Villberga 266
Anna Bengtsdotter (Lillie) 156
– Eriksdotter (björnlår) 144, 151 f, 166, 184, 211, 252
– Gjurdsdotter (Schack) 42, 56 f, 96
– Hansdotter i Eda 207
– Josefsdotter (Djulö-ätten) 67, 170 f
– Karlsdotter (Vinstorpa-ätten) 110
– Klemetsdotter (Hogenskild) 54 f, 214, 253, 266
– Mickelsdotter, hustru till Lars Timmesson 184
– Pedersdotter (Bielke) 176
Anund i Steninge, frman 224
– i Östersta 158
– Haraldsson (vingad lilja) 111
– Röriksson (Rörik Birgerssons ätt) 214
– Stensson (Ulv) 155 f
Arent Persson (Örnflycht) 113
arm, böjd se Ingeborg Bengtsdotter
Arne i Dalby 227
Arngärd, hustru till Vedralde 262
Arvid, se även Trolle
– Bengtsson (Oxenstierna) 116, 229
– Björnsson (färla) 253

– Klasson (Uggla) 67
– Magnusson (Ivar Nilssons ätt) 145, 149
Aspenäs-ätten se Bengt Jonsson, Elin Bengtsdotter, Ingeborg Gregersdotter, Ingeborg Knutsdotter, Knut Bengtsson, Knut Jonsson
Asser Jeppsson (dryckeshorn) 95
Axel Andersson (Lillie af Ökna) 207
– Nilsson (Banér) 166, 170, 214
– Olsson (Skanke) 172
– Tönnesson (Tott) 201

Bagge, Anders, fogde 95, 96, 144 f, 232
balk, belagd se Ingeborg Nilsdotter
– , belagd med sparre se Erik Siggesson
– , belagd med två sparrar se Nils Bengtsson
– , belagd med 3 stjärnor se Lars Ingesson
Balle, runristare 179
Baltsar Jöransson, Anna Josefsdotters fästman 171
Banér se Axel Nilsson, Dorotea Knutsdotter, Eskil Isaksson, Isak Nilsson, Knut Eskilsson, Sigrid Eskilsdotter
Barbro, jungfru, kusin till Nils Larsson 200
– Arentsdotter (Örnflycht) 200
– Larsdotter (Årby-ätten) 99, 100, 137
Beata Eriksdotter (Trolle) 79, 175
– Hermansdotter, hustru till Hans Garstenberg 135
Bengt, se även Räv
– i Lindsunda 261
– i Långarnö, landbo 263
– i Skörby 76
– i Sundby 243
– i Ännesta 79
– Arentsson (Ulv) 108,
– Birgersson, hertig 111
– Bosson 253
hans ätt se Magnus Bengtsson
Bengt Håkansson, kanik 59, 202
– Jansson, borgare i Sthlm 117
– Jonsson (Aspenäs-ätten) 234
– Karlsson (?lilja balkvis i skölden) i Mösa 74, 135, 205
– Karlsson (Örnfot) 51
– Karlsson 213
– Laurensson (Björnlår) 263
– Magnusson (Folkungaättens lagmansgren) 111
– Nilsson (Färla) 126, 133, 163, 194, 196, 200, 203 f, 212, 262
– Nilsson (Lejonansikte) 234
– Nilsson (Schack) 36, 37, 38, 40, 41 f, 43, 93, 109 f, 111, 197, 200, 201, 213 f
– Ragvaldsson
– Stensson (Kolhammar-ätten) 242
Bengta, hustru till Lars Meyvastsson 86, 93
– Bengtsdotter (Oxenstierna) 112
– Hermansdotter, änka efter Jöns Johansson i Ogesta 137
– Magnusdotter, hustru till Magnus Gregersson 259, 265
– Torstensdotter (Oxenstierna) 203
– Åkesdotter (Tott) 126, 128, 133, 136, 185, 194, 197, 201, 204, 216, 263
Berit, Anders Bagges hustrus moster 144
Bertil Larsson i Slädhammar, frman 201 f, 211
Bese se Gunhild Johansdotter, Karin Nilsdotter
Beurreus, Dionysius 101, 233
Bielke se Anna Pedersdotter, Birgitta Stensdotter, Hogenskild Nilsson, Karin Nilsdotter, Katarina Stensdotter, Knut Stensson, Margareta Pedersdotter, Margareta Stensdotter, Märta Turesdotter, Nils Pedersson, Peder Turesson, Sten Bengtsson, Sten Stensson, Sten Turesson, Ture Eriksson, Ture Pedersson, Ture Stensson
Bielkenstierna se Hans Klasson
Bille, Sten 147, 161, 162
Birger Algotsson (Hjorthorn) 184
– Gregersson (Malsta-ätten), äbi 36, 39, 121
– Holmstensson 229
– jarl 111
– Magnusson, kung 20, 141, 224

– Magnusson (Magnus Marinasons ätt) 166
– Petersson (Finsta-ätten) 111, 164
– Röriksson (Rörik Birgerssons ätt) 72
– Ulfsson (Ulvåsa-ätten) 90, 225, 229
Birgitta (Brita)
– , hustru till Anders Ålänning 117
– , hustru till Hans i Solkesta 117
– Arentsdotter (Pinnow) 126, 128
– Bengtsdotter (Lillie) 156
– Brynjolfsdotter (Roos) 165
– Eriksdotter (halft lejon) 61
– Eriksdotter (Väsby-ätten) 254
– Gustavsdotter (Sture) 73, 108, 230
– Hansdotter (Tott) 156
– Jönsdotter 137
– Jönsdotter i Harvesta, änka efter Peder Kock 86
– Knutsdotter (Tyrgils Knutssons ätt) 164 f, 174
– Kristiernsdotter (Oxenstierna) 204
– Kristiernsdotter (Vasa) 52, 55
– Larsdotter (Tre rosor) 109
– Magnusdotter (Natt och Dag) 88, 172, 178
– Nilsdotter (Schack) 40
– Olofsdotter (Strömsta-ätten) 113, 131, 206, 228, 241, 247, 248, 258, 263
– Stensdotter (Bielke) 53, 62, 72 f, 114, 121 f, 130, 168, 180, 203 f, 215 f, 225, 228–30, 234, 235, 237, 238, 239, 241, 244, 245, 255, 257
– Tordsdotter (Bonde) 147, 161, 162
– Ulfsdotter (Roos) 164 f, 174, 177
bjälke, en se Gregers Nilsson, Iliana Karlsdotter, Karl Larsson, Karl Nilsson, Nils Gregersson
Björn, kanik 224
– , kyherde i Boglösa och Lillkyrka 116, 129, 130
– i Edsta 252
– i Enhälja 252
– i Husby 118, 245
– i Kroby 208
– i Myrby 67
– i Svallby 66
– i Ullstämma 155
– Johansson i Sundby, hdshövd 24, 243
– Jönsson (Pukehorn) 262
– Nilsson (stjärna) 90, 229, 254
– Nilsson i Lerberga 210
– Pedersson (Bååt) 71, 73, 74, 76, 185
– Pedersson i Värnsta 138
Björnlår se Bengt Laurensson
björnlår se Anna Eriksdotter, Cecilia Eriksdotter, Karin Eriksdotter
Björnram av Skälby se Lars Eriksson, Peder Birgersson
Bo, se även Djure
– Jonsson (Grip) 40, 42, 43, 52, 58 f, 211, 215, 225, 229, 234, 236, 237, 239
– Knutsson (Grip) 179
Boberg se Ingrid Eriksdotter
Bolt, Henning 266
Bonde, se även Birgitta Tordsdotter, Karl Knutsson, Kristina Karlsdotter, Magdalena Karlsdotter, Märta Tordsdotter
– , Karl 168
– , Tord 165, 229
Borman, Jan, bildhuggare 219, 249
Botolf i Amnö 224
– i Hummelsta 61, 148, 198, 201
Brok se Margareta Lagesdotter
Brynjolf Jonsson (Roos) 164 f
Bydelsbach se Jutta Valdemarsdotter
Byryn, van, Reymar 215
Bård Håkansson 115, 206
Båt, Anders 114
– , Ivan 114
– , Karl 114
Bååt se Björn Pedersson, Johan Pedersson
Cecilia Eriksdotter (björnlår) 151, 184, 252
– Gustavsdotter (Stenbock) 60, 63, 64, 67, 257
– Hansdotter, änka efter Klas Staffansson 206 f
– Haraldsdotter (Gren) 45, 109
– Jonsdotter (Roos) 165
– Magnusdotter (Ivar Nilssons ätt) 149, 211
– Nilsdotter (Ivar Nilssons ätt) 45

– Olofsdotter (korslagda färlor) 189, 238
– Ulfsdotter (Ulvåsa-ätten) 90
Cruus af Edeby se Erik Nilsson, Jesper Nilsson, Lars Jespersson, Nils Jespersson

Dan Karlsson (stjärnbjälke) 65
De la Gardie, Magnus Gabriel 181
– , Pontus 233
Djulö-ätten se Anna Josefsdotter
Djure, Bo 52
Djäkn, Gregers (Örnflycht) 205
– , Nils (Holmvastsson), i Östersta 120 f
– , Olof, Lars Nilssons sven 84
– , Olof, i Dalby 73, 227, 248
– , Olof, i Östersta 158
– , Simon (delad sköld, övre fältet schackrutat) 61, 120, 148, 150, 197–99, 201 f, 215
– , Sven (?avhuggen gren), i Östersta 106, 114, 120 f, 127, 133, 134, 198, 254
Dorotea Knutsdotter (Banér) 54, 112 f
Dowt se Märta Clausdotter
dryckeshorn se Asser Jeppsson
Duva, Mårten 52
– , Olof 64
– , Peder 52 f, 60, 63, 64, 67

Ebba Eriksdotter (Vasa) 88, 89, 172, 178
Eck, Hans, kanik 59 f, 256
Egisl (Ödgisle) Birgersson (Likvidssönernas ätt), biskop 182
Eka-ätten se Gregers Magnusson, Karl Magnusson, Magnus Karlsson, Trotte Månsson
Ekeblad se Erik Arvidsson, Ingeborg Hansdotter
Elef i ?Bydings-Skälby, frman 65
– i Börsta 105
Elert, kung Magnus Birgerssons skräddare 248
Elin (Elena, Helena)
– , hustru till Anders mjölnare 73, 80
– , hustru till Holger Mikaelsson 62
– Andersdotter (två spetsar uppifrån) 128
– Bengtsdotter (Aspenäs-ätten) 72
– Erlandsdotter, hustru till Isak Botolfsson 90, 254
– Gustavsdotter (Sture) 108, 118, 188, 190
– Gustavsdotter (Tyrgils Knutssons ätt) 164
– Jönsdotter, hustru till Gisle Uddsson 76
– Larsdotter, hustru till Erik Ragvaldsson 208
– Pedersdotter, änka efter Mickel Karlsson 206
– ?Simonsdotter, hustru till Jöns Rå 236
Elisabet Geresdotter 161, 175
Elofssönernas ätt se Kristina Johansdotter
Emerentia Holgersdotter (Gera) 172, 177
Erengisle, se även Gädda
– Nilsson (Hammersta-ätten) 60, 64, 67
Erik, se även van Lipen, Spänneklo, Trolle
– av Pommern, kung 44, 121
– XIV 171, 207, 209, 218
– i Dräggesta 200
– i Folsberga 201
– i Hårby 90
– i Hävlinge 132
– i Kumla 61
– i Kysinge 92
– i Kårsta 260
– i Lundby 150
– i Nibble (1392) 94
– i Nibble (1453) 94
– i Sundby 243
– i Åby 158
– Abrahamsson (Leijonhufvud) 89, 173, 178
– Andersson i Sövsta, väpnare 266
– Arvidsson (?Ekeblad) 201, 211
– Axelsson (Tott) 44, 108
– Björnsson i Håra 258
– Folkesson (Lillie) 202
– Folkesson i Ryttesta 115
– Henningsson i Skolsta 151
– Holgersson 50
– Holmstensson (Rosenstråle) 186, 187, 261

– Jappsson i Håra 134
– Jappsson i Lindsunda 261
– Jönsson (Hallkveds-ätten) 259
– Jönsson (Strömsta-ätten) 73, 240 f, 258
– Jönsson i Navsta 191
– Karlsson (Gyllenstierna) 109
– Karlsson (Örnfot) 51
– Larsson (Lillie af Ökna) 61
– Larsson, länsman 22
– Larsson i Håra 257
– Matsson, sekreterare 148
– Matsson i Boda 188, 191
– Matsson i Djurby 143
– Matsson i Malma 100
– Matsson i Sundby 243
– Mickelsson i Kroby 209, 212
– Nilsson (Cruus af Edeby) 100
– Nilsson (Schack) 40, 43, 93, 144
– Nilsson i Skäggesta 152
– Olofsson i Hårby 90
– Olofsson i Lundby 143
– Olsson i Hårby 91
– Pedersson (?Puke) 88, 168
– Pedersson (Soop) 95, 96, 153
– Pedersson 199, 202
– Pedersson i Lundby 150
– Petersson, dekan 146
– Ragvaldsson (stjärna) 106, 208
– Siggesson (?balk belagd med sparre) 253
– Simonsson i Torsviby 236
– Stensson (Gren), kanik 109, 201, 216
– Tönnesson (Tott) 67, 172 f, 200
– Valdemarsson (Folkungaättens Valdemarsgren) 209
Erling i Eneby 78, 131, 163, 180
– i Nyckelby 166, 177
Ernvast i Skillinge 151
Esbjörn Kristiernsson (hjorthorn) 78
Eskil i Hårby 90
– i Kynge 185, 226, 240
– i Myrby, hdshövd 24, 68
– Andersson (Lejonlilja) 113
– Eskilsson (oxpanna) 42, 58 f
– Isaksson (Banér) 45, 109, 199
Evert (Everhard), dekan 51
Filip i Mösa 135
– Björnsson 109
– Finvidsson (Rumby-ätten) 75, 162, 164
– Larsson (stjärna belagd med lejon) 205
– Olofsson (hjärta) 78, 130 f, 180, 208, 212
Filippa, drottning 20
Finsta-ätten se Birger Petersson, Johan Ängel
Finvid i Gånsta 56
– Jönsson (Stensta-ätten) 95
– Larsson (lejon och lilja) 205
Fleming, Lars 109 f, 161, 162
Folke, kyherde i Långtora 215
– i Hällby 146
– i Råby 58
– Gregersson (Lillie) 156
– Hansson i Solkesta 116 f, 129, 130
– Jonsson (Fånö-ätten) 75, 88, 162, 163 f, 166, 177
Folkungaättens lagmansgren se Bengt Magnusson
Folkungaättens oäkta gren se Gregers Magnusson, Magnus Gregersson
Folkungaättens Valdemarsgren se Erik Valdemarsson, Valdemar Eriksson
Forsa-ätten se Lars Knutsson
Forstena-ätten se Hans Persson
Fris, Tideman, borgare i Sthlm 111
Fulkvid i Lisselby 133
Fånö-ätten se Folke Jonsson, Johan Folkesson, Johan Karlsson, Karl Tjälvesson, Peter Karlsson
Färla, Karl Erikssons ätt se Bengt Nilsson, Johan Karlsson, Åke Bengtsson
– , Orestes Keldorssons ätt se Ragnhild Rödsdotter
färla se Arvid Björnsson
färlor, korslagda se Cecilia Olofsdotter, Katarina Jordansdotter

Gabriel Kristersson (Oxenstierna) 39, 72, 77–79, 113, 120, 163, 174 f, 177 f, 203–05, 214, 216 f, 243
Garstenberg, Hans 135 f, 185, 187

Gera se Emerentia Holgersdotter, Karl Holgersson
Gere, riddare 161, 175
ginbalk, belagd med sparrar se Nils Krok
Gisle Elinesson (Sparre av Aspnäs) 217
– Uddsson i Skörby, frman 76
Gjurd Pedersson (Schack) 33, 41
Gregers, se även Djäkn
– i Enhälja 252
– i Håra 257
– i Hässlinge 130
– Johansson i Älvlösa 146
– Magnusson (Eka-ätten) 24, 68, 79, 119, 121, 126 f, 153, 210, 243
– Magnusson (Folkungaättens oäkta gren) 253
– Matsson (Lillie) 263
– Nilsson (en bjälke) 38
– Styrbjörnsson (Sandbro-ätten) 84
Gren, se även Cecilia Haraldsdotter, Erik Stensson, Harald Stensson, Iliana Ivarsdotter, Karin Ivarsdotter, Sten Haraldsson
– , Magnus 109 f, 201, 204, 216
gren, avhuggen se Sven Djäkn
Grip se Bo Jonsson, Bo Knutsson, Harald Tomasson, Johan Tomasson, Knut Bosson
Gudlög, mor till Tordjärv 86
Gudmund i Lindsunda 261
– Persson i Tyresö 156
Gumsehuvud se Gustav Karlsson
Gunhild Johansdotter (Bese) 146
Gunnar Larsson (Hornby-ätten) 112 f, 200
Gustav I 25, 37, 38, 40, 43, 45, 46, 47, 52, 54 f, 63, 67, 69, 72, 73, 74, 78, 83, 86 f, 88, 89, 93, 94, 96, 114, 117, 122, 131, 132, 134, 135 f, 137, 143, 144, 152, 154, 170 f, 172, 178, 180, 184, 186, 188, 190 f, 194, 196, 201, 206 f, 208 f, 214, 218, 225, 231 f, 234, 235, 237, 238, 239, 240, 242, 244, 245, 248, 252, 255 f, 258, 261
Gustav, se även Kafle, Trolle
– Arvidsson (Sparre av Vik) 86, 87, 88, 167
– Eriksson (Vasa) 231, se vidare Gustav I
– Johansson (Tre rosor) 52, 55, 60, 63, 64, 67, 95 f, 257 f
– Karlsson (Gumsehuvud) 24, 69, 72 f, 86, 114, 121, 130, 150, 168 f, 180, 199, 204, 216, 228–31, 254, 257
– Matsson (?stjärna) 109
Guttorm i Kälsta 148
– Birgersson 229
– Nilsson, fogde 85
Gyda, änka efter Tordjärv 86
Gyllenhorn se Jon Olofsson, Jöns Olofsson
Gyllenstierna se Abraham Eriksson, Erik Karlsson, Jöran Eriksson, Karin Eriksdotter, Kristina Eriksdotter, Kristina Nilsdotter, Nils Eriksson, Nils Karlsson
Gädda, se även Kristina Johansdotter, Märta Erengislesdotter
– , Erengisle 60, 64
– , Johan 37, 164–66, 174, 177
Görtz, se även Ramborg Kortsdotter
– , Eggert, kanik 202
– , Jesper 147, 162, 165

Haldan i Väppeby 247
Hallkveds-ätten se Erik Jönsson
Hammersta-ätten se Erengisle Nilsson, Märta Nilsdotter, Nils Erengislesson
Hans, se även Eck, Garstenberg, Kröpelin, Skörbytta
– i Solkesta 117, 122, 255
– Klasson (Bielkenstierna) 208, 212
– Pedersson i Rickeby 65
– Persson (Forstena-ätten) 161, 163, 172
Harald, prebendat 205
– Jonsson (fyrstyckad sköld) 53, 227
– Stensson (Gren) 45
– Tomasson (Grip) 214
Hegle se Peder Åkesson
Helena se Elin
Helga Anundsdotter (Rörik Birgerssons ätt) 44, 46
Helsing, Claus, prebendat 105

Hemming i Grillby 254
– i Hässlinge 130
– i Myrby 68
– Nilsson, äbi 24
Henning, se även Bolt
– Petersson (växt) 78
Henrik i Gånsta 57
– Karlsson, äbi 59
Hjorthorn se Birger Algotsson, Ingegerd Ingelsdotter
hjorthorn se Esbjörn Kristiernsson, Kristiern Esbjörnsson, Mats Esbjörnsson
hjärta se Filip Olofsson
Hogenskild, se även Anna Klemetsdotter
– Nilsson (Bielke) 52
Holger i Skälby 213, 242
– Mikaelsson 62, 67
– Torkelsson (Torkel Anderssons ätt) 51
Holmger i Blacksta 50
– Jonsson (Rörik Birgerssons ätt) 205 f
– Olofsson i Skälby 130, 208, 212
– Tomasson (sparre), hdshövd 24, 198
Holmsten Petersson, ?frman 229
Holmvast i Tibble 153
Hornby-ätten se Gunnar Larsson, Ingegerd Nilsdotter, Karl Nilsson, Nils Larsson
Hoven, van, Bernhard 219
Hoya, av, Johan 135 f
Håkan i Fiskvik 143
– i Lidingby 210
– Jonsson (Roos) 165
Hålbonäs-ätten se Anders Håkansson, Ingrid Matsdotter, Mats Håkansson, Märta Andersdotter
Hård, Nils 242
hästhuvud se Isak Botolfsson

Iliana Ivarsdotter (Gren) 38, 43
– Karlsdotter (en bjälke) 76, 259
– Ragvaldsdotter, hustru till Gustav Matsson 109
Inge Ingesson (3 stjärnor stolpvis) 115
Ingeborg, dotter till Erik Jappsson 134
– , hustru till Arvid Björnsson 253
– , hustru till Botolf i Hummelsta 198
– , hustru till Reymar van Byryn 215
– i Eka, ?änka efter Magnus Petersson 126, 198
– Bengtsdotter (böjd arm) 165
– Filipsdotter (Tott) 73, 229, 231
– Gregersdotter (Aspenäs-ätten) 95
– Gregersdotter (Sandbro-ätten) 234, 236, 237, 239
– Hansdotter (Ekeblad) 197
– Knutsdotter (Aspenäs-ätten) 209
– Magnusdotter (Kase) 119, 127
– Magnusdotter 210
– Nilsdotter (belagd balk), hustru till Peter Vitter 106, 189
Ingegerd Filipsdotter (Rumby-ätten) 78
– Ingelsdotter (Hjorthorn) 179
– Nilsdotter (Hornby-ätten) 42, 43, 120, 129, 134, 173
– Svensdotter, hustru till Johan Esbjörnsson 152
Ingel Mickelsson (lejon) 202, 211
Ingemar i Sneby, hdshövd 24, 153
Ingemund Ingevaldsson (2 vinkelhakar) 203
Ingevald i Amnö 224
– i Folsberga 201
– i Långarnö, landbo 263
– Karlsson 213
Ingrid Eriksdotter (Boberg) 37, 38, 109
– Jordansdotter, hustru till Magnus Olofsson 187
– Matsdotter (Hålbonäs-ätten) 185
Ingvar i Ålsta, sedan i Solkesta 69, 116, 129, 130
Isak Botolfsson (hästhuvud) 90, 254
– Nilsson (Banér) 166, 171
Ivan Larsson 158
Ivar Axelsson (Tott) 44
– Ivarsson (Liljeörn) 208 f, 212
– Jonsson (Roos) 164 f, 174
– Månsson (Liljeörn) 208, 212
– Nilsson 44, 229
hans ätt se Arvid Magnusson, Cecilia Magnusdotter, Cecilia Nilsdotter, Magnus Nilsson

Jakob, se även Västgöte
– i Håra 257
– i Kumla 61
– i Lidingby 210
– i Litslena 149
– Eriksson Östersta 143
– Hennikesson, borgare i Enköping 56, 62, 67, 257
– Markusson (kluven sköld med liljekvist i övre högra fältet) 101, 102, 152
– Tuvesson, domkyrkans sven 127
– Ulfsson (örnfot), äbi 33, 73 f, 136, 219 f
Jesper, se även Görtz
– Nilsson (Cruus af Edeby) 138
Joar i Myrby 93
Johan (Johannes, Jon), se även Gädda, av Hoya, Kyle, Körning, Trolle, Ängel
– III 171, 186
– , äbi 162
– i Folsberga (1414) 202
– i Folsberga (1431–53) 202
– i Kroby, hdshövd 24, 198, 208
– i Kumla 61
– i Myrby 93
– i Tängby (1382, 1414) 175
– i Tängby (1492) 175
– Bondesson 61
– Esbjörnsson (två vädurhorn) 152
– Folkesson (Fånö-ätten), kanik 88, 90, 146, 162, 163 f, 167, 174, 177
– Godsvensson (sexuddig stjärna) 205
– Hafthorsson (Roos) 164 f, 174
– Hemmingsson (sjöblad i styckad sköld) 58, 157 f, 167, 175, 209
– Ingebjörnsson i Ännesta 79
– Ingevaldsson (Örnsparre) 164
– Karlsson (Fånö-ätten) 163
– Karlsson (Färla, Karl Erikssons ätt) 185, 187, 189
– Karlsson (sparre) 217
– Kristiernsson (Vasa) 53, 72, 230
– Ludolfsson, kanik, syssloman 58 f, 150
– Magnusson (Natt och Dag) 178
– Nilsson i Norrhammar, frman 113
– Olofsson, kyherde i Lunda 237, 244
– Olofsson (Gyllenhorn) 24, 56, 109, 115, 144, 176, 179, 201, 211, 214, 259
– Olofsson i Skörby, frman 76, 210
– Pedersson (Bååt) 73, 74 f, 76, 105, 108, 118, 119, 185, 188–91, 258
– Pedersson (Roos) 164 f, 174
– Pedersson i Hånningby 206
– Pedersson i Sycklinge, väpnare 213
– Petersson i Bjursta 157
– Petri, kyherde i Husby-Sjutolft 84, 95
– skrivare i Enköping 24
– Tomasson (Grip) 214
– Turesson (Tre rosor) 38, 43, 60, 95 f, 161, 257 f
– Ödgersson i Edsta 251
Johannes se Hans, Johan och Jöns
Jordan i Folsberga 201
– i Hånningby 206
– i Hällby 146
– ?Lange i Torsvi, frman 189
– Jonsson i Fiskvik 143
Jute, Maurits, i Gånsta 57
Jutta Valdemarsdotter (Bydelsbach) 119, 121, 126 f, 128, 130, 254, 257
Järle i Valla 72, 78
Jöns (Jösse), se även Kärling, Rå
– , kyherde i Veckholm 105
– , kyherde i Veckholm, prost i Trögd (1489–93) 25, 241
– i Eneby 163
– i Gånsta 57
– i Kumla 61
– i Mälby 264
– i Nibble 94
– i Norrhammar 117, 255
– i Svallby (1379–82) 65
– i Svallby (1492) 66
– i Tängby 175
– i Vallby 176
– Andersson i Boglösa 51
– Andersson i Värnsta 138
– Elinesson i Bårskär 98
– Eriksson (Lykke) 164 f, 174
– Falkesson i Vällinge 157
– Gerekesson, äbi 95
– Henriksson i Hässelby 259
– Holmvastsson i Östersta 120 f
– Håkansson, äbi 44
– Ivarsson (Liljeörn) 177 f, 263

– Jakobsson, borgare i Sthlm 117
– Johansson i Ogesta 137
– Jönsson (?Skanke) 172, 178, 263
– Larsson, frman 184
– Larsson, kanik 204
– Larsson i Blacksta 49
– Larsson i Edsta 251
– Larsson i Eneby 163
– Larsson i Hårby 91
– Matsson i Hårby 91
– Nilsson i Viggeby 96
– Olofsson (Gyllenhorn) 113, 262
– Olofsson i Grillby, frman 253
– Pedersson i Dalby 227
– Pedersson i Hummelsta 146
– Pedersson i Solkesta 117
– Pedersson i Väppeby 247
– Staffansson i Vällinge 157
– Svensson i Härjarö 236
– Torstensson, domprost 133
Jöran Andersson i Ista
– Eriksson (Gyllenstierna) 109 f
– Hansson i Högsjö, frman 200
– Nilsson (Schack) 40 f, 93, 144
– Persson, sekreterare 67, 166, 171, 211
– Åkesson (Tott) 78, 83, 86, 88, 105, 108, 118, 163, 185, 189, 212

Kafle, Gustav 67, 170
Karl, se även Bonde, Båt
– i Folsberga (två personer) 201
– i Hemsta 58
– i Malma 100
– i Skälby 243
– i Ännesta 80
– Gustavsson (två korslagda liljor) 111
– Holgersson (Gera) 132, 194, 196, 197, 226, 228, 240 f, 247, 262 f
– Johansson 112
– Karlsson (Ulvåsa-ätten) 90
– Knutsson (Bonde), marsk, kung 20, 37, 38, 39, 43, 53, 106, 108, 109 f, 114, 118, 128, 146, 153 f, 155, 168–70, 187, 188, 189 f, 191, 204, 207, 208, 229, 245, 254 f, 261
– Kristiernsson (Vasa) 203
– Larsson (en bjälke) 76
– Lydekesson i Sävsta 91
– Magnusson (Eka-ätten) 126, 128
– Magnusson (Örnfot) 72 f, 180
– Nilsson (en bjälke) 106
– Nilsson (Hornby-ätten) 200
– Näskonungsson (delad sköld) 194
– Tjälvesson (Fånö-ätten) 90, 163
– Ulfsson (Sparre av Tofta) 24, 37, 38, 40, 42, 43, 52, 58, 62, 68, 99, 109, 114, 116, 121, 127, 132, 133, 134, 150, 167 f, 176, 189, 198 f, 206, 208, 211, 215, 225, 226, 228 f, 234, 235, 237, 238, 239, 254, 265
Kase se Ingeborg Magnusdotter
Katarina (Karin)
– , änka efter Anund i Steninge 224
– , hustru till Johan Pedersson i Sycklinge 213
– Bengtsdotter (Königsmark) 165
– Eriksdotter (björnlår) 151, 184, 252
– Eriksdotter (Gyllenstierna) 39, 72, 77, 84, 95, 109, 163, 174, 177, 243
– Holmgersdotter (Ulv) 229
– Ivarsdotter (Gren) 96, 258
– Jordansdotter (korslagda färlor) 189, 238
– Jönsdotter, hustru till Sven Djäkn 254
– Nilsdotter (Bese) 56, 144, 176, 179, 201 f, 211, 259
– Nilsdotter (Bielke) 266
– Nilsdotter (Sparre av Ellinge) 147, 156, 170, 176, 216, 217, 255, 267
– Pedersdotter, hustru till Johan Körning 206
– Stensdotter (Bielke) 204, 215 f, 217, 220 f, 266
– Ulfsdotter (Roos) 165
Kettilbjörn i Härkeberga 99
Kettilvast i Dalby 227
– i Domta 257
– i Grillby 254
– i Värnsta 138
Kjödlö 84
Klas Staffansson (sköld delad av tre mantelsnitt) 206, 258
Klemens Johansson, kyherde i Husby-Lyhundra 111

Klemet Hansson (Oliveblad), sekreterare 111, 112
– Olsson 207
Knut Bengtsson (Aspenäs-ätten) 234
– Bosson (Grip) 234
– Brynjolfsson (Roos) 88, 165, 168
– Eskilsson (Banér) 128
– Eskilsson (oxpanna) 41, 42, 43, 59
– Gislesson (tre rosor) 24, 116
– Jonsson (Aspenäs-ätten) 202, 209
– Karlsson (sparre över blad) 206
– Karlsson (Örnfot) 179
– Larsson i Västanvik 151
– Magnusson (Tyrgils Knutssons ätt) 164 f
– Nilsson (Sparre av Ellinge) 170
– Stensson (Bielke) 121, 130, 168, 228, 244, 254, 257
Kock, Peder, i Harvesta 86 f, 94
Kolhammar-ätten se Olof Jonsson
Kolhammar-ätten, yngre se Bengt Stensson, Sten Eriksson
Kristian I 53, 190
Kristiern från Öland, fogde 141
– Bengtsson (Oxenstierna) 24, 110, 146, 153
– Esbjörnsson (hjorthorn) 185 f
– Johansson (Vasa) 53
– Nilsson (Vasa) 37, 39, 168 f, 203
Kristina (Kerstin, Kristin)
– , jungfru 74, 75, 76
– , Lars Erikssons hustru 143
– , änka efter Jöns Nilsson 96
– Bengtsdotter (Oxenstierna) 72
– Davidsdotter (Oxenstierna) 108, 188, 190
– Envastsdotter, änka efter Hans Skörbytta 265
– Eriksdotter (Gyllenstierna) 53
– Filipsdotter, hustru till Magnus Filipsson 179
– Haraldsdotter (fyrstyckad sköld) 227
– Johansdotter (Elofssönernas ätt) 162, 177
– Johansdotter (Gädda) 165 f
– Jonsdotter, hustru till Ulf Olofsson 130
– Karlsdotter (Bonde) 53, 114, 169
– Magnusdotter (Natt och Dag) 178
– Nilsdotter (Gyllenstierna) 20, 38, 54, 65, 110, 197
– Nilsdotter (tre vädurhorn) 121
– Petersdotter (tre rutor) 167
– Åkesdotter (Tott) 108, 190
Kristoffer Nilsson (Schack) 40 f
Krok, se även Märta Olofsdotter
– , Nils (ginbalk belagd med sparrar) 121, 263
Krummedige se Agneta Eriksdotter
Kröpelin, Hans d ä 44, 60, 63, 64, 67, 95, 106, 179 f, 199, 259
– , Hans d y (Oxenstierna) 110, 201
Kyle, se även Sigrid Klasdotter
– , Herman 241
– , Johan 113, 262
Kärling, Jöns, i Vallby 215
Königsmark, se även Katarina Bengtsdotter
– , Bengt 165
Körning, Johan 206
– , Simon 128

Lars (Lasse), se även Fleming
– , kyherde i Börje 102, 103, 210
– , kyherde i Vallby 253
– på "Bacca" (i Stads-Gånsta) 57
– i Basta 226
– i Blacksta 50
– i Boglösa 51
– i Västra Dalby 227
– i Dräggesta 198
– i Eneby (1381, två personer) 71, 163
– i Eneby (1455) 163
– i Fiskvik 143
– i Folsberga 201
– i Hackstaby 73
– i Hedsta 236
– i Hånningby 206
– i Håra 257
– i Lisselby 133
– i Lundby, frman 150
– i Mösa 135
– i Norrhammar 114
– i Rickeby 64

– i Savlinge 101
– i Skeberga 116
– i Ågersta 179
– Andersson, borgare i Enköping 117
– Bengtsson i Hårby 90
– Björnsson (Pukehorn) 262
– Björnsson i Kynge 240
– Björnsson i Östersta 158
– Botvidsson i Lidingby 210
– Eriksson (Björnram av Skälby) 212, 262
– Eriksson143
– Eriksson i Blacksta 50
– Gunnarsson i Hornby 213
– Ingemarsson i Sneby 153
– Ingesson (balk belagd med 3 stjärnor) 115
– Ingevaldsson i Ännesta 80
– Ingvarsson(?) i Österby 217
– Jespersson (Cruus af Edeby) 99, 100 f, 137 f
– Jonsson i Ännesta 80
– Jönsson i Bergby, väpnare 153
– Jönsson i Fiskvik 143
– Jönsson i Härkeberga 99
– Jönsson i Rönna 98
– Jönsson i Valgeby 102
– Knutsson (Forsa-ätten) 136, 185
– långe i Enhälja, länsman 252
– Magnusson (Magnus Marinasons ätt) 167, 176
– Magnusson i Myrby 93
– Matsson i Kasby 151
– Meyvastsson (Meghinvastsson), frman 86, 93, 115, 158
– Mickelsson i Djurby, skattebonde 143
– Mickelsson i Lundby 150
– Nilsson (Unge), kanik, domprost 58, 62, 84, 101, 111, 120 f, 134, 152, 157 f, 167, 175, 185, 209 f, 226, 237, 240, 244, 253 f
– Nilsson, systerson till herr Olof i Torsvi 184
– Nilsson i Håra 257
– Olofsson, dekan 120, 253
– Olofsson i Sorby 187
– Olsson 62
– Olsson i Hacksta 84
– Olsson i Hårby 91
– Olsson i Skolsta 134
– Olsson i Villberga 266
– Pedersson i ?Häggeby 116 f, 130
– Pedersson i Kärrby 63
– Pedersson i Åby 102
– Persson i Koskeby 117
– Siggesson (Sparre af Rossvik) 161, 172
– Svensson i Dräggesta 198
– skräddare i Sorby 187
– Timmesson (styckad sköld med halv lilja) 151, 184
– Torsson, guldsmed i Sthlm 139
– Turesson (Tre rosor) 144, 161
– Ulfsson (Ama) 164
– Ödgersson 206

Leijonhufvud se Abraham Eriksson, Abraham Kristiernsson, Erik Abrahamsson, Margareta Eriksdotter, Märta Eriksdotter, Sten Eriksson

lejon se Ingel Mickelsson, Tyke Petersson

lejon, halft se Brita Eriksdotter

lejon och lilja se Finvid Larsson, Magnus Filipsson

Lejonansikte se Bengt Nilsson

Lejonlilja se Anders Eskilsson, Eskil Andersson

Likvidssönernas ätt se Egisl Birgersson, Margareta Halstensdotter, Mats Halstensson, Ulvid Birgersson

lilja, halv se Timme Olofsson

lilja, vingad se Anund Haraldsson

lilja balkvis i skölden se Bengt Karlsson

Liljeörn se Ivar Ivarsson, Ivar Månsson, Jöns Ivarsson

liljor, två korslagda se Karl Gustavsson

Lillie af Gregers Matssons ätt se Anna Bengtsdotter, Brita Bengtsdotter, Erik Folkesson, Folke Gregersson, Gregers Matsson, Mats Gregersson, Mats Ödgislesson, Sune Andersson

Lillie af Ökna se Axel Andersson, Erik Larsson

Lindö-ätten se Olof Ragvaldsson

Lipen, van, Erik 189, 243
Lisman 148
Lossa-ätten se Olof Haraldsson
Lucia i Stensta 62
– Olofsdotter i Kynge 59, 240
Lycke se Jöns Eriksson
Lydeka Abelsson, biskop 66, 266
– Hennikesson 257
Länna-ätten se Nils Petersson
Lätta, Olof, i Blacksta 49

Magdalena Karlsdotter (Bonde) 37, 39, 53, 73, 114, 153, 155, 169, 187, 191, 208, 255, 261
Magnus, se även Gren, Sik
– i Börsta 105
– i Gånsta 56
– i Kroby 208
– i Tjulsta 245
– i Tängby 175
– Andersson i Väppeby 247
– Bengtsson (Bengt Bossons ätt) 215
– Bengtsson (Natt och Dag) 172
– Bengtsson (Ulv) 203
– Birgersson, kung 46, 111, 248
– Björnsson i Edsta 252
– Eriksson, kung 84, 164, 209, 224
– Eriksson i Väppeby 247
– Filipsson (lejon och lilja) 176, 179, 206
– Gregersson (Folkungaättens oäkta gren) 78
– Gregersson (Sandbro-ätten) 259, 265
– Håkansson (Magnus Marinasons ätt) 172
– Johansson (Ängel) 111
– Karlsson (Eka-ätten) 37, 126, 128
– Karlsson (Örnfot) 51
– Marinasons ätt se Birger Magnusson, Lars Magnusson, Magnus Håkansson, Märta Magnusdotter
– Nilsson (Ivar Nilssons ätt) 266
– Nilsson (Röde) 51
– Olofsson i Enköping 187, 191
– Petersson (två nedvända vingar) 126, 229
– Ragvaldsson, drots 111 f, 215
Malsta-ätten se Birger Gregersson
Margareta (Märta)
– , hustru till Ulf i Staxhammar 118
– , Kristina Johansdotters tjänarinna 162, 177
– i Enköping 262
– i *Hikkaby 164
– Andersdotter (Hålbonäs-ätten) 129, 135 f, 185, 187, 241
– Bengtsdotter (Ulv) 108, 123, 126, 128
– Clausdotter (Dowt) 76
– Clausdotter (Rönnow) 162
– Erengislesdotter (Gädda) 64, 67
– Eriksdotter, drottning 20, 112
– Eriksdotter, änka efter Anders Eskilsson 113
– Eriksdotter (Leijonhufvud), drottning 83, 87, 88, 89, 197
– (Märta) Eriksdotter (Leijonhufvud) 197
– Eriksdotter (Vasa) 136
– Halstensdotter (Likvidssönernas ätt) 262
– Jonsdotter 194
– Karlsdotter (Sparre av Tofta) 116, 168, 228 f
– Knutsdotter i Eke 96, 153
– Lagesdotter (Brok) 170
– Magnusdotter (Magnus Marinasons ätt) 172
– Magnusdotter (Natt och Dag) 178
– Mickelsdotter (växt) 205, 207
– Nilsdotter (Hammersta-ätten) 162, 172
– Olofsdotter (Krok) 263
– Pedersdotter (Bielke) 170
– Stensdotter (Bielke) 244
– Tordsdotter (Bonde) 165, 177
– Turesdotter (Bielke) 51
– Ulfsdotter (örnfot) 33,
– Valdemarsdotter, drottning 121
Margit 150
– i Rösta 56
Martin i Härkeberga 99
Mats (Mattias)
– i Enhälja 252
– i Fiskvik 143
– i Hårby 90

– i Hällby 146
– i Hässlinge 131, 132
– i Kälsta 149
– i Lundby 150
– i Mälby 264
– i Sundby 243
– i Vällinge 157
– Eriksson i Enköping 57
– Esbjörnsson (hjorthorn) 78
– Gregersson (Lillie), biskop 20, 156, 202
– Gustavsson (sparre) 115
– Halstensson (Likvidssönernas ätt), kanik, domprost 164, 246, 262
– Håkansson (Hålbonäs-ätten) 76, 186, 259 f
– Ingemarsson, fogde 232
– Karlsson i Ännesta 73, 80
– Kettilmundsson 164
– Ödgislesson (Lillie) 95
Mechtild Pedersdotter, änka efter Jöns Ivarsson 178
Merit ?Jonsdotter, änka efter Nils Gjurdsson 36, 40, 41, 42, 43, 93, 109
Mikael (Mickel)
– i Håra 257
– i Villberga 266
– skräddare 210
– Karlsson (lejon) 211
– Nilsson 143
– Simonsson, Nils Pederssons rättare 147
Munk, Nils, Johan Hemmingssons sven 167
Måns Gjurdsson (Schack) 36, 41, 42, 57, 96
– Persson, fogde 264
Mård, Nils 137
Mårten i Basta, hdshövd 24, 226
– Andersson i Svinnegarn 117
Märta se Margareta

Natt och Dag se Birgitta Magnusdotter, Johan Magnusson, Kristina Magnusdotter, Magnus Bengtsson, Margareta Magnusdotter, Nils Stensson
Nils (Niklas, Niklis), se även Djäkn, Hård, Krok, Munk, Mård, Ryning, Varg
– i Edeby 184
– i Enhälja 252
– i Fiskvik 143
– i Gåde 52
– i Kroby (1380) 208
– i Kroby (1422–31) 208
– i Kynge 115, 240
– i Savlinge 101
– i Skörby 76
– i Säby 265
– i Söderby 174
– i Tomta 245
– i Tängby 175
– i Viggeby 155
– i Åkerby 247
– Abjörnsson (Sparre av Tofta) 86, 87, 88, 184, 211
– Allesson, äbi 75, 92, 162, 224
– Andersson i Kromsta 148
– Andersson i Skolsta 151
– Andersson i Sorby 187, 236
– Bengtsson (balk belagd med två sparrar) 105 f, 189
– Bengtsson (kluven sköld) 205 f
– Bengtsson i Östersta 158
– Björnsson i Enhälja 252
– Björnsson i Kynge 240
– Björnsson i Tjulsta 245
– Bovidsson 167, 176
– Erengislesson (Hammersta-ätten) 172
– Eriksson (Gyllenstierna) 53, 110, 114, 126, 169, 208, 261
– Eriksson i Håra 257
– Eriksson i Solkesta 116, 121
– Eriksson i Sundby 243
– Erlandsson i Kårsta 260
– Fadersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) 110, 201
– finne i Långarnö, landbo 263
– Gjurdsson (Schack) 36, 40, 41 f, 43, 57, 96, 110
– Gregersson (en bjälke) 38, 43
– Gregersson i Tibble 154
– Hildrunger 134

– Holmvastsson i Kälsta 148
– Jakobsson 243
– Jakobsson, Mats Halstenssons systerson 262
– Jespersson (Cruus af Edeby) 99 f, 137 f
– Jonsson (Rickeby-ätten) d ä 92
– Karlsson (Gyllenstierna) 109 f
– Karlsson (stjärna) 115, 152
– Karlsson, frman 137
– Karlsson i Kälsta (två personer) 148 f
– Kettilsson, äbi 149, 224
– Klasson (Sparre av Ellinge) 37, 39 f, 147, 156, 169 f, 216, 255
– Larsson (Hornby-ätten) 113, 197, 200
– Mikaelsson, riddare 248
– Olsson i Hårby 90
– Pedersson (Bielke) 147, 156, 214, 216, 253, 255 f, 266 f
– Petersson (Länna-ätten) 120
– Petersson, kaplan i Uppsala 227, 245
– Ragvaldsson, äbi 121, 244
– Stensson (Natt och Dag) 20, 244
– Tjälvesson i Blacksta 49
– Ulfsson, kanik 215

Oliveblad se Klemet Hansson
Olof, se även Djäkn, Duva, Lätta, Pinkhane, Skovgård
– , kyherde i Vallby 215
– , prost i Ångermanland, kyherde i Vårfrukyrka 56, 146, 157
– , son till Katarina i Steninge 224
– i Blacksta 49
– i Dalby 227
– i Enhälja 252
– i Grysta 235
– i Hacksta 84
– i Hedsta 236
– i Hållmyra 191
– i Kärrby 62
– i Myrby 93
– i Råby 264
– i Savlinge 101
– i Skeberga 116
– i Solkesta 116
– i Sundby 243
– i Söderby 174
– i Tibble 153
– i Ullstämma 155
– i Ågersta 180
– i Ål 248
– i Ännesta, hdshövd 24, 79
– Alesson i Hårby 90
– Andersson, fogde i Trögd 44
– Björnsson, äbi 224
– Björnsson, fogde 22
– domare se Olof Pedersson i Hällby
– Halvardsson i Hummelsta 145
– Haraldsson (Lossa-ätten) 157, 266
– Henriksson (stengavel) 61, 77 f, 130, 132, 226, 240, 247, 248, 262
– Holgersson i Mösa 135
– Holgersson i Viggeby 137
– Hollandsson i Östersta 158
– Ingeborgsson 253
– Ingemundsson i Ål, frman 248
– Ivarsson 65
– Johansson, kyherde i Lillkyrka 123
– Johansson i Rickeby 64
– Johansson i Skolsta, frman 151
– Jonsson, fogde 112
– Jonsson i Kolhammar, frman 62
– Jonsson i Kumla 61
– Jonsson i Nynäs 64
– Jönsson (Stensta-ätten) 184
– Jönsson (Strömsta-ätten) 240 f, 248
– Jönsson i Djurby 143
– Jönsson i Harvesta 86
– Jönsson i Kumla 61
– Karlsson, frman 84
– Larsson, kyherde i Torsvi 184, 243
– Larsson i Basta 226
– Larsson i Långarnö 263
– Magnusson, frman 189, 235 f, 238
– Magnusson i Norrhammar, frman 113
– Magnusson i Savlinge 101
– Matsson, rådman i Sthlm 117
– Matsson i Värnsta 138
– Olofsson i Hässlinge 130
– Pedersson i Hällby, hdshövd 24, 146, 240
– Pedersson i Hällby 100, 154
– Pedersson i Lundby, hdshövd 24, 150

– Pedersson i Sävsta 95
– Ragvaldsson (Lindö-ätten) 72
– Ragvaldsson i Hällby 146
– Ragvaldsson i Skälby 243
– Ragvaldsson i Säby 265
– stallsven i Husby 204
– Sunesson i Hacksta 84
– Ulfsson i Torsvi 189
Oxenstierna se Arvid Bengtsson, Bengta Bengtsdotter, Bengta Torstensdotter, Birgitta Kristiernsdotter, Gabriel Kristersson, Hans Kröpelin, Kristiern Bengtsson, Kristina Bengtsdotter, Kristina Davidsdotter, Torsten Gjurdsson
oxpanna se Eskil Eskilsson, Knut Eskilsson

Pernilla Nilsdotter (Sparre av Ellinge) 166, 170, 266
Peter (Peder, Per, Pelle), se även Duva, Kock, Röd, Vitter
– i Enhälja 252
– i Grillby 253
– i Hånningby 210
– i Håra 257
– i Kroby 208
– i Kälsta 148
– i Skillinge 151
– i Sneby 153
– i Sundby 243
– i Sycklinge 215
– i Tjulsta 245
– i Ullstämma 155
– i Unnesta 77
– i Ålsta 68
– Andersson i Solkesta 117
– Birgersson (Björnram av Skälby) 214, 262 f
– Björnsson i Dräggesta, väpnare 198 f
– Björnsson i Säby 265
– Björnsson i Tjulsta 245
– Eriksson i Harvesta, sedan i Fiskvik, sedan i Skäggesta 87, 143 f, 152
– Filipsson (Rumby-ätten), äbi 164
– Gudersson 245
– Ingemundsson i Håra 76, 260
– Ingemundsson i Tjulsta 245
– Jakobsson (Sunnanväder), kansler 112
– Karlsson (Fånö-ätten) 163
– Karlsson i Kälsta 149
– Kettilvastsson i Kärrby 62
– Kristersson (Sjöblad) 65
– Larsson i Hacksta 111
– Larsson i Hånningby 206
– Larsson i Lidingby 210
– Magnusson i Sundby 243
– Magnusson i Valsta 106
– Månsson i Hässlö 95
– Nilsson i Edsta (1446) 252
– Nilsson i Edsta (1481) 252
– Nilsson i Kumla 50
– Nilsson i Solkesta 117
– Nilsson i Viggeby 156
– Olofsson i Harvesta, hdshövd 24, 86
– Olofsson i Hummelsta 169
– Olofsson i Husby 112
– Olsson i Boda 117
– Ragvaldsson i Rickeby 64
– skräddare i Eneby 163
– Turesson (Bielke) 147, 216, 217, 267
– Ulfsson (Roos af Ervalla) 165, 174, 177
– Åkesson (Hegle) 162, 172
Pik, Sten 39, 165 f, 174 f, 177 f
pilspets se Ulf Olofsson
Pinkhane, Olof 59, 240
Pinnow se Birgitta Arentsdotter
Puke se Erik Pedersson
Pukehorn se Björn Jönsson, Lars Björnsson

Ragnhild, änka efter Olof Ingeborgsson 253
– Holmstensdotter (ros, omgiven av tre strållikt ställda pilar), hustru till Simon Djäkn 198 f, 202
– Rödsdotter (?Färla) 217
Ragvald, kyherde i Torstuna, prost 215
– i Grillby 254
– i Högby 259
– Mårtensson i Basta 226
– Pedersson, make till Brita Olofsdotter 206

– Petersson (fyrstyckad sköld) 126 f
Ragvast i Lisselby 133
Ramborg Ingevaldsdotter (Värmske) 164, 166
– Kortsdotter (Görtz) 254
– Nilsdotter, hustru till Harald Jonsson 227
Ramfrid Bengtsdotter 72
Rasmus Ludvigsson, sekreterare 196
– Nilsson 56
Rickeby-ätten se Nils Jonsson
Roos af Ervalla se Birgitta Ulfsdotter, Brynjolf Jonsson, Cecilia Jonsdotter, Håkan Jonsson, Ivar Jonsson, Jon Hafthorsson, Jon Pedersson, Katarina Ulfsdotter, Peder Ulfsson, Ulf Jonsson, Ulf Pedersson
Roos af Hjelmsäter se Knut Brynjolfsson
ros, omgiven av tre strållikt ställda pilar se Ragnhild Holmstensdotter
Rosenstråle se Erik Holmstensson
Rumby-ätten se Filip Finvidsson, Ingegerd Filipsdotter, Peter Filipsson
Ryning, Nils 39, 77, 155 f, 174
Rå, Jöns, i Hedsta 236
Räv, Bengt 39, 40 f, 43
Röd, Peder, i Dalby 227
Röde se Magnus Nilsson
Rönnow, se även Margareta Clausdotter
– , Claus 147, 162
Rörik Birgerssons ätt se Anund Röriksson, Birger Röriksson, Helga Anundsdotter, Holmger Jonsson
– Matsson i Asker 162, 166, 177

Salve, kyherde i Veckholm 240
– i Lundby 150
Sandbro-ätten se Gregers Styrbjörnsson, Ingeborg Gregersdotter, Magnus Gregersson
Schack af Hornby se Hornby-ätten
Schack af Skylvalla se Anna Gjurdsdotter, Bengt Nilsson, Brita Nilsdotter, Erik Nilsson, Gjurd Pedersson, Jöran Nilsson, Kristoffer Nilsson, Måns Gjurdsson, Nils Gjurdsson
Severin Andersson, fogde 231
Sigfrid, dekan 182
Sigge Larsson (Sparre af Rossvik) d y 172 f
– Ulfsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö), biskop 78
Sigrid, hustru till Mickel skräddare 150
– i Kälsta 55
– i Staxhammar 150
– Eskilsdotter (Banér) 53 f, 110, 114, 128, 131, 169 f, 208 f, 256, 261
– Karlsdotter (stjärna) 129, 135, 240 f
– Klasdotter (Kyle) 113, 262 f
– Nilsdotter, hustru till Torkel Larsson 229
Sigtrygg, son till Vedralde 262
Sigurd i Blacksta 49
– i Gånsta 56
– i Lisselby 133
Sik, Magnus, i Säby 265
Simon, se även Djäkn, Körning
– i Utö
Sixten i Bårskär 98
Sjöblad se Per Kristersson
sjöblad i styckad sköld se Johan Hemmingsson
Skanke se Axel Olsson, Jöns Jönsson
Skovgård, Olof 171
sköld, delad se Karl Näskonungsson
– , delad av tre mantelsnitt se Klas Staffansson
– , fyrstyckad se Harald Jonsson, Kristina Haraldsdotter, Ragvald Petersson
– , kluven se Nils Bengtsson
– , kluven, med liljekvist i övre högra fältet se Jakob Markusson
– , styckad, med halv lilja se Lars Timmesson
– , styckad, med nedre fältet ginstyckat se Kolhammar-ätten
Skörbytta, Hans, borgare i Sthlm 265
Sofia i Uppeby 66, 78
– Eriksdotter, drottning 46
Soop se Erik Pedersson
sparre se Holmger Tomasson, Johan Karlsson, Mats Gustavsson
Sparre av Aspnäs se Gisle Elinesson
– av Ellinge se Karin Nilsdotter, Knut

Nilsson, Nils Klasson, Pernilla Nilsdotter
– av Hjulsta och Ängsö se Nils Fadersson, Sigge Ulfsson
– af Rossvik se Lars Siggesson, Sigge Larsson
– av Tofta se Karl Ulfsson, Margareta Karlsdotter, Nils Abjörnsson
– av Vik se Gustav Arvidsson
sparre över blad se Knut Karlsson
spetsar, två uppifrån se Elin Andersdotter
Spik, Anders Björnsson, syssloman 259
Spänneklo, Erik, i Sundby 243
Staffan i Kärrby 62
– Ulfsson (Ulv) 225
Sten, se även Bille, Pik, Sture
– Bengtsson (Bielke) 198 f, 229
– Bengtsson (Ulv) 155
– Eriksson (Kolhammar-ätten) 185, 187, 242
– Eriksson (Leijonhufvud) 108, 189, 259
– Haraldsson (Gren) 45
– Stensson (Bielke) 225, 229
– Turesson (Bielke, död 1350) 225
– Turesson (Bielke, död 1431) 72, 116, 121, 168, 228 f
Stenbock se Cecilia Gustavsdotter
stengavel se Olof Henriksson
Stensta-ätten se Finvid Jönsson, Olof Jönsson
stjärna se Björn Nilsson, Erik Ragvaldsson, Gustav Matsson, Nils Karlsson, Sigrid Karlsdotter
– , sexuddig se Johan Godsvensson
– , belagd med lejon se Filip Larsson
stjärnbjälke se Dan Karlsson
stjärnor, 3 se Håkan Vitter, Peter Vitter
– , 3 stolpvis se Inge Ingesson
Strömsta-ätten se Brita Olofsdotter, Erik Jönsson, Olof Jönsson
Sture, se även Birgitta Gustavsdotter, Elin Gustavsdotter
– , Sten d ä 37 f, 39 f, 63, 72, 73, 122, 131 f, 147, 156, 169 f, 180, 199, 230, 241, 255 f, 257 f
– , Sten d y 65
– , Svante Stensson 38 f, 43, 60, 63, 64 f, 67, 197, 258
Styrbjörn, kyherde i Litslena 149
Sune Andersson (Lillie) 262
– Botolfsson i Hummelsta 145
Svarte, Verner 51
Sven, se även Djäkn
– i Rösta 265
– i Tängby 175
– i Ågersta 179
– Jönsson i Östersta, frman 90, 93, 120, 143
– Olavi, kanik 113
Särev i Ågersta 179

Timme Olofsson (halv lilja) 73, 151
Toke 148
Tomas i Hemsta 58
– i Kysinge 92
– i Svallby 66
– i Ågersta 180
– Larsson i Utö 93
– Olofsson 62
Tord, se även Bonde
– Pedersson i Karlösa, frman 112
Tordjärv i Harvesta 86
Torkel Larsson 229
Torsten Gjurdsson (Oxenstierna) 203
– Nilsson i Bensta, frman 58
Tott se Axel Tönnesson, Bengta Åkesdotter, Birgitta Hansdotter, Erik Axelsson, Erik Tönnesson, Ingeborg Filipsdotter, Ivar Axelsson, Jöran Åkesson, Kristina Åkesdotter, Åke Jöransson
Tre rosor se Brita Larsdotter, Gustav Johansson, Johan Turesson, Lars Turesson
tre rosor se Knut Gislesson
tre rutor se Kristina Petersdotter
Trolle, se även Beata Eriksdotter
– , Arvid 36, 39, 165 f, 174 f, 177 f, 241
– , Arvid (Joakimsson) 90, 197
– , Erik 22, 24, 36, 40, 54, 73, 84, 112, 165 f, 200, 228, 233, 241
– , Gustav, äbi 20, 233
– , Johan 36, 165 f
Trotte Månsson (Eka-ätten) 123, 126

Truls (Pedersson) skrivare 205
Ture Eriksson (Bielke) 156
– Pedersson (Bielke) 119, 146, 166, 176, 214, 216, 217 f, 253, 266 f
– Stensson (Bielke) 145
Tyke Petersson (lejon) 215
Tyrgils i Hävlinge 132
– Knutsson, marsk 224
hans ätt se Birgitta Knutsdotter, Helena Gustavsdotter, Knut Magnusson

Uggla se Arvid Klasson
Ulf i Enhälja 252
– i Hävlinge 132
– i Långarnö 262
– i Ryttesta 115
– i Staxhammar 118, 245
– i Tomta 245
– i Torsvi 189
– i Tängby 175
– djäkn i Tomta 115, 245
– Filipsson (Ulv) 225
– Jakobsson (varghuvud) 84
– Jonsson (Roos) 164 f, 177
– Olofsson (pilspets) i Värnsta 130, 137 f, 188, 213, 227
– Pedersson (Roos) 164 f, 174, 177
– Simonsson i Navsta 186, 236
Ulfhild Brynjolfsdotter (Roos) 165
Ulv se Anund Stensson, Bengt Arentsson, Katarina Holmgersdotter, Magnus Bengtsson, Märta Bengtsdotter, Staffan Ulfsson, Sten Bengtsson, Ulf Filipsson
Ulvid i Gånsta 56
– i Hacksta 84
– Birgersson (Likvidssönernas ätt) 246
Ulvidin i Blacksta 49
Ulvåsa-ätten se Birger Ulfsson, Cecilia Ulfsdotter, Karl Karlsson
Unnild Ragvaldsdotter 106
Utter, se även Anders Persson
– , Per Månsson 187

Valdemar Birgersson, kung 111
– Eriksson (Folkungaättens Valdemarsgren) 44
Valentin bårdskärare 197
Varg, Nils, fogde 204, 231
varghuvud se Ulf Jakobsson
Vasa se Birgitta Kristiernsdotter, Ebba Eriksdotter, Gustav Eriksson, Johan Kristiernsson, Karl Kristiernsson, Kristiern Johansson, Kristiern Nilsson, Margareta Eriksdotter
Vedralde 262
Wenden, de, Ludvig 219
Vidhugse, son till Särev i Ågersta 179
Vilhelm i Lisselby 133
vingar, två, nedvända se Magnus Petersson
vinkelhakar, två se Ingemund Ingevaldsson
Winman, Claus 135
Vinstorpa-ätten se Anna Karlsdotter
Vitter, Håkan (Petersson) (3 stjärnor) 106, 189
– , Peter (3 stjärnor) 106, 116, 189
Wrangel, Herman 48
vädurhorn, två se Johan Esbjörnsson
– , tre se Kristina Nilsdotter
Värme, Håkan, fogde 63
Värmske se Ramborg Ingevaldsdotter
Väsby-ätten se Birgitta Eriksdotter
Västgöte, Jakob 111, 112, 252
växt se Henning Petersson, Margareta Mickelsdotter

Zamow, Claus, fogde 168

Ågöt i Kälsta 148
Åke Bengtsson (Färla) 78 f, 105, 113, 118, 126, 127 f, 130 f, 133, 136, 163, 185, 194, 196, 200 f, 203–05, 212, 214, 217, 226, 228, 240 f, 247, 259, 262 f
– Jöransson (Tott) 123, 127
Ålänning, Anders 117
– , Olof Larsson 98
Årby-ätten se Barbro Larsdotter
Åsmund i Väppeby 247

Ängel, se även Magnus Johansson
– , Johan (Finsta-ätten) 92

Ödger i Hånningby 205
– i Högby 259
– i Skälby 242
Ödmund i Eneby 71
Ödulf i Lisselby 133
Örnflycht se Arent Persson, Barbro Arentsdotter, Gregers Djäkn
Örnfot se Bengt Karlsson, Erik Karlsson, Karl Magnusson, Knut Karlsson, Magnus Karlsson
örnfot se Jakob Ulfsson, Margareta Ulfsdotter
Örnsparre se Jon Ingevaldsson

Register över kyrkliga institutioners godsinnehav

Registret avser kyrkors, klosters och andra kyrkliga institutioners godsinnehav inom häradet under medeltiden. Hänvisningar till dessa institutioners (liksom kronans) godsinnehav efter ca 1540 kan erhållas i tabellerna över antalet jordeboksenheter (s 28 f och resp sockeninledning). Dessa tabeller utgör ett viktigt komplement till nedanstående register, eftersom kyrkornas och klostrens godsinnehav till vissa delar är känt endast genom efterreformatoriskt material.

Arnö kyrka: 36 (Käpptorp, *Prestebolet), 42 (*Wappy), 57 (Stads-Gånsta)
Boglösa kyrka: 51 f (Boglösaby), 59 f (Hemsta), 63 (Kärrby), 65 (Rickeby), 119 (Vålhammar)
Enköpings kloster: 60 (Klista), 64 (Nynäs), 78 (Uppeby), 143 (Fanna)
Eskilstuna kloster: 167 f, 170 (Hummelsta), 176 (Vallby)
Fogdö kloster: se Vårfruberga kloster
Gripsholms kloster: se Mariefreds kloster
Hacksta kyrka: 74 f (Hälgesta), 77 (Svind), 205 (Hånningby), 227 f (Dalby), 262 (Lindsunda)
Husby-Sjutolfts kyrka: 86 (Harvesta), 89 (Husby), 91 (Hårby), 94 (Nibble)
Härkeberga kyrka: 100 (Härkeberga), 101 (Markeby), 102 (Valgeby), 146 (Hällby), 157 (Vällinge)
Klara kloster: 202 (*Gydinge), 209 (Lidingby), 224 (Amnö)
Kungs-Husby kyrka: 59 f (Hemsta), 84 (Hacksta), 112 (Husby), 113 (Nibble), 114 f (Ryssvi), 117 (Solkesta), 118 (Staxhammar), 150 (Lundby), 207 (Hånningby)
Lillkyrka kyrka: 69 (Ålsta), 116 (Solkesta)
Litslena kyrka: 143 (Djurby), 144 (Hallarby), 149 (Litslenaby), 150 (Lundby), 154 (Tyresta), 155 (Tärv), 157 (Vällinge)
Löts kyrka: 161 (*Backa), 176 (Vallby), 261 (Lindsunda)
Mariefreds kloster: 73 f (Hackstaby), 206 f (Hånningby)
Sigtuna dominikankonvent: 170 (Hummelsta)
Sko kloster: 66 (Svallby), 84 (Hacksta), 90 (Hårby), 95 (Verkesta), ?146 (Hummelsta), 162 (Bäddarö), 213 f (Sycklinge), 227 f (Västra Dalby), 246 (Tomta)
Skänninge kloster: 175 (*Twetum)
Stockholms franciskankonvent: 236 (Hedsta)
Stockholms hospital (S:t Jöran): 57 (Ytter-Gånsta), 157 (Vällinge)

Strängnäs dominikankonvent: 162 (Bäddarö)
Strängnäs domkyrka:
ospecificerad prebenda: 213 (Sycklinge)
S:t Botvids prebenda: 204 (Husby)
prebenda Patronorum: 72 (Eneby), 78 (Uppeby)
Vårfruprebendan: 64 (Rickeby), 67 (Uppmyrby)
Uppsala domkyrka:
ospecificerat: 51 (Boglösaby), 62 (Kärrby), 72 f (Fjälby), 75 (*Linø), 88 (Husby), 141 (Djurby), 173 (Ramby), 177 (Vreta), 224 (Amnö), 243 (Sundby), 244 (Säby), 265 (Säby)
biskopsbordet: 162 (Bäddarö), 254 (Grillby)
dekanatet: 173 (Ramby), 190 (Torsviby)
kanonikatet Danmark (femte), cantorian: 90 (Hårby)
Grillby kanonikat: 99 (Härkeberga), 254, 256 (Grillby)
Hemsta kanonikat: 59 (Hemsta), 150 (Lundby), 202 (Folsberga), 256 (Grillby)
Oknö kanonikat: 44 (Oknön), 46 (Marby)
S:t Andreas prebenda: 2. Kristina Envastsdotters (Skörbyttas) prebenda: 265 (Säby)
S:ta Annas prebenda: 2. Nils Kroks prebenda: 121 f (Östersta)
S:t Johannes och S:t Andreas prebenda: 62 (Kärrby), 66 (Ålsta), 132 (Hävlinge), 134 (Lundby), 206 (Hånningby), 215 (Vallby)
Magnus Håkanssons prebenda: 172 (Lötsberga)
S:t Peters och S:t Paulus prebenda: 2. Lars Olofssons prebenda: 120 (Östersta), 253 f (Grillby)
Primmässans prebendor: 59 (Hemsta)
S:t Sigfrids och S:t Mattias prebenda: 145 (Hummelsta)
Själakoret: 59 (Hemsta), 152 (Skäggesta)
fabrica och Sankt Eriks-gods: 51 (Boglösaby), 58 f (Hemsta), 73 f (Hackstaby), 102 (Valgeby), 189 f (Torsviby), 210 (Lidingby), 254 (Grillby), 259 (Högby), 265 (Rösta)
Vadstena kloster: 90 f (Hårby), 199 f (Dräggesta)
Vallby kyrka: 203 (Gymminge), 210 (Lidingby), 213 (Sycklinge)
Veckholms kyrka: 210 (Lidingby), 226 (Basta), 227 (Dalby), 239 (*Knarresta), 242 (Segla), 243 f (Sundby)
Villberga kyrka: 251 (Backa), 258 (Håra), 260 (Kårsta), 264 (Råby)
Vårfruberga (Fogdö) kloster: 113 (Norrhammar), 161 (Bäddarö), 210 (Lidingby), 246 (Väppeby), 254, 256 (Grillby)
Vårfrukyrka kyrka: 56 f (Ytter-Gånsta)
Västerås dominikankonvent: 162 (Bäddarö)
Västerås domkyrka:
ospecificerat: 52 f (Gåde)
okänd prebenda: 119 (Vålhammar)
prebenda Patronorum: 66 (Svallby)

Register över sätesgårdar

Registret avser de egendomar inom undersökningsområdet som vid något tillfälle under medeltiden eller åren 1500–1570 finns belagda som sätesgårdar. Årtalen anger det första och det sista året som sådana uppgifter finns; streck (–) mellan årtalen anger att gården kan antas ha varit sätesgård under hela den mellanliggande perioden, komma (,) mellan årtalen avskiljer enstaka uppgifter.

Arnö sn
Arnöberg 1554–, s 36
Strandby 1472, 1509–36, s 38
Utö 1514–, s 40
*Wappy 1470–90, 1532, s 41
Hacksta sn
Skörby 1347, 1371–82, ?1449, 1456–62, s 76
Härkeberga sn
Valgeby 1329–37, s 102
Kungs-Husby sn
Börsta 1381–84, s 105
Norrhammar 1426, före 1511, s 113
Skeberga 1431, s 115
Östersta 1380–91, 1410, s 120
Lillkyrka sn
Eka 1374–90, 1406, 1410–52, 1457–84, 1490 (omkr), 1506–12, 1526–27, 1562–76, s 126 f
Mösa 1347, s 135
Värnsta 1452–55, 1510, s 137 f
Litslena sn
Lundby 1329, s 150
?Skolsta 1385, s 151
Löts sn
Fånö 1274–79, 1284, 1299–1307, 1335, s 163
Torsvi sn
Torsviby 1347, s 189
Vallby sn
Dräggesta 1383–95, 1422–23, 1456–72, s 197 f
Hånningby 1415–45, s 205
Nederby 1493, 1518–21, s 211
Sycklinge 1433, s 213
?Österby 1344, s 217
Veckholms sn
Ekholmen 1368–1405, 1414, 1446–86, 1489–1515, s 228 f
Kynge 1486–92, 1516, s 240
Ål 1433, 1481, s 248
Villberga sn
Grillby 1358, s 253
Långarnö 1456, s 262
Villbergaby 1303, s 266

Band 1 Uppland

1:1 Uppland, Norra Roden: Älvkarleby, Västlands, Österlövsta, Hållnäs, Valö, Börstils, Hargs, Hökhuvuds, Ekeby och Edebo socknar (Göran Dahlbäck, Bengt Jansson, Gunnar T Westin). Stockholm 1972.

1:2 Uppland, Tiundaland: Ulleråkers och Vaksala härader och Uppsala stad (Göran Dahlbäck, Olle Ferm, Sigurd Rahmqvist). Stockholm 1984.

1:3 Uppland, Tiundaland: Bälinge, Norunda och Rasbo härader (Olle Ferm, Sigurd Rahmqvist, Gunnar T Westin). Stockholm 1982.

1:4 Uppland, Tiundaland: Tierps, Våla, Vendels, Olands och Närdinghundra härader (Rune Janson, Sigurd Rahmqvist, Lars-Olof Skoglund). Stockholm 1974.

1:5 Uppland, Attundaland: Lyhundra och Sjuhundra härader (Sigurd Rahmqvist, Lars-Olof Skoglund). Stockholm 1986.

1:6 Uppland, Tiundaland: Hagunda härad (Olle Ferm, Mats Johansson). Stockholm 1988.

1:7 Uppland, Attundaland: Bro och Sollentuna härader, Färingö tingslag och Adelsö socken (Olle Ferm, Mats Johansson, Sigurd Rahmqvist). Stockholm 1992.

1:8 Uppland, Fjädrundaland: Simtuna och Torstuna härader (Olle Ferm, Mats Johansson, Sigurd Rahmqvist). Stockholm 1994.